

Klasszikus és Jazz

750 Ft

GRAMOFON

IX. évfolyam 1. szám

2004. tavasz

Budapesti Tavasz
Fesztivál
március 19. – április 4.

Az Amadinda Ütőegyüttes
születésnapja

A Teatro Colón titkai

Bobby McFerrin Budapesten

Interjú: Berkes Kálmán,
Lantos Zoltán, Pauk György

Visszatérő vendégünk:

Helmuth Rilling

Bach földi helytartója

ISSN 1416-1109

a *matáv* bemutatja

Bobby McFerrin

és a Matáv Szimfonikus Zenekar koncertjét

Erkel Színház

2004. május 24. hétfő 20 óra

1. rész Vivaldi: g-moll concerto két csellóra

Közreműködik: Varga István - cselló

Mozart: D-dúr "Prágai" szimfónia

2. rész Szóló improvizációk

Jegyek válthatók:

Matáv Szimfonikus Zenekar jegyirodája (VI., Nagymező u. 19., Tel.: 302-3841)

Erkel Színház (VIII., Köztársaság tér, Tel.: 333-0540)

CD-Bár (VIII., Krúdy Gyula u. 4-6., Tel.: 486-0572)

és a 06 20 312-3314-es telefonszámon

A műsorváltoztatás jogát fenntartjuk!
Felelős kiadó: MAL-COM Bt.

 matáv

PESTI

radiocafé 98.6

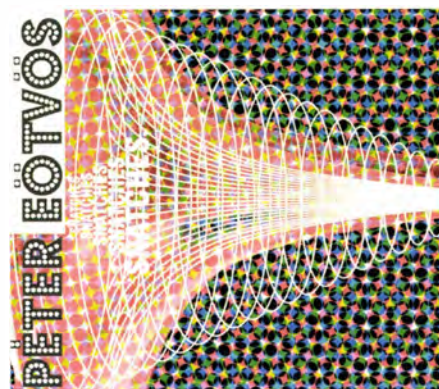

BMC CD 095

Csalog Gábor – Transzcendens etűdök

Liszt Ferenc és Ligeti György művei

Csalog Gábor – zongora

BMC CD 097

Eötvös Péter – Snatches

Snatches of a conversation (2001)

Jet Stream (2002)

Paris-Dakar (2000)

musikFabrik / vez. Eötvös Péter

BBC Symphony Orch. / vez. Eötvös Péter

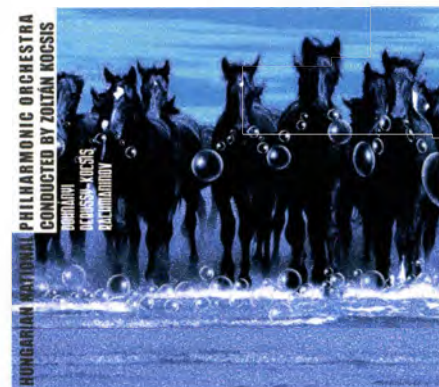
Budapest Jazz Orch. / vez. Vajda Gergely

Marco Blaauw – trombita

Omar Ebrahim – speaker

Markus Stockhausen – trombita

Göz László – harsona

BMC CD 101

Nemzeti Filharmonikus Zenekar – vez. Kocsis Zoltán

Dohnányi – Debussy-Kocsis – Rachmaninov

Dohnányi Ernő: Ünnepi nyitány, Op. 31

Claude Debussy: Hét dal – hangszerelte Kocsis Zoltán

Szergej Rahmanyinov: 1. Szimfónia, d-moll, Op. 13

Nemzeti Filharmonikus Zenekar / vez. Kocsis Zoltán

Hajnóczy Júlia – ének

BMC CD 102

Nemzeti Filharmonikus Zenekar – vez. Kocsis Zoltán

Arnold Schönberg: Pelleas és Melisande Op. 5

Edgard Varèse: Amériques

Nemzeti Filharmonikus Zenekar / vez. Kocsis Zoltán

Amadinda együttes

A BMC LEMEZEIT KERESSE AZ ALÁBBI ÜZLETEKBEN > **Afrofilia Records**, 1053 Budapest, Múzeum krt. 7. > **Agria Audio**, 3300 Eger, Csiky Sándor u. 52. > **Akadémia Zeneműbolt**, 1061 Budapest, Király u. 28. > **Asylum Antikvárium**, 2890 Tata, Csapó u. 2-4. > **BMC lemezbolt**, 1093 Budapest, Lónyay u. 41. > **CD Bár**, 1108 Budapest, Krúdy Gyula u. 6. > **CD Bár - Buda**, 1027 Budapest, Kacska u. > **CD Box Kft.**, 7400 Kaposvár, Fő u. 8. > **CD Café**, 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5. > **CD Centrum**, 1122 Budapest, Magyar Jakobinusok tere 4/a. > **Concerto Records**, 1074 Budapest Dob u. 33. > **Deák Könyvesház**, 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2. > **Fonó Budai Zeneház**, 1116 Budapest, Sztregova u. 3. > **Fonó Records Palota Könyveskert**, 1053 Budapest, Károlyi M. u. 16. (Károlyi Palota) > **Fotex Records - MOM** Park, 1123 Bp. Alkotás u. 53. > **Hungaroton Records Megastore (Duna Plaza)**, 1138 Budapest, Váci út 178. > **Irók Boltja**, 1061 Budapest, Andrásy út 45. > **KO 2002 Music Kft.**, 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3. > **KO 2002 Music Kft.**, 9700 Kőszeg, Városház u. 1. > **KO 2002 Music Kft.**, 8900 Zalaegerszeg, Kossuth u. 22. > **Kodály Zoltán Zeneműbolt**, 1053 Budapest, Múzeum krt. 21. > **Lira és Lant Rt. Fókusz Könyvárúháza**, 7621 Pécs, Jókai u. 25. > **Lyra Könyvesbolt és Kereskedelmi Kft.**, 2600 Vác, Piac utca > **Ludwig Múzeum Könyvesbolt**, 1014 Budapest, Budavári palota A ép. > **MCD Könyv- és Zeneárúháza**, 1052 Budapest, Deák Ferenc u. 19. > **MCD Zeneárúháza**, 1066 Budapest, Jókai u. 40. > **Music Box**, 5000 Szolnok, Hild János tér 1. > **Múzeumi Könyvesbolt**, 2100 Gödöllő, Szabadság tér 5. > **Művész Mozi könyvesbolt**, 1066 Budapest, Teréz krt. 30. > **Nyitott Műhely**, 1123 Budapest, Ráth György u. 4. > **Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt**, 9022 Győr, Árpád u. 44. > **Jelenidő Kft.**, 4024 Debrecen, Baththyány u. 22. > **Rózsavölgyi Zeneműbolt**, 1052 Budapest, Szervita tér 5. > **Új Színház**, 1061 Budapest, Paulay Ede u. 35 > **Unicus Antikvárium**, 9400 Sopron, Szt. György u. 14. > **Úde Színpont**, 8000 Székesfehérvár, Koronázó tér 3. > **Vince Kiadó - Múcsarnok Könyvesbolt**, 1146 Budapest, Dózsa György út 37. > **White-Fül Bt.**, 1024 Budapest, Lövőház u. 29. > **Zeneakadémia**, 1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 8. > **Zenebona Internet CD bolt**, www.zenebona.hu

GRAMOFON DOSSZIE

„Az előadás tisztaságában hiszünk” (Húszéves az Amadinda Ütőegyüttes) 6

KALEIDOSZKÓP

Eötvös Péter, Kocsis Zoltán és a BMC Records sikere (A Cannes Classical Awards 2004. évi győztese) 12
Magyar zene, világszene (A nagy-britanniai Magyar Magic programjai) 14
Ünnepi hangversenyek, verista remekművek 16
„A víz nem tükör, hanem az állandóság” – Nyolcvanéves lenne Luigi Nono) 17
Budapesti Fesztiválzenekar: az első uniós koncertet Amszterdamban adják 18
Szenhelyi Miklós jubileuma 20
Az IBS Színpad zenei újdonságai 21
A jazz magányos lovagja (Deseő Csaba 65 éves) 22
Millenáris: sokrétű program – sztárokkal 24
Csík Gusztáv – a tradíció folytatódik 25
Zene az interneten 26
És szólt a duplacsövű... (Gershwin és After Crying Miskolcon) .. 28

BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL

Üdvözlünk, Európa! – Isten hozott Magyarország! 30
Claudio Abbado: egy tökéletes karmester 32
Tangóopera a Tháliában (Astor Piazzolla-estek a fesztiválon) .. 34
Professzorok a klasszikus szentélyekben (a fesztivál jazzprogramjairól) 35

6 *Az Amadinda Ütőegyüttes huszadik születésnapja*

44 *Pauk György a magyar hegedűs tradícióról*

72 *Bobby McFerrin május 24-én Budapesten lép fel*

Ismert és felfedezésre méltó művek (a fesztivál egyházzenei hangversenyeiről) 36
Klasszikus programajánló .. 37

ZENÉS SZÍNHÁZ

Jenufa szívében szerelem ébred (Janáček-bemutató az Operaházban) 40
Operaműhelyek a nagyvilágban – 1. rész: a Buenos Airesi Teatro Colón titkai 42

KLASSZIKUS

„Zathureczky tanítványaim játékában él tovább” (Beszélgetés Pauk Györggyel) 44
A szeretet mindig átsegít a problémákon (Találkozás Berkes Kálmánnal) 46
Kritika 48

JAZZ

„...Megtörténik a zene...” (Lantos Zoltán Indiáról, Pilinszkyről és a tükörvilágról) 60
Visszafordíthatatlanul – Pillanatkép a Magyar Jazz Szövetségről 61
Kritika 62

VILÁGZENE

Attrakció vagy művészet? – Bobby McFerrin Budapesten 72
Kritika 73

GRAMOFON-HANG

Intelligens hallás – Gondolatok a hangfelvételek sztereóhatásáról 78
„Mi már félszavakból is...” (Decsényi János az elektroakusztikus zenekultúráról) .. 81

„Az előadás tisztaságában hiszünk” Húszéves az Amadinda Ütőegyüttes

Idén is tartanak születésnap köszöntéssel egybekötött programokat a Budapesti Tavasz Fesztiválon. Március 25-én a húszéves Amadinda Ütőegyüttes lép pódiumra a Zeneakadémián, barátok és tanítványok is vendégszerepelnek az esten. Műsoron lesznek Debussy, Muszorgszkij, William L. Cahn művei, elhangzik Holló Aurél és Váczi Zoltán darabja, valamint tradicionális zenék Zimbabwéból, Balíróól, Tongáról, Ghanából. Hol idézzük föl ennek a két évtizednek néhány emlékezetes pillanatát? Az új, végre minden szempontból megfelelő, tágas zuglói próbateremben, ahol még nem az itthoni, hanem a bejrúti Al Bustan Fesztiválra készülnek.

Ebben az esztendőben Libanonban a magyar kortárs zene került a fókuszba, természetes, hogy hívták az Amadindát. A fax hosszú ajánlatot köp ki, az egyik legjobb nemzetközi ügynökség, a neves muzsikuskokat, például Peskó Zoltánt, Perényi Miklóst, a Keller Kvarettet, a Kremerata Balticát, Gidon Kremert, Kim Kashkashiant és az Amadindát is képviselő Simmenauer impresszáriátus küldi a márciusi bulgáriai vendégjáték szerződését.

A húsz év gyorsan elfutott, hiszen telis-tele volt eseménnyel, közéletiakkal és zeneiakkal. A teljes krónika nem állhat itt, de néhány emlékezetes momentumot fölidéznünk a történetből, talán kevésbé ismert hangulatképeket.

Ok és okozat

„Az első erős impulzust egy csapat létrehozásához a Strasbourgi Ütőegyüttes budapesti fellépése adta számomra – emlékezik Rác Zoltán, az Amadinda alapítója. – Ha jól emlékszem, az 1970-es végén, talán '77-ben jártak itt, még konzervatóriumi növendék voltam. A koncertjük katartikus élmény volt, mert olyan út lehetőségét mutatta föl, amelyről nekem, nekünk elképzelésünk sem lehetett. 1982-ben, amikor engem már csak egy év választott el attól, hogy megszerezsem a zeneakadémiai diplomát, úgy láttam, hogy hasonló együttes alapítására semmi esélyem. Meg voltam győződve arról, ha megszerzem az oklevelet, búcsút intek az országnak.”

Nem így lett, bár 1982-ben Rác elutazott Darmstadtba, DAAD ösztöndíjjal. „Én Köln felé orientálódtam, Váczi Zoltán és Sárkány Zsolt a bayreuthi ifjúsági zenei táborban volt, ahol azon a nyáron a Den Haag nevű hágai ütőegyüttes tartott kurzust. Egészen lelkesülve tértek haza az akadémiaira. Elhatároztuk, hogy szervezzünk egy koncertet, csak egyet. Az 1982. decemberi koncert, és az azért végzett munka valahogy meghozta a kedvem, és úgy gondoltam, mégse megyek el. Elkezdünk hangversenyezni a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola ütőhangszeres együttese néven.”

Mindjárt sikeresen. Hozzátehetjük: az első közönségük épp olyan fiatal volt, mint ők. Egy este a Benkó Dixieland Banddel léptek föl, természetesen a befutott együttes lett volna a második rész, csak hogy aznap estére nekik váratlanul betervezték egy rádiófelvételt is. Benkó Sándor azt mondta: nekünk sajnos dolgunk van, cserélnünk kell, mi játszánánk az est első felében. Benkóék után pódiumra menni életveszély – gondolták. Ám nem langyos tapsot kaptak, hanem valóban nagy ovációt, ez meghozta az önbizalmukat. „Ekkor érez-

Az együttes tagjai

RÁCZ ZOLTÁN művészeti vezető, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanára, a Budapesti Fesztiválzenekar alapító tagja, 1992 és 1996 között timpanistája, 1997 óta a Budapesti Tavasz Fesztivál művészeti tanácsának tagja, az ÜMZE névvel 1997-ben szervezett kamarazenekar egyik alapítója
VÁCZI ZOLTÁN az Amadinda tradicionális zenei kutatásainak vezetője, ütőhangszeres kompozíciói rendszeresen szerepelnek az együttes programjain
HOLLÓ AURÉL a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola tanára, zeneszerzés szakon is diplomát szerzett és ütőhangszeres szólistaként is gyakran koncertezik
BOJTOS KÁROLY az Amadinda hangszerfejlesztési és kutatási programjának vezetője

Rác Zoltán, Váczi Zoltán, Holló Aurél és Bojtos Károly

tem meg, hogy életképesek vagyunk. 1984 januárjában a Zenebutik című tévéműsorban jelentettük be, hogy megalakult az Unikum együttes. Két egész hónapig dolgoztunk ezen a néven” – idézi föl az indulás pillanatát Rác. „Az Országos Filharmóniának az Unikum nem tetszett, ma már hálás vagyok azért, hogy változtatásra kész-tettek. A névváltoztatás egy személycserével együtt zajlott: Váczi és Sárkány mellett Türk István dolgozott a csapatban. Türk azt mondta, látja, hogy a dolgok komolyra fordultak, úgy érzi, nem lesz ereje végigcsinálni. Lejátssza az első nagytermi koncertünket, de keres-sünk valakit helyette. Mi meg úgy gondoltuk, változtassunk azonnal, így Bojtos Károllyal mentünk ki az első komoly koncertünkre 1984. március 18-án. Ettől a dátumtól számítjuk az Amadinda létét.”

Amadinda

A név – az ugandai tradicionális xilofontól kölcsönözték – közös erőfeszítés eredménye volt. Dukay Barnabás zeneszerző azt mondta, nincs ab ovo jó név, de nevet választani kell, és azt naggyá kell tenni. „Az Amadinda eleinte nem tűnt jó ötletnek, de már annyira elegünk volt a változtatásokból az ugandai zene, amivel pedig behatóan foglalkoztunk, a hangszerhez volt köthető – legyen hát ez, gondoltuk. Lementünk a Zeneakadémia földszintjére és megkér-deztük az embereket, hogy mi jut eszükbe a szóról? Tízből nyolcan azt felelték: Amanda Lear. No, jó, akkor ez marad – határozotunk...”
 Érdekesen hangzó és figyelemfelkeltő szó, de ma már nem ezt tartják fő értékének, hanem azt, teljesen tudattalanul találtak

Minden hangszer a sajátjuk, amin játszanak

olyan nevet, ami választott útjuk fontos szimbóluma lett. „Meggyőződésem, hogy XX. és XXI. századi kortárs ütőhangszeres anyagot játszani úgy, hogy az ember nem ismeri a tradicionális zenét és az instrumentumok kezelési módját, elképzelhetetlen” – jelenti ki Rácz. „A komoly kutatás a megalakulásunk után kezdődött. A belső életünk harmóniája abból fakadt, hogy ugyanazokat a dolgokat tekintettük értéknek és ugyanolyan módon le tudtunk másokért mondani. Az első hat-hév kegyetlenül nehéz volt.”

Előbb a Filharmónia ösztöndíjasai, majd szólistái voltak, ez nagyon szerény, de rendszeres fizetést jelentett. 1984–85-ben utcazenészként dolgoztak Németországban, háromszor három hetet húztak le nyilvános koldulással. Csinálták, mert egyszerűen nem volt más lehetőség, hogy olyan summát keressenek, amivel a hangszerkészletüket megalapozhatják. Használtak egy-két filharmóniai tulajdonú instrumentumot, de a nyolcvanas években Magyarországon igazán jó minőségű hangszert szerezni reménytelennek látszott, főleg nem olyan különleges darabokat, amelyekre nekik volt szükségük. Az utcazenélés minden fillérére hangszerekre költöttek, mert tudták, hogy ha komolyan gondolják, amire szövetkeztek, akkor meg kell teremteniük e tekintetben is a függetlenségüket. A Madách Színházban másfél évig vendégzerepeltek egy Albert Schweitzerről szóló zenés játékban, azt a honoráriumot is „élére állították”, ebből vettek egy 18 éves Volkswagen mikrobuszt, hogy legyen mivel szállítani az apparátust. Így a programválasztásban, repertoárépítésben már nem voltak kiszolgáltatva. „Húsz év után elmondhatjuk, hogy minden a miénk, amin játszottunk, ez komoly eredmény. És ezért, ha szükségesnek látszott, nagy árat fizettünk, nem egyszer a magánéletünkben is. Úgyhogy most, a huszadik születésnapunkon a családjainknak, a barátainknak is azt kell mondanunk, hogy köszönjük, mert elviselték azt a fanatizmust, amivel dolgoztunk.”

Az Amadinda kurzusai itthon és külföldön

Szombathelyi Bartók Szeminárium és Fesztivál, 1990, 2000, 2002
 Az Új zene nyári tábora, Darmstadt, Rácz Zoltán, 1996
 Bach ütős szeminárium, Groznanj, Rácz Zoltán, 1997
 Yale University, 1998
 Juilliard School of Music, New York, 1998
 Japán egyetemi szemináriumok (Gakuen, Nagoya, stb.), 1999
 Taipei, első nyári nemzetközi ütős tábor, Rácz Zoltán, 1999
 Edith Cowan University Perth, Ausztrália, Rácz Zoltán, 2002
 Espinho nemzetközi zenei fesztivál, Rácz Zoltán, 2003

Az áldozatvállalás tulajdonképpen máig tart. Nem is bírta mindenki, 1991-ben Sárkány Zsolt vált ki az Amadindából, és Holló Aurél lépett be a helyére.

Kávészünet!

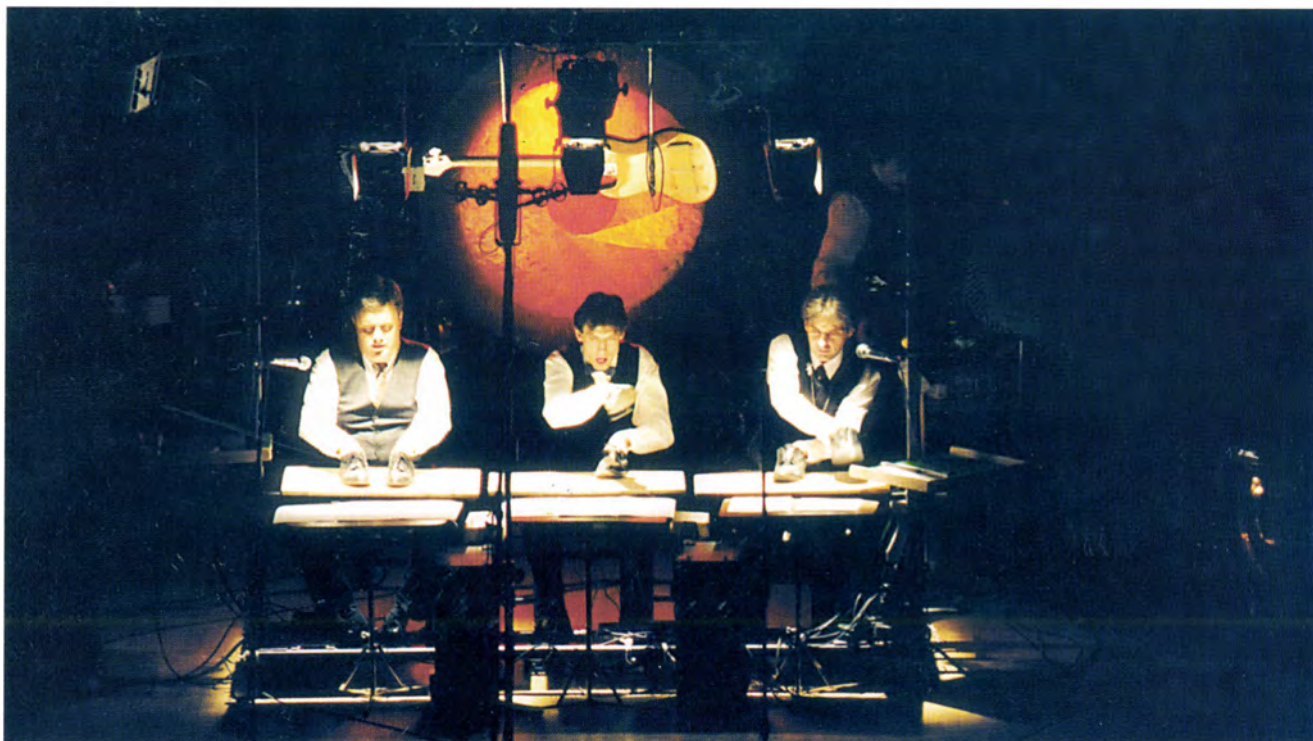
Ma az érdeklődő elég célirányosan kereshet az interneten különféle adatbázisokban. Ezekből jól látni, hogy az ütőhangszeres kultúra más országokban sokkal dominánsabb része az adott környezet zenei életének. Örömteli, hogy bármerre is indulunk e témakörben a világhálón, előbb-utóbb az Amadinda nevére bukkanunk. Az együttes hazai és külföldi ismertsége a kezdetektől párhuzamosan nőtt. 1984-ben az együttes a darmstadti Internationale Ferienkurse für Neue Musik díjazottjai közé került, 1985-ben pedig elnyerte a rotterdami Gaudeamus Contemporary Music Competition első díját. A két esemény között kaptak meghívást az első londoni nemzetközi ütős fesztiválra, ahol fölvonult az aktuális élvonal, de ahová mindössze három európai együttest hívtak, az

inspiráció szikráját adó strasbourgiakat, a svéd Kroumatát és őket. A fesztiválra 1988-ban került sor. A szervezők két fellépést hoztak össze az Amadindának, egy szólókoncertet és egy közöset a Nexusszal. A nagyhirű kanadai csapat – szellemi atyjukként tisztelték őket – Steve Reich Drummingját vitte a fesztiválra, ehhez pedig kilenc ütős kell. Ők voltak öten, a vasfüggöny mögül érkezett ismeretlen fiúk négyen, együtt volt az apparátus. A Nexus tagjai láthatóan tartottak az Amadindától, nem tudták, hogy Ráczék Budapesten 1986-ban már eljátszották a teljes, másfél órás darabot. Húsz percnyi próba után azonban rájöttek, hogy a magyar együttes teljesen felkészült. Földerültek, megnyugodtak, és Bob Becker kávészünetet rendelt el. A Guardian egekbe emelő kritikát közölt róluk: a legjobb ütősök, akiket Balin innen hallani lehet. A magyar zeneélet rangjának is szerepe volt abban, hogy jól fogadták őket; a főiskola nimbusza, amelyet Simon Albert, Kurtág György, Dobszay László, Eötvös Péter, Perényi, Kocsis és Ránki neve erősített a nagy elődök nyomán – fantasztikus útlevel volt. Őket nem ütősök, hanem zeneszerzők, karmesterek, kitűnő muzsikusként tanították, fejlesztették. „Muszáj volt mást is tudni, nemcsak a szűk szakmát. Ez olyan biztos háttérrel adott, amivel mások, másutt nem dicsekedhettek, és amely ma is ideköti az Amadindát.”

A magyarországi politikai változások a kultúrában válsághelyzetet teremtettek, a kicsi falat kenyeret biztosító Országos Filharmónia, a szólista rendszer megszűnt. Az Amadindához hasonló létszámú kisegyüttesek javarésze eltűnt. Nem könnyen élték túl ok sem ezt a periódust. Kézelfogható segítséget adott, hogy az 1992-ben állandósult Budapesti Fesztiválzenekarba, Fischer Iván meghívására, Rácz beülhetett timpanistaként. Sőt, a többiek, ugyan nem olyan szorosán, mint ő, szintén csatlakozhattak a BFZ-hez. Fontos volt, hogy a szerény pénzügyi stabilitáson túl a Fesztiválzenekar gyakorlási lehetőséget adott számukra, kitűnő muzsikussal dolgozhattak együtt. A nehézségek ellenére 1992-ben egy

Válogatás az Amadinda Ütőegyüttes számára komponált darabokból

- Gémesi Géza: Quartetto, 1984
 Márta István: Babaházi történet, 1985
 Sugár Miklós: Áttűnések, 1985
 Láng Isván: Chagall átrepül az alvó Vityebszk felett, 1986
 Hollós Máté: Kamerazene, 1987
 Sári László: Omphale rokkája, 1987
 Vidovszky László: Narkisszosz és Harpyiák, 1987
 Kocsis Zoltán: Utolsó találkozás, 1988
 Presser Gábor: Drum Street Blues, 1989
 James Wood: Village Burial With Fire, 1989
 Szegő Péter: Havasi emlék visszhanggal, 1990
 John Cage: Four4, 1991
 Holló Aurél: ... for John..., 1992
 Holló Aurél: Zen Gardens, 1993
 Holló Aurél: A Birthday Song for Us, 1994
 Vidovszky László: Black Quartet, 1994
 Holló Aurél: A nagy gól, 1995
 Nan Chang Chien: 158, 1996
 Vajda Gergely – Petőcz András: Non-figurativ, 1997
 Holló Aurél: 39 – a manicheus álma – beFORe JOHN3, 1997
 Vácz Zoltán: Reconstruction – beFORe JOHN6, 1994–1997
 Holló Aurél – Vácz Zoltán: FEJ vagy ÍRÁS – beFORe JOHN4, 1998
 Holló Aurél – Vácz Zoltán: Hagyományok – beFORe JOHN7, 1998
 Dubrovay László: Ütős szimfónia, 1998
 Alexander J. Nagy: Mass for Percussion, 1999

A magyar zeneélet rangja jó útlevel volt a nagy külföldi fesztiválokra

Hangszerfejlesztés közben...

Diszkográfia

4'33" - közreműködik Kocsis Zoltán zongorán (Hungaroton)
 AMADINDA (Hungaroton)
 AMADINDA LIVE (Hungaroton)
 JOHN CAGE: LEGACIES I., II., III., IV. (HUNGAROTON)
 EÖTVÖS PÉTER: ÜTŐHANGSZERES DARABOK (BIS)
 LIGETI GYÖRGY: SÍPPAL, DOBBAL, NÁDIHEGEDŰVEL (Teldec)
 STEVE REICH MŰVEI (Hungaroton)
 TRADITIONS (Hungaroton)
 ZÖRR (Hungaroton)

Japán turné keretében ők játszották Tokióban John Cage Four4 című darabjának világpremierjét. 1996-ban újabb fordulóponthoz kötődik, amelyet Tajvanon, Taipeien tartottak, itt megint a szakma elmezőnyével találkozhattak. A programjuk leirhatatlan, tomboló sikert aratott, az összeállítás különleges volt, olyan műsort vittek, amelynek „egyik része az izmainkról szól, a másik az agyunkról, a harmadik a szívünkről.” Bemutattak néhány olyan darabot, amelyek maig megközelíthetetlenek más formációk számára. Például Lukás Ligeti ötperces kompozícióját. „1990 óta játszunk szerre a világban Lukás művét, mindenütt nagyon szeretik, mindenhol elkéri a kottáját, de sehol sem játsszák. A mi előnyünk a tradicionális zenében végzett tanulmányainkból ered, mások azt sem tudják, hogyan fogjanak a darabhoz.”

A tajvani siker újabb megerősítést adott, és segített egy küzdelmes korszakot átvészelni. Rácz azt mondja, hogy egy együttes olyan, mint valami élőlény, megvan a bioritmusa, néha egészen fönt van, máskor kicsit depressziós, megmagyarázhatatlanul nehezen mennek a dolgai. Az ő „bioritmusa” 1996 óta jól áll, az utóbbi években csupa pozitív dolog történik velük. A legjobb helyekre hívják az Amadindát koncertezni, visszatérő vendégei a taipei-i fesztiválnak, a Zágrábi Biennáléknak, felléptek a huddersfieldi kortárs zenei fesztiválon, a Bécsi Ünnepi Heteken, Güterslohban a Ligeti-fesztiválon, 2000-ben ők abszolválták Metz-ben a Sípval, dobbal, nádihegedűvel című Ligeti-kompozíció élő világpremierjét, minthogy az előző évben a Teldec Classic velük készítette el a mű CD felvételét. 2003 őszén a BBC Promsra kérték föl őket, a Royal Albert Hallban a New London Chamber Choir-rel, David Lawrence-szel és James Wooddal léptek föl, lannis Xenakis műveit szólaltatták meg.

Az Adams projekt

A jelentős és pozitív momentumok közé tartozik, hogy 2000 őszén megállapodást kötöttek a három legjobb hangszergyártó egyikével, az ütősökre specializálódott holland hangszerkészítő céggel, az Adamsszel. A főnök, André Adams hosszú évekig játszott az Amszterdami Concertgebouw zenekarának ütőhangszeres szekciójában. Ám érdekelt az instrumentumok működése, mintegy másfél évtizede létrehozta a saját műhelyét, amelyben először csak timpanikat készítettek. Ma már sokféle hangszert előállító, komoly gyár, az egykori ütős pedig multimilliomos. Az éveken át fejlődő, udvarias szakmai kapcsolat üzlettel „fajult”, egy plakát készült, amelyen a magyar együttes látható ezzel a szlogennel: az Amadinda, a minőség miatt, az Adamset választotta. Ezt akár poszter méretűre nagyítva Adams kitéheti bárhol, cserébe fantasztikus mennyiségű, és kiváló minőségű hangszerrel látja el az együttest. Páratlan előny, hogy a gyár szervíz-hátteret ad, ha egy instrumentum nem tökéletes, csak a telefont kell fölvenni, no és az 1200 kilométernyi távolságot legyűrni. Utazással együtt három nap alatt megoldanak bármilyen problémát. „André Adams nem veszítette el az érdeklődését a hangszerek iránt. A meg egyezésünk nyitányaként fölkerestük Thornban, a hollandiai kisvárosban. A munkások már hazamentek, de a gyár egy szögletéből kopácsolás hallatszott. Ő dolgozott egy új vibrafonon, amit rövidesen egy nagy amerikai hangszervásáron akart bemutatni. A hangszerkészítés ugyanolyan ipari titok, mint bármely más technikai fejlesztés, mégis odavitt és talán én voltam az első, aki játszhatott a hangszereken. Beszélgettünk, egyszer csak megkérdezte, elég jó-e, hogy kitegyék a kiállításra? No én azt válaszoltam – a tárgyalás előtt –, hogy még nem...” – meséli Rácz. „Értékelték az őszinteségemet és a kapcsolatunkat azóta is ez jellemzi. A szerződést megkötöttük. Nagyon jókor jött, mert már másfél évtizede koptattuk a hangszereinket, a csere éppen időszerűvé vált, csak hogy arra örületes pénzt kellett volna előteremtenünk. Nem reméltem, hogy ilyen kontraktus valaha is létrejöhet, hiszen a magyar piac nagyon kicsi. Ők Európában várták az eladások növekedését. A megbeszélések során kiderült, hogy hallottak bennünket 1996-ban Tajvanon, figyelték a munkánkat és tudták, mibe fektetnek. Úgy tudjuk, hogy a megrendelések száma emelkedik, tehát a nevünk tényleg ér valamit.”

Cage, Reich, Ligeti

Nem is keveset – ez mindenkor tartást adhat. Az Amadinda a kevesébe könnyen gördülő éveket csak úgy élhette át, hogy önkritikusan elemezte saját működését. Rácz azt mondja, alaptermészete a kételkedés. Döbbenetes látni, hogy az egyik lemezborítónak szánt fotón milyen jól kifejezi az arca ezt a fajta tépelődést. Az Amadindáék nem hisznek másban, – ez ars poétikának is beillik –, mint az előadás tisztaságában. Furcsa világ ez, állítja Rácz, a közönség a szeretett előadónak mindent elhisz. Ha rosszul játszik, akkor is ünnepli, és azt mondja, bizonyára rossz darab. „Sokkal több silányságot érzékelek előadások, mint művek tekintetében. Én zeneszerző-párti vagyok. Szerintem egy-egy új alkotás azért nem juthat el a hallgatóhoz, mert egyszerűen »rosszul van játszva.« A huszadik század végére az előadók felelőssége hihetetlenül megnőtt. Ma a gagyit is el lehet adni.”

Mintegy negyven olyan kompozíció szerepel az Amadinda repertoárján, amit nekik írtak. A befutottak között Ligeti György és John Cage áll a lista élén. „Nem felejthető el, hogy Gémesi Géza már 1984-ben írt nekünk kvartettet, Márta István pedig 1985-ben a Babaházi történetet.”

A kvartett és névadó hangszerük, az amadinda

A 2003-as Budapesti Őszi Fesztiválon a szerző jelenlétében adták elő Steve Reich három művét, a Drummingot, a Tehillimet és a Music for 18 Musicians-t. A kapcsolatuk sok évre megy vissza, Rácz Zoltán tudta, hogy a tradicionális zene mellett Reich munkássága kínál olyan megoldandó zenei, előadói problémát, amely kikerülhetetlen az együttes számára. „Szigorúan repetitív zene, nem enged oldottabb, agogikusabb megközelítést, amit más zenék lehetővé tesznek. Megköveteli, hogy az ember az agogikát kivegye a játékból, de meg kell találni azokat a parányi eszközöket, amelyek révén a megszólaltatás mégsem mechanikus, lélektelen.” 1989-90-ben végre megrendezhették azt a húsz estéből álló koncertsorozatot, amit már 1986-ban szerettek volna, ám a Filharmónia nem vállalt. Így bejáráhették Reich egész életművét, publikáltak az anyagból egy CD-t, amit elküldtek New Yorkba.

„Nem ismertük személyesen. 1991 tavaszán híre jött, hogy Reich és muzsikusa Párizsban koncerteznek. Fölkerekedtünk, bementünk a főpróbára. Összeszedtem a bátorságomat, és odamentem hozzá, hogy jegyet kérjek. Odáig jutottam, hogy Rácz Zoltán vagyok Budapestről, Reich a nyakamba borult. Elmondta, megkapta a lemezünket, amitől roppant mód meghatódott. Kiderült, küldött nekem egy levelet, amit én nem vehettem kézhez, mert már úton voltunk Párizsba. Itthon a postaládámban várt a levele, amiben azt írta, hogy bebizonyítottuk, olyanok is játszhatják jól a zenéjét, akiket nem ő készített föl. 1992-ben Wilhelm Andréssal egy hetet dolgoztunk New Yorkban John Cage-nél, aki türelmesen viselte, hogy fölforgatjuk a lakását. Ekkor Reichet is fölkerestem, beszélt arról, hogy teljesen elképedt attól, hogy a Music for 18 musicians-t a rendezetlen vázlatokból adtuk elő, még nem volt ugyanis publikált partitúra. 2003 őszén is nagyon meghatótan nyilatkozott rólunk, a pódiumra könnyezve jött föl meghajolni. Mondom: szerzőpárti vagyok. Egy komponistát lehet jó szállodába vinni, jó vacsorára meghívni, de egyetlen dologgal lehet igazán levenni a lábáról, ha a darabja rendszeren megszólal. A zeneszerzőkkel való műhelymunkáink tesznek képessé bennünket arra, hogy olyan alkotók gondolkodását is megértsük, akikkel sosem találkoztunk.”

Hallgatni kell

Fölsímték, hogy Reich Drummingjának milyen erős köze van a ghánai tradicionális doboláshoz, hogy a Tehillimnek a héber kantillációhoz, ráismertek arra, hogy Ligeti a zongoraetűdjeit is ugandai és afrikai struktúrák inspirációjával alkotta. A közönség és számos előadó valamiféle szent borzalommal szemléli az új zenét, azt hiszik, könyvtárnyi irodalmat kell átolvasni, hogy valamely mű befogadható legyen. Rácz úgy véli, hogy a zenét nem érteni, hanem hallgatni kell. A koncertprogramokat pedig úgy kell összeállítani, hogy a figyelmes hallgató számára kiderülhessen, hogy ezek az alkotások milyen összefüggnek, és ezer szállal kapcsolódnak korábbi korok tradíciójához. Ők kétféleképpen tanulmányozták a tradíciót, néhány alkalommal a helyszínen, és hitelesnek tetsző lejegyzésekből. A gyakorlattal kialakult az a képességük, hogy biztosan megkülönböztessék a valódi értéket a kommersziális dologtól. Még néhány helyen érintetlenül őrzik a hagyományt, élmény volt találkozni Balin a gamelán zenészekkel, jó lenne, ha visszatérhetnének a polinéz szigetvilágba, ahol a turisztikai ócskaságok mellett még mindig találni hiteles játékosokat és anyagot. Most egy ghánai anyag feldolgozására készülnek, egészen másféle lesz, ígéri Rácz Zoltán, mint amit eddig játszottak. Ennyi jó után meghökkenő kijelentést tesz: a XXI. nem a zenészek évszázada lesz, a szakmával kapcsolatban is fura előérzete van. „Talán ugyanaz a sors vár az ütőhangszeres műzenére, mint a lantra, amelynek volt egy emelkedett, nagyszerű évszázada... Az ütőhangszeres kultúrát egy eredeti, újító zeneszerzői gondolkodás hívta életre az 1920-as évektől, aztán a hatvanas-hetvenes években. Ez a tendencia ma nem olyan erős. Nincs eleven és lényeges zenei indíték, amiért ütőhangszerekre komponálnak – ez baj. Pedig a hangszerek lehetősége kimeríthetetlen. Sajnos alig akad olyan zeneszerző, aki hajlandó lenne a teljességében megismerni ezt a gazdagságot. A növendékeimnek mindezt elmondom. De mindig hozzátésem: ne hallgassanak rám. Visszagon-dolok zeneakadémiai tanáromra, Petz Ferencre, aki úgy vélekedett az Amadinda ötletéről: Zolikám, nagyon érdekes, amit csináltok, de ebből nem lehet megélni. És lám, húsz év után itt vagyunk.”

Albert Mária

Az Amadinda szeretettel gondol mindazokra, akikkel megoszthatta az elmúlt 20 évet

Abe Keiko	Dukay Barnabás	Kalmár János	Nagy László	Szabó István
ABMIRAM Duó	Dunai Tamás	Karácsony János	Nagy Péter	Szakcsi Lakatos Béla
Andre Adams	Dvorák Zsuzsa	Kaszás Mihály	Nagy Sándor József	Szalay Péter
ADAMS Percussion Instruments	ENSEMBLE MODERN	Károlyi Katalin	Nagy Zsolt	Szentmiklóssy Tamás
Alapfy László	Eötvös Péter	Keller András	Nádas Péter	Szitha Tünde
Almási Lajos	Esterházy Péter	Keller Vonósnégyes	Nádler István	Szőrényi Levente
Amsterdam Percussion Group (NSA)	Falvai Sándor	Kemenes András	Nádori Péter	Sztevanovity Dusan
Antal Mátyás	Felvégi Andrea	Kepes András	Nemzeti Énekkar	TAMBUCO Percussion Group
Pierre-Yves Artaud	Feszler Mónika	Kertész Imre	Nemzeti Filharmonikus Zenekar	Tihanyi László
Michael Askill	Feszer Mária	Keserű Ilona	NEXUS Percussion Ensemble	Timár Domonkos
Bak Imre	Fischer Iván	Keszei János (London)	Okada Tomoyuki	Tolcsvay László
Balassa Sándor	FORRÁS Kamarazenei Műhely	Király Csaba	Oravec György	TOMKINS Énekegyüttes
Balázs Oszkár	Földes Imre	Király László	Paczári Károly	Tóth Benedek
Antonio Ballista	David Friedman	Kiss Imre	Patachich Iván	Tóth Erika
Barabás Márton	Galambos Ágnes	Kiss Jenő	Pártay Lilla	Tóth Ibolya
Jean-Efflam Bavouzet	Gedényi Ildikó	Klenjanszky Tamás	Perényi Miklós	Tóth Tamás Ferenc
Bársony Ágnes	Gémesí Géza	Klucson Edit	Petőcz András	Trio STENDHAL
Beck László	Don Gillespie	Angelika Knipping	Petrovics Emil	Trombitás Tamás
Binder Károly	Göcsei Zsuzsa	Kocsis Zoltán	Petz Ferenc	Türk István
Bodó Katalin	Göncz Árpád	Bernhard Kolberg	Pécsi Ferenc	Jorgos Tzortzoglou
Borlai Gergely	Görög Edina	Kollár Imre	Presser Gábor	ÚMZE Kamaraegyüttes
Bors Jenő	Göz László	Kósa Gábor	Rác György	Új Zenei Stúdió
Borza Bea	Gulyás Dénes	Kovács Dénes	Ránki Dezső	Vajda Gergely
Bozay Attila	Gyöngyössy Zoltán	Krasznahorkai László	Rátki András	Vass Lajos
Budapesti Akadémiai Kórustársaság	Győri Űtőegyüttes	KROUMATA Ensemble	Steve Reich	Váray László
Budapesti Fesztiválzenekar	Hagiwara Michihiko	Kurtág György	Reményi Attila	Várjon Dénes
Budapesti Vonósok	Hajdú Erzsébet	Lakatos Éva	Reményi Krisztina	Várnagy Attila
Michael Burritt	Rosemary Hardy	Hans Landesmann	Retkes Attila	Vásáry Tamás
John Cage	Hargitai Éva	Láng István	Rohmann Imre	Veisz Gábor
Bruno Canino	Hartai Adrienn	Lázár Eszter	Rolla János	Vékony Ildikó
Pi-Hsien Chen	Hauser Adrienn	Les Percussions de Strasbourg	Frederic Rzewski	Vidovszky László
Nan-Chang Chien	Héja Domonkos	LGT	Dave Samuels	Vigh Andrea
Manuel Cunha	Hollérung Gábor	Ligeti György	Alexandre Santos	Vrana József
Csalog Gábor	Holló Györgyi	Lukas Ligeti	Sári József	Wilheim András
Csapó Gyula	Hollós Máté	Liszt Ferenc Kamarazenekar	Sárvári Enikő	James Wood
Csengery Adrienne	Horgas Eszter	Lukin Márta	Sárvári Enikő	Roger Woodward
Csontos István	Horváth Kornél	Lukin Zsuzsa	Sáry László	Zakariás István
Csordás Klára	Hűvösvölgyi Ildikó	Frederic Macarez	Steven Schick	Zempléni László
Darvas Éva	Igricz György	Magyar Hospice Alapítvány	Schiff András	Zentai Róbert
Demény János	INTERMODULÁCIÓ Kamaragyüttes	Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara	Robyn Schulkowsky	Zimányi Zsófia
Debreceni Filharmonikus Zenekar	Jakobi László	Magyarszéki Dóra	Schwarz Oszkár	180-AS CSOPORT
Den HAAG Percussion Group	Jandó Jenő	Mandel Kvartett	SCHOLA HUNGARICA	Koncertjeinken közreműködő tanítványaink, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola volt és jelenlegi növendékei
Xenia Detoni	Járai Zsigmond	Matuz István	Selyem András	
Dubravko Detoni	Jeney Zoltán	Mácsai Pál	Serej Zolt	
Déri András	Jerger Krisztina	Máté Péter	Séfel Teréz	
Dés László	Jólesz György	Mátrai Júlia	Emmanuel Séjourné	
Dobrá János	Ju Tzong-Ching	Márta István	Robert van Sice	
Dobszay Ágnes	JU Percussion Group	Meláth Andrea	Sonia Simmenauer	
Dobszay László	Juhász Előd	Merényi Judit	Michael A. Skinner	
Dorozsmai Péter	Juhász László	Mezei Mária	Leigh Howard Stevens	
Dubrovay László	Juhász Miklós	Mihályi József „Duda”	Gordon Stout	
	Juhász-Miczura Mónika	Mocsári Károly	Strém Kálmán	
		Muszzbek Katalin	Sugár Miklós	
			Frans Swinkels	
			SYNERGY Percussion	

Január 26-án, a franciaországi Cannes-ban, a világhírű Fesztiválpalotában, a Midem zenei szakkiállítás keretében adták át a Cannes Classical Awards (CCA) 2004. évi kitüntetésait.

A szakmai körökben igen jelentősnek tartott – sőt a nyugat-európai sajtóban „klasszikus zenei Oscarként” emlegetett – nemzetközi zenei díjat tekintélyes szaklapok főszerkesztői alapították 1995-ben, így az idei volt a tizedik díjkiosztó. A zsűri munkájában jelenleg a következő zenei folyóiratok és intézmények vezetői vesznek részt: ClassicsToday.com (Egyesült Államok), ClassicsToday France (Franciaország – Kanada), Klassik Heute (Németország), Scherzo (Spanyolország), Musica (Olaszország), Crescendo (Belgium), Pizzicato (Luxemburg), Gramofon (Magyarország), International Music Center (Ausztria).

Az idei Midemen jelentős magyar siker született, hiszen az egyik életműdíjat (Lifetime Achievement Award) Kocsis Zoltán, a kortárs zeneszerzői díjat pedig Eötvös Péter kapta. Kocsis esetében elsősorban három évtizedes zongoraművészi karrierjét, és a Philips gondozásában megjelent Bartók-sorozatát ismerték el az életműdíjjal. Eötvös Péter kitüntetése egyúttal kiadójának, a Gőz László vezette BMC Recordsnak is szól, hiszen a zsűri külön megemlítette a Vocal Works című, 2001-ben megjelent CD-t. Kategóriadíjat kapott a fiatalon elhunyt világhírű, legendás karmester, Fricsey Ferenc is: a DVD-k mezőnyében azt az 1960-ban készült felvételt díjazták, amelyen Fricsey próbálja, majd koncerten vezényli Smetana Moldova című szimfonikus költeményét. Az alábbiakban közöljük az egyes kategóriák 2004. évi díjazottait.

Régizene

La Tarentella. L'Arpeggiata/Pluhar. Alpha
XVII–XVIII. századi vokális mű

D. Scarlatti: Stabat Mater. Missa Quatuor Vocum. Concerto Italiano/Alessandrini Opus 111

XVII–XVIII. századi dal és vokális szóló
 Elegeia – német és angol lamentációk és elégiák. Les Voix baroques/Matthew White. Analekta

XIX–XX. századi dal

Juan Diego Florez: Una furtive lagrima.

Kocsis Zoltán és Eötvös Péter a díjjal

Fotó: Huzsiti István

Milánói Giuseppe Verdi Zenekar/Frizza. Decca

Billentyűs zene

Haydn: Zongoraszonáták, Nos. 33, 39, 40, 41. Brautigam. BIS

XVII–XVIII. századi hangszeres szóló és kamarazene

Lawes: Consort Sets in Five and Six Parts. Hespèrion XXI/Savall. Alia Vox

Opera

Händel: Rinaldo. Jacobs. Harmonia Mundi

Versenymű

Prokofjev: Sinfonia concertante csellóra és zenekarra. Han-Na Chang/Pappano. EMI

XVIII–XIX. századi szimfonikus zene

Beethoven: IX. szimfónia. Stuttgarter Radiózenekar/Norrington. Haenssler

XIX. századi szóló és hangszeres kamarazene

Dvořák: Zongoraötösök, op. 5, 81. Prazák Quartet/Klánský. Praga

XIX–XX. századi vokális zene

Pärt: Passio. Tonus Peregrinus. Pitts. Naxos

XX. századi szóló- és kamarazene

Martín: Vonósnégyesek II. Martinu Quartet. Naxos.

Hangszeres szóló és kamarazene – CD premier

Ornstein: Zongoraművek. Hamelin. Hyperion

XX. századi szimfonikus zene

– Vask: II. szimfónia, Hegedűverseny. Tamperei Filharmonikusok /Ostrobothnian Chamber Orchestra/Storgaards/Kangas. Ondine

Szimfonikus és versenymű – CD Premier

Santos: IV. szimfónia. Ír Nemzeti Szimfonikusok/Cassuto. Marco Polo

Opera: CD Premier

Hindemith: Die Harmonie der Welt. Janowski. Wergo

Analóg felvétel újrakiadása CD-n

Beethoven kilenc szimfóniája. Jochum. DG

Archív „történelmi” felvétel

Mahler: Dal a Földről. Kubelik/Baker/Kmentt. Audite

DVD opera

Bernstein: Trouble in Tahiti, Paul Daniels. Tom Cairns filmje. BBC Opus ARTE

DVD balett és koncert

Minkus: Don Quichotte, Rudolf Nurejev koreográfiája, Párizsi Nemzeti Opera/Florio. TDK

DVD dokumentumfilm és archív felvétel

Fricsey Ferenc próbálja és vezényli a Moldvát (1960). TDK

Életműdíj

Claudio Abbado
 Regine Crespin
 Kocsis Zoltán
 Robert von Bahr – a BIS hanglemezkiaadó 30 éve

Kortárs zeneszerzői díj

Eötvös Péter – Vocal Works (BMC Records)

Az év felvétele

Vask: II. szimfónia, Hegedűverseny. Tamperei Filharmonikusok /Ostrobothnian Chamber Orchestra/Storgaards/Kangas. Ondine

Raiffeisen Bank a művészetekért

Hogy ne csak a Múzsákra számíthassunk...

Arra törekszünk, hogy mindennapi munkánk során ügyfeleinknek valódi értéket nyújtó szolgáltatásokat kínáljunk. Emellett kötelességünknek érezzük a hazai művészek támogatását, akik mindannyiunk életét szebbé és könnyebbé teszik. Büszkék vagyunk, hogy kiválóságuk támogatásunk által mindannyiunk javára kiteljesedhet.

VELÜNK KÖNNYEBB

**Raiffeisen
BANK**

www.raiffeisen.hu
Raiffeisen Direkt: 06 40 48 48 48

Magyar zene, világzene

Változatos programok a nagy-britanniai Magyar Magic-en

2003 késő őszen nyílt meg a magyar kulturális év

Nagy-Britanniában, Magyar Magic címmel. Már 2003 nyarán rendezett a londoni Magyar Kulturális Központ úgynevezett felvezető eseményeket, így az őszi—téli sorozat kellő előkészítéssel indulhatott.

A szigetországban ugyanis nem könnyű „eladni” bármiféle már országból való kulturális értéket. Nem mintha a brit közönség nem érdeklődne, de a hajdan volt világbirodalom elég egzotikumot fogadott, és fogad be ma is. Ráadásul a kultúra finanszírozása jó-részt civil kézben van, az uralkodó család tagjai is magánemberként pártfogolnak egy-egy kezdeményezést.

Azok számíthatnak tehát meghívásra, akiknek produkciói, anyagai valamelyik brit kulturális intézmény terveibe beilleszthetők voltak. Így például sikeres sorozatnak bizonyult a híres gyűjtemény, a Wallace Collection termeiben rendezett program, amelyben fiatal magyar muzikusokkal ismerkedhetett meg az érdeklődő. Kelemen Barnabás és Bogányi Gergely persze nem először koncertezett Londonban, de matinéjük most is megnyerte a publikumot, Kelemen tiszta hangját, Bogányi stílusérzékét felsőfokon dicsérték. Az Ewald Rézfúvós Kvintettet felfedezték, változatos műsorukat, mint-hogy reneszánsz, romantikus és kortárs műveket egyaránt megszólaltattak, hangjuk sokféleségét a magyar zenei nevelés erényének tartják. Csalog Gábor és a Trio Lignum teljesítményében is a technikai és zenei intelligenciát értékelték páratlannak.

Sebestyén Márta, a Nemzeti Filharmonikusok, a Budapesti Fesztiválzenekar, Vásáry Tamás, Ránki Dezső nem először járt a brit fővárosban és nem is először aratott rendkívüli sikert. A koncertek sűrítettsége, és így visszhangja mégis más volt a tekintetben, hogy egy leendő uniós ország kultúrájának megbecsülendő értékeit hatásosan reprezentálta. És természetesen nemcsak a zenében, hanem más műfajokban: táncban, filmben, képzőművészetben, sőt irodalomban is.

A következő negyedév programja az eddigi elveken alapul, főként azon: minél színesebben, gazdagabban megmutatkozni. A Magyar Magic – az elnevezés egyébként brit lelemény, a fő szervező partner ötlete – ekkor kimozdul Londonból, a főváros közelében, valamint

Cambridge-ben és Liverpoolban is vannak, lesznek események. A Beatlesek városa, Liverpool március végén több koncertre is vendégül lát a Philharmonic Hallban rangos magyar muzikusokat. 23-án például Kelemen Barnabás, Varga Tamás és Várjon Dénes lép pódiumra. Két nap múlva a helyi filharmonikusokkal Kelemen újra játszik, és részt vesz egy beszélgetésen a közönséggel, amely megelőzi a hangversenyt. Az Auer Kvartett sem először jár Nagy-Britanniában, néhány évvel ezelőtt a Sheffieldben rendezett Haydn Fesztivál benjaminjai voltak. Ma méltán kerestett művészek a szigetországban.

A cambridge-i események közt említendő a híres Kings College kórusának fellépte, amelyre természetesen a kollégiumi kápolnában kerül sor április 21-én. A kórus már korábban is vállalkozott arra, hogy magyarul megtanuljon valamit a magyar kórusirodalomból, ezúttal valódi meglepetés lesz a műsoruk. Május 5-én Várjon Dénes az Endellion Vonósnegyessel ad koncertet, 13-án a Liszt Ferenc Kamarazenekar és Pauk György estjére kerül sor a West Road Concert Hallban.

A londoni programok mérete, műfaja is igazán változatos. A zenei inyencek április 19-én tovább ismerkedhetnek a magyar kortárs zenével. Méghozzá páratlanul érdekes és kiváló művészek tolmácsolásában: a Maiden Lane-en lévő kulturális központban Szakcsi Lakatos Béla és Kathy Horváth Lajos játszik. A 606-os Jazz Club a műfaj nagyjait szokta bemutatni, ezúttal fiatal magyar jazzmuzikusokat prezentál a törzsközönségnek. Május 14-én Londonban is hangversenyeznek a Liszt Ferenc Kamarazenekar, ekkor is a brit fővárosban élő magyar hegedűművész, Pauk György a szólistájuk. Április első napjaiban a csodálatos orientális kincseket őrző Leighton House-ban hallhatja a közönség Bartók egyetlen operáját, A kékszakállú várát. A koncertszerű előadást Fürst János vezényli.

Ugyanitt mutatkozik be a Budapest Trió.

Május 17-én a Makám muzikáját élvezheti, aki a Covent Garden negyedben sétálva betér a Maiden Lane-re. Ha ezt elmulasztaná, várnia kell június 11-ig másik zenei estre, ekkor Szakcsi Lakatos Robi, Arnie Somogyi és Winston Clifford fantasztikus hármasának játékát élvezheti. A világzenei programok sorába illesztették a Ghymes együttes és a Kalyi Jag május 19-ei és 20-ai műsorát – ezeknek a Union Chapel Hall ad helyet.

Kétségbevonhatatlan, e periódus kimagasló eseményét Music of Today címmel a Royal Festival Hallban rendezik. A Philharmonia Orchestra Baldure Bronniman vezényletével Csapó Gyula, Horváth Balázs, Tihanyi László kortárszenei kompozícióit szólaltatja meg május 27-én. AM

Szakcsi Lakatos Béla

Fotók: Gramofon-archív

Várjon Dénes

Szarka Tamás, a Ghymes vezetője

A Nemzeti Filharmonikusok áprilisi koncertjei a Zeneakadémián

A Nemzeti Filharmonikusok
Fesztiválja

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

2004. április 14.

Rimszkij-Korszakov
Prokofjev
Rahmanyinov
Renaud Capuçon
Philippe Entremont

2004. április 19.

**Ünnepi hangverseny Janáček születésének 150.
és Dvořák halálának 100. évfordulója alkalmából**

MÁV Szimfonikus Zenekar
Nemzeti Énekkar
Szabóki Tünde, Meláth Andrea,
Nikša Radonović, Cser Péter
Virágh András
Antal Mátyás

Szikora Tamás: Egy doboz negatívban I. (2000, 91 x 72 cm)

A XIX. és XX. század fordulójának orosz és cseh alkotóművészetét állítja előtérbe a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar áprilisi műsora.

Az első esten Rimszkij-Korszakov Nagy orosz húsvét nyitánya, Prokofjev II. (g-moll) hegedűversenye és Rahmanyinov II. (e-moll) szimfóniája hangzik el Philippe Entremont vezényletével. A hegedűszóló is francia művész játssza, a kamaszos megjelenésű Renaud Capuçon. Bátyja, a csellista Gautier főként kamarazenei programokban lép föl. A testvérpár korunk tipikus jelensége, vidám fickók, akik nem élnek elefántcsonttoronyban, az élet teljességét, a baráti sí kirándulásokat éppoly fontosnak tartják, mint zenei aktivitásukat.

Renaud 2000-ben a rendkívüli új tehetségeknek szóló elismerést szerezte meg egy nemzetközi versenyen. Húszas évei elején járt (és még most sincs harminc), amikor első CD-jét készítette. A Schubert-mű után Saint-Saëns, Ravel, Milhaud alkotásait is lemezre játszotta. A Capuçon testvérek a történelmi Chambéry városában születtek, Renaud innen került 14 éves korában a párizsi Conservatoire-ba, majd részt vett Thomas Brandis, Isaac Stern, Shlomo Mintz és Augustin Dumay kurzusain. Nemcsak szólistaként elismert, kamarazenei partnere persze elsősorban Gautier, de szívesen játszik vele Hélène Grimaud, Yefim Bronfman, Stephen Kovacevich, Truls Mork és Frank Braley is. Párizsban a Menuhin emlékére rendezett koncerten Vásáry Tamás vezényletével, a Sinfonia Varsoviával lépett pódiumra. Természetesen bejárta Európa, az Egyesült Államok és Japán fontos zenei központjait. Renaud Capuçon hangszere most egy 1721-es Stradivarius, amely a legendás Fritz Kreisleré volt.

Jeles évfordulók adnak alkalmat arra, hogy a magyar közönség újra fölfedezze magának a cseh muzsika kimagasló értékeit. A Nemzeti Énekkar ünnepi hangversenyen emlékezik meg Janáček születésének 150. és Dvořák halálának 100. évfordulójáról. Április 19-én Dvořák VIII. szimfóniáját és Janáček Glagolita miséjét adják elő Antal Mátyás vezényletével. Közreműködik a MÁV Szimfonikus Zenekar, a szólisták: Szabóki Tünde, Meláth Andrea, Nikša Radonović és Cser Péter. A monumentális

Renaud Capuçon

Fotók: Gramofon-archív

ósláv mise Janáček halála előtt két évvel, 1926-ban keletkezett, címével ellentétben egyáltalán nem egyházi célú alkotás. A szerző egy interjújában ezt maga is hangsúlyozta. A mű inkább annak a hitnek kívánt hangot adni, amely a nemzet összetartozásához kapcsolódik. A külön bevezető után nyolc hagyományos tétel hangzik el, különlegessége, hogy a bevezetőként szokásos Intrada zárja a művet, amely a nyitótétel ünnepélyességére, méltóságteljességére utal vissza.

Májusban az együtttestől nem idegen, ám a „rendes” koncertprogramokról eltérő estekre készülhetnek azok, akik jó operákat kívánnak magas színvonalú zenei megvalósításban hallani. Emlékezzünk arra a sorozatra, amely 2001-ben, Verdi halála centenáriumaának esztendejében, a Zeneakadémián volt hallható. Most Hamar Zsolt vezényletével Mascagni Parasztbecsület és Leoncavallo Bajazzók című alkotása lesz műsoron pódiumelőadásban. Egyfelvonásosokat egy estébe szerkeszteni nem könnyű feladat, a Parasztbecsületet és a Bajazzókat viszont alig képzeljük el külön, oly erős a hagyomány, hogy együtt játsszák a két zenedrámát. A magyarázat nemcsak abban van, hogy csupán kétévnyi különbséggel, egy időben, 1890- ben és '92-ben mutatták be a két rövid operát, hanem abban is, hogy az irodalmi verizmussal párhuzamos új zenei

Szabóki Tünde

stílus is e két műben mutatkozik meg igazán pregnánsan. A mitológiai hősöket, történelmi figurákat korabeli, vagy nem sokkal korábbi alakok váltották föl az operaszínpadon, konfliktusaik, érzéseik éppoly hétköznapiak, valóságosak voltak, mint a nézőtérén ülők problémái és indulatai. Azon a pályázaton, amelyre mindkét zeneszerző benyújtotta munkáját, Mascagni szerzte meg az első-

séget, ő a valamivel több mint hatvan perc terjedelmű és kétfelvonásosra tervezett Parasztbecsületet egy közjáték beiktatásával egyfelvonásossá alakította. Leoncavallo is kétfelvonásos operát írt, így a pályázaton érdemben nem foglalkoztak munkájával. Ám pályadíj nélkül is, az 1892-es ősbemutató óta sűrűn játszott mű, amelyet rendszerint szünet nélkül, egyfelvonásosként adnak. A Parasztbecsület női főszerepét, Santuzzát vendégművész, Marine Deinyan éneklé, a férfi főszerepre is vendéget hívtak, Turiddu Badri Maisuradze lesz. Lolaként Gál Erika, Alfioként Zeljko Lucic és Luciaként Wiedemann Bernadette hallható. A Bajazzók Canióját is Badri Maisuradze szólaltatja meg, Neddaként pedig Marine Deinyan hallható. Zeljko Lucic a Bajazzókban Tonió szerepét éneklé, Beppét Kovácsné István, Silviót Káldi Kiss András kelti életre.

Antal Mátyás

„A víz nem tükör, hanem az állandóság”

Idén lenne nyolcvanéves a darmstadti hármak tagja, Luigi Nono

Az ifjú Nono

A második világháború utáni európai zeneszerzésnek egyik legjelentősebb és egyben legnehezebben besorolható alakja. Vitatható, politikai üzenetet hordozó, „elkötelezett” zenéi vajon érvényesek-e a XXI. század elején? Kétségtelen, hogy Luigi Nono olyan, nagyformátumú zeneszerző-személyiség volt, akinek művészete bőven ad gondolkodnivalót az utókor számára.

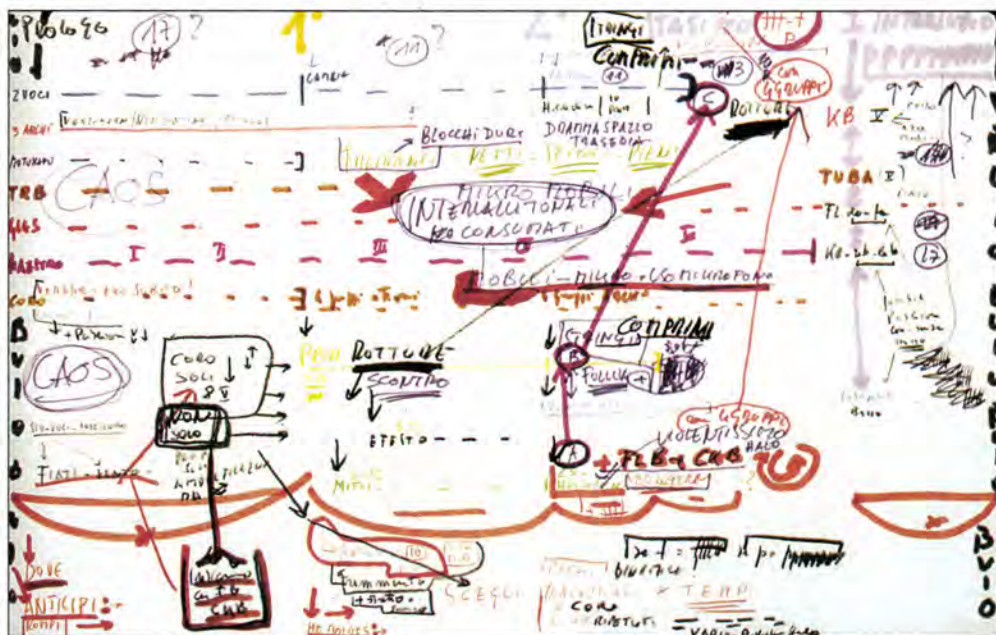
Ha azt a nevet hallja a kedves olvasó, hogy Luigi Nono, talán biccent: „igen, egy kortárs zeneszerző”. Aztán elkezd kutatni emlékezetében, mikor és milyen művet hallotta valaha magyar hangversenyteremben. Ha véletlenül nem jutna eszébe egy sem, segítünk. Huszonöt éve, 1978-ban a Korunk zenéje sorozatban a szerző jelenlétében bemutatták három kompozícióját, tizenhárom éve pedig az Éder Vonósnygyes eljátszotta kvartetjét. Nagyjából ennyire korlátozódik Nono jelenléte a magyar zenei életben.

Európa tőlünk nyugatra eső felében Nonót a huszadik század második felének egyik legnagyobb kortárs zeneszerzőjeként tisztelik, és idén két német fesztivál is középpontjába állította (az egyik a Kölni Triennale) a munkásságát. Valamennyire menti a helyzetet, hogy 2004-ben a Korunk zenéje megemlékezik majd a kerek évfordulóról. A róla magyarul olvasható két könyv szintén hiánypótló adalék, ezek azonban csak az 1980-as stílusfordulata előtti Nonót mutatják. Az egyik Várnai Péter beszélgetéseit tartalmazza, a másik pedig Balázs István fordításában és válogatásában közli a zeneszerző írásait.

Persze nehéz megmondani, hogy egy zeneszerző életműve mekkora értéket képvisel (mindenek előtt meg kell hallgatni a műveket, tanulmányozni és megérteni őket), de Nono érdeklődéséről és elhivatottságáról talán elárul valamit néhány adat. Hagyatékában összesen huszonkétezer oldal zenei kézirat maradt fenn, ezen kívül nyolcezer oldal szövegvázat, tízezer levél, tízezer kötetes könyvtár, ezernyolcszáz partitúra, körülbelül ezernyolcszáz hanglemez, valamint kétszázharminc elektronikus zenei alapanyagot tartalmazó hangszalag. Ezt

a hatalmas magánarchívumot, amely egyébként 1993 óta a nyilvánosság számára is hozzáférhető (a világhálón: www.luiginono.it) a zeneszerző özvegye, Nuria Schönberg-Nono vezeti. A hölgy nem más, mint Arnold Schönberg egyik lánya, akivel Nono a Mózes és Áron 1954-es ősbemutatóján találkozott először. A darmstadti „hármak” tagjaként (Stockhausen és Boulez mellett) a többieknél szorosabban kötődött Schönberg művészetéhez, igaz, hamarabb el is távolodott tőle. A zene szerepének értelmezése, társadalomban betöltött szerepe és nem utolsósorban a szöveg–zene viszonyának eltérő felfogásából adódóan fordult el Darmstadttól, ahol 1959-ig több alkalommal jelen volt. Úgy gondolta ugyanis, hogy a zenének társadalomformáló ereje van, és a komponistának ezt arra kell használnia, hogy felhívja vele a figyelmet a társadalmi igazságtalanságokra. Nagy „szerencséje” Nonónak, hogy óriási szakmai tudással írta meg politikai tárgyú műveit, kiáltvány-zenéit, hiszen amennyire támadhatók ideológiailag (szerzőjük 1952-től az Olasz Kommunista Párt tagja volt), annyira megvétőzhatatlanok zeneileg.

Nyugodtan megállapítható, hogy az egész európai zenei hagyomány ott sűrűsödik Nono művészetének legmélyén, a tizenötödik

A tér megzenésítése és a perspektívák egyidejű alkalmazása – Luigi Nono szerzői kézírata

századi németalföldi szerzőktől kezdve kortársaiig. Élete, ahogyan művei is, Velencéhez kötődik. Példaképei között vannak szülővárosának néhány évszázaddal korábban élt művészei is Giovanni Gabrieltől Tintorettoig. Az előbbitől a tér „megzenésítését”, be- és átkomponálását tanulta el, az utóbbitól pedig a perspektívák egyidejű alkalmazását – persze zenei síkra vetítve. Élete utolsó évtizedében írt kompozíciói, a Prometeo, a Fragmente – Stille, An Diotima című rejtélyes vonósnygyes, valamint utolsó alkotása, a hallhatóság határait súroló pianissimokat használó Hay que caminar sognando című hegedűduó első hallásra is élményszerű. „Mindig a fül dönt” – oszlatta el az őt ért vádat, mely szerint művei túlzottan „kigondoltak” lennének. Elég meghallgatni néhányat, hogy belássuk, igazra volt: bármennyire is bonyolultak, egy érző ember nagy alkotásai.

Várkonyi Tamás

Az első uniós koncertet Amszterdamban adják A Budapesti Fesztiválzenekar Csajkovszkij-felvételen dolgozik

Az év első felében a hazai koncertek mellett közelebbi és távolabbi utakat tesz a Budapesti Fesztiválzenekar (BFZ). Januárban és április-májusban európai koncerttermekben léptek, lépnek föl, júniusban pedig jókora délkelet-ázsiai turnéra mennek.

„A Fesztiválzenekarnál hosszú évek óta gyakorlat, hogy évi negyven–negyvenöt, néha ötven koncertet is ad Magyarországon kívül” – mondta Körner Tamás igazgató. A BFZ alapítása óta bevált rendszer ez, azt gondolják ugyanis, hogy a külföldi fellépések által kapnak valódi képet arról, vajon a nemzetközi zenei élet hogyan minősíti azt a „terméket”, amit létrehozta. Kivált lényeges szerintük a megmértetés egy olyan kis országban, mint Magyarország, ahol már a méretek miatt is kissé belterjes a zenei közeg. „Fontos tehát, hogy hiteles visszajelzéssel bírjunk arról, hol tart a zenekar, miként ítélik meg a munkáját.” Ezért úgy tervezik egy-egy évadjukat, hogy módjuk legyen megjelenni a nagy fesztiválokon, a mértékadó zenei központokban. Eszerint állították össze a 2003–2004-es szezon programját is, amelynek második felébe két nagy nyugat-európai turnét iktattak. Januárban Brüsszelben, Londonban, Antwerpenben és Toulouse-ban léptek fel a Liszt–Wagner projektnek nevezett műsorral. A hangverseny első felében egy-egy Liszt szimfonikus mű hangzott el, a második felében az egyik

estén Wagner Walkür című operájának első felvonása, a másikon pedig a harmadik felvonás harmadik képe szólt meg. Az első este anyagát természetesen Budapesten, a Zeneakadémián is nagy sikerrel mutatták be. A Wagner-operához a legjobb, Bayreuthban magasan jegyzett énekeseket nyerték meg, Siegfried szólamára például az amerikai Robert Dean Smith-t. Az énekes páratlan teljesítményre készül, Bayreuthban három Wagner-főszerepet is énekel idén. Vele Fischer Iván már dolgozott Lyonban, így a kapcsolat személyessége is segített abban, hogy a zenekar által is ismert Petra Langgal egészen rendkívüli előadást hozzanak létre. Lang egyébként már többször szerepelt az együttesrel külföldön. Olaszországban Bartók operájában, A kékszakállú herceg várában lépett fel velük. Az majdnem természetes, hogy Judit szerepét magyarul tanulta meg, de az már kiemelkedő kvalitásait bizonyítja, hogy olyan csodálatos magyar dikcióval énekelte a szöveget. A Budapesti Fesztiválzenekar londoni, Barbican Centre-beli hangversenye a Magyar Magic egyik rendezvényeként aratott sikert.

A BFZ természetesen a Budapesti Tavasz Fesztiválon is jelen lesz. Majd április második és május első felében a következő, háromhetes turné során igazán tekintélyes távolságokat jár be. A kezdőpont Spanyolország és Portugália, Valencia, Lisszabon, Madrid, Barcelona. Mahler IX. szimfóniája, ez a grandiózus alkotás állandó eleme az úti programnak, emellett Liszt-, Schubert- és Bartók-művek is elhangzanak. Délről északra mennek, itt következik a

turné érdekessége. Május elsején ugyanis az amszterdami Concertgebouwban lépnek föl. A híres koncertpalotában többször játszottak igen komoly sikerrel. Most egy olyan sok évtizedes hagyományú és népszerű sorozatra hívták meg őket, amelyet szombati matinénak neveznek, így szombaton kora délután (fél háromkor) tartják a hangversenyeket. Tehát nemcsak Magyarországnak, hanem az egész kontinensnek ez lesz az első hangversenye azon a napon, amelyen tíz új tagállama lesz az Európai Uniónak. A dolog jelentőségének megfelelően már most készülnek az eseményre a holland médiumok, élőben közvetíti a rádió a koncertet. Innen megy a BFZ Belgiumba, azután következnek a német városok, Düsseldorf, Hannover, Hamburg, Stuttgart, Ulm, Nürnberg, ahonnan május közepén érnek haza. Alig egy hónap múlva megint csomagolnak: júniusban egy délkelet-ázsiai körútra indulnak, Malajziába, Szingapúrba, Hongkongba és Indiába mennek.

„Malajziai és hongkongi tapasztalataink vannak, ezen a két helyen már járt az együttes, de Szingapúrral és Indiával most fogunk megismerkedni” – mondta Körner Tamás. A Bartók, Ravel, Brahms és Beethoven kompozíciókból összeállított programot Fischer Iván vezényli, a műsorok szövege a remek német hegedűművész, Christian Tetzlaff, aki két évvel ezelőtt már dolgozott az együttes-

Christian Tetzlaff neves német hegedűművész évek óta koncertezik a Budapesti Fesztiválzenekarral, délkelet-ázsiai turnéjukra is elkíséri őket Fotó: Gramofon-archív

sel. Az együttes vezetői az anyagi helyzetüket továbbra sem tartják jónak, ezért a turnék szerény hasznát is elengedhetetlen bevételi forrásnak tekintik. De, mint az igazgató hangsúlyozta, a jelenlét a nemzetközi szintéren a domináns tényező. Lényegében a lemezkészítés is ezt az értékmeghatározást célozta, célozza. 2003-ban új lemezszereződést kötöttek egy kis amszterdami kiadóval. Az a termékeny kapcsolat, amely a Philipshez köti őket, egyáltalán nem szakadt meg, nemrég került például a boltokba az a Kékszakállú-felvétel, amelyet a tekintélyes kiadó gondozott. De úgy gondolják, minthogy a lemezpiac válságjelenségei nem látszanak mérséklődni, egy kisebb, következképp rugalmasabb labellel kötött friss kapcsolat hasznára lehet a BFZ-nek. Ilyen cégre találtak a Channel Classics-ban. A zenei inycenek számára már ismert a név, a mintegy 220 címből álló katalógusukban ma még csak kamaragyüttesek, kvartettek, triók, hangszeres szölisták kiadványai találhatóak. Szimfonikus zenekarral eddig nem dolgoztak, a Budapesti Fesztiválzenekar az első és egyetlen nagy együttes, amellyel kapcsolatot teremtettek. 2003-ban elkészült és már vágóasztalon van az első Channel Classics-CD, Rahmanyinov II. szimfóniája. A felvételt az Olasz Intézetben készítették, ahol az együttes annyira otthon van, és a következő anyagot (Csajkovszkij: IV. szimfónia, Rómeó és Júlia – nyitányfantázia) is itt rögzítették. A tervek szerint 2004 őszén egy Mahler-lemezzel folytatódik a közös munka.

Gramofon

Európa Fesztivál

2004. április 13. Budapesti Kongresszusi Központ 19.30

Philharmonia Zenekar London

vezényel: **Christoph von Dohnányi**

Arvo Pärt: Fratres

Prokofjev: I. (Klasszikus) szimfónia

Mahler: I. szimfónia

2004. április 20. (kedd) 19.30

Zeneakadémia Nagyterem

Tokyo Quartet

Beethoven: A-dúr vonósnégyes

op. 18/5 no.5,

Schubert: a-moll vonósnégyes D 804
no.14 (Rosamunde),

Debussy: g-moll vonósnégyes op. 10

2004. április 21. (szerda) 19.30

Zeneakadémia Nagyterem

Ránki Dezső és Klukon Edit

kétfogorás estje

Bartók: 7 darab a Mikrokozmoszból,

Debussy-Ravel: 2 nocturne

(Felhők, Ünnepek),

Debussy: En blanc et noir, Lindaraja,

Ravel: La valse

2004. április 28. (szerda) 19.30

Zeneakadémia Nagyterem

Pauk György (hegedű),

Jandó Jenő (zongora)

Beethoven: D-dúr szonáta op. 12/1,

Brahms: d-moll szonáta op. 108,

Janáček: Szonáta hegedűre és zongorára,

Szóllósy: Addio - hangversenytermi

bemutató (vonós hangszeresek

közreműködésével)

2004. május 21. (péntek) 19.30

Zeneakadémia Nagyterem

Francia est

Vigh Andrea (hárfa),

Hajnóczy Júlia (ének),

Adorján András (fuvola),

David Grimal (hegedű),

Pierre Lénert (brácsa),

Perényi Miklós (gordonka)

Saint-Saëns: Fantázia,

Ravel: Öt görög dal,

Ibert: Entr'act,

Debussy: Triószonáta,

Ravel: Szonatina, Szonáta hegedűre és
gordonkára, Bevezetés és allegro

Jövő évre vásárolható bérletünk:

2004. szeptember 15. 19.30

Zeneakadémia Nagyterem

Vásáry Tamás zongoraestje

2004. december 18. 19.30

Zeneakadémia Nagyterem

Szabadi Vilmos (hegedű),

Vigh Andrea (hárfa)

2005. február 28. 19.30

Zeneakadémia Nagyterem

Perényi Miklós (gordonka),

Szokolay Balázs (zongora)

Bérletek vásárolhatók április 1-ig a Zeneakadémia pénztárában.

Bérletárak kedvezménnyel: 3000 - 4400 - 5500 - 7500 - 9000 Ft

A bérletek 30%-os kedvezményét a Magyar Villamos Művek Rt. Biztosítja.

Jakobi Koncert

Jegyek válthatók a Zeneakadémia pénztárában (342-0179)

Strém Koncert

Szenthelyi Miklós jubileuma

Harmincöt éve, 1969 tavaszán adta első zeneakadémiai koncertjét

Szenthelyi Miklós hegedűművész, a Zeneakadémia tanára, a Magyar Virtuózok Kamarazenekar alapítója és művészeti vezetője idén tavasszal ünnepli pályafutásának

35. évfordulóját. A jubileumi koncertet április 12-én, húsvét hétfőn rendezik a Zeneakadémián; a műsorban Vivaldi, Csajkovszkij és Brahms művei szerepelnek.

„Ez az első alkalom, amikor kísérletet teszek egyfajta összegzésre, visszatekintésre: éppen harmincöt évvel ezelőtt, 1969 tavaszán volt az első komolyabb koncertem a Zeneakadémia nagytermében. Tizennyolc éves voltam akkor, és a MÁV Szimfonikus Zenekarral léptem fel, Medveczky Ádám vezényletével” — meséli Szenthelyi Miklós. „A mi generációnknak könnyebb volt a pályakezdése, mint a mai fiataloknak. Létezett ugyanis egy olyan zenei intézményrendszer — Országos Filharmónia, Hungaroton, Interkoncert —, amely minden hibájával együtt is támogatta az ifjú muzikusokat. Ha felbukkant egy fiatal tehetség, aki nemzetközi versenyeken is produkálni tudott, akkor ezek az intézmények mögé álltak, és bedobták a mélyvízbe. Én is meglehetősen korán elkezdtem külföldre járni: huszonegy éves voltam, amikor Ferencsik Jánossal és az ÁHZ-val japán-ausztrál turnéra mehettem, és amikor huszonöt évesen megnyertem a Magyar Rádió hegedűversenyét, az állam vásárolt nekem a régi csehszlovák gyári hegedűm helyett egy csodálatos cremonai mesterhangszert. Emlékszem, Onczay Csaba csellóművész barátommal bejártuk Németországot, Hollandiát és Svájcot, hogy kiválasszuk a legjobbat. Ma is azon az 1723-ból való Guarnerin játszom, s felmerül bennem a költői kérdés: vajon egy mai fiatal számíthat-e ilyen támogatásra az államtól...”

Szenthelyi Miklós pályafutása akkor is elismerésre méltó, ha csak a száraz tényeket nézzük: az elmúlt három és fél évtizedben gyakorlatilag Európa összes országában fellépett, tizenöt amerikai turnéja keretében több mint 150 koncertet adott, de Dél-Amerikában is hangversenyezett, s emellett hat távol-keleti koncertkörúton is részt vett. Tizenöt önálló lemeze jelent meg, s ő az első magyar hegedűs, aki egy koncerten végigjátszotta Johann Sebastian Bach összes szólószonátáját és partitáját. Paganini 24 capriccióját is bemutatta, ami a hegedűirodalom legnehezebb, legnagyobb koncentrációt igénylő remekművei közé tartozik. Szenthelyi 1973-ban, Kovács Dénes növendékeként diplomázott a Zeneakadémián, s már ugyanabban az évben tanítani kezdett; 1978-ban egyetemi

Szenthelyi Miklós: a mi generációnknak könnyebb volt a pályakezdése, mint a mai fiataloknak

Fotó: Gramofon-archív

adjunktussá, 1989-ben docenssé nevezték ki. Tanítványai között megemlíti Falvai Attilát — a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának koncertmesterét, a Kodály Vonósnégyes primáriusát —, a szólistaként nemzetközi karriert befutó Baráti Kristófot és Lendvai Józsefet, valamint a versenygyőztes Kovács Anikót, Oszecsinszki Romant és Gabora Gyulát. Utóbbi éppen most hívták meg az Európai Ifjúsági Kamarazenekarba, illetve Sir Neville Marriner világhíri együttesébe, a St. Martin in the Fields Kamarazenekarba. Jelen-tős tanári sikerei ellenére Szenthelyi úgy véli, „a Zeneakadémiára sajnos már évtizedek óta nem jellemző az a magas színvonalú műhelymunka, amit a világhírű intézmény múltja, hagyományai megkövetelnének. Sokkal szorosabb együttműködésre lenne szükség a középfokú zeneoktatási intézmények, a konzervatóriumok és az akadémia között. A Budapestre áramló külföldi növendékek sem a legjobb minőséget képviselik — tisztelet a kivételnek.”

Szenthelyi Miklós a nyolcvanas évek végén alapította meg a Magyar Virtuózok Kamarazenekart, amely a közelmúltban ünnepelte tizenötödik születésnapját. Jelentős eredményeket értek el, jó néhány sikeres külföldi turnén vettek részt, bár az együttes folyamatos fenntartása, finanszírozása máig sem teljesen megoldott, s ezért „nehéz a társaságot együtt tartani, hiszen többségében családias emberekről van szó.” A Magyar Virtuózok zeneakadémiai Postás-bérlete évek óta telt házat vonz. „Olyan sorozatot terveztünk, amelynek koncertjeire a postai dolgozók, a nyugdíjasok, a nagycsaládosok és a Máltai Szeretetszolgálat munkatársai — bizonyos keretek között — ingyenesen jöhetnek el. Ennek az volt az üzenete, hogy megszólítsunk olyan csoportokat, amelyekben még él a klasszikus zene szeretete, de anyagi körülményeik nem teszik lehetővé, hogy rendszeresen járjanak hangversenyre” — mondja Szenthelyi Miklós. A sorozat tavaszi koncertjeit március 18-án, április 18-án és május 15-én tartják a Zeneakadémián.

Retkes Attila

Az ünnepi hangverseny műsora

2004. április 12. Húsvét hétfő, 19.30, Zeneakadémia
Szenthelyi Miklós jubileumi koncertje

Vivaldi: h-moll versenymű négy hegedűre

Szólisták: Szenthelyi Miklós, Kovács Anikó, Kovács Flóra, Farkas Nándor

Csajkovszkij: D-dúr hegedűverseny

Brahms: D-dúr hegedűverseny

Közreműködik a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és a Magyar Virtuózok Kamarazenekar, vezényel: Lukács Ervin

Az IBS Színpad zenei újdonságai

Tuba Tóbiás kalandjai, Bonbon Matiné, Raiffeisen Jazz Klub, harmonika-virtuózok

Évek óta sikerprogram az IBS Színpadon a gyerekeknek, a családoknak szóló Bonbon Matiné zenei-színházi, vagy inkább összművészeti sorozat, hiszen fiatal artisták és táncosok is színre léptek hétféteken.

A 2003-2004-es évad sikere a Tuba Tóbiás története volt. A gyerekek – és olykor a felnőttek – számára sem könnyű feladat felismerni a szimfonikus zenekar hangszereit úgy tehetjük meg az első lépést az „értékes muzsika” irányába, ha megtanulunk különbséget tenni hangszínek és zenei formák között, ha külön tudjuk választani az értékeset az értéktelentől? A Balogh Sándor-Lukácsné Győző szerzőpáros csaknem egy órás zenés mesejátéka ebben segít, és alkalmat teremtett a legkisebbek aktív részvételére a programban. A Tuba Tóbiás már CD-n is megjelent, a Periferic Records gondozásában.

Elsa Valle, a nemzetközi híró kubai jazz-énekeső április 2-án koncertezik a Buda Stage-en. A bal oldali képen Elsa férjével és zenésztársával, Winand Gáborral látható

Fotók: Dobó László

Márciusban (6-án) a Bonbon Matiné első vendége Lorenz Dávid gitárművész és a virtuóz fuvolista, a Nemzeti Filharmonikusok szólamvezetője, Bálint János. Azután, 12-én, a Mesemondó Tündüs Manó bábszínházának produkcióiban gyönyörködhetnek a gyerekek. A török félhold csodái című műsort az Arasinda együttes adja, 13-án. Különleges hangszerekkel, különös hangzással lehet általunk megismerkedni. A debreceni fiatalokból álló Talamba Ütőegyüttes egy egész hétfévégét tölt az IBS-ben, 19-én három időpontban, 20-án pedig egyszer adnak koncertet. A 26-i matinén az EUfórikusok – az együttes neves szimfonikus zenekarok tagjaiból verbuválódott – Johann Strauss stílusában muzsikálnak, a zenei triccs-traccs parti vidám perceket ígér. Az EUfórikusok következő gálakoncertjére április 3-án kerül sor.

Március 21-én és 28-án ismét nagyszerű és másol meg nem szerethető élményt kínálnak. Az IBS-ben dolgozó Földessy Dráma-stúdió növendékei és az Erkel Ferenc általános iskola és gimnázium diákjai Az én operám című vasárnap délelőtti műsorban Mozart remekművét, a Figaró házasságát mesélik-játsszák el kortársaiknak.

A serdültebb publikum számára is változatos programot szerkesztettek. Március 4-én tartja például bemutató koncertjét a félelmetes nevű Horrorchestra. Rettetésre semmi ok, az IBS hall-

gatóiból alakult az együttes, amely így hívogat: „A zene mellett látvánnyal is várunk titeket. Nem hatásra vadászunk, de könnyed szórakozást sem ajánlunk”

Másnap estére, a Raiffeisen Jazz Klub soron következő hangversenyére időben érdemes jegyet váltani, mert nyilván sokan érdeklődnek a műfaj neves előadói iránt. Most a jazz egészen más oldalával ismerkedhetnek meg a MirrorWorld Quartet jóvoltából, tagjai: Lantos Zoltán – hegedű, Borbély Mihály – fúvós hangszerek, Juhász Gábor – gitár, Horváth Kornél – ütők. Lantos a zeneakadémiai tanulmányai után Indiába, Új-Delhibe ment, és csaknem egy évtizedet töltött ott. Olyan különleges hangszereken játszik, amelyek a hagyományos hegedű és az indiai szitár illetve a vonós száragyi hangzását egyesítik. Ezen az estén a MirrorWorld a Tiptoe ceremónia című, az év magyar jazz lemeze díjat elnyert CD-je anyagát mutatja be, a kvartett vendége a nagyszerű jazz zongorista, Szakcsi-Lakatos Béla. Érdekesnek ígérkezik az áprilisi Raiffeisen Jazz Klub is (április 2., péntek), amelyen a nagyszerű kubai jazzénekeső, Elsa Valle lép fel magyar muzsi-

kusok társaságában. Az esten közreműködik Szakcsi Lakatos Béla (zongora), Babos Gyula (gitár), Bacsó Kristóf (szaxofon), Fekete István (trombita), Szandai Mátyás (bőgő), Winand Gábor (ének, fuvola), valamint a kolumbiai David Dely (ütőhangszerek).

A Harmonika virtuózai sorozatban március 12-én Molnár György és barátai, Orosz János (zongora), Mór István (gitár), Tóth András (dob) és Phillippe Resé (gitár) lépnek pódiumra. 19-én Gerendás Péter, pontosabban az „A trió” koncertjét élvezhetik, az ütőhangszereknél a hat éves, fantasztikus ritmusérzékű Gerendás Dani mutatkozik be. A Cotton Club Singers örökzöldeket és saját számokat ad elő március 26-án.

Gramofon

A Bonbon Matiné változatlanul sikerprogram az IBS-en

Fotó: IBS

A jazz magányos lovagja

Deseő Csaba 65 éves

Hatvanöt év elegendő ahhoz, hogy elteltét főhajtással nyugtázza a külvilág, de távolról sem olyan életkor, hogy méltánylása nekrológ írására készítse a köszöntőt. Deseő Csaba, a magyar jazz magányos lovagja ennyi évet tudhat maga mögött, ám az évforduló az ő esetében sem ujjongásra, sem megrendülésre nem szolgáltat okot.

Egyfelől, mióta világ a világ, ősz hajú, elegáns tartású, nyugodt, megfontolt, tehát az éppen adott koránál érettebb, bölcsebb embernek láthattuk. Másfelől semmi okunk nincs feltételezni, hogy tíz vagy éppen húsz év múlva ne nyíljon alkalom hasonló méltatásra.

Hegedű és brácsa – klasszikus és jazz. Kétlaki életet élt Deseő Csaba ifjúkorától fogva: megélhetését klasszikuszenész foglalkozása biztosította, míg önálló muzsikusi ambícióit a jazz művelésével teljesítette ki. Az Állami Hangversenyzenekar tagjaként bejárta a világot, Európában a hetvenes évek eleje óta jazzmuzikusként is sokfelé megfordult. Ígéretes pályakezdeként lemeze jelent meg Nyugat-Németországban (Four String Tschaba – MPS), hangszerén Amerikában is jegyezni kezdték a nevét – ám az akkori idők világrendje más érvényesülési utakat szabott meg a kelet-európai muzikusoknak. De volt még valami: Deseő Csaba a vasfüggönyön ugyan át-átjutott, ám a Rubicon

Egzisztenciális kényszer nélkül kereshette a habitusának leginkább megfelelő nyelvezetet

átlépésére nem vállalkozott. Nyugdíjba vonulásáig megtartotta háttérét, zenekari státuszát, másik szerelmének fölös idejében, szabad energiáival hódolt.

Nem állt ezzel egyedül, a kor sok kiváló magyar tehetséget állított választási kényszerek elé. Ő még viszonylag szerencsésnek mondhatja magát, mert született jazzérzéke, különleges hangszerválasztása hamar keresett és népszerű muzsikussá tette. Egzisztenciális kényszer nélkül kereshette a habitusának leginkább megfelelő nyelvezetet. A hetvenes években beáramló szelek hatására a rockos, funkys ritmikában talált új ösztönzőre, hogy aztán visszalépjen az időben, és a méltatlanul mellőzött Kovács Andor gitárossal megalakítsa a Hot Club Budapest együttest, amely a példakép Django Reinhardt gitáros és Stéphane Grappelli hegedűs páros zenéjének sajátos magyarországi változataként hozott számokra elismerést. Jóllehet a jazz-rock stílus nyolcvanas-kilencvenes évekbeli felvételein is tovább élt, a felszín nem takarta el a lényegét, azt, hogy igazi közege a szvinges lüktetés, a bebop frazeálás, az ízes, dallamközpontú jazz. Életműve a számtalan koncerten, hazai és külföldi fesztiválszereplésen kívül fél tucat önálló lemezt és CD-t számlál, a legfrissebb a nála két évtizeddel fiatalabb Gyárfás István gitárossal – mint mondja, ma legkedvesebb jazzbarátjával – a minap látott napvilágot.

Jóllehet a világ sokat fordult pályakezdeése óta, Deseő Csaba a játékmódjának kedvezőtlenebb széljársban is teszi a dolgát, próbál, játszik, lemezeket készít: jelen van. Nemcsak muzsikusként, hanem a Gramofon jó ízlésről, biztos értékítéletéről tanuskodó recenzenseként is. Pályafutását áttekintve nemrégiben úgy fogalmazott, talán több agresszivitás kell az élethez, mint amennyi benne van. Kétségtelen, az élelmes muzikusok gyakran magasabb média- és piaci értéket képesek kivívni maguknak, mint amire tehetségük jogosítaná őket. De ne feledjük: a fa ágai sem nőhetnek az égig, ha nincs az erős törzs, ami életnedveiket táplálja.

Turi Gábor

Gyárfás István és Deseő Csaba

Fotók: Gramofon-archív

20 Régi Zenei Napok

Sopron,
2004. június 26–július 3.

KONCERTEK

Arbeau Historikus
Táncegyüttes,
Malcolm Bilson,
Anneke Boeke,
Capella Savaria,
Csalog Benedek,
Menno van Delft,
l'Eclisse Együttes,
Kömlös Katalin,
Paulina van Laarhoven,
Antoinette Lohmann,
Máté Balázs,
Orfeo Zenekar,
Papp Rita,
Paulik László,
Purcell Kórus,
Mieke van der Sluis,
Zádori Mária

KURZUSOK

Fortepiano:

Malcom Bilson, USA

Furulya:

Anneke Boeke, Hollandia

Hegedű:

Paulik László, Magyarország

Barokk tánc:

Szél Rita, Magyarország

Jelentkezési határidő:

2004. május 1.

Jelentkezés és további információ:

Liszka Mária versenytitkár
Hungarofest Kht.
1072 Budapest, Rákóczi út 20.
Tel.: 36/1/266-1459,
266-2669
Fax: 36/1/266-5972
E-mail:
liszka.maria@hungarofest.hu
www.hungarofest.hu
www.regizeneinapok.hu

budapesti fesztiválzenekar

2004 március-április-májusi koncertprogram

Március 14. vasárnap 17h

BFZ Próbatere

Vasárnapi kamarazene

Program:

Beethoven: c-moll hegedű-zongora szonáta, Op.30. No.2.

Brahms: G-dúr hegedű-zongora szonáta, Op.78. No.1.

Dvorak: G-dúr vonósötös, Op.77.B.49.

Közreműködők:

Hrib Radu – hegedű; Dana Borsan – zongora;

Line Ildikó – hegedű; Haják Krisztina – hegedű;

Bányai Miklós – brácsa; Bánk László – gordonka;

Lajhó Géza – nagybőgő

**Március 19/20. péntek/szombat
19:45h**

Zeneakadémia

Program:

Akira Miyoshi: Kyomon – magyarországi bemutató

Schumann: a-moll gordonkaverseny, Op.129.

Sosztakovics: XV. A-dúr szimfónia, Op.141.

Közreműködők:

Truls Mørk – gordonka

Magyar Rádió Gyermekkara, karigazgató: Thész Gabriella

Vezényel: Michiyoshi Inoue

A Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében

Április 2/3. péntek/szombat 19:45h

Zeneakadémia

Program:

Beethoven: II. B-dúr zongoraverseny, Op.19.

Beethoven: III. c-moll zongoraverseny, Op.37.

Beethoven: IV. G-dúr zongoraverseny, Op.58.

Közreműködik és vezényel: Schiff András

A Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében

Április 4.vasárnap 14:30h és 16:30h

BFZ Próbatere

Kakaókoncert

Közreműködnek a BFZ művészei

Műsorvezető: Fischer Iván

Április 11. vasárnap 17h

BFZ Próbatere

Vasárnapi kamarazene

Program:

Mozart: G-dúr zongoratrió, K.564.

Haydn: C-dúr zongoratrió, No. 35.Hob.XV:21

Beethoven: B-dúr (Főherceg) zongoratrió, Op.97.

Közreműködik:

Selmeczi János – hegedű; Jandó Jenő – zongora;

Szabó Péter – gordonka

Április 16/17. péntek/szombat 19:45h

Zeneakadémia

Program:

Joseph Martin Kraus: c-moll (Gyász) szimfónia

Haydn: D-dúr zongoraverseny, Hob. XVIII:11

Csajkovszkij: VI. h-moll (Patetikus) szimfónia, Op.74.

Közreműködik:

Rudolf Buchbinder – zongora

Vezényel: Claus-Peter Flor

16-án az EGIS Gyógyszergyár Rt. támogatásával

17-én a Raiffeisen Bank Rt. támogatásával

Május 15/16. szombat/vasárnap 19:45h

Olasz Intézet

TITOK KONCERT

Műsor és közreműködők: Meglepetés

Vezényel: Fischer Iván

15-én Unicum-koncert a Zwack Unicum Rt. támogatásával

Május 28/29. péntek/szombat

19:45h

Budapest Kongresszusi Központ

Program:

Bartók: III. zongoraverseny, Sz.119.

Mahler: IX. (D-dúr) szimfónia

Közreműködik: Richard Goode – zongora

Vezényel: Fischer Iván

28-án az Accor-Pannónia Hotels Rt. támogatásával

29-én METRO-BFZ jótékonyági koncert

BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR ALAPÍTVÁNY

Budapest XII., Alkotás utca 39/c

Telefon: 355-4015, 489-4332

Sokrétű program – sztárokkal

Misia, Dave Weckl, Mike Stern, Rachid Taha a Millenárison

A telet a korcsolyapálya vidám hangulata lengte be a Millenárison, de újdonságok is adódtak az intézmény életében. Ezek egy része csak közvetve tartozik a közönségre, de nem árt, ha tud róla, hogy január óta új tulajdonosa van a Millenáris Kht.-nak, az informatikai tárca.

Derdák András művészeti igazgató szerint ez azt jelenti, hogy nagyobb mértékben kell a digitális kultúra, az informatika felé fordulniuk.

A Millenáris nemcsak a környéket szolgálja ki, hanem egész Budapestet. Népszerűek a gyerekeknek szervezett műsorok, a többféle színhely sokféle, tartalmas időtöltést kínál a családoknak.

A programszerkesztésnél figyelembe veszik a helyszínek adottságát. A Fogadó aljában szoktak nagyobb, ugrabugráló zenét játszó együtteseket fölléptetni (Kispál, Emil.Rulez! Bélgá, stb.) Ezek több száz embert megmozgató események, a közönség nem jófésülten ücsörgő publikum kategóriájába tartozik. Gond, hogy a fogadó egyáltalán nem hangszigetelt, nagyon bulizni legfeljebb este tízig lehet. A fogadó Pódiumán az úgynevezett kis koncertjeiket tartják, havonta tizenöt-húsz este megtelik a nézőtér. Ennek a kamara műfajú sorozatnak az a célja, hogy ne csak befutott művészek, hanem a pályájuk elején járók, és az egészen kezdők is bemutatkozhasanak két-háromszáz érdeklődő előtt.

A Teátrum, vagyis a stúdiótér ad helyet a nagy, a világsztár koncertjeiknek. Ide is igyekeznek különleges programokat szervezni; Stinget hozni, – bár pokolian drága – nem nagy kockázat. Ám Misiát fölléptetni, aki Magyarországon tökéletesen ismeretlen, de elképesztően gyönyörű, amit csinál – igen fontos, anyagilag persze kétséges. „Mi megtehetjük, mert alapvetően közpénzekből dolgozunk – állítja Derdák. – Abban a vitában tehát, amelyben felvetődött a kérdés, hogy kell-e drága külföldi előadókat bemutatnunk, azt az álláspontot képviselem, hogy kell és jó. Ha csupán a hazai mezőnyt hallgatnánk, nem jutnánk új élményekhez. A zenészeknek is látniuk, hallaniuk kell, hogy mihez kell magukat mérni, milyen friss irányzatok érvényesülnek a világban.” A csarnokokról sajnos kiderült, hogy a jelenlegi állapotukban alkalmatlannak koncerthelyszíneknek. Minthogy számtalan helyen beáznak, és mindenképpen javításra szorulnak, az akusztikával nagyon is érdemes lenne kezdeni valamit, lenne egy Petőfi Csarnok méretű hely, ahol a lazább stílusú rendezvények valósulhatnának meg. A Teátrum úgyis csak a nagyon tisztíngvált, leülős programokat fogadhatja be. Vannak azután a szabadtéri rendezvények, ezeknél a jó szomszédságra, a környéken lakók nyugalma-ra kell ügyelniük. Idén is nagy esemény lesz a Ze-

Március izgalmas eseményének ígérkezik a fado királynője, a portugál Misia fellépte Gramofon-archív

ne Ünnepe, június 21-én. „Meghívtuk Jacques Lang volt francia kulturális minisztert, biztatnak, hogy eljön. Nagyon számítunk rá, mert egy kerekasztal beszélgetést tervezünk a kultúra finanszírozásáról, és szeretnénk, ha az e tekintetben uniós mintaállam, Franciaország metódusáról ő tájékoztatna. Az alapkonceptió ismert: a kultúra nemzeti ügy. De hogy miként legyen az, arról kevés fogalmunk van.”

A csatlakozás körüli néhány napban családi és gyermek fesztivál helyszíne lesz a Millenáris. Március valószínűleg legizgalmasabb eseménye a portugál Misia fellépte. A fado királynőjének is hívják, mert a különleges hangulatú, balladisztikus, rendszerint gitárral kísért dalokat autentikus stílusban és mégis egyénien szólaltatja meg a fiatal énekesnő. Rendkívüli talentumát anyai ágon örökölte, a nagymamája anno music hallok üdvöskéje volt, az édesanyja pedig balerina. Neves muzsikusokat, költőket, zeneszerzőket verbuvált maga köré, így épített föl értékes repertoárját, és így teremtett kapcsolatot a tradicionális portugál művészet és a kortárs kultúra között. Misia népszerű és megbecsült művész otthon, és az egész mediterráneumban: nemrég ugyanazt a magas francia kitüntetést, a művészet és irodalom lovagja címet vette át, amit Kocsis Zoltán kapott. Meghívták korunk egyik legjobb dobosát a St. Louis-i születésű Dave Weckl-t, aki valószínűleg április 20-án lép föl. Május elején visszatér Mike Stern, tárgyalnak Chick Coreával, illetve John McLaughlinnal, május 27-ére várják Rachid Tahát, aki ugyancsak különleges jelenség. A francia nyelvű énekes az algériai Oranban született, majd szüleivel bevándorolt Elzászba. Fiatalon elhagyta a családját, egy Lyon környéki gyárban dolgozott, ekkoriban kezdett énekelni. Taha varázslatos személyiség, minden fellépte a rasszizmus türethetlenségét demonstrálja. Dalaija az arab és a francia kultúra legjobb zenei hagyományait integrálta: szellemes, lírai és ha kell, erőteljes. AM

39. BUDAPESTI NEMZETKÖZI ZENEI VERSENY

Popper Dávid Nemzetközi Gordonkaverseny

2004. szeptember 3–14.
Zeneakadémia

NYITÓHANGVERSENY:
szeptember 3. 19.30
Közreműködik:

Perényi Miklós, gordonka
és Gulyás Márta, zongora

ELŐDÖNTŐK:
szeptember 4–8.
naponta 10.00–15.00
és 19.30 órákor

DÖNTŐK:
szeptember 12–13.
naponta 19.30 órákor

DÍJKIOSZTÁS, GÁLAKONCERT:
szeptember 14. 19.30 órákor
A döntőben és a gálakoncerten
közreműködik

a Magyar Rádió Szimfonikus
Zenekara

Vezényel: Kovács László

További információ:

Liszky Mária versenytitkár
Hungarofest Kht.

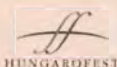
1072 Budapest, Rákóczi út 20.

Tel.: 36/1/266-1459,
266-2669

Fax: 36/1/266-5972

E-mail:

liszky.maria@hungarofest.hu
www.hungarofest.hu

A tradíció folytatódik

Csik Gusztáv és legendás partnerei

Jazz-zongorista, zeneszerző. Legendás együttesének legendás

tagjai voltak: Fogarassy János, Berkes Balázs, Jávor Vilmos.

Két évtizede Svájcban él, azóta keveset hallani róla itthon,

bár a jazzkedvelők Debrecenben és Nagykanizsán szinte

évente találkozhatnak vele.

Luzern egyik luxushoteljében beszélgettünk. Csik Gusztáv, a Luzern Piano Festival közreműködőjeként a hegyoldalban épült Montanában lakik. Miközben Luzern büszkeségében, a KKL-ben (Kultur und Kongresszentrum Luzern) neves zongoristák – Helene Grimaud, Murray Perahia, Alfred Brendel – koncerteztek –, a város különböző elegáns vendéglőiben, hoteljeiben, kiváló jazzmuzsikuskok szórakoztatták esténként az igényes közönséget. Közöttük Gustav Csík, akiről azt írta a kritika, messze többet nyújt, mint egy bárzongorista. Egerben született, Csiky Gusztávként. Édesapja primás, csaknem minden felmenője zenesz volt. Tizenhárom éves korában hallotta Oscar Petersont egy orsós magnóról, akkor döntött el a sorsa: jazzzenész lesz. Később személyesen is találkozott a művésszel Hamburgban, ahol éppen Pege Aladárral lépett föl.

A legendás zongorista, Csik Gusztáv húsz éve Svájcban dolgozik

Nyugati cigarettát, whiskyt életében először Prágában látott, ahol Szirmay Kálmán kvintettjével az elegáns Jalta Hotelben zenélt. Akkoriban a Moldva folyó partján 15 tagú big bandek szórakoztatták a publikumot. „Ma megölték a zenét. Egész Zürichben nem talál egy 5–6 tagú zenekart, pedig a közönség szereti az igényes élő zenét.” Gyakran van itthon, de csak ritkán játszik, mert az időbeosztása is nagyon szoros. Németországban duóban lép fel barátnőjével, Joan Faulknerrel, akit a Kórház a pálmák alatt című német tévésorozat dalos kedvű Ella nővéreként láthattunk nem régeből. Elkészült egy CD-nyi felvétel, ének-zongora evergreen dallamokkal. Dolgozik egy trióban is, amely a bőgős, Anetta Zender neve alatt működik. S aztán jönnek a nagy nevek, ki mindenkivel játszott már: Dizzy Gillespie, Johnny Griffin, Eddie „Lockjaw” Davis, Tony Scott, és Nils Henning Petersen, aki Oscar Peterson bőgőse. Szeptemberben Amerikában az egyik legnagyobb élő blues énekesnőt, Linda Hopkinst kísérte triójával. Várják a Debreceni és a Nagykanizsai Jazz Fesztiválra, és ő is számít arra, hogy találkozhat a magyar közönséggel. Joan Faulknerrel tíz új szerzeményt írtak az utóbbi időben, ezeket is szeretnék bemutatni. A zenei tradíció folytatódik a családban, hisz lánya, Csik Laura zongoraművésznő a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Tanárképző intézetének tanára.

Szöke Cecília

KR Digitális zongorák

A muzsikálás öröme.

KR-17M / KR-15M / KR-15 / KR-11

Az új KR család tagjai nem csupán hangzásukban, de megjelenésükben is az akusztikus zongorák méltóságát hordozzák. A hangszerek technikai felszereltségük révén (pl.: dalszerkesztő, lemezegység, dobszekció, zenei stílusok, több, mint 600 hangszín) megannyi új lehetőséget biztosítanak a zenei felfedezőknél!

Roland East Europe Kft.
2046 Törökbálint, DEPO Pf. 83.
Tel.: (23) 338-041, fax: (23) 338-087
E-mail: info@rolandee.hu
Web: www.rolandee.hu

 Roland

**NEMZETKÖZI
BARTÓK SZEMINÁRIUM
ÉS FESZTIVÁL**

Szombathely, 2004. július 6–21.

**„Bartók zenéje – színpad
és zene viszonya”**

Várjuk azon fiatal muzsikusok és zenei intézmények tanulóinak jelentkezését, akik a huszadik századi és kortárszenei repertoárt, valamint annak hangszerkezelés technikáit szeretnék elsajátítani mesterkurzusainkon, műhelymunkák és zenetörténeti előadások keretében, neves professzorok és művészek segítségével.

KURZUSOK:

- karmester (Peskó Zoltán),
- zongora (Sepp Grotenhuis, Eckhardt Gábor),
- vonósnegyes, hegedű (Éder Pál),
- fuvola (Jacques Zoon),
- klarinét (Aurelian Octav Popa, Klenyán Csaba),
- ének (Csengery Adrienne)
- számítógépes zene (Mesias Manguashca)

Részletes program a www.hungarofest.hu és a www.bartokfestival.hu honlapokon.

Jelentkezési határidő: 2004. május 5.

További információ:
Kádár Csilla, program menedzser
Hungarofest Kht.
H-1072 Budapest, Rákóczi út 20.
Tel.: +36/1/266-1459,
Fax: +36/1/266-5972
e-mail: kadar.csilla@hungarofest.hu
www.bartokfestival.hu
www.hungarofest.hu

Mozart Repository

Kezdetben vala az ige: „Legyen a zene mindenké!” Egy negyedéves debreceni joghallgató – nem melleleg műkedvelő muzsikus és hobbi-programozó – pedig úgy gondolta, hogy az internet kiváló eszköz a fenti eszme megvalósítására. A gondolatot tett követte, s – ha nem is hét nap leforgása alatt – megszületett a Mozart Repository.

A mozart.srv.hu, (illetve reklámmentesen a free.srv.hu/m/o/mozart) címen elérhető oldal valóban ingyen kínálja a zenét mindenkinek, de ez alatt ezúttal nem kétes jogtisztaságú MP3-felvételekre, vagy egyéb a szerzői jog szempontjából kérdéses anyagokra kell gondolni. A Mozart Repository adatbázisából kottákat lehet letölteni, igaz, egyelőre még csupán néhány tucatnyit, ám a kezdeményezés nyitott jellege miatt joggal reménykedhetünk abban, hogy számunk folyamatosan növekszik majd. A kotta természetesen ugyanúgy jogvédett alkotás, mint a könyv, vagy a hangzóanyag, ám a honlapon nem a Boosey & Hawkes, a Henle Verlag, vagy – itthon maradván – a Ricordi-leány Editio Musica Budapest

– kiadványainak kalózmásolataihoz juthatunk hozzá, hanem a honlap üzemeltetője és a honlaphoz kapcsolódó kis virtuális közösség által készített kottákhoz. A kották a Mozart kottaszerkesztő program segítségével készülnek el (www.mozart.co.uk), amely ugyan a kottaszerkesztők mezőnyében nem tartozik az elit kategóriába, ám fejlesztői a felhasználókkal szoros kapcsolatban állva a visszajelzések alapján folyamatosan bővítik újabb és újabb funkciókkal. A Mozart egy nagyságrenddel olcsóbb nagynevű vetélytársainál, s csupán a kottaszerkesztő kerül pénzbe, a kották megnézésére szolgáló kis szoftver ingyenesen hozzáférhető. A csupán néhány hónapja indult, ám szépen gyarapodó kis kottaszerkesztő közösség lelke, Szabó Árpád Zoltán mindenestre optimista: „Az internetes közösség önzetlensége, értékteremtő képessége számtalanszor megmutatkozott már – miért ne érvényesülhetne itt is?”

Steinway & Sons

A legendás zongoragyár tavaly ünnepelte meg alapításának 150. évfordulóját. A patinás múlt nem minden, a hangszerpiac szereplőinek az ezredfordulón újabb és újabb kihívásokkal kell szembenéznük – többek között az informatív és korszerű internetes megjelenés megvalósításával.

A Steinwaynek nincs oka a szégyenkezésre: a www.steinway.com címen elérhető tetszetős külsejű, profi módon kidolgozott honlapon minden fontos információ könnyen, magától értetődő helyen elérhető – sőt a rajongók számára még jó néhány meglepetést is tartogat. Ezek közül csak az egyik az a hosszú lista, amely a Steinway által az utóbbi másfél évszázadban benyújtott szabadalmakat sorolja fel: a folyamatos innovációt mi sem jellemzi jobban, hogy a Steinway utolsó bejegyzett szabadalmának dátuma 1997. szeptemberéből való. A gyár művészlistája Marcello Abbadotól Jorge Zuluetafon át Kocsis Zoltánig több száz ismert pianista névét tartalmazza, a boldog Steinway-tulajdonosok pedig a gyári szám alapján megállapíthatják hangszerük korát. Aki pedig nem zenekedvelőként, hanem befektetőként fontolgatja egy Steinway megvásárlását, azt a honlap készítői csinos grafikonok segítségével próbálják meggyőzni arról, hogy aki néhány évtizeddel ezelőtt Steinwayt vett, jobban járt, mint, aki luxusautóba, bogyújteménybe, vagy akár aranyba fektette tőkéjét.

Zsoldos Dávid

www.gramofon.hu – klasszikus és jazz az interneten
Együttműködésben a www.fidelio.hu online zenei magazinnal

matáv
szimfonikus
zenekar

Ligeti András
zeneigazgató

HÍREK

Itália jegyében kezdte évadját a Matáv Szimfonikus Zenekar

2003. szeptember 23-án a Zeneakadémián a műsor és az előadás – Rossini: Olasz nő Algírban, Rahmanyinov: Rapszódia egy Paganini témára, Puccini: Capriccio sinfonico, Mendelssohn: Olasz szimfónia – zajos sikert aratott a káprázatos tehetségű ifjú ausztrál zongoraművész, **David Tong** közreműködésével. A koncertről hanglemez felvétel is készült.

Ligeti András olasz kitüntetése

Az olasz köztársaság elnöke Carlo Azeglio Ciampi által adományozott **Olasz Szolidaritás Csillagrendjének Lovagja** kitüntetést vehette át **Ligeti András**, a Matáv Szimfonikus Zenekar zeneigazgatója 2003. november 20-án. Az elismerést az Olasz Köztársaság nagykövete, **Öxcellenciája Giovan Battista Verderame** adta át.

Világberlet világsztárokkal

Fergeteges sikert aratott 2003. október 28-án, a Budapesti Kongresszusi Központban a világhírű argentin tenorista, **José Cura**, aki a Matáv Szimfonikus Zenekar **Világberlet** sorozatának első koncertjén népszerű operaszíndarabokat énekelt, majd karmesterként is bemutatkozott. A folytatás december 4-én szintén hatalmas tapsvihar: a vendégkarmester, **Kobayashi Ken-ichiro** és a zenekar elismeréseként. A sorozat harmadik hangversenyén **Vukán György**, a zárókoncerten pedig **Pauk György** és **Perényi Miklós** lesz a zenekar vendégművésze.

Teltházas gyermek koncertek

A vártnál is nagyobb volt az érdeklődés a **Pinokkió bérlet** gyermekeknek szóló hangversenyeire. A helyszínek – Fővárosi Nagycirkusz és Planetárium – egyedi varázsa különleges élményt kínál a közönségnek. Márciusban az Országház, júniusban pedig a Magyar Vasúttörténeti Park ad otthont az előadásoknak.

Hangversenyajánlat

2004. március 26., 19.30

Zeneakadémia Nagyterme

Budapesti Tavasz Fesztivál

SUTER: LE Laudi

oratórium Assisi Szent Ferenc Naphimnuszára

Közreműködnek:

CSEREKLYEI Andrea – szoprán,

Susanne SCHIMMACK – alt,

FEKETE Attila – tenor,

KOVÁCS István – basszus,

valamint a

Magyar Rádió Énekkara

és Gyermekkörosa

Vezényel: **LIGETI András**

Zeneházi esték

Öt kamarahangverseny a Matáv Zeneházban

Brass in the Five és barátai

2004. február 18. szerda 19 óra

Új Harmónia Fúvóegyüttes

2004. március 10. szerda 19 óra

Budapest Klarinét Quartet

2004. április 7. szerda 19 óra

Akadémia Quartet

2004. május 12. szerda 19 óra

Ewald Rézfúvós Kvintett

2004. június 2. szerda 19 óra

Az esték házigazdája: Bolvári-Takács Gábor
A koncertek helyszíne a Matáv Zeneház: Budapest IX. Páva u. 10-12.

JEGYIRODA

Bp. VI. Nagymező u. 19. - T.: 302-3841

www.ticket.axelero.hu

A zene megérint.

És szólt a duplacsövű...

Gershwin és After Crying a Miskolci Szimfonikusok májusi koncertjein

A Miskolci Szimfonikusok idei budapesti és miskolci koncertsorozatában Marton Éva Gershwin dalokat énekelt, a művészeti vezető, Kovács László hangszerelte a darabokat. Korábban egy indiai film zenéjét részben (mondhatnánk inkább: nagyrészt) a jeles karmester készítette el. „Az akadémián, a zeneszerzés órán teljesítettem kötelező kompozíciós feladatot, egy Liszt zongoradarabot kellett meghangszerelnem. Azóta se jutott eszembe, hogy akár egy sort is papírra vessek” – meséli. A véletlen készítette rá, hogy felfrissítse a főiskolán tanultakat.

Egy indiai cég Budapesten készítette filmje zenei felvételeit, lefoglalták a stúdiót, készen állt a zenekar, a Magyar Rádió Szimfonikus zenekara, no és a karmester, Kovács László. Megérkezett a zeneszerző, három percnyi leírt anyaggal a másfél óra terjedelműből... Néhány jó ötletét pedig szépen eldúolta, és egy „kis” segítséget kért. Nyilvánvaló volt, hogy itt filmzene nem lesz, ha csak Kovács László és egyik barátja neki nem ugrik, hogy kidolgozza az ötleteket és elkészítse a teljes hangszerelést. „Munkánkat megkönnyítette egy számítógépes íróprogram, felgyorsította az anyag rögzítését. A feladat nem volt valamiféle magasrendű alkotói kihívás, de számomra mindegyképpen izgalmas kalandnak bizonyult.”

Ezután vállalkozott egy pánsípos lemez anyagának a hangszerelésére. Szintén érdekes, élményszerű munkának tartja, hiszen attól kezdve, hogy kitalálta, a „gombócok” hová kerüljenek a vonalakra, el is dirigálta a korongra szánt karácsonyi dalokat, sőt a keverésnél is jelen lehetett, finomíthatott a hangzást, aktívan végig kísérhette a teljes folyamatot. „Szimfóniát vagy zongoraszonátát sosem fogok írni. De azzal foglalkozni, hogy megtaláljam, hol szól jobban egy akkord, és milyen hangszereken szólal meg szebben, igazán gyönyörűségecs dolog. Tulajdonképpen a karmester hivatása is szinte ez, csak épp egy kész ideát kell pontosan megvalósítania, ám a megközelítésnek rengeteg a variációs lehetősége. Sokszor érzem, hogy jobb lett volna, ha szerző ezt nem ide teszi, hanem egy kicsi odébb, úgy nekem sokkal kevesebb interpretációs gondom lenne. Léteznek konyhakész darabok, amelyek, ha rosszul játszanak el, akkor is megszólalnak, a dallam, a kíséret a tökéletesen a helyén van, a hatások pontosan működnek. Más darabokkal meg rettenetesen sokat kell dolgozni, hogy valami kisüljön belőlük. Nem föltétlenül függ ez össze a darab minőségével, de a hangszerelés minőségével mindenképp.”

Kovács László neve nemcsak a Miskolci Szimfonikusok, vagy a Rádiózenekar mellett tűnik föl a koncertprogramokban. „Egyre jobban szeretek kamarazenei produkciókban benne lenni. Tavasz-

szal például a rádió sorozatában, amelyben vidéki zenei együttesek tagjaiból alakult kamaracsoportok mutatkoznak be, egy Schumann zongoraötös egyik előadója vagyok. Önállóan persze nem ülnék ki a pódiumra. Akadt néhány alkalom az elmúlt években, amikor nekiveselkedtem, és ilyen vagy olyan apropóból eljátszottam Gershwin Kék rapszodiáját. Előfordult, hogy közönség nagyon ünnepelt, a zenekar meg biztatott: adj ráadást! Nem tudtam, mert nekem más darab nincs a tarsolyomban, zongorista ambícióim sincsenek. A Kék rapszódia – ennyi az én zongorista repertoárom. Vezényelni jó, nagyon megbecsülöm a munkám, de a hangszeres játék élményével alig versenyezhet. Óriási dolog együtt muzsikálni, ötleteket föladni, figyelni, hogy érzékeli-e a másik, kísérni – ezt nagyon szeretem. Kár, hogy a civil életből majdnem teljesen kikopott a házimuzika. A kamaraműfajok nemcsak nálunk, hanem világszerte válságban vannak, alig lehet hozzájuk eladni a jegyeket.”

A Gershwin dalok világa közel áll ahhoz a zenei közegehez, amelyben Kovács László ugyancsak otthonosan mozog. Ezt tudván, őt kérték föl, hogy vezényelje a Budapest Jazz Orchestra fellépését a 2004-es Midemen. Az alkalom ünnepi volt, a Cannes-i klasszikus nagydíjjal kitüntetett Eötvös Péter Paris–Dakar című darabját játszották. „Hallatlanul nehéz a darab, noha csak mintegy hét percnyi, ám sűrű és összetett. Az együttes bizony hosszú hetekig tanulta ezt a villanásnyi művet. Gőz László adta a szólót (mint a most már kapható CD-n) egy különleges, duplacsöves har-

sonán. A szólam lényegében improvizáció, egy váltóval az egyik csőről a másikra, az egyik effektusról a másikra lehet váltani, és ebből nagyon izgalmas hangzások alakulnak ki. Gyerekkorom óta imádom a jazzt. Ezért óriási öröm számomra, hogy néha együtt dolgozhatom egy igazi jazz együttesrel. A Budapest Jazz Orchestra szerintem kiváló big band. Nem először ért a megtiszteltetés, hogy kértek, álljak velük pódiumra. Repertoáron tartanak néhány kortárs kompozíciót, ezeket mindenképp dirigálni, irányítani kell, mégpedig igen kon-

centráltan, ha csak egy percre is lazítanék, fölborulna az egész. Egy átlagos big band számban sok minden le van írva, erre az alapra improvizálnak, de ezeknél nagyon összetartja a produkciót a ritmus, a dob.” A kapcsolatuk mélységére jellemző, hogy az egyik koncerten két vezényelni való darab lett volna műsoron, és tizenkét normál big band szám. Megkérdezték, nem szeretné-e a többit is vezényelni, örömmel elfogadta a fölkerést, próbálhatott, tehát egy kicsit befolyásolhatta az egészet, remekül ment a műsor. Egy-egy ilyen koncert után, hazamenet azon töpreng, azt keresi, vajon hová illant az úgynevezett komoly zenélésből ez a fajta öröm? „Pedig hát mi másról kellene is szólnia játéknak, mint arról a határtalan boldogságról, ami egy-egy big band esten valósággal leömlik a színpadról. Azt találta ki, hogy visszaserzti ezt a örömteli légkört, mégpedig úgy, hogy a Miskolci Szimfonikusokat májusban két estén „összeereszti” neves jazz zenészekkel: az After Cryinggal, a László Attila Banddel és Oláh Kálmánnal. Mondanunk sem kell, a jegyek javarésze már januárban elfogyott.

Gramofon

A Budapest Jazz Orchestra

Fotó: Huszti István

SIEMENS

Innovációk világhálózata

Új tavasz, új élmények

[A támogató a régi.]

2004-ben a Siemens már ötödik éve
a Budapesti Tavaszi Fesztivál fő mecénása.

www.siemens.hu

Az idei év kiemelkedő jelentőségű kontinensünk történetében: 2004-ben az Európai Unió 15 tagországához 10 újabb állam csatlakozik. Köztük az a Magyarország is, amely megalapítása óta integráns tényezője Európának, s mind geopolitikai helyzeténél fogva, mind szellemi tradícióit tekintve részese e földrész összes kataklizmájának, no meg csillagórájának is. Mi, magyarok, önálló vonás vagyunk Európa arculatán, ahogyan a többi itt élő nemzet is, saját nyelvel, karakterrel, kultúrával – ám folyamatosan és kölcsönösen hatunk egymásra, s közösen alakítjuk ki az Európai Unió színes, változatos, éppen sokféleségéből eredően oly lebilincselő portréját.

A Budapesti Tavasz Fesztivál programja ezúttal erre a bonyolult összefüggésrendszerre koncentrálna mutatja be az „európaiság” forrásait, országokon-tájakon áthullámzó áramlatait, rokoni rímeket és dús rezonanciáit zenében, táncban, irodalomban, valamint a színház- és képzőművészet területén.

Az eseménysorozat fősodrában most is a zene áll: klasszikus remekművek és kortárs alkotások gazdag repertoárja szólal meg nemzetközi előadógárda tolmácsolásában, gondosan kiválasztott (többnyire történelmi-műemléki) helyszíneken. A vendéglista top-regiszterében két karizmatikus dirigens neve ragyog: a 70 éves Claudio Abbado az általa alapított Gustav Mahler Ifjúsági Zenekarral, a vele egyidős Rafael Frühbeck de Burgos a Filarmonica Arturo Toscanini élén egy szcenírozott Verdi Requiem különleges élményével készül meglepni a fesztiválközönséget. Folytatva a jubiláns mesterek sorát: saját együttesével – Internationale Bachakademie Stuttgart – lép fel a szintén 70 éves Helmuth Rilling, s ad szerzői estet – a Holland Rádió Kamarazenekarának közreműködésével – a 60 éves Eötvös Péter, akinek e kerek számú születésnapja alkalmából újra színre kerül Az álmok hidján mentem át című műve, a 2001-es fesztiválbemutató felújítása. Az Európai Unió többi tagországának képviselőiben is élvonalbeli muzikusok parádés seregszemléjére számíthatunk, minthogy Nagy-Britanniából az English Chamber Orchestra és az I Fagiolini Énekgyűttes, Ausztriából a Hagen Quartett és a Clemencic Consort, Belgiumból az Il Fondamento kamaragyűttes és az Orlando Trióval kamarázó Jean-Claude Vanden Eynden zongoraművész, Dániából a Concerto Copenhagen és szolista látogatnak el hozzánk – s mindez csupán ízelítő a világszínvonalú hangversenykinálathoz.

De nem kevésbé reprezentatív az Európai Unióba frissen felvett „tizek” szétfoglaló produkcióinak katalógusa sem, amely valóságos bőségkosár benyomását kelti. A nyitóesten két magyar elitzenekar osztozik: a Nemzeti Filharmonikusok koncertjén Kocsis Zoltán főzeneigazgató vezényletével Marton Éva éneklő Brünnhildét Az istenek alkonya zárójelentében, a Budapesti Fesztiválzenekar meghívására pedig japán karmester (Michiyoshi Inoue) és norvég csellóművész (Truls Mørk) debütált Magyarországon. A cseh nemzeti zene morva géniusztól, a 150 esztendeje született Janáčektól a grandiózus Glagolita misét a magyar Nemzeti Ifjúsági Zenekar címét viselő Danubia

Fotó: Budapesti FesztiválKözösség (BF) Kht.

és fiatal alapító karmestere, Héja Domonkos szólaltatja meg kiváló cseh és szlovák vendég közreműködésével, a Jenufa című zenedrámát pedig a Magyar Állami Operaház társulata kelti életre. Bemutatkozik a Szlovén Oktett és a Baltic Trió, a művészpályája zenitjére ért Schiff András egyetlen hangverseny keretében három Beethoven-zongoraversenyt játszik és vezényel, Mozart összes hegedű-zongoraszonátáját négy estén tūzi műsorra Szabadi Vilmos és Gulyás Márta. Franciaországból két fenomenális magyar pianista kamarázni látogat haza: Krausz Adrienne partnere a hegedűvirtuóz Shlomo Mintz, Mocsári Károly az ugyancsak külföldön letelepedett Hernádi Ákos zongoraművész lesz. A nemzetközi koncertéletbe káprázatos versenygyőzelmekkel berobbant Kelemen Barnabás (hegedű) és Bogányi Gergely (zongora) azzal a programmal vesz részt a fesztiválon, amit két héttel később a Carnegie Hall dobogóján ismét meg, a világjáró Amadinda Ütőegyüttes műsorában szerepet vállal a legendás popzenész-idol Presser Gábor is. Vonóskultúránk nagyágyúit, a Bartók és a Kodály Vonónégves mellett a magyar fúvósiskola is reflektorfénybe kerül a reneszánsz irodalmat és kortárs zenét merészen társító Trio Lignum hangversenyén; a gitár kedvelői a Katona fivérek, az orgona hívei Jos van der Kooy, a hárfa rajongói Vigh Andrea pazar játékát élvezhetik.

A színházi évad szenzációjának ígérkezik az Oscar-díjas prágai rendező, Jiří Menzel budapesti premierje (Frayn: Még egyszer, hátulról), és a hírneves román Bulandra Színház vendégjátéka (Csehov: Ványa bácsi – Müller: Titus). A táncművészet csillagai csapatostul vonulnak fel a fesztivál tündökletes balett-szekciójában: Hacsaturján–zenére koreografált Spartacusával Seregi László, kortárs-alkotásokkal a Nederlands Dans Theater, a tragikus sorsú zseni (Nijinski – L'oiseau d'or) alakját megidéző táncdrámájával a Madlenianum Chamber Opera járul hozzá kitavaszdó fővárosunk ünnepi fényeihez. Külön ciklus adózik Astor Piazzolla művészetének, benne olyan csemegékkel, mint a holland-argentin koprodukcióban megvalósult tangóopera (Maria de Buenos Aires), és akkora világsztárral, mint Julia Migenes, akinek kivételes zenei-színészi talentuma a Grammy-díjas Carmen-film címszerepében (Domingo oldalán) milliókat hódított meg az opera-műfajnak. A jazzkultusz jegyében a vibrafon nagy öregjei előtt a bostoni Gary Burton és a kobei Makoto Ozone közösen tiszteleg, s együttes örömenélésre szövetkezett a Budapest Jazz Orchestra és az amszterdami Concertgebouw jazzegyüttese is. A képzőművészeti események látogatóit többek között egy svájci magángyűjteményből származó Giacometti-kiállításra, az Esterházy Képtárból való XII. századi itáliai rajzok tárlatára, és a Mátyás király bibliotékáját dekoráló Corvin kárpitok bemutatójára invitálja a fesztivál.

Tartalomjegyzékünkben természetesen most sem marad ki a nemzeti specialitásunknak számító „pesti operett” fejezet, s nem hiányzik a fergeteges sikerű 100 tagú cigányzenekar, valamint a népművészetünk nagyköveteiként elhíresült Muzsikás Együttes és Sebestyén Márta önálló estje sem. Az Európai Unió új tagjainak közös névjegyet pedig a költői Tízszínvirág címet viselő gála spiritus rectora, Novák Ferenc koreográfus nyújtja át a belépő országok folklórkincseiből szerkesztett látványos koncerttel.

Ünnepeljük együtt a kibővült Európai Unió első tavaszát – Isten hozta Önöket a 24. Budapesti Tavasz Fesztiválon!

Zimányi Zsófia
fesztiváligazgató

Kontinentális randevú

Régi és új EU-tagok

A Budapesti Fesztiválközpont Kht. munkatársai a lehető legidősebb jelmondatot választották a 2004-es tavaszi fesztivál számára. A rendezvény, amelynek története során a szervezők mindig is törekedtek a nemzetközi kulturális paletta széleskörű bemutatására, idén az Európai Unió bővülésének jelentőségét hangsúlyozva hirdeti programjait.

Nagyszabású kontinentális randevúra invitálják a több nemzetiségű közönséget és a nemzetközi előadóművész csapatot; egy olyan izgalmasnak ígérkező találkozóra, amelyen a tizenöt uniós tagország mellett az újonnan tagként belépő is reprezentálják hagyományait, művészetüket.

A magyar komoly zenei előadóművészet kiemelkedő személyiségei, meghatározó formációi gazdagítják pódiumra lépésükkel a gondosan összeállított programot: a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, a Solti Kamarazenekar, a Kodály Vonósnyegyes, Vigh Andrea (hárfa), a Trio Lignum, a Budapesti Tomkins Énekegyüttes, a Bartók Kvartett, – és ahogy mondani szokták: még sokan mások... Ciprus képviselőjében a nálunk is jól ismert, világhírű pianista, Cyprien Katsaris különleges programot állított össze április 4-i koncertjére; a művész igazi internacionális műsort ad majd elő, saját átirataival fűszerezve a választékot.

Csehország sokszínű kultúrájából Jiří Menzel Új Színházbeli prózai rendezése mellett Janaček zenedrámája, a Jenufa operaházi bemutatója, valamint a Glagolita mise előadása ad izelítőt. A Szlovén Oktett szülőházja és más nemzetek muzsikájával, Málta a Greenfields Duó produkciójával teszi le zenei névjegyét. A lengyelek egy pantomim színházi produkcióval neveztek be, és természetesen balti államok is megjelennek a fesztiválon, a Baltic Trió (tagjai Marcis Kulis / klarinét, Vytautas Sondeckis / gordonka, Andres Paas / zongora) a Magyar Rádió Márványtermében mutatkozik be. A régi uniósok közül Németország és Hollandia számos, a világ élvonalába tartozó együttesét, szólistáját delegálja: jönnek a Drezdai Szólisták Joachim Kühn (zongora) társaságában, érkezik a Concertgebouw jazz együttese és két estén is tapsolhatunk a Holland Táncszínház művészeinek. A Holland Rádió Kamarazenekarát Eötvös Péter dirigálja, az Angol Kama-

Fotó: BF Kht.

Cyprien Katsaris ciprusi zongoraművész

razenekar David Stern karmester pálcájára ügyel. A Bordeaux-i Nemzeti Opera balett társulata együttese Picasso és a tánc címmel összművészeti különlegességet tálal fel az Erkel Színházban, ahol attrakcióként Picasso-tervezte jelmezekben és díszletekben gyönyörködhetünk. A dánok „megszállják” az Olasz Kultúrintézetet, ahol a barokk nagyjainak versenyműveiből szemelgetnek. Spanyolország táncművészetével kívánja a publikumot meghódítani. Az uniós gondolat zenei és lelki tükrét adja Gustav Mahler Jugendorchester koncertje a fesztivál zárónapján.

Kálmán Gyöngyi

A vendég: Eger Fegyvert, s vitézt énekelnek...

A Vendégünk egy város című szériában idén a hevesi megyeszékhely, Eger köszönti Budapestet. A két hegység, a Mátra és a Bükk között fekvő város nagyszerű természeti adottságai évszázadokon át jótékony hatást gyakoroltak a település szellemi és művészeti életére.

Az egrí nap a Budapest Bábszínház Stúdiójában kezdődik március 21-én délután: az idén hetedik önálló évadját teljesítő Harlekin Bábszínház vendéggjátékát láthatják a gyerekek és szülei Harlekin címmel. Ha Dobó István kapitány városáról esik szó, a kínálatból természetesen nem hiányozhat a történelmi játék, amely ezúttal zenei; Zalán Tibor és Huzella Péter közös szüleménye, az Eger kis csillagai. A tüneményes,

Ráadásul egy kis örömezené Kamarazenei kurzus Óbudán

A fesztivál mérete évről-évre lehetőséget nyújt a belső sorozatok megrendezésére.

Mint már hagyomány, a fesztivál idejére hirdeti meg kamarazenei kurzusát a Liszt Ferenc Kamarazenekar. Otthonukban, az Óbudai Társaskörben, március 18-án kezdik a műhelymunkát. A kurzus résztvevői a megújult Veszprémi Kamarazenei Fesztiválon kiválasztott együttesek. A kurzuszáró „örömezenélést” a Liszt Ferenc Kamarazenekarral március 21-én délelőtt tartják. Örömezenélésre pedig bizton számíthat a hallgató, mert a 41 éve alapított együttes tagjai még mindig őrzi képességüket, hogy önfeledten, a zenélés gyönyörűségének átadva magukat játsszanak. A Liszt Ferenc Kamarazenekar nemcsak a magyar, hanem a világ zenei életének élvonalába is tartozik, így bőven van mit tanulni tőlük. Azt is, hogy a repertoárjukat milyen előrelátóan építették föl, Monteverditől Bachon és Mozarton át a romantikusokig, a XX. századi zeneszerzőkig. Rendszeresen hangversenyeznek Európa szinte minden országában, fellépnek Ascona, Besancon, Edinburgh, Flandria, Helsinki, Luzern, Montreux, Prades, Salzburg és Santander híres fesztiváljain – e téren is ismeretekre tehetnek szert a kevésbé rutinos kamarafarmációk. KGy

Claudio Abbado: egy tökéletes karmester Swarowsky és Bernstein tanítványa Toscanini örökében

Ha Johann Matthesonnak 2004-ben kellene megírnia nevezetes művét a tökéletes karmesterről (Der Vollkommene Capellmeister, 1739), elég lenne Claudio Abbado pályáját tanulmányoznia. Hatalmas diszkográfia, sztárzenekarok hangversenyei, operaelőadások felvételei, ötven év világ- és zene-története segítené – vagy lehetetlenítené el – vállalkozását.

Lépten-nyomon olyan fogalmakba ütközne, mint hagyománytisztelet és újítás, régi és modern, kozmopolitizmus és patriotizmus, észak és dél, tudatosság és ösztönösség. Válaszolni kellene arra a kérdésre is, hogy hogyan lehet valaki egy személyben milánói, londoni, bécsi és berlini. S persze leginkább arra, hogy ez a személy miként teremt tökéletes és immár fél évszázada törésektől mentes harmóniát ebben a szerteágazó, hallatlanul gazdag és összetett pályán.

Fotók: BF Kft.

A sokirányú érdeklődés, az érzékenység és a nyitottság, az ellentétek kiegyenlítésének képessége valószínűleg a gyermek- és ifjúkorban gyökerezik. Abbado 1933. június 26-án született Milánóban. Apja, Michelangelo Abbado, a milánói Giuseppe Verdi Konzervatóriumban tanít. Vonósnégyesével – az Abbado-Malipiero Kvartettel – rendszeresen próbál otthon. A zeneszó az

Abbado család természetes közege, a Milánó központjában található tágas polgári lakásban két zongora is van. Kellenek is a hangszeresek, hiszen Claudio bátyja és nővére is intenzíven tanul zenét. Michelangelo Abbado gyakorlatias, határozott személyiség. A háború legsötétebb időszakában – amikor mind a tanítás, mind a koncertezés lehetőségei beszűkülnek – triót alapít és több hónapos koncert-turnékat szervez, még Magyarországon is fellép. Claudio Abbado szervezőkészségét, gyakorlatiasságát valószínűleg apjától örököli, illetve lesi el. Tőle látja az első példákat arra, hogy mit jelent próbálni, instruálni. Egy-egy zenei szakkifejezésnek mi a hallható jelentése.

Az anya – Maria Carmela – sok tekintetben ellentétes karakterű. Délről, Szicíliából származik, irodalommal foglalkozik. Az irodalom szeretetét elsősorban ő, és a szicíliai irodalomtudós nagypapa oltja az Abbado gyerekekbe. Bár nem kérdéses, hogy Claudiót is a konzervatóriumba íratják, nem véletlen, hogy a zenei tárgyak mellett bejár a bölcsészkar irodalom-előadásaira, melyeket Salvatore Quasimodo tart. A konzervatóriumban zongora-, zeneszerzés- és karmester-szakra jár. Univerzális képzést kap tehát, de hogy pontosan mivel is fog a jövőben foglalkozni, még kérdéses. Néhány gyermekkori élmény azonban a karmesterség felé viszi. Nyolcévesen egy koncerten olyan mély benyomást tesz rá Debussy *Három nocturne*-je, különösen annak második tétele (Ünnepek), hogy elhatározza, egy nap ő is elvezényli. Ez az élmény alapozza meg a

modern zene iránti elkötelezettségét is. Egy jó évtizeddel később, 1952-ben, egy magánkoncerten zongoristaként lép fel Toscanini – egy csodálatos zeneszobával is rendelkező – milánói palazzójában. Az apja által alapított Milánói Vonósok kíséretével Bach *d-moll zongoraversenyét* adja elő. Toscanini lakása tele van páratlan dokumentumokkal, fotókkal, üdvözlő lapokkal. Egy különösen megragadja Claudio Abbadót: Debussy Toscaninihez írt köszönő levele, amelyben háláját fejezi ki a *Pelléas és Mélisande* gyönyörű előadásáért. 1953-ban levizsgázik zongorából, 1955-ben zeneszerzésből is diplomát szerez, de most már tudja, hogy kizárólag a vezénylésnek szenteli tehetségét. Siennába költözik és beiratkozik Carlo Zecchi karmesterkurzusára. Itt ismerkedik meg a tizenegy éves „csodagyerek” Daniel Barenboimmal, valamint Salvatore Accardóval; és itt köt egy egész életre szóló barátságot Zubin Mehtával. Siennában döntő elhatározásra jut. Elhagyja Olaszországot, a biztos családi otthont és Bécsbe költözik, hogy a híres Hans Swarowsky karmesterosztályába járjon.

Követi Zubin Mehta is, együtt járnak a Musikverein Kórusába énekelni, közösen látogatják a Bécsben megforduló karmesteróriások – Böhm, Karajan, Knappertsbusch – koncertjeit és próbáit. Swarowsky igen erős személyiség, csipős, szarkasztikus humora van, szeret sarkosan és provokatíván fogalmazni. Óriási tapasztalata és tudása, valamint személyes kapcsolatai hitelesítik nézeteit, olyan autoritás, aki állandóan vitára ingerel. Sigmund Freudnál tanult pszichológiát, Arnold Schönbergnél és Anton Webernnél zenét, barátjának mondhatta Alban Bergget és Richard Strausst. A háború előtt virágzó bécsi művészeti élet legbelsőbb köreiből tartozott, költőkkel, tudósokkal, képzőművészekkel állt kapcsolatban. Elemzései, tanítási módszere a Schönberg-iskolát vitte tovább. Ő szeretette meg Abbadóval Alban Berg operáit, és ő hívta fel a figyelmét arra is, hogy egy-egy opera megértéséhez elengedhetetlenül szükséges a mű irodalmi forrásainak ismerete is. Abbado, aki már kamaszként is szívesebben olvasta az orosz klasszikusokat, mint korának népszerű olasz irodalmát, most Büchnert, Wedekindet és Kafkát olvas. Swarowsky a művek interpretációjánál az intellektuális, racionális megközelítés híve: „a zeneszerző önmagát interpretálja” – vallja. „Önöknek nincs más feladatuk, mint ebben segíteni őt.”

Az utolsó bécsi szemeszter után Mehtával a Bostoni Szimfonikusok tangelwoodi nyári kurzusára utazik. Rajtuk kívül még hatan próbálhatnak a zenekarral másfél hónapon keresztül. A kurzus végére csak Abbado és Mehta marad, az első díjat végül Abbado nyeri el. A bostoniakkal végzett műhelymunkát ügynökök, menedzserek hada kíséri figyelemmel. Érkeznek is ajánlatok szép számmal amerikai középzenekarok részéről, de Abbado tudja, hogy pályája szempontjából ezek az amerikai ajánlatok zsákutcát jelentenének. Apja céltudatossága ezúttal sem hagyja cserben és visszautazik Európába. Megszületik első gyermeke, operakarmesterként Triesztben debütál (Prokofjev: *A három narancs szerelme*), tanári állást vállal Pármában az Arrigo Boitóról elnevezett konzervatóriumban.

1962-ig tanít, egyre gyakrabban vezényel. Koncertet ad a Scalában, vendégszerepel Montréalban. 1963-ban megnyeri a New York-i Mitropoulos versenyt. Ennek köszönhetően a világ egyik legjobb zenekarával (New Yorki Filharmonikusok) dolgozhat és Leonard Bernstein asszisztense lesz. Swarowsky és Bernstein Tűz és víz. Ég és föld. Bernstein televízióadásokat vezet, gyerekprogramokat szervez, folyamatosan kommunikál közönségével, szabadon, autonóm módon közelít a zenéhez.

Európába visszatérve, mint Bernstein-tanítványt, kitűnő ajánlatok fogadják. Triesztben két operaprodukcióban is részt vesz és 1963-ban meghívják Berlinbe. A Rádiózenekart (RSO) vezényli. Későbbi pályája szempontjából két meghatározó emberrel ismerkedik meg a kettéosztott városban: Karajannal és Maurizio Pollinival. Utóbbival életre szóló barátságot köt. A berlini bemutatkozásnak köszönhetően már a következő évben visszahívják Berlinbe, és salzburgi meghívást kap Karajantól. A maestro Cherubini *Requiemjét* szeretné Abbadóra bízni, de az ifjú karmester inkább Mahler *II. szimfóniáját* vezényelné. Karajan beleegyezik és Abbado a Bécsi Filharmonikusok élén ezzel a darabbal debütál Salzburgnban. Mahler már Bécsben is foglalkoztatta, de igazán közeli kapcsolatba az osztrák zeneszerző műveivel New Yorkban került. 1965-öt írunk. Mahlert dirigál a Scalában is, ősbemutatót tanít be (Manzoni: Atomhalál), elnyeri a Philips díját és meghívják Angliába. A következő évben vezényli először a Londoni Szimfonikusokat és a Berlini Filharmonikusokat, a Scalában Bellini operáját (*I Capuletti e i Montecchi*) vezényli. Ezt a produkciót elviszik a Montreáli Expóra is. 1967-ben operakarmesterként is bemutatkozik Londonban, Luchino Visconti rendezésében Verdi *Don Carlos*át vezényli és szerződést köt a Deutsche Grammophonnal valamint a Deccával Beethoven, Brahms, Mendelssohn, Schubert és Ravel valamennyi zenekari művének felvételére.

1968-ban pályája új fordulatot vesz. Kinevezik a Milánói Scala vezető karmesterévé. Ezt a tisztséget aztán 1986-ig tölti be. Működése során a repertoárt fontos XX. századi művekkel bővíti ki. Berg (*Wozzeck* és *Lulu*), Sztravinszkij (*The Rake's Progress* és *Oedipus Rex*), Schönberg (*Mózes és Áron*, *Erwartung*) Bartók (*A csodálatos mandarin*) kompozíciói kerülnek fel a műsorra. Nagy hangsúly fektet a kortárs művek előadásaira. Vezényli Penderecki (*Elveszett paradicsom*), Stockhausen (*Licht*), Berio (*La vera storia*) és Luigi Nono (*Al gran sole carico d'amore*) operáit. Az 1968-as Salzburgi Nyári Fesztiválon Rossini *Sevillai borbélyát* dirigálja (rendező: Jean Pierre Ponelle).

1970-től egyre gyakrabban tér vissza Angliába, Abbado és a Londoni Szimfonikusok kapcsolata folyamatossá válik, 1972-től az együttes vendégkarmestere. 1971-ben már a Bécsi Filharmonikusok is első vendégkarmesterükké választják. (Az együttest ekkor Karl Böhm vezeti). Ismét együtt dolgozik Ponelle-lel (Rossini: *Hamupipőke*). Münchenben (majd Milánóban is) Giorgio Strehler rendezésében Verdi *Simon Boccanegráját* dirigálja.

Sűrű évek következnek. Bécsben a *Hamupipőkét* vezényli (1973), Milánóban *Az olasz nő Algírban-t* (Ponelle), majd a *Simon Boccanegra* felújítását. 1974-ben a *Figaró házasságát* (Otto Schenk) vezényli. 1975-ben a Covent Gardenben az *Álarcosbált* (Otto Schenk) a Scalában Nono: *Al gran sole carico d'amore* című operáját vezényli (Ljubimov). Az 1975/76-os milánói színházi szezon Verdi *Macbeth-jével* kezd (Strehler). 1977-ben új rendezésben tűzi műsorára a Scala a *Wozzeck-et* (Luca Ronconi), majd az év végén Zeffirelli rendezésében az *Álarcosbált*. A Chicagói Szimfonikusokkal lemezfelvételeket készít. 1978-ban alapítója az Európai Község Ifjúsági Zenekarának (később Európai Unió Ifjúsági Zenekara).

1979-ben megválnak a Scala művészeti igazgatói posztjától és Londonba költözik, hogy átvegye a Londoni Szimfonikus Zenekar vezetését (1988-ig irányítja az együttest). Döntése mögött szakmai és magánéleti dolgok állnak. Elfárad a belső színházi csatáktól. Édesapja váratlan halála és válással végződő első házassága után, hogy megtalálja belső békéjét, el kell távolodnia Milánótól. Londonban szaba-

dában is dolgozhat. Óriási sikert arat Mahler-fesztiváljával (Mahler, Bécs és XX. század), kortárs művek egész sorát dirigálhatja, együtt dolgozik Andrej Tarkovszkijjal (Borisz Godunov). Tarkovszkijhoz mély művészbarátság köti, a rendező halála után a Wien Modern keretében egy egész hangversenysorozatot szentel emlékének. 1986. szeptemberben kinevezik a Bécsi Staatsoper zeneigazgatójává, ebben az évben alapítja meg a Gustav Mahler Ifjúsági Zenekart. 1987-től Bécs város zeneigazgatója, a Bécsi Filharmonikusokkal az USA-ban és Japánban turnézik, 1988-ban életre hívja a Wien Modern elnevezésű kortárs zenei fesztivált. Bécshez fűződő kapcsolata azután sem szakad meg, hogy 1990-ben kinevezik a Berlini Filharmonikusok művészeti vezetőjévé és első karmesterévé.

Berlin ezekben az években Európa legizgalmasabb városa, Abbado számára a nagy összefoglalás, a szintézis lehetőségét teremti meg. Tematikus koncertévadokat tart. Minden évben (kortárs zeneszerzők bevonásával is) egy-egy téma köré csoportosítja hangversenyeit, és igyekszik integrálni a társművészeteket – színház, irodalom, film, képzőművészet, tánc – is. Az első évadban a mitológiai Prométeusz alakja köré csoportosítja repertoárját: Beethoven, Liszt, Szkrjabin, Nono műveit vezényli. (Későbbi ciklusainak címe: Hölderlin, Antik görög mítoszok, Faust, Shakespeare, Berg – Büchner, A vándor, Szerelem és Halál).

2000 nyarán váratlanul három hónapra minden koncertjét lemondja. Később nyilvánosan is bejelenti, hogy rákos daganatot találtak szervezetében és megoperálták. S bár orvosai határozottan ellenzik, októberben visszatér a pódiumra. Japánba utazik, ahol óriási sikert arat. Tokióban a Trisztán és Izoldát vezényli.

2002-ben művészeti igazgatóként az utolsó koncertjét adja Berlinben. Mielőtt elhagyja Berlint, a német köztársasági elnöktől átveszi a legnagyobb német kitüntetését. Egy utolsó turnéra indul a Berlini Filharmonikusokkal Olaszországba és Bécsbe. A májusi bécsi koncerten óriási ünnepléssel tisztelegnek művészete előtt. A Musikvereinben, ahová szinte mindenki virággal érkezik, másfél órás taps zárja a koncertet. Ez az ünneplés folytatódott 2003-ban, Abbado 70. születésnapja alkalmából.

A legutóbbi időszak Abbadót a Luzerni fesztiválhoz és Luzerni Fesztivál Zenekarhoz köti. A pálya íve így teljes és tökéletes, hiszen Luzernben Toscanini örökségét viszi tovább.

Molnár Szabolcs

A Budapesti Tavaszi Fesztivál hat koncerttel adózik a tangó megújítója, Astor Piazzolla emléke előtt. Felhangzik a Maria de Buenos Aires című tangóopera is, és fellép a Grammy-díjas Carmen-film címszereplője, Julia Migenes.

Astor Piazzolla azon zeneszerző-előadók közé tartozott, akiknek a muzsikája és a személyisége új szintet hozott a crossover zenébe. Ugyanakkor a Dél-Amerikai zene vitalitása és a művész eredetisége friss vért áramoltatott a klasszikus kortárs zene könnyebben befogadható részeibe is. Ő volt az, aki a tangó megújításával jelentős változásokat indított el a tánc történetében.

1921-ben született a hangulatos kikötővárosban, Mar del Platában, de három év múlva szüleiével New Yorkba emigrált. Csodagyerekeknek számított, elképesztő virtuozitással és kifejezőerővel játszott például a bandoneon nevű hangszeren. (Ez a harmonika kisebb, nyersebb hangú és gombokkal ellátott fajtája, amelyet Heinrich Band fejlesztett ki.) Tizenhat éves, amikor visszatér hazájába, egyenesen Buenos Airesbe megy, ahol koncerteket ad és a neves Anibal Troilónak készít tangó-átdolgozásokat, és játszik együttesben. Ez alatt klasszikus zenét is tanul Ginasteránál, majd néhány évvel később megalakítja saját zenekarát, az Orquesta del 46-ot, amellyel saját szerzeményeit mutatja be. Harminchárom éves, amikor a Buenos Aires-i Filharmonikusoknak szimfóniát ír, amellyel ösztöndíjat nyer, így Párizsban képezheti tovább magát. A híres zenepedagógus Nadia Boulanger bátorítja a tangóírásban, de az ösztöndíj lejártá után, a következő évben visszatér az argentin fővárosba. Itt újból saját együttest alakít, az Octeto Buenos Aires-t, majd később a Quinteto Nuevo Tango-t, amellyel önálló klubhelyiségükben, a Jamaicában lépnek fel rendszeresen. Ötvenhárom évesen úgy határoz, hogy elhagyja Argentínát és Párizsban telepszik le. Itt komponálja többek között bandoneonversenyét, valamint a Rosztropovicsnak ajánlott csellószerzését. 1992-ben halt meg Buenos Airesben.

Franciaországban és az Egyesült Államokban már az 1970-es évektől népszerű, de hazájában csak akkor kezdik elismerni, amikor felismerik benne a csaknem elfeledett tangó megmentőjét. Hogy megértsük, mit is jelentett ez és egyáltalán tisztában legyünk a tangó lelkivilágával, nem árt, ha felidézünk, hogy a közeg, amelyből származik, Buenos Aires kikötője, nyomornegyedei, valamint a La Plata síkság városai. Népszerűsége futótűz módjára terjedt abban az időben, amikor a tömeges bevándorlások miatt, a tizenkilencedik század végén, Argentína népessége hatvan év alatt hatmillió lakossal megnőtt. Bár az énekelt vagy hangszerrel kísért tánc hamar az argentin identitás szimbólumává vált, az 1950-es évekre, elsősorban a külföldi könnyűzene beáramlása miatt már

Julia Migenes a Carmen filmváltozatában Fotó: Gramofon-archív

csak az idősebbek kedvelték. És ekkor jött Piazzolla, aki a komoly zenét és jazzt vegyítette: szabadon élt a fúgaszerkesztéssel, szélsőséges kromatikával, kemény diszsonanciákkal, valamint gyakran hangszerelte darbjait nagy létszámú együttesre. Ez a piazzollai „nuevo tango”, amely olyan erővel hódít magának tért, mint akkor, amikor kialakult. Azt, hogy reneszánsza még ma is tart, mutatja, hogy a Buenos Aires-i Egyetemen fakultatív tárgyként bekerült a tananyagba. Az argentin művész az egyszerű bandoneonnak friss kifejezőerőt adott, és ezzel az instrumentum technikája is magasabb szintre emelkedett. Neki köszönhetően megújult és más értelmet nyert ez a titokzatos etimológiájú szó: tangó.

Kezdetben ezek az újítások a régi vágású argentinaiak – tangószerző-

ket is beleértve – ellenállásába ütköztek, sőt, még Borges is rossz szemmel nézte, pedig Piazzolla az ő egyik elbeszéléséből írta az „El Tango” című művét. Az 1960-as évektől kezdve azonban népszerűsége fokozatosan nő és a világ egyre több országában ismerik meg és ekkor „találnak rá” a nyitottabb előadók. A Kronos Quartet 1989-ben megrendeli tőle a Five Tango Sensation című alkotást, Gidon Kremer szintén az 1990-es évektől kezdve tűzi műsorára műveit, amelyeknek száma meghaladja a hétszázötvenet, s közöttük több sikeres filmzene is található. John Adams meghangszerelte néhány művét, de ezen kívül egyre gyakrabban adják elő egyik főművét, az idei Budapesti Tavaszi Fesztivál egyik kiemelkedő eseményének számító Maria del Buenos Aires című tangóoperát.

Várkonyi Tamás

Professzorok a klasszikus szentélyekben

Hazai és vendég jazz-virtuózok idézik meg a nagy mestereket

A Budapesti Tavasz Fesztivál programjának legnagyobb részét idén is elsősorban a klasszikus zene, illetve a vele szinte közvetlen rokonságban álló műfajok teszik ki. Néhány éve már az sem számít szokatlannak, hogy egy csipetnyi jazz is kerül a kínálatba – ám úgy tűnik, bizonyos feltétellel.

Felismerhető a program szervezés koncepcióját illetően egy bizonyára fontos motivációs elem: a „gazdagság” fogalma. Ez a szó többféle értelemben, árnyalatban jelenik meg most; a program bőségére, költségvetésére, színvonalára, a „célközönségre”, az értékteremtésre, a szellemiekre, és sok egyéb másra vonatkoztatva. Vagyis a legmagasabbként számon tartott zenekultúra, azaz a klasszikus zene szinte egy pillanatra sem hízhat fel – na jó, esetleg titokban egy-egy koncert „félidő” erejéig. És akkor sem akárhik által. Ugyanis olyan művészek játszhatnak valami mást is, például jazzt, akik vagy a világhírnév határán, vagy azon túl vannak. Vagy, akiknek a klasszikus zene magas szintű interpretációja ugyanolyan könnyen megy, mint a „kevésbé komoly” műfaj, továbbá Budapesten arra is vállalkoznak, hogy ezt be is bizonyítsák, vagy akik legalább professzorok a maguk (nyilván zenei) szakterületén. Mert tudnunk kell: Európa egyik legrangosabb kulturális esztétikájáról van szó, sok év alatt következetesen felépített imázsának megőrzéséről; és persze a gazdagságról is.

A jazz programokban fellépő külföldi és hazai művészek valamennyi kritériumnak megfelelnek; mind a személyüket, mind a műsor-összeállításukat illetően. Elsők között kell említenünk a világhírű amerikai jazz vibrafonos, Gary Burton és egykori Berklee-s zongorista tanítványa, a japán Makoto Ozone nevét. Akik nem hallották még Gary Burton és Chick Corea cirka húsz éve készített vibrafon-zongora duó-felvételeit, bizonyára bizarrnak vélik ezt a hangszer-összeállítást; pedig még Budapesten is felléptek az említett produkcióval. Feltehetően azóta is normális dolognak tartja Burton, hogy egy zongorista legyen a partnere, hiszen két évtizede csodákat művelt egy ilyen felállásban. Ismerve az időközben világszövővé vált vibrafonos mércéjét, ezúttal sem valószínű, hogy új partnerével alább adna igényességéből. A duó műsorának egyharmadában a vibrafon egykori nagy mestereit idézik meg egy-egy szerzeményükkel, majd részletek következnek kö-

zelmúltban kiadott Virtuosi című közös lemezükről, melyen klasszikus(!) szerzők témái adják az improvizációk alapját. Végül Astor Piazzola-tangók csendülnek fel Gary Burton és Makoto Ozone értelmezésében. A koncert a Zeneakadémián lesz, március 23-án.

Amszterdami Concertgebouw. E két szó fogalom azoknak, akik kicsit is figyelnek a világ klasszikus zenei életére. Csakhogy ezúttal nem a világhírű szimfonikus zenekarról van szó, hanem egy big band-ről; pontosabban jazz orchestráról. Concertgebouw névvel jazz-zenekarként létezni egyfelől előny, másfelől kissé rizikós, mert muszáj a legmagasabban tartani a mércét. Egy big band jelentőségét – a tekintélyes név mellett – azonban más, illetve mások is magasban jelzik: Joe Henderson, Madeline Bell, Joe Lovano, James Carter, vagy George Coleman, akik együtt szerepeltek a zenekarral. A Jazz Orchestra of the Concertgebouw jelentőségét csak fokozza vezetőjük, Henk Meutgeert személye, akinek előélete az amerikai jazz legnagyobbjainak partnereként ismert. Ha pedig mindehhez még azt is hozzávesszük, hogy aznap este egy másik olyan big band is színpadra lép, amelynek korábbi szólistái között szintén világhíreket említhetnénk, több mint vonzó a program. Ez utóbbi zenekar nem más, mint a Budapest Jazz Orchestra, Fekete-Kovács Kornél irányításával. A két big band közös előadása március 28-án lesz a Zeneakadémián.

„Tanár úr, kérem” címmel tanítványok adnak jazzkoncertet – méghozzá a legjobbak.

Már a „Tanár úr”-ban, vagyis a megszólításban is ott van a megkülönböztetett tisztelet. A hazai jazz szakma, vagyis egy egész műfaj, vagy inkább művészeti ág (talán több is) ma egy embert ismer így, ezzel a

megkülönböztető megszólítással: Gonda Jánost. A kezdetek, vagyis a hatvanas évek budapesti jazz életének kibontakozása óta ő képviseli a műfajnak azt a lényegi alapját, amelyre elméletet és gyakorlatot egyáltalán építeni lehet. Gonda János művész, tudós és tanár; lemezei, könyvei, cikkei, előadásai, zenei közéleti aktivitásai olyan szerteágazó életutat jeleznek, amelynek eddigi állomásait alig lehet követni. Ha csupán az 1965-ben általa megszervezett és létrehozott, ma már főiskolai szinten működő jazz tanszakra gondolunk, ez a legkevesebb, ami kijár a legjobb tanítványoktól. Az Urániában március 29-én rendezendő koncerten fellép: a Balázs Elemér Trió, a Trio Midnight, a Binder Károly-Borbély Mihály Duó, valamint a László Attila Band.

Jazz Orchestra of the Concertgebouw: holland virtuózok

Fotók: BF Kht.

A musica sacra rajongói a korábbi években megszokottnál is változatosabb és rangosabb egyházzenei események részesei lehetnek az idei tavaszon.

Ismét nálunk vendégeskedik, és a tavaszi napjégyenlőség napján lép pódiumra Helmuth Rilling, a világszerte ünnepezt dirigens, a generációkra hatást gyakorló Bach-specialista, aki a stuttgarti Internationale Bachakademie együttesével örvendeztetni meg a Budapest Kongresszusi Központ közönségét. Legutóbb 2002-ben, a János-passió zeneakadémiai megszólaltatásának felejthetetlen emlékét hagyta maga után a maestro. Az idei koncert aligha lesz kevésbé sikeres.

Március 24-én ugyancsak a Budapesti Kongresszusi Központban csendül fel Verdi halotti miséje – ez a Requiem azonban egy kicsit más, mint amit eddig ismertünk. A mű szcenizált változatát (ld. képünkön) az itáliai Piacenzában mutatták be; a nagy érdeklődést kiváltó szuperprodukció rendezője Pierluigi Pier' Alli, az előadói apparátus soraiban pedig a Filarmonica Arturo Toscanini és a Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás) művészeit üdvözölhetjük, a koncertet a neves karmester, Rafael Frühbeck de Burgos vezényli. Vezető zenekaraink egyike, a lassan századik születésnapját ünneplő, választékos és változatos repertoárjáról (is) ismert Matáv Szimfonikus Zenekar Hermann Suter: Le Laudí című oratóriumát mutatja be a Zeneakadémia hallgatóságának. Hermann Suter (1870–1926) svájci orgonista–karmester számos műfajban

A címlapon: Helmuth Rilling

A zene Goethe Intézetének is nevezett Internationale Bachakademie Stuttgartot Helmuth Rilling karmester alapította 1981-ben. Rilling Stuttgartban született, zenei tanulmányait is ott végezte. Olaszországban Fernando Germani orgonavirtuóznál képezte magát, majd New Yorkba utazott, hogy Leonard Bernsteinnel dolgozzon. Az 1981-ben létrehozott Bach Akadémia nyári kurzusokat és fesztivált is szervez, ahol Bach mellett rendszerint egy-egy másik nagy komponistát helyeznek a középpontba, 2003-ban például Mahler és Brahms műveit tanulmányozták. Az Internationale Bachakademie Stuttgart a Máté-passiót szólaltatja meg március 21-én, a Budapest Kongresszusi Központban, neves szólistákkal: Sibylla Rubensszel, Ingeborg Danz-cal, Marcus Ullmann-nal, James Taylorral, Christian Gerhaherrel. 2000-ben az intézmény Bach-összkiadást jelentetett meg, a Hänssler Classic kiadó gondozásában.

alkotott; a Le Laudí a leggyakrabban játszott műve. Az Assisi Szent Ferenc Naphimnuszára készült, nagyszabású, kilenc tételes kompozíció a későromantika stílusjegyeit viseli magán. Kereken hét-száz évvel a költemény születése után, 1924-ben tartották a zenemű ősbemutatóját, melynek kapcsán a korabeli műtész a zeneszerzői technika biztonságát és a szöveg világos és találó zenei megjelenítését méltatta. A március 26-i bemutatón közreműködik a Magyar Rádió Énekara és Gyermekkórusa, valamint elsőrangú énekes szólisták: Susannah Glanville, Susanne Schimmack, Fekete Attila és Marcello Rosca. Vezényel: Ligeti András.

Visszatérő fesztiválvendég, s idén is eljön hozzánk René Clemencic és zenekara, a megalakulása utáni években a historikus interpretációra, mára azonban a kortárs művek megszólaltatására is specializálódott Clemencic Consort. Jacopone da Todi és Pergolesi Stabat Matere mellett elhangzik Clemencic Stabat Matere is – ez utóbbi Magyarországon először, a kitűnő akusztikájú Olasz Kultúr-intézetben.

A Budapesti Tavaszi Fesztiválon minden évben hangsúlyt kapnak a kiemelkedő évfordulók. A Nemzeti Ifjúsági Zenekar, a Danubia Héja Domonkos pálcája alatt a cseh nemzeti zene morva születésű mestere, a másfél évszázada született Leoš Janáček grandiózus Glagolita miséjét szólaltatja meg a Mátyás-templomban, március 30-án este. Énekes közreműködők: a Cseh Filharmonikus Kórus, továbbá kiváló cseh és szlovák szólisták. A cseh zene-művészet nálunk szinte ismeretlen reprezentáns, Jan Dismas Zelenka Bach, Händel, Telemann és Vivaldi kortársa volt. A barokk első vonalába tartozó Zelenka Prága közelében látta meg a napvilágot; élete jelentős részét nagybőgősként a drezdai udvarban töltötte. A kitűnő mester felfedezésére csábít az a hangverseny, amelyen a Paul Dombrecht irányította belga II. Fondamento zenekar tolmácsolja a szerző Jézus a kálvárián című passió-oratóriumát

Kálmán Gyöngyi

Álmok, sejtelmes hangok

Eötvös Péter alkotásai a fesztiválon

Az idén hatvanéves Eötvös Péter, Budapest díszpolgára a XX. század zenéjének egyik legismertebb tolmácsolója. A 2004-es Budapesti Tavasz Fesztiválnak több minőségben is vendége Eötvös. Március 30-án a Holland Rádió Kamarazenekarával, amelyet néhány éve ő vezet, a Millenáris Teátrumban főként saját műveiből ad hangversenyt. Elhangzik a Triangel, továbbá a Replika és az Egy beszélgetés foszlányai, az utóbbi két mű magyarországi bemutató, Michel van der Aa kompozíciója, a furcsa című: Itt (mellékelten) pedig ősbemutató. Az esten Mizsei Zoltán, a Voces Aequales Énekegyüttes tagja, valamint Peter Prommel ütőhangszereken, Marco Blaauw trombitán működik közre. A koncerten fellép Kim Kashkashian. Az örömeny származású, Detroitban született brácsaművész számára írta Eötvös a Replikát. Ugyancsak Millenáris Teátrumban hangzik el április 3-án Az álmok hídján mentem át című darab. Műfaját tekintve hangszínháznak, hangjátéknak nevezhető a mű, s hangulatilag jelenít meg egy félig álom, félig valóság történetet, melynek alapjául a Lady Sarashina néven ismert hölgynek a XI. századi Japánban írt versei és naplójegyzetei szolgáltak. A darabot Almási-Tóth András

Fotók: BF Kht.

rendezésében, Kováts Adéllal a főszerepben láthatjuk, vezényel Vajda Gergely. Eötvös zeneszerzői és karmesteri pályáját Stockhausen és Boulez munkatársaként kezdte. 1978-tól 1991-ig a párizsi Ensemble Inter-Contemporain művészeti igazgatója volt. A zeneszerző intenzíven érdeklődik a dramatikus műformák iránt. A Három nővér című, Csehov nyomán írt operája 1998 óta több jelentős díjat nyert. A Genet drámából komponált Balkon magyarországi bemutatójára valószínűleg a Budapesti Őszi Fesztiválon kerül sor. A számos kitüntető címet birtokló világhírű magyar zeneszerző nemrég új elismerést kapott, a Midemhez kapcsolt Cannes Classical Awards-ot. AM

Egy különös cím magyarázata

Két héttel a Carnegie Hall előtt – főpróba Budapesten

A koncerteket általában egyszerűbben hirdetik, X. Y. Mozart estje és h a s o n l ó k . Csakhogy most egy valóban

nagy jelentőségű fellépés főpróbáját tartják a Budapesten, a tavaszi fesztiválon. Schubert: C-dúr fantázia hegedűre és zongorára, Bartók: Szólószonáta hegedűre, Bartók: II. rapszódia, Brahms: d-moll szonáta – ezek a darabok hangzanak el március 20-án az MTA dísztermében, és ugyanezeket hallhatja két héttel később a Carnegie Hall közönsége. Kelemen Barnabás és Bogányi Gergely ma már nem csak a hazai zeneéletben ikercsillagként jegyzett előadó páros, így (is) tartják számon őket a nagyvilágban.

Kelemen megannyi sikeres nemzetközi versenyszereplés után megnyerte a világ talán legrangosabb hegedűversenye, a Nemzetközi Indianapolisi Hegedűverseny első díját, és a nyolcból hat különdíjat ítéltek neki. Bogányi korán, négy esztendősen kezdett zongorázni. Előbb a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán, majd Helsinkiben, a Sibelius Akadémián tanult. Két budapesti (Chopin és Mozart) versenyen is első helyezett lett 1993-ban, Helsinkiben pedig háromszor nyerte el az első helyet a Helmi-Vesa versenyen. A Budapesti Nemzetközi Liszt Zongoraversenyen 1996-ban első díjas lett. Szólistaként gyakran játszik európai zenekarokkal, számtalan fesztiválon lépett fel. AM

A fesztivál részletes programja megtekinthető a www.festivalcity.hu címen

Mozart, Brahms és Sosztakovics

A Stuller-Perényi-Rohmann trió koncertje

Három olyan művész lép együtt pódiumra március 21-én az MTA dísztermében, akik csodagyerekként indultak, és felnőtt korukban tökéletesen beteljesítették a talentumukhoz fűzött várakozásokat. Stuller Gyula, Perényi Miklós és Rohmann Imre 2001. április 21-én adott hosszú idő után először közös koncertet Budapesten. Stuller csaknem két évtizede Svájcban él, Rohmann Ausztriában, a salzburgi Mozarteum tanára. Perényi a pesti Zeneakadémián tanít, ám sokat koncertezik külföldön, és szívesen lép pódiumra Budapesten kívül, más magyar városokban.

Stuller Gyula a művészdiploma megszerzése után Végh Sándornál Salzburgban, Pauk Györgynél Londonban és Varga Tibornál Sionban csiszolta tudását. Miután megnyerte a XX. Nemzetközi Varga Tibor Versenyt, éveken át a mester tanársegédéként dolgozott. 1996 óta a Fribourgi Konzervatórium tanszakvezetője és a Lausanne-i Kamarazenekar koncertmestere.

Perényi Miklós hétévesen már szintén a Zeneakadémia diákja volt, első szólóestjét kilencévesen adta. Részt vett Enrico Mainardi mesterkurzusán, majd 1960-tól a Santa Cecilia Akadémián tanult. A budapesti Pablo Casals-versenyen nyert díját meghívás követte Casals mesterkurzusaira, majd a Marlborói Fesztiválra. Repertoárja szinte a teljes irodalmat felöleli.

Rohmann Imre a Bartók Konzervatórium elvégzése után 1971–77 között a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola hallgatója lett, tanárai között volt Rados Ferenc, Kurtág György, Mihály András és Simon Albert. 1980–81-ben Karl Österreichernél vezénylést tanult a Bécsi Zeneakadémián, és részt vett Jörg Demus mesterkurzusain Ausztriában és Németországban. 1974 óta koncertezik, olyan kiváló zenekarokkal lépett fel, mint a Drezdai Staatskapelle, a Berlini Szimfonikus Zenekar, a salzburgi Mozarteum Zenekara stb. Kamarapartnerei többek között Erich Höbarth, Thomas Zehetmair, Schiff András, a Bartók Vonósnégyes, a Chicagói Szimfonikus Zenekar kamarazeneszei és más neves muzikusok. AM

A Hebridák hullámai

Sarah Chang és az Angol Kamarazenekar

Fotók: BF Knt.

A fesztivál egyik csemegéjének ígérkezik az English Chamber Orchestra fellépése az Olasz Kultúrintézetben. A szólista az ifjú hegedűművész, Sarah Chang lesz. Az Angol Kamarazenekar –, ahogyan nálunk az elmúlt évtizedekben nevezték őket – az egyik legtöbbet foglalkoztatott zenei együttesek egyike, London egyetlen „főállású” kamarazenekara. Fantasztikus kultúráját a több tucat kiváló vendégkarmesternek és szólista művésznek köszönheti, akik 1960-as megalakulása óta hangzását formálták. Meghatározó jelentőségű volt Benjamin Britten jelenléte, aki majdnem két évtizedig dolgozott együtt a zenekarral. Az együttes nevéhez fűződik három sorozat Mozart-zongoraverseny, a Jeffrey Tate vezényelte összes Mozart-szimfónia felvétele, valamint minden idők egyik legnagyobb példányszámban eladott klasszikus zenei lemeze is, Nigel Kennedy Négy évszak-albuma. Bár 2000 óta új zeneigazgatójuk van, a finn zongorista-karmester Ralf Gothóni személyében, de gyakran vendégkarmesterrel lépnek fel. Budapesti estjük dirigense az amerikai David Stern lesz, aki Yale egyetem neveltje; itt indult zenei pályafutása Bach és kortárs szerzők műveinek tolmácsolásával. A koncert érdekessége, hogy Sarah Chang végigmuzsikálja szinte a teljes műsort. Hallhatjuk majd Beethoven gyönyörű F-dúr románcát, Sarasate Cigánymelódiáit, Dvořák op. 11-es románcát és Bruch népszerű g-moll hegedűversenyét s nyitószámként a szimfonikus költemények egyik őst, Mendelssohn Hebridák-nyitányát. A koreai szülők gyermekeként Philadelphiában született Sarah Chang még csak húszas évei elején jár. Pekíngtől Londonig a legfontosabb fesztiválok versenyeznek azért, hogy fel- lépjen programjukban. VT

Zenélésre születtek

Shlomo Mintz és Krausz
Adrienne kamarastje

Shlomo Mintz nem szorul különösebb bemutatásra hazai koncertlátogató előtt – az utóbbi években többször láthattuk – hallhattuk őt.

Lemezeit figyelve tanúi lehettünk, hogyan áll lábra a fiatal hegedűművész és a mentoroktól (Isaac Stern, Zubin Mehta) elszakadva mint kezd önálló művészetet. A nyolcvanas években ő is játszott a nagyszerű Négy évszak-lemezen, Stern, Zukerman és Perlman társaságában, néhány évvel később pedig Paganini Caprice-ait tartalmazó szólólemezét hallgatva gyönyörködhettünk az 1700-ban készült Guarneri del Gesù instrumentum hangjában. Aztán 1994-ben megtette azt a lépést, amely minden hegedűművész pályáján határkö: felvette Bach szólószonátáit és partitáit. A kritikák kiemelik kitűnő stílusérzékét, a belőle áradó zeneiséget – ez utóbbira szokták azt mondani, hogy „erre születni

Shlomo Mintz

Krausz Adrienne

kell”. Valóban, a Moszkvából két éves korában Izraelbe került csodagyerek tizenegy esztendő, amikor első hangversenyét adja a helyi szimfonikus zenekarral. Mintz ma már saját zenei fesztivált és mesterkurzusokat vezet, néha vezényel is. Most Krausz Adrienne a partnere, akivel számos alkalommal

muzsikáltak már együtt Spanyolországtól kezdve Kínáig. Az Olasz Kultúrintézetben romantikus műsorral, többek közt Sarasate és Saint-Saëns spanyol ihletettséggű darabjaival lépnek a magyar közönség elé. VT

Ritkaságok fúvósokra

Az Interclarinet
együttes újra fellép

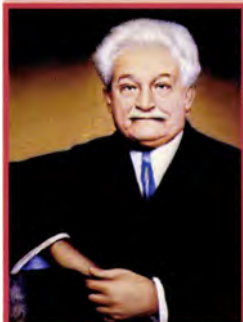
Őt (majdnem) egyforma fúvóshangszer – vajon mire képesek együtt? Az Interclarinet nemzetközi kamarafarmáció sokszor bizonyította, hogy szinte mindenre. Jó példa az együttes március 25-i koncertje az ELTE jogi karának dísztermében, ahol elsőként két Händel áriát szólaltatnak meg.

A társaság 1998-ban alakult meg, amikor Frank Hammerschmidt kezdeményezésére először lépett pódiumra ez az öt művész a Nemzetközi Klarinétos Szövetség amerikai fesztiválján Columbus-ban. A siker biztatást adott, dolgozzanak továbbra is együtt. Norbert Täubel a Bécsi Filharmonikusok szóló klarinétosa, és 1999-től a Vienna-Berlin Együttes tagja. Tanulmányait a Bécsi Zeneakadémián Peter Schmid professzornál végezte. 1980-ban szerződtek a Bécsi Operaház és a Bécsi Filharmonikusok zenekarába.

Manfred Preis Gerhard Starke professzornál tanult a Münchener Zeneakadémián. Több nemzetközi zenei verseny győztese, 1980-ban lett tagja a Német Szimfonikus Zenekarnak Berlinben, majd 1982-től a Berlini Filharmonikusoknak. Tanít a Berlini Filharmonikusok Akadémiáján. Johannes Gleichweit előbb Oberschützenben, majd a Bécsi Zeneakadémián tanult. 1993-ban lett az Osztrák Rádió Szimfonikus Zenekarának tagja, majd 1996-tól a Bécsi Rádió Szimfonikus Zenekarának szóló klarinétosa. Harald Harrer is Starke növendék volt a Münchener Zeneakadémián. Az ARCIS quintett tagja, számos zenei együttesben, zenekarban dolgozott, például a Bavarian Radio Orchestra, a Német Kamarazenei Akadémia zenekara. 1990 óta a Nürnberg-Augsburg College of Music professzora. Az együttes spiritus rectora Balogh József Budapesten, a Liszt Ferenc Zeneakadémián szerzett diplomát 1979-ben. A Magyar Állami Operaház, valamint a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának volt szóló klarinétosa. Több amerikai egyetemen, valamint Európa számos országában vezetett kurzust. Jelenleg a Javne Zeneiskola igazgatója. AM

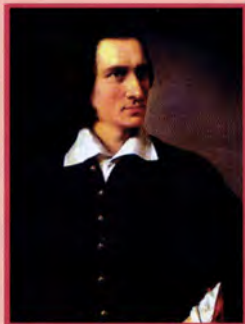
Tavaszi premierek, vendégművészek

az Operaházban

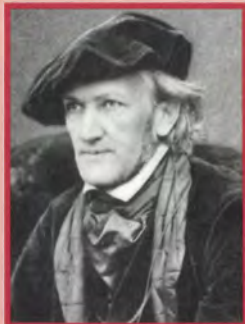
Janáček-bemutató számos vendéggel

Leoš Janáček *Jenuša* című operája Vidnyánszky Attila színrevitelében kerül színre 2004. március 13-án az Ybl-palotában. Az előadás díszlet- és jelmeztervét Alexandr Belozub készítette, a produkció karmestere pedig Kovács János. Az opera címszerepét Bátorfi Éva és Felber Gabriella alakítja, s az előadás főbb szerepeiben Graham Sanders és Wandler Attila, Kiss B. Atilla és Gulyás Dénes valamint Marton Éva és Temesi Mária lép színpadra.

Mayerlingi történet táncban elbeszélve

Liszt muzsikájára született Kenneth MacMillan *Mayerling* című, háromfelvonásos táncjátéka, amelyet 2004. április 24-én mutatnak be a Magyar Állami Operaházban. A díszlet-, jelmez- és látványterv Nicholas Georgiadis alkotása. Az előadás karmestere Csányi Valéria.

Wagner-opera Wagner-rendezésben

Richard Wagner *Lohengrin* című operáját Wagner dédunokája, Katharina Wagner állítja színpadra az Erkel Színházban, s a produkció premierje 2004. május 2-án lesz. A darab díszlet- és jelmezterveit Alexander Dodge készítette, a produkció dirigense Jurij Szimonov. A címszerepet Molnár András és Kiss B. Atilla alakítja, Elzát Sümei Eszter kelti életre. Telramundként Perencz Béla és Sárkány Kázmér lép színpadra, Ortrud szerepében pedig Marton Évának és Temesi Máriának tapsolhat a közönség.

Otello és Tosca Renato Brusonnal

A tavalyi szezonban a Traviata Germontjaként aratott nagy sikert a Magyar Állami Operaházban Renato Bruson. A világhírű baritonista ebben az évadban két alkalommal is a budapesti dalszínház vendége lesz. Az *Otello* Jagóját 2004. május 19-én éneklé az Ybl-palotában Pier Giorgio Morandi vezényletével. Ezen az előadáson Desdemonát Tokody Ilona, Otellót pedig Bándi János alakítja. Ezt követően Bruson a *Tosca* Scarpijaként lép színpadra 2004. május 25-én. A Puccini-operában a címszerepet Sümei Eszter, Cavaradossit pedig Wandler Attila kelti életre.

Jenufa szívében szerelem ébred

A drámai zene modellje – Janáček-bemutató az Operaházban

Nem véletlenül időzítette a Magyar Állami Operaház erre a tavaszra Leoš Janáček Jenufa című operájának premierjét. A százötven esztendeje született cseh zeneszerző rendkívül hatású munkáját Budapesten éppen harminc évvel ezelőtt játszották először, 1974. március 1-én és 3-án kettős szereposztásban vitték színre. Érdekes egybeesés, hogy mű ősbemutatója is a négyes évszámhoz kötődik, 1904-ben, tehát száz esztendeje Brnóban ismerkedhetett meg a cseh nemzeti opera újdonságával a közönség.

Báthori Éva

Janáček talán legsikeresebb színpadi művével, a Jenufa című operával sajnos nem időben, és nem is sokszor volt szerencséje találkozni a magyar publikumnak. Radnai Miklós, aki viszonylag stabilan, tíz éven át (1925–1935) igazgatta a pesti Operaházat, már a húszas évek végén szeretne volna bemutatni a darabot. Radnai megpróbált a fenntartók és a közönség konzervatívizmusából lefaragni. A politika – semmi sem

új a nap alatt – azonban meggátolt mindenféle modernizációs törekvést, így a Jenufa magyarországi bemutatóját is. Más előjelű megfontolásokból, de az ötvenes évek első felében sem lehetett színre vinni az operát, amely tehát csak 1974-ben, nyilván akkor is évfordulós okokból, jelent meg az Ybl-palota színpadán. Emlékezetes, bár nem kirobbanó sikerű előadás volt ez, amiben a közönség tájékozatlanságának, a Janáčekre ragasztott népies címkének is szerepe lehetett.

A cseh, pontosabban morva zeneszerző persze népies volt, úgy és annyira, mint Bartók. „...Kelet-Európa zenetörténete a múlt század első felében (értsd: a XIX. században – a szerk.) kezdődik, legalábbis ekkor lépnek be Oroszország, Lengyelország, Csehország és Magyarország alkotó muzsikuskai Európa zenei köztudatába” – írta a premier alkalmából Várnai Péter a romantika folklorisztikus irányzatairól. Amit Glinka, Chopin, Smetana vagy Erkel akkor elkezdett, azt Bartók, Janáček, Szymanowski, Prokofjev és Sosztakovics, sőt Vaughan-Williams, de Falla teljesítette ki a XX. században. Az aszimmetrikus ritmusképletek, a pentatóniában gyökerező hangnemek, sőt a népi instrumentumok hangzásvilága idéződik föl e szerzők konstruált zenéjében.

Janáček családja évszázadokra visszamenően Morvaországban lakott. A szülők képzett muzikusok voltak, és akárcsak a Bartók szülei, ők is korán felfigyeltek fiuk különleges zenei tehetségére. Így kerül a gyerek az apró Hukvaldyból a brünni Ágoston-rendi kolostorba, ahol a képzés nagyon hasonlított a bécsi Szent István dóm kórusiskolájának hagyományaihoz. Miután a tanítóképzőt is elvégezte, Janáček beiratkozott a prágai orgonaiskolába, ahol már a felvételi feladatot figyelemre méltó módon oldotta meg. Prágából visszatért Brnóba, és úgy látszott apja nyomdokába lép a tanítói pályán. Ekkor már komponált, és esztétikai valamint hangtani tanulmányokat folytatott. Kíváncsiság jellemezte egész életében, elutazott Bécsbe és Lipcsébe, hogy tudásszomját kielégítse. Hazatérte után ismerkedett meg Franticek Bartoš folklorista professzorral. Bartoš elkísérte néhány gyűjtőútjára, de önálló expedíciókat is teljesített, ezek gyümölcse az a morva népzenei szóló tanulmány, amelyet a Cseh Tudományos Akadémia adott közre. Fölismerte: a beszéd hanglejtésének is zenei jelentése van. „...ha valaki szól hozzám, esetleg nem is értettem szavait, de annál inkább a hanglejtést! Rögtön tudtam, mi rejtőzik beszélgetőtársamban: tudtam, hogyan érez, hogy hazudik-e...” Kijelentette: „Az operakomponista számára kiváló előkészítő tanulmány a nép beszédének dallamát gondosan megfigyelni. Csak itt található a cseh szavakra írt drámai zene igazi modellje.” Itt jegyezzük meg, hogy a budapesti előadás, csakúgy, mint a legtöbb a nagyvilágban, cseh nyelvű lesz, tehát a modell és a zene összhangja tökéletesen értékelhető és élvezhető lesz.

Janáček az Egy regény kezdete után 1894-ben kezdett harmadik operája komponálásához, ennek a témáját is Gabriela Preissová drámájából merítette, a szövegválogátást ugyancsak közösen írták. A színmű egy közszájon forgó, és állítólag megtörtént sztorit dolgozott föl. A hősnő, Jenufa, a templomos asszony fogadott leánya, mostoha unokatestvérei rivalizálásának alanya, egyiküktől gyermeket szül, anyja a csecsemőt a „tisztességtelenség” eltitkolására a folyóba veti. A sokszoros bűnnek persze ki kell derülnie, fájdalom hatja át az egész történetet. Janáčeknek volt oka a fájdalom mély átérzésére, a majd tíz évig tartó kompozíciós munkálatok idején súlyos magánéleti tragédia érte, elveszítette szeretett gyermekeit: „A Jenufát csak Olga leányom és Vladimír kislányom hosszú betegségéből, szenvedéséből és jajsavából szőtt fekete szalagba kötém.” Feljegyezték: kislánya koporsójába kottapapírt tett, Jenufa második felvonásbeli imájával, és ezekkel a szavakkal: mégis hiszek. Ez a hit egyébként az opera zárójelenetében kapott zenei megfogalmazást: „szívemben szerelem ébred, szent gyönyör, mit ott fenn az Úr megáldott!” – énekli Jenufa.

Az 1974-es bemutatón az egyik cseléd lányt a főiskolás Budai Livia alakította, aki ma a világ egyik legjobb öreg Buryjánéja. Kovács Eszter és Horváth Eszter formálta meg a címszerepet, amelyet most Bátoriné Éva személyesít meg, akit eddig a Mozart és Puccini repertoár egyik erősségének ismertünk. A feladat roppant kihívás, meg kell nyernie Janáček mozaikszerűen formált, de gyönyörű zenéjének a hallgatót, és életre kelteni a bonyolult, helyenként horrorisztikus történet hősnőjét. Az 1974-es előadást Békés András vitte színre, most egy prózai színházban sikereket elért rendező, Vidnyánszky Attila elképzelései adják a játék keretét.

A Jenufa népszerűségére jellemző, hogy a Covent Garden Opera 2001-es előadásából a Teldecnél CD-album készült. E felvételtől arra következtethetünk, hogy Karita Mattila címszerepben ragyogó alakítást nyújtott. A többi főszerepet Jorma Silvasti, Anja Silja, Eva Randová, és Jerry Hadley énekli, a ház zenekarát és kórusát Bernard Haitink vezényli. Az operát 2004 februárjában Houstonban és Nürnbergben is bemutatták, a budapesti premierrel egy napon tűzi műsorra az erfurti Opera. Március végén a Berlini Komische Oper és a hannoveri színház játssza. Áprilisban Dublinban kerül színre, májusban Varsóban, júliusban Düsseldorfban találkozhat a művel a közönség, augusztusban pedig Glyndebourne-i játékok nézői érezhetik át Janáček muzsikájának emelkedett szépségét.

Albert Mária

A Figaro házassága Miskolcon

Automobil, gramofon és telefon a Mozart-operában

Ismét operapremierre volt hivatalos a miskolci közönség, Mozart Figaro házassága című művét mutatta be a Miskolci Nemzeti Színház. Egy rövid, de annál kevésbé értékelhető átmeneti periódus után, a zenés színház dolga rendben lévőknek látszik az Avas-alján. Figyelemre méltó tény ez, mert a fővároson kívüli operajátszásnak nem minden igazgató viseli gondját úgy, mint Halasi Imre. A 90-es évek közepétől fáradtságos apró-

Fotó: Éder Vera

munkával fölépített tagozat számára a stabilizáció és a fejlődés lehetősége nyílt meg. Például azzal, hogy egy fiatal rendezőt hívtak meg Mozart vígoperájának színe viteléhez. Almási-Tóth András járatos a zenés színház különféle műfajaiban, rendezett opera etűdöket zeneakadémistákkal, operettet Sopronban, a zsidó operett hagyományában gyökerező kamaradarabot, a Gólemet a Budapesti Operettszínházban, Eötvös Péter hangjátékát, Az álmok hidján mentem át címmel, és Sztravinszkij A katonára történetét, mint báboperát. Egész estét betöltő, teljes operát azonban most tett színpadra először. Elképzelése egybe-
vág azzal a törekvéssel, amely korábban meghonosodott Miskolcon: az opera ugyan nemes műalkotás, de nem poros múzeumi tárgy. Almási-Tóth a helyszínen nem változtatott, Sevillában vagyunk, de a játék idejét közelebb hozta, az 1700-as évekből az 1930-as esztendőkébe. Így szinte természetes, hogy automobil, gramofon és telefon „játszik” a történetben, amelynek egy

erősen lelakott kastély ad keretet. Jelképezve: itt egy hanyatló világ figurái próbálnak a felszínen maradni, várhatóan sikertelenül. Végzetük hamarosan beteljesül – jósolja az egyenruhába öltöztetett arctalan tömeg, a kórus. A bemutató estéjén Bódi Marianna, Fodor Ildikó, Vermes Timea, Molnár Anna, Orth Miklós, Cser Péter, Kincses Károly énekelte a fontosabb szerepeket. Az operaprodukciót két színvonalas musical fogja közre, karácsony előtt mutatták be Müller Péter Isten pénze című zenés játékát, február végén pedig Dész László és Geszti Péter A dzsungel könyve című sikerdarabját.

Sajnos egy kevésbé örömteli jelenségre is rá kell mutatnunk: éppen a miskolci premier napján tartottak Szegeden is bemutatót, Berdál Valéria emlékére Csajkovszkij Anyeginjét adták. Amikor a fővároson kívül jószerivel csak három társulat tartja szívügyének a magyar operajátszást, egy telefonos egyeztetést elmulasztani bűn is, hiba is. AM

Felöltöztették Tigran királyt

Antonio Vivaldi töredékben fennmaradt Nagy Tigran örmény király című operáját március 24-én adja elő a Nemzeti Táncszínházban az 1991-ben alapított Budapesti Kamaraopera. Bár a kuriózum számba menő zenemű magyarországi bemutatóját 2003. szeptemberében a kiscelli barokk Romtemplomban a VI. Régi és újzenei napokon már megtartották, a tavaszi előadás mégis újabb magyar premiernek tekinthető. Moldován Domokos rendező, a kamaraopera művészeti vezetője ugyanis nem nyugodott bele, hogy a műnek csak a második felvonása váljon ismertté.

Az 1724-ben, a Római Fesztiválon először elhangzott darab Francesco Silvani apát által írt librettó teljes egészében hozzáférhető Firenzében, viszont a torinói Giordano-gyűjteményben fellelhető autográf Vivaldi-kézirat csak a második felvonás zenei anyagát tartalmazza. Németh Pál karmester mostani előadásra úgy tette alkalmassá az anyagot, hogy a hiányzó zenei részeket a meglévővel hangulatilag azonos Vivaldi-dallamokkal pótolta.

A történet viszálykodásról és szerelemről szól, és amelyben végül győz Tigran király erénye és kedvese, Cleopátra állhatatossága. A produkció koncertszerűen hangzik el a Savaria Barokk Együttes interpretációjában. (Az est második felében a nagy sikerű Örmény legendát viszik színre.) Tigran király szerepét a nemzetközi híru kontratenor, Artur Stefanowicz éneklé, a rivális Mitridate alakítója Timothy Bentch, Cleopátra szerepében González Mónika, Apamiaként pedig Hajnóczy Júlia hallható. KGY

Júlia és Tangolita

Romantikus musical, frivol operett

Nagy közönségsikerrel mutatta be január végén a Budapesti Operettszínház Gerard Presgurvic Rómeó és Júlia című musicaljét. A premierre eljött a szerző és a darab hangszerelője, Carolin Petit is. A zene dallamos és hagyományos, az előadás pedig rendkívül látványos. Máris komoly nemzetközi érdeklődés mutatkozik a produkció iránt. A bemutatóra több külföldi producer is ellátogatott. Majd ismét Budapestre utaztak Európa legjelentősebb musical

„forgalmazói”: Wolfgang Hülbig (az Elisabeth és a Mozart! bécsi jogtulajdonosa), Thomas Krauth német musical-producer, Philippe Guiboust, a Rómeó és Júlia angol jogtulajdonosa és Gerard Louvin a Rómeó és Júlia francia jogtulajdonosa, az eredeti párizsi bemutató producere.

A Budapesti Tavaszi Fesztivál napjaiban megint premier lesz. Ez a zene fanyar és szellemes, A Bál a Savoyban évtizedek óta a minden jelentős zenés színház repertoár-

ján szerepel, Alpár Gittával a főszerepben világsikerű film készült Ábrahám Pál revüoperettjéből. Az ősbemutatót 1932-ben, Berlinben tartották, a librettó német nyelvű volt, így az egy évvel későbbi budapesti premierre le kellett fordítani a szöveget. A mostani bemutatóra néhány dal versét a rendező, Eszenyi Enikő és a produkció zenei vezetője, Silló István kérésére Zöldi Gergely átdolgozta, a német eredeti ugyanis helyenként pikánsabb, frivolabb, mint a 30-as évekbeli magyar változat. A premieren Kékkovács Mara, Nyári Zoltán, Siménfalvy Ágota, és Kalocsai Zsuzsa alakítja a főbb szerepeket. KGY

A Buenos Airesi Teatro Colón titkai

Ha a világ nagy operaműhelyeiről esik szó, a legtöbb zenebarátnak a Milánói Scala, a Metropolitan, a Covent Garden, és a bécsi Staatsoper előadásai jutnak az eszébe. Pedig hasonlóan magas színvonalú produkciók jönnek létre a chicagói Lyricben, a sydney-i Operában, a nápolyi San Carlóban, avagy éppen az argentinai Buenos Aires patinás házában, a Teatro Colónban is. Sorozatunkban ezekbe a kevésbé reflektorfénybe állított operaházakba kívánjuk elkalauzolni az olvasót.

Eddig alig volt rá példa, hogy latin-amerikai országokból származó énekesek uralják a nemzetközi operavilágot. Ma ez a helyzet, hiszen énekeljen bárhol, José Cura, valamint Marcelo Álvarez sztártenor, és a mezzoszoprán Graciela Alperyn Argentínát, Ramón Vargas tenorista Mexikót, Juan Diego Flórez Perut, a fiatal szoprán, Cristina Gallardo-Domás pedig Chilét képviseli. Vajon mivel magyarázható ez a különös latin-amerikai boom? Talán azzal, hogy „mi soha nem szégyelünk hatalmas érzéseket kimutatni a színpadon. Vérébeli szenvedéllyel játszunk és énekelünk minden darabban, a publikum pedig kifejezetten hálás ezért. Produkcióinkban sok a bors, és erős az improvizációs hajlandóság is. Európában mintha túlságosan nagy súlyt fektetnének az énektechnikára, a mi kontinensünkön sokkal inkább számít a szív hangja, vagyis legbensőbb érzéseink állandó kivetítése” – próbálja a helyzetet megvilágítani a pályáján későn, a harmincas éveiben induló, de mára a legünnepeltebb tenoristák közé emelkedő argentin Marcelo Álvarez.

Számít az is, hogy ezen a vidéken még nem számúzták az éneklést az iskolákból, és általában véve is igaz, hogy az emberek szívesen dalolgatnak, és kifejezetten élvezik a zenét. Európában ezzel szemben már nem olyan kiváló az énekesképzés, mint volt húsz évvel ezelőtt – teszi hozzá Alan Green, a Columbia Artists regionális menedzsere. Így azután egyre kisebb számban érkeznek onnan a nemzetközi operapiacra kimagasló képességű tenorok. Az opera szülőföldjén, Itáliában is ismert jelenség bizonyos hangfajokban az énekes hiány.

Buenos Aires híres dalszínháza, a 2500 ülő-, és 700 állóhelyes grandiózus Teatro Colón ma is a világ egyik legjobb operaműhelye, ahol ugyanolyan rang fellépni, mint a Scalában, a Metben vagy a Covent Gardenben. A színházba lépve a mára a múltba tűnt argentin gazdagságot idézik a hatalmas, ötszintes nézőtér vörös plüss székei, és a gyönyörű csillárok, köztük a nézőtér fölött középen függő óriási, mintegy hét méter átmérőjű mesteri alkotás. Bár a mostani helyén

álló színházat csak 1908-ban avatták, létezett egy elődje is a város másik pontján, azonos névvel. Azt a Teatro Colónt 1857-ben Verdi Traviatájával nyitották meg. Az igazi operajátszás azonban csak ebben a híresen pazar akusztikájú házban indult meg, már a kezdetektől csak magas színvonalú produkciókkal, aminek hátterét abban kell keresni, hogy nyomban a legismertebb énekesek: Enrico Caruso, Fjodor Saljapin, Titta Ruffo, Claudia Muzio, Beniamino Gigli, Lauritz Melchior, Lotte Lehmann, Lily Pons és mások léptek fel itt. Az előadásokat olyan kiváló maestrók vezényelték, mint a házban éveken át főzeneigazgatói posztot betöltő Erich Kleiber és Fritz Busch. De Arturo Toscanini, Ernest Ansermet, és a többi nagyság mellett gyakran dirigált a házban Reiner Frigyes. A sztárok a későbbiekben sem kerültek el a Colónt, hiszen az igazgatók mindig figyelmet fordítottak arra, minél változatosabb műsorral kényeztessék az operamádó argentin közönséget.

Az országot sújtó politikai és gazdasági válság a Teatro Colónt is elérte: a peso drasztikus leértékelése következtében Sergio Renán intendáns kénytelen volt eltekinteni a kilencvenes években még oly csábítóan számító luxus gázsiktól, sőt le kellett mondania egyes drágább operaprodukciókat is, ami végül is az előadások színvo-

Fotók: Gramofon-archív

nalának gyengüléséhez, idővel pedig saját bukásához vezetett. A helyébe lépő, karmesterként, zeneszerzőként, és zenekritikusként is tekintélyes nevet szerző 47 esztendősen Gabriel Senanes jelenleg főintendánsként és művészeti vezetőként irányítja a Colónt.

Az új direktor meghirdette a kilábalás politikáját, amelynek centrumába a plurális programpolitikát állította: „a tradicionális és a modern darabok, vagyis múlt, és jövő sajátos egyvelege kap teret.” Ugyanennyire lényegesnek tartja azt is, hogy „a színház rendelkezésére álló hatalmas technikai, kiszolgálói potenciált minél optimálisabban hasznosítsuk, továbbá, hogy a mindenkori sztárokkal is folytassuk az évtizedeken át ragyogóan funkcionáló együttműködést. A külföldi énekesnek megmondtuk: önök eddig számos alkalommal léptek fel nálunk, világviszonylatban is kiemelkedő gázsikat kaptak, és csodás emlékeket őrizhetnek az itteni előadásokról. Országunk bár jelenleg nehéz, kritikus napjait éli, mi ismét szívesen látjuk önöket színházunkban.” Az énekes nagyságok – és nemcsak a dél-amerikai

José Cura
az Othello
címszerepében

kontinensről származók – döntő többsége támogatja színházat, vállalja a közreműködést a Colón produkcióiban.

Senanes Verdi Simon Boccanegrájával kezdett, majd bemutatta Alberto Ginastera ritkán színre vitt dalművét, a Bomarzó, ezt

követte Wagner Bolygó hollandija, Gluck Armidája, Mozart Idomeneója – a kiváló Raúl Gimenezzel, illetve Cheryl Studerrel. Puccini Toscája, Massenet Manonja került később színre, és mert a változatosság gyönyörködtet, Beethoven Fideliját, és Bizet Carmenjét is felújították. Az idei programban – többek között – Humperdinck Jancsi és Juliskája, A varázsfuvola, a Don Carlos, A Rajna kincse (Robert Hale, és Graciela Alperyn közreműködésével) szerepel. Továbbá: a modern művek sorából Britten Halál Velencében című műve, Penderecki Übü királya, és egy Poulenc opera terve. Puccini Manon Lescaut-ját hat alkalommal vezényli a visszajáró vendégnek számító Győriványi-Ráth György. Az operát egyébként a világsztár szoprán, Renata Scotto állítja színpadra, a címszerepet a venezuelai származású Inés Salazar énekli.

A nagyszínpadi produkciókon kívül kamaraooperákat, és gyerekoperákat is műsorra tűznek a házban. A Colón égisze alatt működik a Művészetek Intézete is, amelyben énekeseket, rendezőket, illetve balett-táncosokat képeznek. Emellett kamarakonzerteket, és dalesteket is tartanak az elegáns Salon Doradóban, végül pedig a Buenos Aires-i Filharmonikusok nemzetközi híró szolistákkal, és karmesterekkel hirdetett hangversenyei is számtalan érdeklődőt vonzanak a Colónba. És hogy minél több kispénzű zenebarátot is sikerüljön becsábítani a házba, az ambiciózus Senanes meghirdette a „Colón két pesóért” ciklust, amelynek keretében koncerteket, opera- és balettelőadásokat rendeznek – kevesebb, mint egy dolláros áron.

Lindner András

HALLANI

LÁTNI

MERNI

MEZZO

CLASSIC JAZZ | TV

MEZZO
CLASSIC · JAZZ · TV

Keresse a Mezzo-t a helyi kábeltévé hálózatán!
Bővebb információ: www.mezzo.tv www.port.hu

LAGARDERE NETWORKS

Art
Nexus

„Zathureczky tanítványaim játékában él tovább”

Pauk György új feladatairól, a londoni és a magyar zenei életéről

Korunk egyik legnagyobb hegedűművészenek „következetesen gazdag és arany tónusú játékát” – ahogy a szakkritikák fogalmaznak –, ismét hallhatja a magyar közönség, hiszen Pauk György áprilisban öt koncerten is fellép hazánkban, s a hangversenyek számos érdekességgel várják az érdeklődőket. Az örökifjú művész, aki magától értetődő természetességgel, klasszikus eleganciával muzsikál, s aki számára mindig a zene mögötti mondandó a leglényegesebb, a következő esztendőre is tartogat különlegességeket a hazai publikum számára. A jövő évben ugyanis dirigensként is pódiumra lép, s művészeti vezetői munkáját is megismerhetjük, hiszen a 2005-ös, fertődi Haydn Fesztivál programjának ő lesz az összeállítója, ráadásul ezen a koncertsorozaton karmesterként is bemutatkozik.

Gramofon: Számos szolista-hoz hasonlóan ön is dirigensi babérokra pályázik?

Pauk György: Szó sincs róla, csupán néhány kamarazenei produkcióban, Bach-, Haydn- és Mozart-kompozícióknál veszem majd kézbe a karmesteri pálcát. S bár van érzésem a vezényléshez, és néhány alkalommal már szerepeltem is karmesterként, azért eszemben sincs új karriert kezdeni. Számomra ez nem más, mint érdekes kirándulás, újfajta találkozás a muzsikával. Nagyon örülök, hogy a fertődi fesztiválnak én lehetek az egyik szervezője. Londonban, az 1991-es bicentenáriumi Mozart Fesztiválnak voltam a művészeti igazgatója, és a programsorozat remekül sikerült. Ropant izgalmas volt kipróbálni magam ebben az új szerepkörben, nagyon élveztem, s most jó újra belevágni egy ilyen feladatba.

Fotók: Fehéji Andras

Pauk György: „Bár van érzésem a vezényléshez, és néhány alkalommal már szerepeltem is karmesterként, eszemben sincs új karriert kezdeni”

G.: Önre egyébként is jellemző, hogy szívesen lép különleges darabokkal, újdonságokkal a közönség elé. Áprilisi, magyarországi koncertsorozatában is akad bemutató.

P. Gy.: Bár már harminc esztendeje játszom rendszeresen Magyarországon, a budapesti Zeneakadémia pódiuma mindig különlegesen izgalmas és inspiráló. Sok felejthetetlen koncertsiker emléke fűződik ehhez a helyszínhez. Ráadásul most, áprilisban nagyon kedves partnerekkel szerepelek: Jandó Jenővel sokat koncertezünk, s hasonlóan gondolkodunk a muzsikáról, szemvillanásokból, fráziskezdetekből értjük egymást. Perényi Miklóssal viszont nagyon régen muzsikáltam már együtt, a Brahms Kettősversenyt játszottuk Londonban Kertész István vezényletével, majd a Prades-i Casals Fesztiválon, egy számomra felejthetetlen Schubert 2 csellós kvintettben szerepeltünk. Nagyon örülök hát a mostani, két közös fellépésünknek. Az Addio című hegedűre és vonós nonettre írott mű – amely itthon első alkalommal hangzik fel – igazán különleges alkotás. A darabot Kroó György emlékére komponálta Szöllősy, és ajánlotta: „Pauk György vonója alá”. A neves zenekritikus kollégám volt, ő is hegedűsként kezdte pályáját, kollégák voltunk a Zeneakadémián. Szöllősy művét már bemutattam Svájcban, de két héttel a budapesti bemutató után Londonban is eljártunk, ahol a Liszt Ferenc Kamarazenekarral adok koncerteket a Magyar Magic-sorozatban.

G.: Mint az angliai zenei élet jó ismerője, hogyan értékeli ezt az egy éven keresztül tartó magyar fesztivált?

P. Gy.: Ennek a programnak több hangversenyén is fellépek, s igazán örülök, hogy ez a sorozat megvalósult, ugyanis kiváló koncertek szerepelnek kínálatában – legutóbb például a Fesztiválzenekar Liszt- Wagner-estjei a Barbican-ben – s így sikerül állandóan fókuszban tartani az angol zeneértő közönség érdeklődését a magyar muzsika és a magyar művészek iránt. De nemcsak a hangversenyek ilyen magas színvonalúak, hanem a kiállítások, vetítések és irodalmi előadások is, úgyhogy én magam is, amit csak lehet, igyekszem megnézni, meghallgatni. Bár London kulturális kínálata elképesztő, erre a programra sokan odafigyelnek, rengeteg cikk jelenik meg a produkciókról, a legnevesebb lapokban kapnak helyet a kritikák.

G.: A Gramophone folyóirat önt „magabiztos és következetesen lényeglátó Bartókianus”-nak nevezte, világszerte ismertek Bartók-interpretációi. Most is rendszeresen játssza darabjait?

P. Gy.: A Bartók-művek valóban nagyon lényeges részét képezik repertoáromnak, a Naxos lemezcégnél készített Bartók-felvételemet Grammy-díjra is felterjesztették. Most márciusban, szintén a Magyar Magic keretében a glasgowi BBC-stúdióban Bartók, Kurtág, Láng és Dohnányi műveiből összeállított műsort adok elő, s ezt a koncertet egy későbbi időpontban közvetítik is. Valóban a legautentikusabb Bartók-játékosként emlegetnek világszerte, előadásomra hivatkoznak mások kritikáiban is. Megemlítem itt, hogy csak Magyarországon nem értékelik a fentieket, s nem tartanak méltónak a Bartók-díjra. Hogy mi ennek az oka, azt nem tudom.

G.: Választott otthonában töretlen elismerésnek örvend...

P. Gy.: Angliába Yehudi Menuhin tanácsára kerültem 1961-ben. Az angol főváros valódi zenei paradicsom volt, a legtöbb ma jó nevű, világhírű művész itt telepedett le. Az eltelt évtizedek során nem is volt okom arra, hogy megbánjam ezt a döntésemet. A magyar ze-

Pályakép

Pauk György 1936-ban született Budapesten. Öttestendősen kezdett hegedülni, s tizenhárom évesen, Zathureczky Ede növendékeként, a Zeneakadémia hallgatója lett. Gyerekkorától kezdve rendszeresen koncertezik, és számos nemzetközi megmérettetésen, többek között a genovai Nemzetközi Paganini Hegedűversenyen valamint a müncheni ARD Televízió Nemzetközi Zenei Versenyén szerzett első díjat. 1959-ben megnyerte Párizsban a Jacques Thibaud versenyt. 1958-tól három éven át Hollandiában élt, majd 1961-ben Londonban telepedett le. A következő esztendőben már a Londoni Szimfonikusok élén debütált, Lorin Maazel vezényletével. Eddigi pályája során a világ valamennyi neves zenekarával muzsikálhatott, s olyan dirigensekkel lépett pódiumra, mint Pierre Boulez, Sir Simon Rattle, Bernard Haitink, Christoph von Dohnányi, Charles Dutoit, Solti György vagy Dorati Antal. Pauk György életében a kamarazene is lényeges szerepet játszik, több mint három évtizedig rendszeresen triózott Frankl Péterrel és Ralph Kirschbaummal. A tanítás is fontos része pályájának. 1987-ben lett a londoni Királyi Zeneakadémia professzora, ahol az általa vezetett tanszékét Zathureczky Edéről nevezte el. Angliában több muzikusgenerációt nevelt fel, s gyakorta tart mesterkurzusokat a világ különböző pontjain. A művész kivételesen gazdag repertoárral büszkélkedhet, amely a barokktól a XX. század legnagyobb mesterműveig terjed. Számos hangfelvétele nyert nemzetközi díjat, s mind szülőhazájában, mind választott otthonában részesült már állami kitüntetésben.

fiatalokat arra is ránevelni, hogy színes repertoárt építsenek, sok kortárs darabbal, mert engem is ez mentett meg a rutintól, az unalmassá válástól. S hogy megtanulják, megtapasztalják a kamarázás fontosságát, ami szintén megunhatatlan. Bár az oktatás, a növendékek óriási felelősséget jelentenek, nagyon élvezem, hogy fiatal tehetségekkel foglalkozhatom. Egyébként örömmel látom, hogy megfordult az utóbbi években világszerte uralkodó tendencia, mely szerint a minél virtuózabb, minél hangsúlyosabb dinamika számít, most ismét hallani olyan igazi művészegyéniségeket, mint például Vengerov, Repin, Kavakos vagy a fiatal magyar tehetség, Kelemen Barnabás..

G.: Olyan klasszikus eleganciájú, egyedi hangú muzsikust, mint ön, azonban egyre kevesebbet találni. Néhány évvel ezelőtt azt nyilatkozta, ha végleg megunja a koncertezést, csak tanítással foglalkozik majd. Ott tudja hagyni a pódiumot?

P. Gy.: Mivel nagyon korán kezdtem, s már lassan ötven esztendője koncertezem, már kellően belefáradtam. Persze nem a muzsikálásba, hanem az állandó utazgatásba, és a folytonos gyakorlásba. Ma már a felkérések hetven százalékát visszautasítom, s csak azoknak a meghívásoknak teszek eleget, amelyek számomra valami miatt különösen érdekesek. Kell idő, hogy más koncertjeit is meghallgassam, színházba, kiállításokra járjak, lelkiismeretfurdalás nélkül követhessem a futball és tenisz meccseket, s hogy többet lehessen szép családommal, négy kis unokámmal.

Réfi Zsuzsanna

nekultúráért én mindig, mindenütt igyekeztem, s igyekszem megtenni, mindent, amit csak lehet. Fontos számomra, hogy magyar műveket népszerűsítsek, s új darabokat is műsorra tűzzek. Rendszeresen meghallgatom a hazai fiatal tehetségeket, akinek tudok, segítek, számos magyar növendékem volt az elmúlt években. Angliai ösztöndíjjal tanulhatott nálam András Tamás, valamint Várnagy Katalin, aki ma a Londoni Filharmonikusok tagja. S persze igyekszem továbbvinni Zathureczky Ede emlékét és örökét.

G.: Öt esztendővel ezelőtt említette, szeretné, hogy a magyar hegedűművészet egyik legnagyobb alakjának tiszteletére felvételeiből lemez készüljön, s több tárgyalást is folytatott erről. Hol tart ma az ügy?

P. Gy.: Az album sajnos, a mai napig nem készült el. Senki számára nem volt igazán fontos, s én már nem tudok többet tenni. Igyekszem hát a legendás mester hagyatékát a fiataloknak átadni, megtanítani őket arra, amit én tanulhattam tőle, s mindezt kiegészíteni az én tapasztalatommal és tudásommal. Szeretném elérni, hogy Zathureczky a tanítványaim játékában éljen tovább, ez talán bármilyen lemeznél maradandóbb. Mert bár napjainkra a zene jelentősen átalakult, s másképpen muzsikálunk, mint akár tizenöt évvel ezelőtt, a Zathureczky által tanított szép hangzásra, az éneklő hegedűkre, a darabok mondanivalóval való megtöltésére, a művészi kisugárzásra ma is ugyanúgy szükség van. Akárcsak arra, hogy az előadók képesek legyenek ezt a teljesen természetellenes tartást, mozgást követelő művészetet magától értetődő természetességgel, könnyedséggel és eleganciával megvalósítani, s hogy a vonó ne legyen más, mint a kar meghosszabbítása... Szeretném a

Pauk György áprilisi, magyarországi koncertjei

IV. 19. Miskolc - A Miskolci Szimfonikus Zenekar koncertje, vezényel: Kovács László. Mozart: D-dúr hegedűverseny K. 218 - szólista: *Pauk György*

IV. 23-24. Budapest, Zeneakadémia - A MATÁV Szimfonikus Zenekar koncertje, vezényel: *Ligeti András*. Brahms: Kettősverseny - szólista: *Pauk György, Perényi Miklós*

IV. 27. Szolnok és **IV. 28.** Budapest, Zeneakadémia - *Pauk György* és *Jandó Jenő* (zongora) hangversenye. Beethoven: D-dúr szonáta, op. 12/1, Brahms: d-moll szonáta, op. 108., Janáček: Szonáta hegedűre és zongorára, Szöllösy András: Addio - hangversenytermi bemutató (a Liszt Ferenc Kamarazenekar tagjainak közreműködésével)

A szeretet mindig átsegít a problémákon

Berkes Kálmán életében hangsúlyos szerepet kap a vezénylés

Berkes Kálmán klarinétművész, karmester február elején két koncerten, Pécsen és Budapesten vezényelte a Nemzeti Filharmonikus Zenekart. Ebből az alkalomból beszélgettünk vele családi indíttatásról, vezénylésről, tanításról, Japánról.

Berkes Kálmán 1987-ben, a venezuelai fővárosban vezényelt először

Fotók: Aradi Péter

Gramofon: Zenészcsaládból származik, ugye?

Berkes Kálmán: De mennyire! Édesapám klarinétművész volt – sajnos nagyon hamar, 1969-ben meghalt –, fivérem, Berkes Balázs kiváló dzsesszbőgős, egyik nővérem hárfásként végzett, de most a Hungarotonnál dolgozik zenei rendezőként, a másik nővérem hegedűs, ő tanít, a húgom pedig Tenerifén, szerintem a legjobb spanyol zenekarban brácsás, már tizenöt éve.

G.: Tehát öten vannak testvérek, és valamennyien muzsikusok?

B. K.: Összesen heten vagyunk, sajátos, Berkes-féle matematika alapján, ugyanis mindkét szülőmnek volt egy első házassága, apámnak volt öt gyereke, anyámnak négy, összesen tehát hét. Édesapám Balassa Györggyel közösen írt egy nagyon sikeres klarinétiskolát, amelyet 1947-ben adtak ki, s mind a mai napig használják, még külföldön is, bár Kovács Béla új, kitűnő klarinétiskolája talán lassan átveszi a helyét.

G.: Akkor feltehetőleg egy pillanatig sem volt kétséges, hogy Önből is muzsikus lesz...

B. K.: Igen, sőt hároméves korom óta semmi más nem akartam lenni, csak karmester. A családi történet szerint egyszer elmentünk az Erkel Színházba – ahol egyébként rengeteg időt töltöttem, szinte

ott születtem, hiszen édesanyám az ötvenes-hatvanas években ott dolgozott gyógymasszőzként a balerinák mellett, s így közelről ismertem a táncosok nagy generációját, Fülöp Viktortól Kun Zsuzsáig, Lakatos Gabriellától Havas Ferencig és Dózsa Imrétől Orosz Adélig, de a maiakkal is nagyon jó viszonyban vagyok –, szóval egy balett-előadás szünetében a karmester megkérdezett, mi akarok lenni, és én állítólag igen komoly arccal azt feleltem, hogy itt szeretnék karmester lenni.

G.: Hogyan lett mégis előbb klarinétos?

B. K.: Amikor közöltem apámmal, hogy karmester akarok lenni, ő azt mondta, hogy akkor legalább egy vonós és egy fúvós hangszerehez kell értenem. Így aztán, bár elég rosszul, de mégiscsak tíz évig hegedültem, a klarinétozást pedig először apám hangszerén próbálgattam, de tizenkét éves koromban hivatalosan is elkezdtem tanulni, elég gyorsan fejlődtem, és már az első évben Kocsis Zolival kamaráztam. Ennek éppen negyven éve!

G.: Hol ismerkedtek meg?

B. K.: Működött a Sesselweis utcában, a régi Filharmónia épületében, ha jól emlékszem, Varga Károly vezetésével egy Mozart Klub nevű ifjúsági zenei klub, amely a különlegesen tehetségesnek tartott gyerekek „gyűjtőhelye” volt: ott ismerkedtem meg Kocsis Zoli mellett többek között Ránki Dezsővel és Schiff Andrissal is.

G.: Említette, hogy kisgyerekkora óta karmesternek készült. Ez az álom azonban zenei pályáján csak később vált valóra. Mikor nyílt először alkalma a vezénylésre?

B. K.: Nagyon sokáig készültem erre: Ferencsik Jánosnál vettem órákat, és Giuseppe Patanénál is tanultam, őket nevezhetem mestereimnek e téren, de feltétlenül meg kell említenem a hetvenes évek legendás Zeneakadémiáján kamarazenét tanító nagyszerű tanárait, Kurtág Györgyöt, Simon Albertet és Mihály Andrást is. Mindazonáltal úgy gondoltam, mielőtt dirigálni kezdek, előbb el kell töltenem legalább öt évet zenekarban, hogy belülről megismerjem a működését, az emberi viszonyait, a zenei tudás alapján kialakuló hierarchiáját. Végül is húsz évig játszottam az Operában klarinétosként, ezzel párhuzamosan a Filharmóniai Társaságban is, és tíz évig a Fesztiválzenekarban, időnként pedig a Liszt Ferenc Kamarazenekarral. Mindez rendkívül sokat jelentett a karmesteri pályán. 1987-ben vezényeltem először, méghozzá Caracasban.

G.: Miért pont ott?

B. K.: Az ismert zenei menedzser, André Böröcz, akinek a nevéhez fűződik a mentoni fesztivál létrehozása Franciaországban, rendezett zenés hajókirándulásokat is luxushajón a Földközi-tengeren, s erre csupa nagy sztárt hívott meg, Michelangelitól Richterig, Rosztropovicstól Mischa Maiskyig, Ashkenazytól Yo-Yo Máig, s a magyarok közül is játszott ott Kocsis Zoli, Schiff Andris, Jandó Jenci, Perényi Miki és talán még mások is. Én is ott ismerkedtem meg Böröcz-cel, s mivel tudta, hogy karmesteri ambíciókat dédelgetek, megkérdezte, volna-e kedvem Caracasban dirigálni. Egy nemzetközi klarinétfesztivált tartottak ott, s ő beajánlott engem, de persze nem ismertek, ezért azt mondta, kérdezzék meg azokat, akikkel együtt voltam a hajón, és hallottak klarinétozni: ott volt Maurice André, Salvatore Accardo, Ruggero Raimondi, és valamennyien elismerően nyilatkoztak rólam, úgyhogy Böröczön keresztül végül is meghívtak Caracasba. Ő azonban kikötötte, hogy csak úgy tud odavinni, ha egy koncertet vezényelhetek is. Így is lett, s ez annyira bejött nekem, mint mondjuk Kobayashinak a magyarországi karmesterverseny: nagyon népszerű lettem, három

A Musashino Zeneakadémián még most, a 40 százalékos létszámcsökkenés után is több mint háromezer növendék tanul

éven keresztül rendszeresen visszajártam, több zenekart is dirigáltam. Persze ma már nem szívesen nézném meg az első koncertem felvételét. Azonban ennek a sikernek köszönhettem, hogy Szenthelyi Miklós, akivel jó barátságban voltam, 1988-ban felkért az általa akkor alapított Magyar Virtuózok Kamarazenekar karmesterének. 1992-ig szinte csak én dirigáltam őket. 1992-ben meghívtak tanítani Japánba, a Musashino Zeneakadémiára, amely, bár magániskola, valószínűleg a legnagyobb a világon, hiszen most, a negyven százalékos létszámcsökkenés után is több mint háromezer növendékünk van. Még néhány adat a méretek és az ellátottság érzékeltetésére: két akkori koncerttermünk van, mint a Kongresszusi Központ nagyterme, csak sokkal jobb akusztikával, van két kisebb koncerttermünk is, 750 (!) darab zongoránk, Amati vonós garnitúránk, kontrabasszus klarinétok, basszetzekürtök garmadája, Haydn Pacsirta-kvartettjének kézírata, Franck Hegedű-zongora szonátájának vázlatai és kézírata, Bach-, Mozart-, Schubert-kéziratok. Az első évben csak klarinétot és kamarazenét tanítottam, aztán két évig egy csaknem száztagú szimfonikus fúvós és ütős zenekart is vezettem, kiegészítve hárfával és nagybőgővel, 1995-től pedig én vagyok a Musashino Zenekar állandó karmestere. A Hungarotonnál három kiváló lemezt is készítettünk velük, és kétszer Budapesten is felléptünk, egyszer az Operában, egyszer pedig a Tavaszi Fesztiválon, óriási sikerrel. Ma már sokkal többet dirigálok ott, mint amennyit tanítok.

G.: A Japánba szóló meghívás előtt is tanított már?

B. K.: Addig csak mesterkurzusokat tartottam, sokfelé a világban. De koncerteztem Japánban, még a császári családdal is. Egyébként jó néhány magyar tanított és tanít máig is ott, ragyogó eredménnyel. A nagyszerű Tusa Erzsébet például, vagy a Bartók-tanítvány Vásárhelyi György, aki sajnos meghalt 2002 nyarán, 91 évesen, de harminc éven át mindig féléveket töltött ott tanítással. Már én hívtam oda a nagybőgős Tibay Zsoltot és Nagy Sándor brácsaművészt, de rendszeres vendégünk Jandó Jenő, valamint Kiss József, a Nemzeti Filharmonikusok szóló oboistája és Gál László, az NFZ kiváló kürtművésze is – mindkettejükkel együtt játszom a Budapesti Fúvósegyüttesben, amely 1982 óta életem egyik legfontosabb része.

G.: Tizenkét éve tehát Japánban tölti az év nagy részét?

B. K.: Igen, de évente legalább háromszor hazajövök, s ezek együttesen körülbelül öt hónapot tesznek ki.

G.: Megtanult valamennyire japánul?

B. K.: Szégyellem, de nem. Kocsis Zoli vagy Schiff András is jobban beszél nálam. Mindig elhatározom, hogy most már nekiállok, de valahogy elmarad, inkább olvasok helyette.

G.: Egy japán növendékhez másképp kell viszonyulni a tanításban, mint egy magyarhoz? Mennyire meghatározók a kulturális vagy szokásbeli különbségek?

B. K.: Sokkal jobban ki kell tárulkoznom nekik. Egy magyarnak elég lehet egy mozdulat vagy egy szó, hogy megértse, mit akarok. Amikor a Nemzeti Filharmonikusokkal most a Rózsalovagot próbáltuk, egy ponton azt mondtam, hogy „ezt a témát csak úgy öleljétek át”. Azonnal tudták, miről van szó. Egy japán elsősre ezt biztos nem éretné meg. De ha már velem dolgozik egy ideje, akkor lassan beletanul. Debussy, vagy Ravel, vagy Wagner, vagy Mozart zenéjében rettentő sok erotika is van, amiről ők egyáltalán nem beszélnek. Én ezt – persze bizonyos határokon belül – szabadabban kezelem. Arra viszont nagyon vigyázok, hogy az iskolában, ahol a növendékek több mint kilencven százaléka lány, betartsam a három lépés távolságot, szó szerint is, tehát véletlenül sem érintem meg őket. Ha a tanításban érzik a szeretetet, amely belőlem árad feléjük – és ez igaz a karmesterségre is, ami szintén tanítás, csak más szinten –, akkor az mindig átsegít a problémákon. Mindemellett én nagyon szigorú vagyok. Úgy gondolom, a karmesterséghez nagyon fontos, hogy az ember tudja, mit akar, el tudja mondani, hogy azt hogyan valósítsák meg, és be is hajtsa, számon is kérje.

G.: A továbbiakban hogyan tervezi: megmaradnak a jelenlegi arányok a hangszeres előadóművészet, a dirigálás és a tanítás között?

B. K.: A kor előrehaladtával – most 52 éves vagyok – a klarinét nyilván kicsit háttérbe fog szorulni a vezénylés javára. De azért amíg csak lehetséges, szeretnék klarinézni is. Ha az a néhány családtag és barát, akik szigorú kritikusaim, s akiket megkértem, hogy szóljanak, ha úgy érzik, hogy már nem kéne csinálnom, valóban jelzi ezt nekem, akkor abbahagyom. Addig azonban folytatom, mert épp a karmesterség szempontjából nagyon fontosnak gondolom, hogy én is tudjak előállítani hangzó anyagot.

G.: Van a klarinézásnak olyan ki nem mondott korhatára, amely felett már nem szoktak vagy „nem illik” játszani?

B. K.: Attól függ, mit játszunk. Fiatal éveiben az ember általában eljátssza a virtuóz repertoárt, később már nem feltétlenül vállalkozik nagy technikai kihívást jelentő művek megszólaltatására. Még nem tartok itt, de riadtan várom, mikor jön el az az idő. Addig szeretnék nyilvánosság előtt klarinézni, amíg ez nekem, a barátaimnak és a közönségnek is örömet jelent. De biztos, hogy a vezénylés egyre hangsúlyosabb szerepet kap az életemben. Nagyon szívesen vállalnék itthon is dirigálást, akár állandó jelleggel is – ennek érdekében talán végleg haza is jönnék –, de csak akkor, ha hívnak, mert kilincselni sehol nem fogok. Egyelőre 2006. március 31-ig szól a szerződésem a Musashino Zeneakadémiára, de valószínűleg bármennyig meghosszabbítják, ha akarom. Én azonban feltétlenül szeretnék Magyarországon is csinálni valamit, mert az elmúlt tizenkét évben túlságosan kivontam magam az itthoni zenei életből. Jó lenne visszailleszteni az egyensúlyt Magyarország felé.

Aradi Péter

Dvořák: Zongoraverseny, Az aranyrokka
 Pierre-Laurent Aimard – zongora,
 Royal Concertgebouw Orchestra,
 vezényel: Nikolaus Harnoncourt
 Teldec – Warner

Időről időre meglepetésekkel szolgálhat a zeneirodalom, amely – úgy tűnik – kimeríthetetlen. Néha a méltán ismert-kedvelt művek borítják árnyékba valamely szerző más kompozíciót. Dvořák életművéből például elsődlegesen a szláv tematikájú művek váltak népszerűvé, valamint a kései szimfóniák. Pedig Zongoraversenye is nagy formátumú kompozíció, amely megcsillogtatja a

szerző dallaminvincióját és megmutatkozik benne a zenekari hangzás lehetőségeinek remek ismerete is. A lassútétel melodikájában érhető leginkább tetten, hogy a szerző könnyű kézzel ír, a sorjázó, egymást követő motívumok némelyikét szinte lényegi-találó vázlatnak tekinthetjük. A karikaturista biztos jellemzőkészsége mutatkozik meg a fináléban, ahol helyet kap a humor is.

A felvételen szereplő másik mű, Az aranyrokka kései kompozíció, Dvořák életének utolsó évtizedéből való. Kilenc sikeres angliai út után, az immár Amerika számára is érdekes-értékes komponista ekkor már tanított zeneszerzést is, s talán ezzel a tevékenységgel is összefügg érdeklődése a számára új műfaj, a szimfonikus költemény iránt. A korai lelkesedés Wagner iránt rövid életűnek bizonyult, az eszménykép Brahms lett, s érthető, hogy így nemigen érzett vonzódást az újítók vívmányai iránt. Hogy az 1890-es években mégis kísérletezett a szimfonikus költemény műfajával, abban talán az is szerepet játszott, hogy így – indirekt módon – becsempészhetette a cseh nemzeti irodalmat zenéjébe. Az Aranyrokka-történet ismeretét a zeneszerző fontosnak tartotta, szándéka szerint a hallgatónak követnie kell az eseményeket. A Concertgebouw Orchestra játékát hallgatva szinte érthetetlen, hogy máskor miért nem szerepel koncertek műsorán e mű?

Harnoncourt, aki a régi zene beszédszerűségét adja vissza megannyi kompozíció esetében, most (ismét) megmutatja, hogy mindennemű „ecsetkezeléshez” is ért. Ugyanolyan felelősséggel és érzékkel fest, amikor a zene azt követeli meg, mint ahogyan más esetekben deklamál, már-már nyelvtanilag elemelve, építkezve. Nemcsak felismeri az egyes zenei anyagok jellegét, hanem minden előfordulásukkor pregnánsan kifejezésre is juttatja. Tehát nem elégszik meg jelzészzerű dinamikai arányokkal vagy felismerhető intonációs karaktert hordozó ritmusképletekkel. Ha nem tudnánk, hogy cselekménye van a szimfonikus költeménynek, akkor is szereplőkkel népesítenénk be a koncertpódium képzeletbeli színpadát, olyannyira markánsak az egyes fordulatok. Ahogyan a wagneri vezérmotívumok a sejtetés és emlékeztetés kettős funkcióját töltik be, úgy Az aranyrokkában is ráismerünk a visszatérő fordulatokra. Minden léptékben karakterizált, egyértelmű hangulatot árasztó valamennyi zenei anyag. Ugyanez az intellektuális kidolgozottság jellemző a Zongoraversenyre is, amely élő előadást rögzít, Pierre-Laurent Aimard szólójával. A perfekció mértéke (mondhatni, a tudás biztonsága) azonban olyan, hogy az előadókát egyáltalán nem feszélyezi a hangrögzítés ténye.

Fittler Katalin

Ignace Pleyel: Vonós versenyművek 2.
 Szabadi Vilmos (hegedű), Szabó Péter (cselló),
 Erdődy Kamarazenekar,
 hangversenymester: Szefcsik Zsolt
 Hungaroton Classic

Szabadi Vilmos hegedűművész és a Hungaroton együttműködése újabb két CD-vel gazdagodott: az egyik az Ignace Pleyel vonós versenyműveit bemutató sorozat része, míg a másikon Weiner Leó Hegedűversenyei hallhatók, egy Joachim-kompozícióval kiegészítve. Bevallom, eddig nem tudtam, hogy Ignace Pleyel Erdődy gróf pártfogoltja volt, aki Haydn-nál taníttatta. Ez utóbbi

Weiner Leó: Hegedűversenyek, Joachim József: Variációk hegedűre zenekari kísérettel
 Szabadi Vilmos (hegedű), Miskolci Szimfonikus
 Zenekar, vezényel: Kovács László
 Hungaroton Classic

egy kétlovas hintót kapott tandíjként a pozsonyi magyar főúrtól, amihez azonban már az Esterházyknak kellett adniuk a kocsist és az abrakot. A műveket hallgatva pedig sosem jutott volna eszembe Haydn neve, hiszen – finoman szólva – nem túl eredeti alkotások, és inkább a manheimi iskola hatása érződik rajtuk. A bookletből megtudhatjuk, hogy Pleyel személyében a vala-

ha élt legjobb üzleti érzékkel rendelkező zeneszerzőt kell tisztelnünk. Műveivel is a közönség kegyeit kereste (no meg a pénzt): a lemezen hallható D-dúr hegedűverseny nem kevesebb, mint tizenhárom kiadást ért meg néhány év alatt. Ez is és a harminchárom perces Szerenád is virtuóz alkotás.

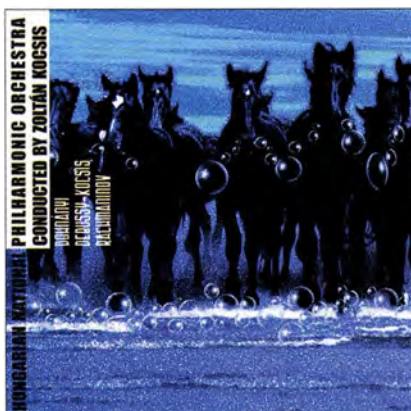
Ha a másik albumot, a Weiner-Joachim lemezt egy szóval kellene jellemeznem, azt mondanám: kellemes. Persze ezzel nem mondtam sokat, de mentségemre szóljon, hogy Weiner zenéje sem. Alapvetően a XIX. századi mesterek – Brahms, Csajkovszkij, Wagner – stílusát ötvözi, különösebb eredetiség nélkül. Semmi dráma, nincs konfliktus, csak a napsütötte táj, kék ég, satöbbi. Tulajdonképpen nem igazi hegedűversenyekről van szó, csupán a nyugalomba vonult legendás kamarazene-tanár átdolgozásairól, amelyeket fiatalkori hegedű-zongora szonátáiból készített. Háttérzenének különösen alkalmasak, viszont ha a hallgató odafigyel rájuk, könnyen azon kaphatja magát, hogy unatkozik... A korongra rákerült Joachim egyik variációsorozata is – öszintén szólva nem tudom, miért. Nem hiszem, hogy a nagy repertoárral rendelkező, kiváló hegedűművész nem talált volna a Weiner hegedűversenyekhez jobban illeszkedő rövid, zenekari kíséretes alkotást.

Várkonyi Tamás

Bartók Béla
Concerto, Táncszvit, Magyar parasztdalok
Nemzeti Filharmonikus Zenekar,
vezényel: Kocsis Zoltán (SACD)

Hungaroton Classic

Dohnányi Ernő: Ünnepi nyitány, op. 31
Debussy: Hét dal – Kocsis Zoltán hangszerelése
Rahmanyinov: I. szimfónia, d-moll, op. 13
Hajnóczy Júlia – ének, Nemzeti Filharmonikus
Zenekar, vezényel: Kocsis Zoltán

BMC Records

Schönberg: Pelleas és Melisande, op. 5
Varèse: Amériques
Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Amadinda
Ütőegyüttes, vezényel: Kocsis Zoltán

BMC Records

Ha komolyan vesszük, hogy a Nemzeti Filharmonikus Zenekar nemzeti intézmény – márpedig komolyan vesszük! – akkor az intézmény munkáját a szélesebb közérdek-lődés számára is hozzáférhetővé – értsd: ellenőrizhetővé – kell tenni. Egy zenekar esetében ez nem más – akár szeretjük ezt a médiumot, akár nem –, mint a kereskedelmi forgalomba kerülő hangfelvétel. Joggal várhatjuk ezt el a közpénzek elköltésére érzékeny, civil kurázi dolgában „hiperfejlett” polgártársként, de vitákra (vitácskákra?) ácsingózó pszeudó-esztétaként is. Öntudatos civilként és pszeudó-esztétaként is örülök annak, hogy Kocsis Zoltán zenekarvezetői munkájáról a közelmúltban három CD is napvilágot látott, és azokat birtokolhatom. Némileg előreszaladva recenziómban azzal kell dicsekednem, hogy mostantól CD-gyűjteményem legjobb Concerto és Táncszvit felvételével rendelkezem.

Az elvégzett munka dokumentálása a Nemzeti Filharmonikus Zenekar jogelőd-jének nem volt erőssége. Azt hiszem, a pozitív változások közé sorolhatjuk, hogy mindaz, amit a zenekar koncertjein tapasztalunk – repertoárbővülés, hangzásminőség javulása, Kocsis-hangszerelések, stb. – nem kizárólag a koncert-emlékezet számára marad fenn. Ezt a célt leginkább a BMC két kiadványa (nem csak a taps miatt gondolom így) szolgálja. A két lemez a repertoár látványos bővülésének (Schönberg és Varése, de ide sorolható a Rahmanyinov-szimfónia is) és a

Kocsis-féle hangszerelések meghatározó jelenlétének dokumentuma. Kezdjük az utóbival. A Debussy-dalok felszabadult, fantáziadús, játékos és nagy képzelőerővel áruklódó, jó értelemben vett „pimasz” hangszerelése Kocsis hangszerelő művészetének legsikerültebb darabjai közé tartoznak. Kocsis többször is nyilatkozta zongoraművekből készített átiratairól, hogy azok egy latens – a szerzői szándékkal adekvát – hangzásideál megvalósításai. Szerinte érezhető, hogy a szólamok felrakása, karaktere, tónusa oboára, klarinéra, rezeke vagy mélyvonósokra utal; azt gondolhatnánk tehát, hogy ezek a hangszerelések „csupán” az eredeti művek immanens jellegzetességeit segítik felszínre. Kocsisból ilyenkor az apológéta szól – szerintem feleslegesen –, ráadásul jó szándékú érvelése még félvezető is. Kocsis legjobban sikerült nagyzenekari partitúrái ugyanis minden ízükben nagyzenekariak, látványosan kitérnek a zongoralettel való összehasonlíthatóság elől. De kitérnek a karmester zongorázásával való összehasonlítás elől is. A Debussy-dalok hangszerelése élesen világít rá arra, hogy az úgynevezett orkesztrális zongorázás kevés rokonságot mutat egy valóságos orkeszterrel. A hét dal hangszerelése olyan zenei minőséget jelenít meg, mely hitelesíti a legelrugaszkodottabb beavatkozást is. A zongorára való hivatkozás ezeken túl azzal a veszéllyel is jár, hogy legközelebb, amikor Kocsis zongorához ül, zenekarának színeit kérjük majd számon rajta. Hajnóczy Júlia

énekét a mikrofon jobban hallotta, mint egykor én a Zeneakadémia nézőterén. A Rahmanyinov-szimfónia hangzásarányai is meggyőzőbbek a keverés után, mint egykor élőben. De hát ez már csak egy ilyen műfaj.

A másik BMC korongon – ez tükrözi a repertoár bővítésének szándékát – a Schönberg-darab előadását éreztem összefogottabbnak, érettebbnek. Kocsis vonzalma a századforduló zenéjéhez és érzésvilágához, melyet Schönberg korai darabjai mindenkinél plasztikusabban jelenítenek meg, áltálal válik érthetővé, hogy rendre bebizonyítja: ezek a darabok nem pusztán egy (letűnt) átmeneti kor relikviái, hanem önmagukban is érvényes, magas esztétikai értéket képviselő kompozíciók. Ezt az állítást pedig nem lehet mással igazolni, mint egy ihletett, gondosan kidolgozott előadással. Ezen a CD-n Schönberg Pelleas és Melisande-ja így hangzik el. Az Amériques két évvel ezelőtt egy egészen különleges és bátor koncerten hangzott el Ives (Central Park in the Dark), Cage (Concerto preparált zongorára) és egy fiatal angol szerző, Thomas Adés darabjának társaságában. Legjobban az Amériques sikerült, a többi darab előadásáról felemlés emlékeim vannak, valószínűleg azok nem is kerülnek a jövőben korongra. Éppen ezért jó lenne, ha a zenekar koncertjein újra és újra nekifuthatnánk hasonló akadályoknak.

Molnár Szabolcs

Schubert: Dalciklusok
Peter Schreier (ének), Schiff András (zongora)
Decca ●●●●●

Bizonyos szempontból Peter Schreier hatyúdalának is tekinthető a két eredeti és a Hatyúdal (Schwanengesang) címmel, posthumus kiadásban közzétett Schubert-dalciklus most együtt megjelent felvétele. A Haefliger és Wunderlich utáni időszak legnagyobb német tenoristájának utolsó nagy énekési projektje ez. A felvétel a legjobbkor készült. A nem sokkal később már szinte kizárólag dirigenskedő Schreier 1989-ben és 1991-ben még tökéletesen birtokolta hangját. Talán jobban vigyázott, mint korábban, de a felvételeken a hanyatlásnak semmilyen jelét nem lehet érzékelni. Stílusa a régi. Drámaiság, eleven frazeálás, expresszivitásra való törekvés jellemzi. Tempói gyakorta igen gyorsak, nem egy dalt egészen különös megközelítésben hallunk. A muzsikusok azonban olyan otthonosan mozognak Schubert világában, hogy megközelítésük akkor is stílusos és természetes, mikor alternatív. Ilyen például a Ständchen. Az utolsó, nem a zeneszerző által összeállított, de nem kevésbé egységesen ható dalciklust a költemények szerzői szerint három csoportra osztotta, és négy egykorú dallal egészítette ki a két művész. Rellstab költeményeivel indul a dalciklus, majd Heine, végül Seidl következik. A Taubenpost után még három Seidl-dal szólal meg, az első részben pedig az In der Ferne előtt elhangzik a Herbst is: okosan, mert hangulatvilágát tekintve tökéletesen illik ide, éppen ide.

Schiff András a tőle megszokott érzékenységgel és átéléssel kíséri, játéka azonban a társas viszonytal összefüggésben hevesebb és erőteljesebb a szonátafelvételeken megszokottnál. Így szokott ez lenni hangversenyek alkalmával is, ráadásul ezúttal Schreier agilis modora is ebben az irányban hatott.

Zay Balázs

Cziffra György zongorázik
Les Rendez-vous de Senlis (4 CD)
EMI ●●●●○

A Les Rendez-vous de Senlis című album négy korongja 1980 és 1986 között készült felvételeket tartalmaz, köztük Cziffra György utolsó hangfelvételeit. Furcsán átalakulnak az értékelés szempontjai, amikor legendás személyiségről van szó. A gyűjtőt, a lelkes rajongót minden érdekli, teljességre törekszik. Néha azt sem bánja, ha különböző összeállításokban-válogatásokban ugyanazt a felvételt többször is eladják neki. Senlis, ahol Cziffra György életének negyedét töltötte, méltán érzi „sajátjának” a művészt. Érzelmileg viszonyul hozzá, ami a hangzó végeredmény szempontjából nem mindig kedvező. A négy korong műsora többé-kevésbé tematikus. Az első jobbára a francia barokk szerzőinek darabjai szerepelnek (a clavicinistákéi zongorán, ám olyan differenciált billentéssel, hogy senki sem kérdőjelezheti meg a zongorán való előadás létjogosultságát); a második Chopin művei után már a harmadik korongot „bekonferálva” Liszt-darabokat hallunk, a negyedik pedig Schubert két impromptu-je után Brahms Magyar táncait, Cziffra György átíratában. A felvételek közül a legkésőbbi a harmadik CD programja - ezek inkább dokumentum-értékűek, ugyanis hallhatóan nem győzi az egykori virtuóz a játszanivalót. Lehet elmélkedni azon, közre kell-e bocsátani az ilyen felvételeket, mert Cziffra korai, illetve a művész fénykorában készült felvételeinek ismeretében megrendítően szomorú hallgatni azokat a Liszt-műveket, amelyekkel technikailag küszködik. Ma a közép-, illetve felsőfokú oktatásban részt vevők problémamentesen játszzák le ezeket, igaz, olyan tartalmi mélységek nélkül, amelyek ott kísértenek még Cziffra „megoldatlan” interpretációiban is. Szerkesztői érzékenységre vall, hogy az anyag csoportosítása nem a felvételek időrendjét követi, s ha valaki sorban hallgatja a korongokat, nem keserű szájjal hagyja abba a zenehallgatást.

Fittler Katalin

Dohnányi Ernő: Zongoraművek 2.
Prunyi Ilona – zongora
Hungaroton Classic ●●●●○

A saját korában zongoraművészként és zeneszerzőként is meghatározó jelentőségű Dohnányi Ernő zongoraműveiből hangzó összkiadás készült. Ennek második albumán olyan művek szerepelnek, amelyek időben felölelik az életmű egészét. A korai, mondhatni gyerekkori műveket a Hedwigiana képviseli (szerzője mindössze 14 éves!), az Öt humoreszk (Op. 17) szerzője virtuóz-pályája delén van, a Változatok egy magyar népdalra (Op. 29) az úgynevezett magyar korszak nyitányát jelenti, míg a 12 tanulmány a hazájától távol élő, idős komponista művészetét reprezentálja. Összességében mindegyik mű sejteti, hogy a szerző maga is zongoraművész, aki ismeri a hangszer minden rejtett lehetőségét. Prunyi Ilona, aki korábban már egy CD-n rendkívül igényes Dohnányi-műveket játszott, az elkötelezett és értő művész hivatástudatával ismét magasra emelte a mércét. A humoreszkeket olyan anyanyelvi biztossággal játssza, hogy elhisszük: volt/van olyan zenei világ, ahol ezen a nyelven kommunikálnak; igaz, csak a beavatottak. A további műsorszámok is hasonló értő-avatott tolmácsolással csendülnek fel. És akkor már az sem igazán zavaró, ha a felvételek dinamikai skálája legfeljebb a hangerő szempontjából érvényesül, ám a térhatás - tehát a hangzás dimenziója - messze elmarad emögött. Külön érdekesség a szerző által haladó zongoristák számára komponált 12 rövid tanulmány, amelyek közül az utóbbi öt kizárólag bal kézre íródott. Prunyi, aki már a korábbi lemezen megmutatta a rendkívül nehéz etűdök eljátszásakor pianista rátermetségét, ezt az akadályt is könnyedén veszi. Voltaképp imponáló, hogy ha nem tudnánk, hogy bal kézre komponált darabokról van szó, kétkezes műként is készséggel elfogadnánk őket. Remélhetőleg a hangfelvételek inspirálólag hatnak a zongoristákra, s mind többben kapnak kedvet a nehéznek tűnő darabok megszólaltatására is.

Fittler Katalin

Tomasini: Három vonósnégyes
Quartetto Luigi Tomasini
Hungaroton Classic

Régóta tudjuk, hogy a nagy zeneszerzők muzsikáját csak a kisebbek műveinek ismeretében lehet igazán értékelni és megérteni. Csak akkor tudjuk meg, miben volt eredeti egy ma már klasszikussá vált alkotó, ha mellé helyezzük elfeledett kortársainak portréját is. Mivel erre nem gyakran vesszük magunknak a fáradságot, az egykor rendhagyó és formabontó zenei megnyilvánulások nemritkán természetesnek tűnnek számunkra. Éppen ezért nem dicsérhető eléggé a Hungaroton azon vállalkozása, amelyben kismesterek művészetével ismertetik meg a hallgatót. Még nagyobb izgalmat ígér, ha Luigi Tomasininek, Haydn jobbkezeinek, az Esterházyudvarban működő kiváló hegedűsnek és koncertmesternek a vonósnégyesei válnak ilyen módon hozzáférhetővé. A más régizeneegyüttesekből is ismert magyar vonósokból álló Luigi Tomasini Quartet (Paulik László, Rácz Erzsébet, Posvancsek Éva és Máté Balázs) szerencsére nem csupán erre a felvételre alakult, és már-már anyanyelvi szinten tolmácsolja a darabokat. Ezek a vonósnégyesek ötletek, szellemesek, egyszerűen jó zenék. A zseniális Haydn közelsége persze érződik bennük, de mégiscsak nagy dolog, ha valaki ennek ellenére sem válik epigonná. A kvartett tagjai fantáziagazdagon és teljes mértékben Tomasini – és egymás – hullámhosszára hangolódva tolmácsolják a műveket, amelyeknek ezáltal minden gesztusa – megtorpanások, éneklő és beszédes dallamok – tökéletesen érvényre juthat. Máté Balázs érzékletes, apró részletek által megvilágított, mégis átfogó ismertetője nemcsak Tomasini művészetéhez visz közelebb, de tovább színesíti az Esterházyudvarról alkotott, korántsem teljes képünket. A világpremierként lemezre játszott kvartettek hallatán méltán érezzük úgy, hogy megint gazdagodtunk, tovább tárgult a horizont.

Várkonyi Tamás

Joachim Raff: Dalok
Meláth Andrea (ének), Virág Emese (zongora)
Hungaroton Classic

A Meláth Andrea (ének) és Virág Emese (zongora) alkotta kamaraduó már ötödik lemezével jelentkezik a Hungarotonnál. Kortárs magyar repertoárral – Orbán György és Vajda János dalaival – nyitottak, majd Bartók, Kodály és Lajtha László népdalfeldolgozásai következtek előadásukban. A harmadik CD-re nagyon jó érzékkel választották a konzervatív, Wagner-követő késő romantikus magyar mester, Mihalovich Ödön dalait – erre a felvételre külföldön is felfigyeltek. Később folytatták a romantikus dalirodalom ritkaságainak feltérképezését, s tavaly Benedict Randhartinger dalait költötték csokorba. Ebbe a sorozatba szervesen illeszkedik a mostani kiadvány is, amely a svájci komponista, Joachim Raff (1822-1882) daliból válogat. Raff nevét elsősorban Liszt Ferenc személyi titkáraként, kottamásolójaként és bizonyos szimfonikus költeményeinek hangszerelőjeként őrítik meg az utókor; azt már jóval kevesebben tudják, hogy az iskolázatlan, de roppant ambiciózus Raff maga is termékeny zeneszerző volt. Különösebben eredeti kompozíciós stílust ugyan nem sikerült kialakítania, de zenetörténeti ismereteit és a Liszt mellett elsajátított mesterségbeli tudást ügyesen kamatoztatta. Több mint kilencven dalt írt, amelyeket tizenkét különböző opusz-számmal jelentetett meg. A felvételen jórészt az op. 98 jelzésű ciklusba tartozó kompozíciók hallhatók, kiegészítve négy, eredetileg idegen nyelvű (angol, skót, latin és francia) vers német fordításának megzenésítésével. Meláth Andrea erőteljes, markáns mezzoszoprán hangjával szuggesztíven, hatásosan közvetíti a dalokban rejlő konfliktusokat, drámai erőt; de finom, költői szövegformálásra is képes. Virág Emese kifogástalan technikával, érzékenyen, mindvégig egyenrangú kamarapartnerként kísér.

Retkes Attila

A HARMONIA MUNDI ÉS A TELARC ÚJDONSÁGAI

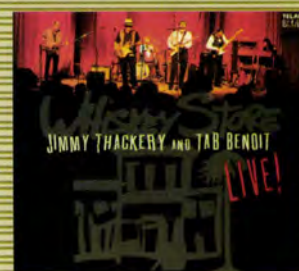
Schönberg: Die Jakobsleiter
vezényel: Kent Nagano

Csajkovszkij: Zongoraverseny no. 1.
szólista: Olga Kern

John Pizzarelli: Bossa nova

Jimmy Thackery and Tab Bendit:
Live!

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.
1021 Budapest, Versec sor 15.
Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650
E-mail: gyukars@axelero.hu

Hollósy

Zongoraterem

és Hangszerbolt

Bp., Teréz krt. 37.

Tel.: 312-7975

Nem könnyű manapság megfelelő hangszert találni.

Ebben próbál segíteni cégünk széles választékával.

Nálunk a legolcsóbbtól a legdrágáig, a 100 éves,

antik hangszerektől az új, márkás hangszerekig megtalálhatja az Ön

számára legmegfelelőbbet.

A Hollósy Hangszerboltban

- akusztikus és digitális zongorák
- szintetizátorok

- keyboardok
- hangtechnikai berendezések

széles választékát kínáljuk.

Hangszereink ára egy év garanciát tartalmaz.

A könnyebb vásárlást többfajta futamidejű és konstrukciójú,

igen kedvező részletfizetési lehetőségeink segítik.

A jó döntésben szakemberi tanácsokkal és udvarias kiszolgálással segítjük Önt.

Vivaldi: A négy évszak, Kettősversenyek
Nigel Kennedy, Daniel Stabrawa – hegedű
Berlini Filharmonikus Zenekar,
vezényel: Nigel Kennedy
EMI Classics

A vörös papíron a vörös pap műveihöz fűzött előadói kommentár, a vörös lemezen maga az előadás. Bevaló előadás. Jupiterhez hasonlítható, aki nemrég csak Kennedynak hívta magát. Amit szabad Jupiternek, nem szabad a kisökönek. Kennedy 1989-es felvétele A négy évszaktól óriási hatású volt. A punkos, pajkos hegedűsnek sikerült erősen alternatív, mégis izléses előadást produkálnia. Sok-sok meghökkenítő megoldással tarkította interpretációját, változtatásai mégis a jó izlés határain belül maradtak. Maga a zene szépen érvényesült, miközben különös önérvényesítés vette körül. Kennedy előadása kétszeresen is bevaló volt. Bevaló, azaz vagány és bevaló, tehát stílusba illő.

Csaknem tizenöt esztendő elmúltával újabb lemezt készített a híres műről a klasszikus zenéhez hosszabb szünet után visszatért muzikus. Második lemezfelvétele megintcsak duplán bevaló. Kevésbé vagány, a különös, meghökkenítő megoldások visszaszorultak. A vadság, a merészség inkább az egész előadás stílusát határozza meg, mintsem egy-egy részletét. Itt-ott feltűnnek ugyan erősebb változtatások, de ezek is jóval integránsabbak, mint a korábbi előadás különös részei. Nem jelentéktelen előadások ezek. Kennedy valóban azt tette, amire sokan hivatkoznak. Népszerűsítette a klasszikus zenét – és közben hiven szolgálta is. Az az új előadás is vad, de nemhogy nem idegen a műtől, hanem lényegét ragadja meg, olyasmit domborít ki, ami benne rejlik. Kennedy korábbi lemeze nyomán több historikus együttes vette fel „vadítva” a művet. A legközelebb Kennedy került hozzá. Két kettősversenyt is hallani a lemezről, Kennedy partnere bennük a habitusában vele ellentétes, játékában mégis harmonikusan hozzáillő Daniel Stabrawa.

Zay Balázs

Brahms: Német Requiem
Janet Williams, Thomas Hampson,
Chicagói Szimfonikus Zenekar és Énekkar,
vezényel: Daniel Barenboim
Warner Classics

Tíz év múltán az Erato felvétele az elatus-sorozatba került. A hagyományos előadás nyomtatékoságával ellentétben Gardiner súlytalan megközelítésének. Mint egy hatalmas, sötét árnyalatú, de nem fénytelen, méltóságteljesen aláhulló bíborfüggöny; kevés, nagy, széles hullámmal, apróbb hajlatok nélkül. Már az első hangok kimértiséget és melegséget sugallnak, és ez az alapvető jellegzetesség végig megmarad. Az előadás kidolgozottsága példás. Barenboim végig érzékeltetni tudja a nyugalmat, tartani tudja a lassúságot. Interpretációjának kimértisége pozitívumnak is, negatívumnak is tekinthető. Az előadást halotti miséhez méltó hangulat uralja. Egyértelmű erénynek tekinthető, hogy nem nehézkes, nem túlságosan tömör: a régi tradíciót életben tartó dirigens olyan hangzást teremtett, ahol a hangok lágyan összefolynak, és nem egymást elnyomva keverednek. Méltóságteljeségével, kimértiségével a bejátszás James Levine Missa Solemnis-felvételével kapcsolható össze. A szép hangú, jó technikájú Thomas Hampson a harmadik tételben legjobb formáját hozza, a hatodikban kevésbé meggyőző. Janet Williams derekasan helytáll.

A műnek számtalan felvétele van. Barenboimé nagyon karakteres, minőség szempontjából felső kategóriás. Legfelül azonban máig is Karajan, Klemperer és Solti előadásai vannak. Ezekben a minőségek ideális egyensúlyban jelennek meg. Változatosabbak, elevebbek, mint Barenboimé, itt-ott tömörebb hangzásait teljes mértékben ellensúlyozza a nagyobb mozgékonyág és változatosság. A szólisták is kiválóbbak az ő felvételeiken: nem énekelnek nagyobb odaadással, hanem különlegesebb művészet birtokosai.

Zay Balázs

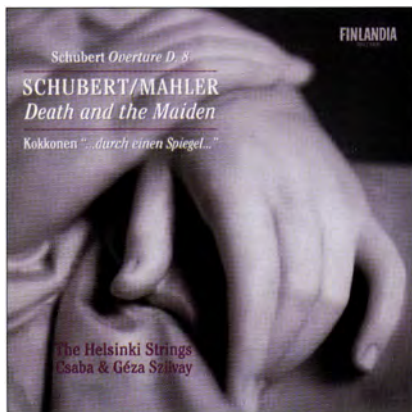

Beethoven összes vonósnégyese
Membran – H&H 92 ●●●●●

A hamburgi székhelyű TIM (The International Music Company) lemezkiadó a közelmúltban nevet váltott, s mostantól Membran label-elnevezéssel folytatja tevékenységét. Ez a hír önmagában aligha hozza lázba a magyar zenerajongókat; az viszont már sokkal érdekesebb, hogy a hanglemeztársaság eddigi történetének legfontosabb kiadványával ünnepli a névváltozást. New Classical Adventure (Új klasszikus kaland) című sorozatukban, tíz CD-n bocsátották közre Beethoven összes vonósnégyesét, a nagymúltú Gewandhaus-Quartett tolmácsolásában, amit a jelenlegi felállításban Frank-Michael Erben, Conrad Suske, Volker Metz és Jürnjakob Timm alkot.

Mindenekelőtt azt a kiszámíthatóan magas színvonalat és kiegyensúlyozottságot kell dicsérmünk, ami a produkciót mindvégig jellemzi: egyetlen komolyabb megingás sincs a négy muzsikusi teljesítményében. Koherens, egységes, alaposan végiggondolt, precízen kivitelezett mestermunka. Ugyanakkor a drámai erő, a beethoveni zene igazi mélysége, a bécsi klasszikus kereteket minduntalan szétfeszítő érzelmi-dinamikai kontrasztok keltette hullámverés is folyamatosan nyomon követhető, sőt átélhető. Szépen, plasztikusan szól a két hegedű és a cselló, a brácsa viszont időnként eltűnik, felolvad az egyébként gondosan megtervezett, korrekten alkalmazott mikrofonteknikával is alátámasztott hangzásképpben. A tizedik CD a Gewandhaus-vonósnégyes gazdag múltjába enged betekintést; korábbi kvartett-tagok rövid, tanulságos visszaemlékezéseivel és egy csaknem kilencven évvel ezelőtt (1916-ban) készült archív felvételtöredékekkel. Németországban az elmúlt hetekben több rangos szakmai elismerést kapott ez a felvétel – a színvonalasan megvalósított, monumentális vállalkozás ismeretében joggal.

Retkes Attila

Schubert: Nyitány c-mollban
A halál és a lányka (Gustav Mahler átírtja)
Joonas Kokkonen „...durch einen Spiegel...”
Helsinki Vonósok,
vezényel: Szilvay Csaba, Szilvay Géza
Finlandia – Warner ●●●●○

Egy korai Schubert-mű, a c-moll nyitány, valamint a koncertprogramok egyik legnépszerűbb darabja, A halál és a lányka alcímű vonósnégyes kamarazenekari változata szerepel a felvételen. A két moll hangnemű klasszikus mellé egy modern finn szerző, Joonas Kokkonen alkotását illesztették. A rögzítés élő koncerteken készült, különböző időpontban, de ez az előadások minőségén nem hallható, pedig egy ifjúsági zenekar munkájában négy év jelentős változásokat is hozhat. Ám a Helsinki Vonósok néven szereplő ifjúsági zenekart két, régóta a messzi északon élő magyar pedagógus, Szilvay Géza és Csaba vezeti; a hazai zenei nevelési hagyományokat részben megőrizve, részben termékenyen kiegészítve a skandináv toleranciával és a modernitás iráni érzékenységgel. Mintegy ötven, tíz és húsz év közötti növendék dolgozik a zenekarral – a felvételen, hallhatóan, az érett csapat játszik. Ez különösen a vonósnégyes zenekari változatánál érzékelhető. A darab olyan pontosan, egyneműen hangzik el, mintha egyetlen kéz húzná a hegedűket, brácsákat, csellókat. Minden túlzástól mentes, de üde ez az interpretáció. Kikerüli a negédeség csapdáját, mégis enged átélünk némi fájdalmat, lemondást, ami mindannyiunk sajátja egy-egy adott életszakaszban. Jó, hogy a felvétel révén megismerhetjük az 1996-ban elhunyt Joonas Kokkonen zeneszerzői munkásságát. Ő az a fajta muzsikos volt, aki nem rugaszkodott el a hagyományoktól, személyes világát elsőrendűen meghatározta a vallás. A „...durch einen Spiegel...” mottója, ihletője Szent Pál első levele a Korinthosbeliekhez. Olvassuk, hallgatjuk, és tükörbe nézzük.

Albert Mária

WARNER MUSIC HUNGARY

EMLÉKEZETES OPERAELOADÁSOK DVD VIDEÓN

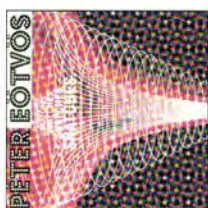
JACQUES OFFENBACH:
HOFFMANN MESÉI
Plácido Domingo
Luciana Serra
Agnes Baltsa
Ileana Cotrubas
Vezényel: Georges Prêtre
Rendezte: John Schlesinger
Londoni Covent Garden Opera

ALBAN BERG: LULU
Christine Schäfer
Kathryn Harries
Wolfgang Schöne
Vezényel: Andrew Davis
Rendezte: Graham Vick
Glyndebourne Festival Opera

RICHARD STRAUSS:
A RÓZSALOVAG
Kiri Te Kanawa
Anne Howells
Barbara Bonney
Aage Haugland
Vezényel: Sir Georg Solti
Rendezte: John Schlesinger
Londoni Covent Garden Opera

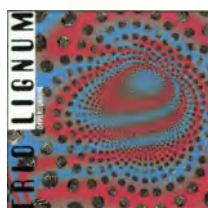
UMBERTO GIORDANO:
ANDREA CHÉNIER
Plácido Domingo
Anna Tonouva-Sintov
George Zancanaro
Vezényel: Julius Rudel
Rendezte: Michael Hampe
Londoni Covent Garden Opera

WWW.WARNERMUSIC.HU

Eötvös Péter:
Snatches
BMC Records
●●●●○

„A három komponált darab egy palackposta: egy üzenet az én világomból azok felé, akik szeretik a jazzt” – fogalmaz új szerzői lemeze kapcsán a Cannes Classical Awards díjjal frissen kitüntetett világhírű zeneszerző, Eötvös Péter. Valóban: a jazz lüktetése, ritmikája, improvizatív alapkaraktere mindhárom új Eötvös-darabban nyomon követhető. A kéttölcséres trombitára, narrátorra és kamaraegyüttesre írt Snatches of a Conversation című darabot a Markus Stockhausen trombitaművész és a BBC Szimfonikus Zenekar számára írt Jet Stream, majd a harsona szólóra és big bandre komponált Paris-Dakar következik, Gőz László szólójával, a Budapest Jazz Orchestra tolmácsolásában. Gyűjtőknek igazi csemege az utolsó két track: Szakcsi Lakatos Béla (zongora), illetve Gadó Gábor (gitár) improvizál Eötvös Le Balcon című operájának témaira – mesterien. Bátor, markáns lemez, meghökkenítő fordulatokkal, kitűnő előadói teljesítménnyel. *ReA*

Trio Lignum
Offertorium
BMC Records
●●●●○

Harmónia – ez a szó jut először eszembe a trió lemezét hallgatva. A három hangszer (két klarinét, egy fagott) fantasztikus módon olvad össze egyetlen instrumentummá. De az egymás után megszólaló művek között is tökéletes az összhang: olyan természetességgel váltják egymást, mintha nem hatszáz év választaná el őket egymástól. Ockeghem chansonja Kondor Ádám és Vidovszky László művei között szólal meg, míg Sály László darabja Landini alkotása után hallható. Klenyán Csaba, Rozmán Lajos és Lakatos György zenélését természetesség hatja át: semmi művészkedés, csak megszólalnak a darabok, amelyeknek ennél nem is kell több. Objektív zenék annak a beethoveni „akarásnak” a két oldalán, amelyhez a régebbiek még nem „jutottak el”, s amelyből a maiak már kiábrándultak. „Végem a kezdetem” – szól a műsort keretező Machaut-rondó. Lehet, hogy a Trio Lignum lemeze is egy ilyen végzetes találkozásról ad hírt? *VT*

Monodia
Tigran Mansurian művei
ECM Records – MusiCDome
●●●●○

A nagyszerű örmény brácsaművész, a magyar közönség előtt sem ismeretlen Kim Kashkashian műhelyében már a sokadik izgalmas és eredeti produkció születik. Honfitársa, Tigran Mansurian műveit sem először játssza, de a mostani tematikus válogatás az eddigi legteljesebb képet adja Mansurian összetéveszthetetlenül egyéni zeneszerzői nyelvezetéről, kompozíciós eszköztáráról. Az 1995-ben írt, Kashkashiannak ajánlott Brácsaverseny nyitja a programot, melyet a Müncheni Kamarazenekarral szólaltat meg. Az 1981-ből való Hegedűverseny szólóját Leonidas Kavakos játssza – plasztikusan és érzékenyen. A dupla CD érzelmi csúcspontja a szaxofon-brácsaduó írt Lachrymae, Kashkashian és Jan Garbarek költői szépségű előadásában. Különleges a Hitvallás című darab is, amit a brácsaművész mellett a Hilliard Ensemble tagjai szólaltatnak meg. Különös zenei utazás ez a két CD, Kelet és Nyugat, múlt és jelen között. *ReA*

Liszt: Férfikari művek fűvészenekari kísérettel
Hungaroton Records
●●●●○

Miért kell, hogy egy lemez, amelyen jó előadásban szólalnak meg Liszt-művek, suta külseje miatt veszítsen értékéből? A borítón ugyanis egy agyonhasznált Caspar David Friedrich-kép látható (persze, csúnya színekkel), amely sehogyan sem illik a lemezen hallható darabokhoz, a kísérőfüzet másik oldalán pedig a karmester, Marosi László mosolyog ránk premier planban. Ha mindezt figyelmen kívül hagyjuk, akkor bátran mondhatjuk: szép és izgalmas lemezt tartunk a kezünkben. A megfiatalodott Honvéd Férfikar (karigazgató: Hollerung Gábor) és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Fűvészenekara végig kiváló produkciót nyújtanak, amit az is mutat, hogy a darabok egyfajta aurát teremtenek maguk körül. Ez a korong igazi kuriózum (ld. a kiadatlan misét vagy Petőfi-vers megzenésítését). Annak, aki úgy gondolta eddig magáról, hogy a teljes Liszt-oeuvre-t ismeri, ajánlom, hogy feltétlenül hallgassa meg. *VT*

Takács Jenő művei
Szombathelyi Szimfonikus Zenekar, vezényel: Pál Tamás
Hungaroton Classic
●●●●○

A Burgenlandban élő, kalandos sorsú, kitűnő zeneszerző, a százkettedik (!) évében járó Takács Jenő kompozícióiból újabb válogatás jelent meg a Hungarotonnál. Nem lehet eléggé dicsérni ezt a vállalkozást, hiszen Takács életművének (újra)felfedezése a magyar zenésztársadalom nagy adósága közé tartozik. Az új albumot a Miniaturök című zenekari szvit nyitja, melyet Takács Weöres Sándor A holdbeli csónakos című bábjátékához írt kísérőzenéjének átdolgozásaként komponált. Nyolc tétel, több tucatnyi izgalmas szín, hangulat, érzés. A szvitet a zongorára, vonószekarra és ütőhangszerekre komponált Versenymű (1947–56), valamint az ugyancsak Weöres Sándor verseit megzenésítő Ének a Teremtésről (1943–44) követi. Az előadások magas színvonaláról Pál Tamás és a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar gondoskodik; a Vas megyei amatőrkórusok is becsületesen helyt állnak; a zongoraszólista, az Ausztriában élő fülöp-szigeteki Aima Maria Labra-Makk viszont gyengécske. *ReA*

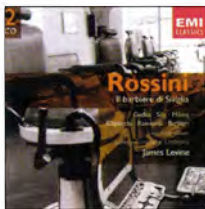
Veress Sándor:
Kamarazene
Hungaroton Classic
●●●●○

Újra egy lemez, amely a lassan gyarapodó Veress-diszkográfiát gazdagítja, és ez már önmagában is örömteli tény. Az 1992-ben, Svájcban elhunyt magyar szerzőnek különböző időszakokban keletkezett műveiből ad színes válogatást – és már csak azért is színes, mert hallható rajta a festmények-ihlette Trió is. A Kontrasztok bartóki hangját megütő 1963-as mű után furcsa érzés meghallgatni a tizenhét éves Veress b-moll zongoratrióját vagy az 1945-ös Cseremiszt népdalokat. Ezek mellett egy gyönyörű, 1983-ban írott gyászdarab is megszólal: a Memento Nagy Imre és Maléter Pál emlékére. Legyen szó akár bartókos, akár romantikus vagy népies hangűtésről, az előadók kitűnően alkalmazkodnak a darabok követelményeihez. Árnyalatokban gazdag interpretációk hallhatók a kitűnő műsor-összeállítású korongon. De hogy ne legyen teljes az öröm, itt is találunk kakukktójást: egy négyperces Honegger-triót kell meghallgatnunk a Veress-darabok között. Miért – kérdem én –; óh, miért? *VT*

**The Essential
Angela Gheorghiu**
Decca – Universal
●●●●●

Solti György lelkesedését alig ismert londoni Violetájáért Angela Gheorghiu későbbi szereplései rendre igazolták. Művészete egyre biztosabban felülmúlta férjéét, Roberto Alagnáét, akinek remek a hangja, kevésbé remek azonban a teljesítménye. A lemez jól mutatja Gheorghiu otthonosságát a XIX. századi itáliai és a francia operarepertoárban. Gheorghiu nagyon mély átéléssel és kiváló technikával énekel, néha még Callas művészete is eszébe jut a lemez hallgatójának, annyira egybeforr a művész az általa megformált alakokkal. A román szoprán hangja is kiváló, lírai, de nem testetlen. A lemez végén egy román ária is elhangzik. A műsor egységes, nem törik meg olyan darabok, amelyek nem illenek a többi sorába. Úgy tűnik, bizony érdemes a válogatás alapjául szolgáló lemezek többi darabját is újra meghallgatni, annyira magas szintű teljesítmény hallható az Essential Angela Gheorghiu című albumról. ZB

**Rossini:
A sevillei borbély**
Vezényel:
James Levine
EMI Classics
●●●●○

A sevillei borbély 1975-ös kiadása a Gobbi-Callas-Alva-Galliera, a Nucci-Bartoli-Matteuzzi-Patané, a Prey-Berganza-Alva-Abbado és a Domingo-Battle-Lopardo-Abbado felvételek után a legjobbak közé tartozik. Saját kategóriájában pedig alighanem az első: Bruno Bartoletti és Silvio Varviso felvételeinek szereposztása kevésbé tűnik kiemelkedőnek. A szépen kidolgozott, kiegyensúlyozott előadást Levine kimért vezénylése határozza meg. Sherrill Milnes csodálatos, nagy hangja révén a főszerep pazar formában hangzik el, de az All'idea di quel metallo kezdetű duettben kevesebb vicc és pontosabb szólamkövetés jobban illeszkedett volna az előadás alapvető stílusához. Beverly Sills is elsősorban a szép éneklésre helyezte a hangsúlyt, előadása legendás híréhez méltó. Nicolaï Gedda szokatlanul temperamentos és eleven Almaviva gróf szerepében – az ő alakítása is kimagasló. ZB

Újévi koncert 2004
Bécsi Filharmonikusok, vezényel:
Riccardo Muti
Deutsche
Grammophon –
Universal ●●●●○

A Gramofon tavaszi számának összeállításakor évről évre zavarban vagyok a bécsi újévi koncertről készült hangfelvételt hallgatva. Lehet-e még bármi újat mondani a Strauss-dinasztiáról, a valcerekéről és polkákról, a „gemütlich” bécsi életérzésről, a zenekarról és az éppen aktuális sztárkarmesterről? Most éppen Riccardo Muti volt soron, aki – 1993, 1997 és 2000 után – negyedszer dirigált újévi koncertet, s akinek a bécsihez fűződő kapcsolata a hetvenes évek elejéig vezethető vissza. Ez az összességesség, „félszavakból értés” a felvételen is érzékelhető; akárcsak az, hogy a bécsi muzikusok legmélyebb álmukból felkeltve is perfekten el tudják játszani e slágerszámokat. Dicsérhető a kiadás gyorsasága (január közepén már világszerte boltokban volt a dupla CD), az izléses booklet, a precízen alkalmazott digitális technika. Meglepetést, a reveláció erejével ható újításokat azonban ne ettől az albumtól reméljünk. ReA

Retkes Attila zenei történet, a Gramofon főszerkesztőjének új kötete Zenélő ezredkezdet címmel

2004. április 5-én jelenik meg, a Nap Kiadó gondozásában

A kötet eredetileg a Magyar Hírlapban megjelent interjúkat, összesen 58 beszélgetést tartalmaz, fényképekkel illusztrálva.

Megszólalnak

- Budapestre látogató, világhírű külföldi muzikusok
- a magyar zenei élet meghatározó, véleményformáló személyiségei
- olyan művészek, akiknek tevékenysége hozzájárult a műfaji határok lebontásához

Retkes Attila: Zenélő ezredkezdet című kötetét a Gramofon olvasói a bolti árnál 500 forinttal olcsóbban, 2190 Ft (+postaköltség) áron rendelhetik meg közvetlenül a Gramofon kiadójától.

Klasszikus és Jazz Lap-, Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.
1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.
Telefon: (06-1) 430-2870
Fax: (06-1) 436-0101
e-mail: info@gramofon.hu

Retkes Attila

Zenélő ezredkezdet

J. S. Bach: Das Wohltemperierte Klavier I.
Till Fellner (zongora)
ECM Records – MusiCDome
●●●○○

A német ECM Records bátorságáról, kevéssé konvencionális megoldásairól híres. Ennek ellenére meglepő, hogy most előálltak egy olyan CD-vel, amelyen Bach huszonnégy prelúdiuma és fűgája, vagyis a Das Wohltemperierte Klavier első kötete hallható; egy ígéretes, de nemzetközi szinten majdnem teljesen ismeretlen osztrák zongorista tolmácsolásában. Till Fellner becsületesen megküzd a feladattal. A huszonnégy prelúdium szépen, egyenletesen, csembalószerűen pereg; a fűgákban világosan nyomon követhetők a témák. Minden rendben van tehát, de ez a becsületos, korrekt zongorázás nagyon kevés ahhoz, hogy lekösse a hallgató figyelmét. Fellner, s ezáltal sajnos a Wohltemperiertes sem tud magával ragadni; csak jönnek a remekművek, egyik a másik után, elkezdődik és véget ér a két CD. Megérezteünk valami újat, izgalmasat a bachi billentyűs zene mélységeiről? Sajnos nem. ReA

J. S. Bach összes oboaversenye
Hadady László (oboa)
BMC Records
●●●●●

Johann Sebastian Bach oboaversenyei „virtuális” kompozíciók: műjegyzékben vagy szerzői kéziratban nem találhatjuk meg őket. Miről is van szó? Arról, hogy Bach bizonyos billentyűs versenyműveiről a zenetudósok azt feltételezik, eredetileg nem csembalóra, hanem valamely más (vonós vagy fűvós) szólóhangszerre íródtak. A filológiai kutatások pedig arra utalnak, hogy ezek között oboaversenyek is találhatók. Az 1980 óta Franciaországban élő Hadady László most lemezre játszotta az összes – feltételezhető – Bach-oboaversenyt, a Weiner-Szász Kamarazenekar közreműködésével. Egy oboa-hegedű kettősverseny másik szólistája Szalai Antal, a csembaló-continuót Dobozy Borbála játssza. Stílusos, életteli, roppant színes és változatos interpretáció ez, s örömmel tapasztaljuk, hogy a BMC Records – a kortárszene és a jazz mellett – más stílusok, műfajok iránt is nyitott. ReA

C. Ph. E. Bach: Négy Hamburgi szimfónia
Liszt Ferenc Kamarazenekar
Warner Classics
●●●●○

A lemezen a húsz évvel ezelőtti Liszt Ferenc Kamarazenekar hallható, és ez a tény méltán felcsigázhatja a kedélyeket. Egy merész, a szüneteket kívánni nem röstellő csapatot, ötletes, szellemesen muzikáló kamarazenekart hallhatunk, a rutinból való játék passzivitása nélkül. Fialos lendület érződik interpretációjukon, amely bővelkedik virtuóz váltásokban és zenei meglepetésekben. Ami azonban a legfontosabb: elhitetik velünk, hogy a legtermékenyebb Bach-fiú olyan eredeti zeneszerző volt, hogy mindenképpen érdemes a megismerésre. Hogyis ne lenne az, amikor Haydn és a fiatal Mozart is a hatása alá került? Ezek a háromtételű, tízperces, Hamburgban keletkezett zenekari művek, noha a műfaj történetében nem a haydni nagyságot és súlyt képviselik, olyan zenék, amelyeket jó hallgatni. Egyszerűen vidámak leszünk tőle, és ebben része van annak a hangzásnak is, amelyet egy fénykorában járó együttes hozott létre. VT

Jób története
Schola Hungarica, vezényel:
Szendrei Janka és Dobszay László
Hungaroton Classic
●●●●●

A Szendrei Janka és Dobszay László vezette Schola Hungarica tevékenysége önálló fejezet az elmúlt évtizedek magyarországi egyházzenejében. Produkcióik a következetes, magas színvonalú zenetudományi forráskutatás és a hiteles, érdelemgazdag interpretáció szerencsés ötvözetét adják. A Schola legújabb CD-je egy kevéssé ismert liturgikus témát, Jób történetét mutatja be, gregorián és többszólamú énekek tükrében. Jób könyvének olvasására a római liturgia szerint szeptember első és második hetében, éjszakai zsolozsma keretében került sor. Ekkor a gazdagon ékesített rezponzóriumok és az egyszerűbb antifonák szövegét is Jób könyvéből vették. A huszonnyolc rögzített tétel voltaképpen nem alkot szerves egységet; az előadást mégis koherenssé teszi a nyolc énekes szólista és az együttes megkérdőjelezhetetlen stílusismerete, a dallamok szép és plasztikus megformálása. Kimagasló minőségű és hitelességű felvétel. ReA

Monteverdi: Il ritorno d'Ulisse in patria (DVD)
Virgin Classics – EMI
●●●●○

Claudio Monteverdi helyenként szándékosan archaizáló, kora barokk zenedrámája, az Odüsszeusz hazatérése az elmúlt évtizedekben felvirágzó régizene-mozgalom révén Európa-szerte ismertté vált. A Budapesti Kamaraopera társulatának köszönhetően a magyar (régizene)barátok számára sem csengenek idegenül az Ulisse dalmfordulatai. Ezért lehet érdekes az a DVD is, melyen a historikusok egyik apostola, William Christie dirigálja a zenedrámát, saját együttese, a Les Arts Florissants élén, régizenei körökben ugyancsak „jegyzett” énekesek közreműködésével. Az Aix-en-Provence-i fesztivál produkciójaként megvalósuló előadás főszereplői között örömmel fedezhetjük fel Károlyi Katalint, aki két szerepet is alakít (Fortuna, Melanto). Maga az előadás a zene stílizált jellegét erősíti, s emiatt kissé statikus (ha nem tűnik szentségtörésnek, unalmas), de a karakterek, énekhangok és instrumentális szólamok is teljesen rendben vannak. Korrekt, mértékertő előadás. ReA

Gregor Joseph Werner egyházzeneje
Budapesti Énekes Iskola, vezényel: Mezei János
Hungaroton Classic
●●●○○

Az egyik felkutatta, a másik kiadta, a harmadik lemezre vette... Valahogy mindig így kellene ennek működni, ahogyan Gregor Joseph Werner miséivel is történt. Most már nemcsak hallottunk a kismartoni egyházzenezsről, Haydn elődjéről, hanem véleményt is tudunk alkotni muzsikájáról. Az más kérdés, hogy nem egy zeneszerző-géniusról van szó, de ezt eddig is gyanítottuk. Úgyhogy ne várjunk gondolati mélységeket, de még csak könnyen befogadható, tetszetős zenéket sem. Ezek a művek már keletkezésükkor régimódiak voltak, és hiányzanak belőlük a kontrasztok. Ez egy olyan kismester esetében, mint amilyen Werner is volt, gyakran végzetes, hiszen napjaink vadságoctól sem visszariadó hallgatója ezt a kifejező erő rovására írja. Emiatt a művek a jelentéktelenség feneketlen mélységeibe fulladhatnak, s ezen ezúttal az előadógárda sem tud változtatni. A lemez tehát marad zenetörténeti adalék, különösebb élmény nélkül. VT

Klasszikus és jazz

Klasszikus és jazz újdonságok!

www.emimusic.hu

A Gramofon magazinban szereplő CD-k megvásárolhatók, megrendelhetők az

MCD Könyv- és Zeneáruházban

Bp. V., Deák Ferenc u. 19.
Tel.: (06-1) 318-6691

ahol kiemelt klasszikus és jazz választékkal várjuk kedves Vásárlóinkat, továbbá belehallgatási lehetőséget biztosítunk a vásárlás megkönnyítésére!

Az MCD üzletlánc további CD boltjai:

MCD ZENEÁRUHÁZ,
VI., Jókai u. 40.

MCD ZENESAROK,
József körút és
Baross u. sarok

MCD CAMPONA, XXII.,
Nagytétényi út 35-37.

Újraélheti a zenét!

Üzletünkben a gregoriántól a kortárs zenéig hanglemezen mindent megtalál – ha mégsem, kívánságát előjegyezzük, számon tartjuk.

Egyéb szolgáltatásainkról kérjen további felvilágosítást!

CD Centrum

Klasszikus Zene
Jazz
Népzene
World Music
Gyerekzenék

A Déli Pü.-től egy percre a CD Centrumban

XII. Magyar Jakóbinusok tere 4.
Tel.: 355-38-08

Nyitva:
H-P: 12-19
Szo: 10-13

Rendelés postai utánvétellel is

Pierre Guédrón: Le Concert des Consorts Le Poème Harmonique
Alpha – CD Bár
●●●●○

A fiatal generáció egyik legígéretesebb régizene-együttese a francia Le Poème Harmonique, amelynek vezetője Vincent Dumestre. Feltérképezik a XVI-XVIII. századi francia zenetörténet fehér foltjait, s tudományos eredményeiket nyomban átültetik a gyakorlatba: sokat koncerteznek (Budapesten is jártak), és sorozatban készítik a lemezeket. Most éppen – a Versailles-i barokk zenei központ szakmai támogatásával – Pierre Guédrón kompozícióit vették lemezre, Le Concert des Consorts címmel. Guédrón muzsikája a frankofón trubadúrköltészetből és az itáliai madrigál-hagyományból nőtt ki, de valószínűleg már a barokk zene világos, áttekinthető strukturáját előlegezi. A négy énekes szólistát – Claire Lefilliâtre, Marc Pontus, Serge Goubioud és Marco Horvat – ezúttal csak két hangszer-csoport kíséri: violák, illetve barokk gitárok és lantok. Ezzel is magyarázható, hogy a hangzás homogén, könnyen azonosítható. **ReA**

Olasz oboaversenyek
Lencsés Lajos (oboa), Arcata Kamarazenekar
Hänssler Classic – Karsay és Társa
●●●●○

A Németországban élő Lencsés Lajos oboaművészt a hazai közönség elsősorban a Budapesti Vonósokkal közös hangversenyeiről ismerheti, de ritka vendég Magyarországon. Most örömmel fedeztük fel, hogy a Hänssler Classic lemez-újdonságának ő a főszereplője: olasz mesterek oboaversenyait játssza, a stuttgarteri Arcata Kamarazenekar közreműködésével, Patrick Strub vezényletével. Érdekes, hogy a Lencsés által egyébként kedvelt barokk szerzők (Albinoni, Vivaldi) most kimaradtak; szerepel viszont a Mozart-kortárs Domenico Cimarosa, a vígopera-nagymester Gaetano Donizetti, valamint három XX. századi szerző: Arrigo Pedrollo, Mario Castelnuovo-Tedesco és a filmzenéről ismert Nino Rota. Lencsés perfekt technikával, nagyvonalúan játssza a versenyműveket, markáns kontrasztokkal, gondosan megrajzolt tétel-karakterekkel. A zenekar teljesítménye is kifogástalan – nyugodt, kiegyensúlyozott, kellemes lemez született. **ReA**

Guillaume de Machaut: Motetták
The Hilliard Ensemble
ECM Records – MusiCDome
●●●●○

Guillaume de Machaut. Született 1300 körül, meghalt 1377-ben. Nagyon távoli, misztikus és enigmatikus életmű, amiről alig tudunk valamit. Még a zenészeknek is általában csak az ugrik be, hogy „Machaut-mise”, de további műveket felsorolni, vagy az oeuvre-t szélesebb történelmi és társadalmi összefüggésbe helyezni számukra is nehéz feladat. Most itt egy lemez, melyen Machaut művészetét nem a Mise, hanem összesen tizenhét, francia és latin nyelvű motetta reprezentálja. Bonyolult, szövevényes szerkesztésű darabok, melyekben meglepően sok a „világias” fordulat. A kítő Hilliard Ensemble – David James, David Gould, Rogers Covey-Crum, Steven Harrold, Gordon Jones – igazán jártas a középkor vokális művészetében; most azonban ők sem tudják közelebb hozni a mai hallgatóhoz ezt a repertoárt. Szól valami komoly, régi, messzi muzsika, de nem érint meg bennünket. **ReA**

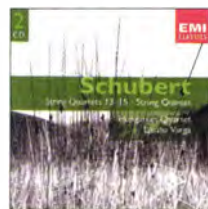
Beethoven: 6 vonós-négyes, Op. 18
Takács Vonósnegyes
Decca – Universal
●●●●○

A Takács Vonósnegyes Beethoven Op. 18-as sorozatát jelentette meg, méltó folytatásaként a három Razumovszkij- és a Hárfá-kvartett – valamint az ugyancsak hat Bartók-vonósnegyes – felvételének. A készülő összkiadásba érdemes volt belefogni, Edward Dusinger ma is félig magyarokból álló csapata a művek érdekes és értékes felvételeinek számát gyarapítja. Sajátos hangvételük ezúttal is alapvetően megszokott, de részleteiben új megvilágításban mutatja a műveket. Finomság és temperamentumosság közt középtájon járnak, karakteres akcentusokat használnak, az egyes szakaszok alapvető jellegzetességeit emelik ki. Az interpretáció legfőbb erénye a hangszerek izés hangzása. Ami az összhangzást illeti, az erőteljes hangsúlyozás ellenére is átátja némi légység, így puhaság és keménység mintha egyaránt dominánsak volnának. A kvartetteket felkészülten, apróságokra, részletek finom megmunkálására figyelmesen szólaltatják meg. **ZB**

Villancicos y Danzas criollas
Jordi Savall, Hespèrion XXI
Alia Vox – Karsay és Társa
●●●●○

A katalán zenekultúra büszkesége, Jordi Savall és régizenei együttese, a Hespèrion XXI folytatja az ibériai zenekultúra rejtett értékeinek felkutatását, szízesztomatikus előadását. Legújabb vállalkozásuk egészen különleges: azt mutatja be, hogy a spanyol reneszánsz és kora barokk zene jellegzetes műfaja, a villancico miként élt tovább az Újvilágban, a gyarmatbirodalom más országai-ban, például Peruban, Guatemalában vagy Mexikóban. A villancico tengerentúli transzformációját már danza criolla néven ismerik, de a jellegzetes ritmusképletek és harmonizálás elárulja a közös gyökereket. Egy kicsit hasonló „felfedezőtura” ez (csak fordított előjellel), mint amikor néhány éve a Muzsikás együttes bemutatta Bartók művészetének népzenei forrásait. Savall profizmus megkérdőjelezhetetlen, ibériai elkötelezettségük is igen dicséretes, de azért egy magyar hallgató számára, valljuk meg, mérsékeltlen érdekes ez a repertoár. **ReA**

Schubert: Vonós-ötös, 3 vonósnegyes
(D804, D810, D887)
Magyar Vonósnegyes
EMI Classics
●●●●○

Schubert négy késői műve, a Magyar Vonósnegyes négy késői bejátszása, az utolsó korszakokból, Alexander Moszkowsky, illetve Kuttner Mihály játékaival a második pultnál. Csodálatos muzsikálás. Legfőbb értéke az egyszerű, homogén hangzás, a finom keretek közt felbukkanó különlegességek egész sorával. Ha vitathatónak látszik is valami egyrésztől, másrésztől rögvést indokoltnak tűnik fel. Ilyen a d-moll – A halál és a lányka – vonósnegyes Andante con moto tételének sietősre vett szakasza, ahol csodálkozásunkat hamar elismerés váltja fel. Miért ne lehetne az egyik szólamot elsietni, hogy a másik valamilyen aspektusa ily módon szebben kidomborodjék? A magyar és holland földről Amerikába távozott kvartett, melynek tagjai közt alapító Koromzay Dénes volt csak, e késői felvételeken nagyon közel járt Schubert világához, játékkban a kedves egyszerűség egyúttal hihetetlen mélységeket rejt. **ZB**

Villa-Lobos:
X. szimfónia
vezényel:
Victor Pablo Pérez
Harmonia Mundi
Karsay és Társa
●●●●○

Villa-Lobos X. szimfóniája ritkaság, érdekesség. Pozitívumainak, negatívumainak gyökere egy: a komponista termékeny, könnyedén invenciózus volta. Villa-Lobos megerőltetés nélkül irt sokat, eragadó darabjai azonban gyakorta nélkülözik az igazi mélységet. 1952-es alkotása Mahler III. és VIII. Szimfóniájának rokona, hosszú, pazar szimfónia szólistákkal, énekekkel, sőt, madárhanggal is. Több forrásra támaszkodik, középpontjában a katolicizmus átította indián mitológia jóságos, bölcs alakja, Sumé, aki-ben Szent Tamás apostolt vélték felfedezni. A Tapinamba színességében a dél-amerikai ország sokszínűségét, kultúrákat ötvöző jellegét fedezhetjük fel. Úgyesen megirt zene, de színvonal a elmarad a Brazil Bachianákétól, a gitár-és zongoraversenyekétől: kevesebb több lett volna. A Teneriffai Szimfonikus Zenekar és a négy kórus Victor Pablo Pérez vezetésével felkészülten muzsikál. ZB

Siprutini: Hat szóló (szonáta) gordonkára és continuóra
Hungaroton Classic
●●●●○

Itt az ideje, hogy felfigyeljünk a kiváló csellóművészre, Máté Balázusra, aki budapesti, hágai és salzburgi tanulmányok után kötelezte el magát a historikus előadói irányzat mellett. Jeles európai barokk zenekarok csellolistája, sokat koncertezik, s emellett lemezre vette Bach szólószvitjeit, C. Ph. E. Bach összes csellóversenyét és Vivaldi több koncertjét. Új Hungaroton-lemezen – világpremierként – ritkaságok szólalnak meg: Emanuel Siprutini XVIII. századi, olaszos neve ellenére holland szerző basso continuo-kíséretes csellószonátái, melyeket op. 7 jelzéssel kötött csokorba. Siprutinivel csúnyán elbánt az utókor: mindenki teljesen megfedkezett róla, pedig briliáns csellista volt és elég jó komponista. Amszterdamban és Londonban ünnepelték, sőt még az igencsak sznob Leopold Mozart is barátjának nevezte. Máté Balázs lemeze törleszt valamit az adósságból, a preklasszikus, úgynevezett gáláns stílust követő szonáták stílusos előadásával. ReA

Audiophile Trip
Foné – CD Bár
●●●●○

A Midem hanglemezipari szakkiállítás tapasztalatai azt mutatják, hogy a Super Audio CD (SACD) formátum egyre inkább helyet követel magának, kizsorigatva a DVD Audio technológiát. Az amerikai Telarc és a holland Channel Classics kiadó mellett az olasz Foné label is élen jár az innovációban, s most egy válogatás-lemez formájában büszkén tárják a hallgatók elé, milyen eredményeket sikerült elérniük az SACD segítségével. Technikailag valóban nagyon szépen szól ez a lemez; zenei szempontból viszont finoman fogalmazva is heterogén: a repertoár középkori szicíliai népdaltól a montecassinói bencések liturgikus tételén és az olasz barokkon (Vivaldi, Locatelli) át verista operáriáig és jazztétélekig ível. Emiatt olyan érzsünk támad, mintha promóciós célú válogatás-lemezt hallgatnánk – de facto arról is van szó. Felemás eredmény született tehát: vakmerő kaland, határozott cél nélkül. ReA

CD-SACD, DVD-A -DVD-LP
KLASSZIKUS, NÉPZENE, JAZZ

FONE, ALPHA, EGEA, ACT,
KIRKELIG, KNITTING FACTORY,
SCHANACHIE

KLASSZIKUS ZENEI CD AKCIÓK!
pl. Foné Records 4900,- Ft.
helyett csak 1500,- Ft.

CD-BÁR
1088. Budapest, Krúdy Gyula u. 6.
Tel.: 486-0572, 486-0573
www.cdbar.hu

Nyitva tartás:
hétfőtől péntekig 10-20
szombaton 10-16

Minden ami zene!

Minőségi komolyzenei

sorozatok,
komplett operák,
óriás jazz választék,
meditációs és
világzene.

Különleges
gyűjtemények,
10, 20, 40, 100 CD-s
válogatások

Zenei DVD-k,
mozifilmek

Rendelje meg
a www.carmen.hu
internet-áruházunkból!

**Magyarországon
forgalmazza
a H & H '92 Kft.**

Lantos Zoltán Indiáról, Pilinszkyről és a tükörvilágról „...Megtörténik a zene...”

Lantos Zoltán 1985-ben, nem sokkal a zeneművészeti főiskola elvégzése után pályázta meg azt az indiai klasszikus zenei tanulmányokra szóló ösztöndíjat, mely meghatározó jelentőségű fordulatot jelentett életében. Gondolkodás- és életmódbeli, lélektani, sőt filozófiai értelemben is új időszámítás kezdődött számára. Ez a nagy váltás – melyről sejtethetjük, hogy nem tartozik a könnyen múltó emlékek körébe – ma már semmiképp sem mondható magánügynek, hiszen mindaz, amit kilenc éven át Indiában tapasztalt, elsősorban előadó- és alkotóművészi munkájában oldódott fel – tehát hallhatóvá vált számunkra.

2003-ban a Gramofon kritikusaik szavazatai alapján a Lantos Zoltán vezette MirrorWorld kvartett „Tiptoe ceremony” című produkciója lett az Év Jazzlemeze.

Gramofon: Mit tanultál – konkrétan – Indiában? Úgy is kérdezhetném, mi volt a fő tárgy?

L.Z.: Észak-indiai klasszikus zene; emellett pedig európai zenét tanítottam.

G: Mindezt hegedűn?

L.Z.: Részben. Ugyanis nagyon érdekelt egy indiai vonós hangszer: a sarangi. Fél évig kőkeményen szinte csak ezzel foglalkoztam, de be kellett látnom, hogy választanom kell. A két hangszer technikailag olyan távol áll egymástól, hogy képtelenség párhuzamosan gyakorolni mindkettőt. Azért kipróbáltam más észak-indiai vonós hangszert is, majd végleg visszatértem a hegedűhöz.

G: Tíz éve jöttél vissza. Az indiai élmények, tapasztalatok hogyan kapcsolódnak a „tükörvilághoz”?

L.Z.: Eredetileg az első – ’98-ban megjelent – szóló-lemezem címe volt MirrorWorld. Vagyis a lemez címét tartottam meg a szintén az idő tájt létrejött együttesnek. Nincs semmi komoly filozófia a névválasztás háttérében; bár valamit biztosan bele tudnék magyarázni...

G: Nekem Pilinszky jut eszembe, például a Kalandozás a tükörben...

L.Z.: Akkor ne is nyomozunk tovább, tudniillik ezen a legutóbbi lemezen van egy Pilinszky-sor, sőt az első lemez címét, a MirrorWorld-öt is egy tőle származó idézet ihlette: „Átkelek a tükörök mélyén heverő szobákon...”. Kedvenc olvasmányom volt Pilinszky, sok évet töltöttem vele; tehát úgy tűnik innen jött a „tükörvilág”.

G: Előfordul-e, hogy valami zavart okoz a zenéd? Például nem tudják műfaj szerint kategorizálni.

L.Z.: Jazzfesztiválokra és világzenei fesztiválokra nagyjából azonos sűrűséggel hívnak. Ha saját projektről van szó, talán inkább a jazz a gyakoribb besorolás – mondhatjuk úgy is, hogy world jazz. Saját világzenei produkcióm most valójában nincs is, de azért sok világzene koncertre kapok meghívást, New York-tól Taipeiig. Európában pedig annak dacára, hogy sok „etnós” elem is van a zenémben, főleg a modernebb, európai improvizatív kortárs zenei irányokból van leginkább érdeklődés a személyem, illetve dolgom iránt. Vagyis előfordul, hogy némi zavart keltek, mint

nehezen beskatulyázható zenész, de ez a legkevésbé fontos. Nem számít, milyen bélyeget ragasztanak rám. A lényeg, hogy milyen a zene.

G: Ötvözni, vagy inkább valamelyik oldalhoz tartozni szeretnél az indiai zene rendkívül bonyolult harmóniarendszere, vagy európai improvizatív kortárs zene vonatkozásában?

L.Z.: Ez nagyon érdekes kérdés. Az indiai klasszikus zene hihetetlenül kikristályosodott, több ezer éves zenei struktúráján alapszik. Egy bonyolult nyelvtani rendszerhez tudnám hasonlítani, melynek nagyon pontosan rögzített szabályai vannak. Ezt nemigen lehet vegyíteni semmivel; de beépült az improvizációs gondolkodásomba.

G: Az általad használt motívumkincs nagy része felismerhetően az indiai klasszikus zenéből származik. Ugyanakkor hallani vélünk más – például arab, vagy balkáni –, tájakat idéző dallamokat is. Ha ezekhez azt is hozzávesszük, hogy egyfajta archaikus atmoszféra is áthatja ezt a zenét, végképp elbizonytalanodunk a megfejtést illetően. Tudatos dolog ez, vagy valami általad is ismeretlen forrásból származó invenció?

Lantos Zoltán: Letükörződik bennem az indiai zene

Fotó: Kallus György

L.Z.: Én mint muzsikus egyfelől az európai klasszikus- és kortárs zenéből származom, másfelől pedig – hasonló mélységben – az észak-indiai zenéből. Mivel távoli világokról, kultúrákról van szó, melyeket valóban nehéz ötvözni, egyre inkább a saját hangomra találok rá, amin énekelhetek. (Hegedűről van szó, ami már-már énekhang.)

Valamilyen szinten letükröződik bennem az indiai zene, és ennek több aspektusa is van. Egyrészt az európaítól teljesen eltérő játéktechnika, másfelől, és ez a fontosabb: a zeneiség. A rágák világa; amikor nagyon kevés hanggal, sokáig mintha meditálna a zenész, majd gyors tempóban, virtuóz futamokban teljesedik ki. Tudniillik a zenész – képletesen mondva – egyedül van. Magányosan, a tudásban való kiteljesedést keresve, kozmikus térben, Isten előtt történik vele a zene. Ilyenkor – Pilinszky kifejezésével élve – egyszerűen megtörténik a dolog.

A nyugati zenész pontosan fordítva viszonyul a zenéhez; úgy éli meg, hogy a saját zenéjét, kompozícióit adja elő, és persze elsősorban a közönségnek. Ez nem azt jelenti, hogy megtagadnám európai mivoltomat. Nem csak a keleti zenéhez, a klasszikus zenéhez, az európai kortárs jazz-hez – főleg az ECM-es hangzásvilághoz –, a Bartóki hagyományokhoz és a magyar népzenehez is erős szálak kötnek, ezekből táplálkozom.

G: Hogyan találtál partnereket, miután visszajöttél?

L.Z.: Szinte magától alakultak a kapcsolatok: Juhász Gabi, aki már régóta foglalkozik indiai zenével, és régi barátom, Dresch Misi kvintettjében még a kiutazásom előtt játszottam (őt azóta Borbély Mihály váltotta fel az együttesben), Horváth Kornéllal egy táncszínházi-zene kapcsán kezdtünk együtt játszani, és azóta egy rendszeresen működő duó-programmal turnézunk. A MirrorWorld elismerésében mindhármuknak óriási szerepe volt.

A közelmúltban is csodálatos partnerek kerestek meg, egészen különböző zenei és földrajzi területekről. A BMC-nél hamarosan David Liebman szaxofonossal, Gary Husband billentyűssel és dobossal, valamint Ronan Guilfoyl basszusgitárossal készítünk közös lemezt; de reményeim szerint szerepelni fog ezen a felvételen régi indiai kollégám, Ramesh Shotham ütőhangszeres is.

Matisz László

Visszafordíthatatlanul Pillanatkép a Magyar Jazz Szövetségről

A jazz, mint improvizatív kortárs zeneművészet, napjaink komolyzenei kultúrájának szerves része, ezért így kell beépülnie a magyar zene-kultúra támogatási rendszerébe; ezzel is közelítve az európai gyakorlathoz – jelentette ki László Attila, a Magyar Jazz Szövetség elnöke, az egyesület idei közgyűlésén. A magyar jazz jobb elismertetése, bőkezűbb támogatása és sikereiből irányítása érdekében megalakult egy grémium, melynek vezető jazz-zenészek lettek a tagjai. Ez a testület képviselte a muzsikusok és a Szövetség érdekeit, amikor Horváth Kornél kezdeményezésére a kulturális minisztériumhoz fordult támogatásért. A tárgyalások a következő fontosabb kérdéskörökben zajlottak: a jazzklub-hálózat fejlesztése, a hazai jazzfesztiválok honi fellépőinek támogatása, a magyar művészek külföldi fellépéseinek segítése, Lakatos Ablakos Dezső nevét viselő ösztöndíj alapítása fiatal jazzmuzsikusok számára, a Budapest Jazz Orchestra működési támogatása, valamint egy jazziroda létrehozása. A megbeszélés-sorozat 2003-ban már konkrét és számszerűsíthető eredményt hozott: három vidéki, valamint egy budapesti jazzfesztivál („Budapest Jazz fesztivál - A Magyar Jazz Ünnepe”) részesült összesen 11 milliós támogatásban, mely a fellépő magyar művészek honoráriumának kiegészítését szolgálta. A székesfehérvári fesztiválon negyven, Balatonbogláron hatvankilenc, Debrecenben hetvennyolc és a budapesti rendezvényen nyolcvan; azaz összesen 267 magyar zenész részesült a támogatásból.

A siker – László Attila indoklása szerint – annak köszönhető, hogy ma már igen színvonalasnak számít a magyar jazzművészet, ehhez nagyban hozzájárul a Szövetség tizenhárom éve folytatott következetes munkája, valamint a műfaj elismert képviselőinek összefogása. Lényeges, hogy élvonalbeli aktív muzsikusok maguk indították el a folyamatot a műfaj egészének érdekeit szem előtt tartva.

Horváth Kornél alelnöki beszámolójában többek között elmondta, hogy idén 30 millió forint állami támogatásban részesülhetnek pályázat útján azok a jazzklubok, melyek saját forrást is biztosítani tudnak.

László Attila, az egyesület elnöke

Fotó: Dobó László

Tavaly négy jazz-muzsikus kapott jelentős állami díjat, illetve kitüntetést: Kőszegi Imre, Gőz László, Binder Károly és László Attila. Az Artisjus 2003-as előadói díjazottjai jazz-kategóriában: Zana Zoltán, Hárs Viktor és Winand Gábor. Az idei Szabó Gábor díjat Berki Tamásnak szavazta meg a Jazz Szövetség tagsága.

Kérdésünkre azt is megtudtuk László Attilától, hogy a Magyar Jazz Szövetség tagsága folyamatosan növekszik, melynek oka valószínűleg közvetlenül összefügg az egyesület eredményes tevékenységével. Szintén a Szövetség kezdeményezése a harmadik éve egyre sikeresebb big band fesztivál is, mely további professzionális zenész-tagok megjelenését is jelentheti a szervezet munkájában. 2004-ben a tervek szerint ismét megrendezésre kerül a jazz zeneszerző és hangszerelő verseny.

A 2003-as Budapest Jazzfesztivállal kapcsolatban az elnök elmondta: rangos, a műfaj értékeit átfogóan bemutatni képes rendezvény volt, és a magyar jazz sikeréért könyvelhető el. A debreceni rendezvényvel való időbeli egybeesés kapcsán úgy látta, hogy a hasonló helyzetek elkerülésére akkor van lehetőség, ha a fesztiválok szervezői egyeztetnek egymással.

Összefoglalásul László Attila megjegyezte: a Magyar Jazz Szövetség továbbra is civil, nonprofit szervezetként működik, a rendelkezésére álló pénzüsszegek felett nem diszponál, csak szakmai támogatást nyújt, illetve javaslatokat tesz.

A Szövetség célja az, hogy a jazz visszafordíthatatlanul az államilag támogatott műfajok közé emelkedhessék, rangjának megfelelő mértékben.

Máté J. György-Matisz László

Miroslav Vitous
Universal Syncopations
 Jan Garbarek Chick Corea John McLaughlin Jack DeJohnette ECM

MIROSLAV VITOUS UNIVERSAL SYNCOPATIONS

Jan Garbarek – szoprán-
 és tenorszaxofon

Chick Corea – zongora

John McLaughlin – gitár

Miroslav Vitous – bőgő

Jack DeJohnette – dob

km.:

Wayne Bergeron – trombita

Valerie Ponomarev – trombita,
 szárnykürt

Isaac Smith – harsona

ECM – MusiCDome

Nem feltétlenül jelent értékítéletet, ha azt állítjuk egy zenéről, hogy egyszemélyes. Azaz akkor mutatja meg belső világát, akkor teljesedik ki, akkor „jön át”, ha az ember egyedül hallgatja egy szobában, esetleg egy koncertterem introspektív hangulatú homályában ülve. Jellemzően egyszemélyes a zene, ha kevés olyan építőelemet tartalmaz, amely definiálható („ez ötnegyedben van, F-dúrban, ez és ez

a harmóniamenete, n-ütemes a témája, aztán k ütemet szólóznak, stb.”), s így kevés olyan fogódzót kínál, melyek terelhetik az élményhez való viszonyunkat, és amelyek közös nevezőként mutatkozhatnak a befogadók számára.

Szabados György egy nemrégiben készült interjújában egy másik szempontból is elgondolkodtatott a zene egy- vagy többszemélyes voltán. Kifejtette ugyanis, hogy északon, ahol

nagyobb a hangsúly az individuumon, ahol erősebb a magányérzet és fokozottabb a befelé figyelés, a spekuláció, ott általában valaki zenél, szemben a déli, rituálékban gazdag, közösségi léttel, amelyben valakik zenélnék.

Miroslav Vitous zenéje 11 év óta első szólólemezen „egyszemélyesebb”, mint ahogy a közreműködőket ismerve vélhetnénk. Mindez annál is inkább meglepő, hiszen a zenekar tagjai közül szinte valamennyien kipróbálták a – földrajzi és stilisztikai szempontból is – legbizarrabb és legezotikusabb formákat, illetve partnereket.

A cseh származású bőgős főnök, egyben a számok szerzője felelős a kontemplatív alaphangulatért, amely leginkább még Garbareknek sajátja, bár egyáltalán nem idegen a többiekől sem. DeJohnette, akinek dobolása súlyozza a zenét, rendszerint egy konkrét tempót jelöl ki, így nem szabadul el teljesen az éterbe a társak által terelt léghajó. McLaughlin ritkán jut szóhoz, de őszintén szólva nem is nagyon hiányoznak sűrű futamai. Az ő játéka ízesül legkevésbé az áramlásba. De nem csak ő nem játszik minden számban, a lemez volta-képp triók, kvartettek, duók sora, közülük háromban egy rezes trió gazdagítja a hangzást, s

STAN GETZ BOSSAS AND BALLADS: THE LOST SESSIONS

Stan Getz – tenorszaxofon,

Kenny Barron – zongora,

George Mraz – bőgő,

Victor Lewis – dob

A&M – Verve/Universal

Új Stan Getz lemez jelent meg, 13 évvel a legendás szaxofonos halála után, ugyanis a hollywoodi stúdióban '89-ben felvett anyagból eddig soha, egy hang sem került nyilvánosságra. Bár nem kell sem a lexikoncikkeket, sem az életrajzokat rögtön átírni, legfeljebb a diszkográfiákat, az újdonság jelentőségét aligha lehet túlbecsülni. Hogy miért lett ebből a 68 és háromnegyed percből posztumusz kiadás, annak oka döbbenetesen egyszerű: a felvétel

gazdái mindaddig nem szánták rá magukat, hogy ezt az anyagot megjelentessék. A „fűszöveg” szerint Herb Alpert producer – azelőtt zenekarvezető és trombitás, a Tijuana Brasszal tarolt a maga idejében –, azért várt Getz életében a kiadással, mert inkább az Apasionado című, közvetlenül ezután felvett közös projektjükre fordította minden figyelmét. Arról nem esik szó, hogy 1991 óta mire várt, egy friss rádióinterjújából viszont az de-

rül ki, hogy leginkább elfelejtkeztek róla. A csodás újrafelfedezést sejtető „elveszett” tehát túlzás a lemez alcímében, inkább csak a polcon porosodó szalagról volt szó.

A kísérszöveg arra is kitér, hogy Getz, aki hírhedt volt káros szenvedélyeiről, és vélhetően ezzel összefüggésben felcsapó viharos indulatairól, színjózanul látott neki ennek produkciónak: felépülve egy szívinfarktusból, de szembenézve egy halálos kórral. Ha ezt nem tudjuk, akkor is különös letisztultság érezhető a játékában, holott ez évtizedek óta eleve jellegzetessége volt.

„Csak a legnagyobbak képesek a legegyszerűbb nyelven a legnemesebb dolgokról beszélni” – értelmezte Getz hattyúdalát, a '87-es és '91-es koncerteken felvett Café Mortmartret ugyanezek a hasábokon éppen egy éve H. Magyar Kornél. Ehhez az új anyag kapcsán sem lehet sokat hozzátenni. Legfeljebb azt, hogy a '87-es koncerthez képest mintha árnyalatnyival tudatosabb, határozottabb lenne a mostani, s spontánabb a jazzklub-beli. Megszólalásban, frazeálásban sincs lényeges különbség a két anyag között, a kitartott hangok vibratói mennyieik. Repertoárban viszont annál inkább (csak a Soul Eyes szerepel mind a kettőn), ugyanis a számok nagyobbik részét itt

csak egyben hallható a teljes kvintett. Corea, aki McLaughlinhoz hasonlóan olykor szintén szeret sokat játszani, vele ellentétben maximumálisan alkalmazkodik a Vitous-féle érzethez, hosszabb-rövidebb párbeszédet folytat hol a bőgőssel, hol a szaxofonossal, gyönyörűek a motívumai. Vitous nem sok játékszabályt fektet le a csapat számára, nem határoz meg a szükségesnél több támpontot, sőt témákat sem igen vázol (a lemezt keretező két Garbarek-Vitous-DeJohnette trió még a leginkább szerkesztett); tanulságos volna ugyanezt az anyagot koncerten is meghallgatni, és figyelni, mennyiben hasonlít a lemezen hallható zenéhez.

Hogy ki mennyire szeret egyedül maradni egy zenével, az alkat kérdése. Van, aki ilyenkor megretten, nyomasztja a magány hűvössége, van, aki pedig titkokra bukkan önmagába és a muzsikába merülve. A Universal Syncopations nem lesz kellemes hallgatnivaló az első típusú lélek számára, de a másodiknak is okozhat helyenként csalódást. Kézen fogja, elindul vele, haladnak egyre beljebb, de néha valahogy megtorpan, toporog, nem találja, merre tovább. De a végén azért hazaérnek.

Bércesi Barbara

Barron írta. Getz szárnyal ezekben. Hol éteri lélegzetet, hol izgalmas hajlításokat ad a dal-lamoknak, már a témánál. Ezt csak így volt érdemes eljátszani, hallgatni lehet még, vagy így, tercier non datur.

Barronról még mindig nem lehet elégszer elmondani, hogy saját jogán, és a Getz utolsó éveiben betöltött szerepéből következően milyen kolosszális jelentőségű alkotó. Ő is romantikus alkat, mint a gyors számokban is szívbemerkolón megszólaló Getz, de más srófra jár az agya, ezt például – az ugyancsak gyors – *Spiral* című számából vélem kihallani. Persze azt is le kell szögezni, hogy ez nem ballada-lemez, a gyors vagy gyorsabb számokban Getz ritmikája a szerényen kísérő, de halálpontos bőgőssel és a dobossal a háttérben olyan, mint hab a tortán (ti.: soundján). Így aztán a modern, el nem avuló bebop éppen olyan fontos ezen a lemezen, mint a bossa nova. Ezzel is félrevezet a cím? A bossa novára a hatvanas évek eleje óta Getz már jónéhányszor ráunt, legalábbis eredeti formájában, és akkori felfogását többszörösen meghaladta. A szépség birtokában, a végtelenség kapujában – itt tartott Stan Getz 1989 márciusában.

Zipernovszky Kornél

THELONIOUS MONK IT'S MONK TIME

Thelonious Monk – zongora,
Charlie Rouse – tenorszaxofon,
Butch Warren – bőgő,
Ben Riley – dob
Columbia/Legacy – Sony

SOLO MONK

Thelonious Monk – zongora
Columbia/Legacy – Sony

A Columbia nagy zenészek halhatatlan felvételeinek újraközlésére kitalált-fenn-tartott Legacy sorozatának két darabja Thelonious Monkot tulajdonképpen szólólistaként mutatja be, hiszen a kvartett-lemezen is van a kilencből három szólószám. Érdekesség, hogy Monk a szólókban mindvégig ingabasszusokat játszik; kár, hogy a stride piano stílusban kötelező könyörtelen tempótartásra technikai hiányosságok miatt képtelen. Zongorahangját helyenként durvának hallom (*I'm Confessin' that I Love You*), kreativitását néha túlzottan ad hocnak. Harmonizációi ugyan egyediek, de ezt néhány esetben egyszerű mellécsapás okozza. Néha a darabok tempóját sem sikerül végigvinnie, hallhatóan technikai nehézségek miatt lassít, vagy éppen gyorsít. Mindkét lemeznél az az érzésem, hogy Monk folyamatosan keresgél, kísérletezget.

És ettől nagyszerű is a két album.

Ha a IX. szimfónia, ahogy mondani szokták, bevezet Beethoven zenei műhelyébe, ez a két CD még jobban bevezet Thelonious Monkéba. S a standardekben való kísérletezgetés Monk saját szerzeményeiben nyer igazán értelmet. Ezeknek a számoknak a többségében mintha egy egészen más embert hallanánk: átgondolt, szépen zongorázik, jól harmonizál, még a futamai is magabiztosak. Pedig hallhatóan ugyanazokat az elemeket használja, amikkel az örökzöldekben már próbálkozott. Van egyébként a standardek között is pozitív kivétel, néhány lassú szám kifejezetten szép, az eredeti *Solo Monk LP* záró-darabja (merthogy a CD-változat jónéhány kiadatlan take-et és bonus tracket tartalmaz), a *These Foolish Things*, hibátlan.

Monk talán kvartett-zongoristaként nyújtja a legtöbbet: jól frazeál a témákban, szólói fantasztikusan felépítettek, harmóniai meglepőek,

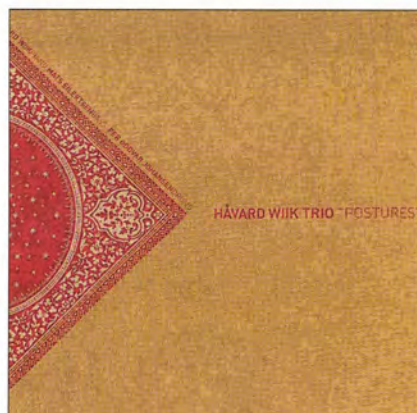

de rendkívül jól segítik a számok fejlődését. És ahogy kísér, az maga a tökély. Az is, amikor és ahogy kiszáll a tenorszaxofon mögül, majd újra csatlakozik az együtteshez. Igazi zeneszerző, aki az egész produktumot hallja. Néhány dob-effekt és ritmus, szaxofon-hangszin első hallásra kidolgozatlannak tűnik, de többszöri hallgatásra egyértelmű, hogy Monk társai részei és értői a zongorista egyedi zenei világának.

Van azért néhány zavaró momentum még: Monk sok szólóban hevenyészett trillával zárja le a számot, ami nyilván nem koncepciót, hanem egyfajta ötlettelenséget tükröz.

Azonban bármiféle hangszeres bizonytalanságainak dacára ma már megkérdőjelezhetetlen tény, hogy Monk a műfaj egyik legjelentősebb zeneszerzője. Egyszerűen nincs olyan magát jazzmuzikusnak tartó hangszeres, aki kihagyhatná Monkot a repertoárjából. Minden hibájával együtt a két album nem csak a Monk kompozíciós technikáját, gondolkodását tanulmányozni vágyó zenészeknek lehet érdekes. Aki belevág, ne számítson könnyű hallgatnivalóra: oda kell figyelni!

Iltzs Tamás

HAVARD WIIK TRIO
POSTURES
 Jazzland Recordings - Universal
 ●●●●○

Havard Wiik norvég zongorista. Albumának meghallgatása előtt a nevét sem ismertem, ami szomorú, mert figyelemre méltó zenész. Muzsikája, ha nem is minimalista, de letisztult. A manapság előszeretettel használt „poszt-modern” kifejezés mintájára „poszt-cool”-nak nevezném a trió hangzását. A zongorista megközelítésmódja és játékának érzelmi töltete engem leginkább a néhai Lennie Tristanoéra emlékeztet.

Szikár témákra logikusan épülő, alaposan átgondolt és mesterien kivitelezett rögtönzések sorából áll az album. Ugyan csak Tristano szellemét, ha nem is hangzását idézi az a feszültség, amelyet Havard Wiik folyamatosan visszafogott virtuozitása terem. Vasfegyelmet igényel a szakmai alázatnak ez a foka, amikor a rögtönző művész szinte megzabolázza az ujjait, hogy a ki-kitörni készülő brillírozási kényszer ne temesse maga alá a konstrukciót. A felszín alatt mindig ott lappangó, hihetetlen technikával párosult, de kordában tartott szenvedély a free korszak előtti Cecil Taylor zongora játéka is jellemző volt. Wiik esetében az önfegyelem azonban gyakran az érzés rovására megy, legalább is nekem úgy tűnik, és ebben látom az anyag egyetlen gyenge pontját. Hogy magából a művészből nem hiányzik az érzés, azt ékesen bizonyítja az album utolsóelőtti felvétele, az „Arnica”.

A trió csapatmunkája kifogástalan. A bőgős Mats Eilertsen és a dobos Per Oddvar Johannsen gyakran nem kísérezzenész, hanem egyenrangú partnere Wiiknek.

Pallai Péter

TERENCE BLANCHARD
BOUNCE
 Blue Note - EMI
 ●●●●○

Múlt év februárjában készültek a 41 esztendőös trombitás első Blue Note albumának felvételei. Blanchard New Orleansban született, 16 esztendősen itt ismerkedett meg Donald Harrison szaxofonossal. Egyetem, majd emellett két év következett Lionel Hamptonnál, végül Harrisonnal együtt kerültek Art Blakey zenekarába, a Marsalis fiúvére helyére 1982-ben. Itt lettek ismertek, később első önálló zenekarukat is együtt alakították, majd visszatértek egy időre a Jazz Messengersbe. Blanchardnak a 80-as évek vége felé, két évre abba kellett hagynia a trombitálást, mert meg akart szabadulni rossz technikájától. Ez sikerült is neki, és mára a 80-as évek Blakey zenekaraiból kinőtt jazzmuzikusok közül minden bizonnyal Blanchard a legjelentősebb. Csaknem 40 mozifilm szerzője, jazz zenekarvezető, vagy két tucat lemez jelent meg neve alatt, és nagyon jelentős jazzoktató. Mint egy újabb generáció tagja, stílusa nem csak az ötvenes, hatvanas évek nagyjaira alapul.

A Bounce című album zenéje is mélyen a jazz gyökereiből táplálkozik. Meghatározó alaphangása a különféle Messengers változatok hard bop jazzé, de Lione Lueke gitározása csaknem akusztikus játékra emlékeztet. Aaron Parks zongorázása Keith Jarrett hangulatait idézi, Robert Glasper elektromos zongorázása és orgonajátéka kissé r&b irányba visz. Eric Harland dobolása mind egyik stílusban ott van; helyenként a modern New Orleansi muzikusok swing-samba elegyét mutatja. Eric Winston egyszerűen nagyon jó szaxofonos. A sokféle elem dacára nagyon jó jazzt hallhatunk ezen a lemezen.

Friedrich Károly

PETER CINCOTTI
 Concord - Karsay és Társa
 ●●●●○

A már több mint egy évtizede tartó jazzénekes boom a férfimezőnyben nem igen látszott érvényesülni, de úgy tűnik, lassan az erősebb nemet is eléri. A vezető énekesnők – Diana Krall, Patricia Barber – a szó szoros értelmében a zongorából énekelnek, a hangszer mellett ülnek, mint egy báziszongorista-énekes, és szűkfekvésű, a klaviatúra közepét használó, feszes frazeálású játéka hatja át énekstílusukat is. Most a fiúk között is kezdenek megjelenni a Nat King Cole nyomdokain haladó muzikusok, akik egyszerre zongoristák és énekesek. Ez a két szerep egyenrangú, nem csupán kísérik magukat, vagy mellesleg nótáznak. A nyolcvanas években feltűnt Harry Connick Jr. volt talán az első... És most itt van Peter Cincotti immáron második korongjával. Az első, ahogy a szűkszávú sajtóközleményekből valószínűsítem, még zongoristaként, leaderként és nem utolsósorban komponistaként jegyzett, melyen egy bizonyos Cynthia Cincotti – nem tudni milyen minőségben családtag – az énekes szólista. Új korongját először hallgatva két külön személyiségként identifikáltam az énekes szólistát és a zongoristát, és így megúsztam az olyan prekonceptiók kialakulását, miszerint ahhoz képest, hogy énekes, egész jól zongorázik vagy fordítva. Cincotti, akit Connick fedezett fel, Ellis Marsalis-tól tanult jazz-zongorát, 12 éves korától profi zenész. 1999 óta énekel és zongorázik alá. Nincs nagy hangja, énekesbeszédserű az előadásmódja, a frazeálása viszont maga a jazz, és az elmondottakból talán következik, hogy szinte összenőtt a ritmusszekcióval. Remek dalokat ír, és egyéb repertoárján Fats Waller, régi latin sláger, Beatles, Blood, Sweat and Tears, Nino Rota és jobbra eddig csak női előadásból ismert standardok szerepelnek. Ha elindítják a CD-t, nem fogják levenni.

Szigeti Péter

MICHEL PETRUCCIANI
BEST OF „SO WATH”
Dreyfus – MCD

●●●●○

Hihetetlen, hogy már öt éve nincs közöttünk Michel. 1999. január 6-án távozott, és gondolom az évforduló készítette a Dreyfust, hogy a best of antológiát megszerkessze. Mintha tegnap lett volna, hogy Charles Lloyd karján ülve megpillantottam a kis embert, amint felvitte a színpadra az 1982-es Montreux-i Fesztiválon, és láttam, hogyan vált óriássá a zongoránál. Bár a billentyűzet valahol az álla alatt volt, karjaival az egész hangszert képes volt átölelni, és hihetetlen erővel birtokba venni.

„Úgy gondoltam, életem e szakaszát a kertben töltöm, de beléptem Michel az életembe,” – meséli Lloyd. „Nyilvánvaló volt, hogy menni kell, és együtt muzsikálni ezzel a zongorista félistennel. A gondviselés küldötte. Megtanítottam neki, hogy egye a sült kukoricát barbecue szósszal, és ő összehozott a francia blues-zal.”

Hogyan értékeljek egy olyan best of opuszt, melyen trió és szólófelvételek mellett van euro-amerikai all star szextett Steve Gadd-el, Anthony Jacksonnal, Brookmeyerrel, DiBattista-val és Boltro-val, kamarazene vonósnégyessel, ahol sideman-ként játszik Grappelli-vel, és duóban Eddie Louiss orgonistával, vagy gitáros testvérével. Kritizálni Michel Petruccianit?!

A Dreyfus 1994-től adja ki a Petrucciani oeuvre-t, és elég nyilvánvalóan igyekeztek fogyasztóbaráttá csiszolni. Ez a best of csupa közérthető, simulékony mainstream. Grappelli és Eddie Louiss igen piacképes, és a mennydörgő Petrucciani billentés soundját szépen kifényesítették, mint a lakkcipőt. A diszkográfiában van Best of Blue Note Years, meg The Owl Years. Azért azokat is hallgassák meg, hogy megtudják ki volt Michel Petrucciani.

Szigeti Péter

JASON MORAN
THE BANDWAGON
Blue Note – EMI

●●●●○

Én nem hiszek Jason Morannak. Új, sorrendben az ötödik lemezének borítóján egy recept olvasható, mely arról ad felvilágosítást, hogyan is készült a Bandwagon című varázsfőzet, melyet az első turnus 2002. november 27-28-án fogyasztott el élőben a Village Vanguardban, a következő turnusok pedig a CD-konzervből kóstolhatják meg, ahányszor csak tetszik. Nem hiszek a 29 éves zongoristának, mert bármennyire frappáns és részletes a leírás, ilyen zene nem születet recept alapján, illetve abból hiányzik néhány fontos összetevő – ami Moran egészséges szerénységével magyarázható: „Végy egy elképesztően tehetséges, nyitott, mind a múlt (Brahmstól Bartókon át Monkig és Jaki Byardig), mind a jövő felé tekintő, kreatív, virtuóz, energikus és egyben lírai játéku zongoristát. Adj hozzá két olyan társat, akik misztikus, láthatatlan neuronokkal kapcsolódnak a zenekarvezetőhöz, és maguk is hihetetlen hangszertudás és ízlés birtokosai.”

Moran úgy hangzik, mint aki utál unatkozni, és utál unalmas lenni. Célja, hogy meghökkentessen bennünket, hogy nemcsak a stílus, de a zene határáig is elmerészkedjen: egy felvett, török nyelvű telefonbeszélgetésre és más hangzó szövegrészletekre játszik. Hirtelen vált tempót és hangvételt, megszállottként csépele a billentyűket, aztán egyszer csak egy gyönyörű, finom dallamot kezd játszani – a kísérő kettős pedig egy szempillantás alatt vele vált. Mindeközben világos, hogy nem a levegőbe építkeznek: a régi stride-játék is a birtokában van, és az örökzöldeket sem mellözi, jóllehet igen messzire merészkedik a Body and Soul értelmezésében. Nem minden pillanatban győz meg arról Moran, hogy nem önmagáért való, amit csinál, hogy ő a szó szoros értelmében avantgarde játékos, nem csak avantgarde-kodik, de ezeknek a gyanús pillanatoknak a száma elenyésző.

Bércesi Barbara

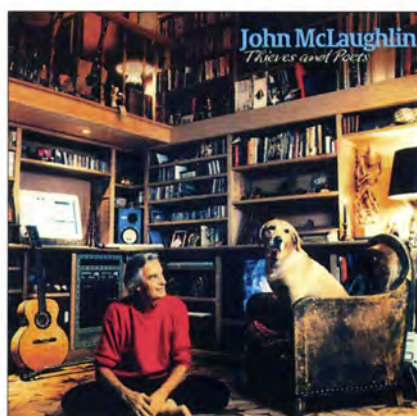

**ZOLLER ATTILA, HANS KOLLER,
MARTIAL SOLAL**
ZOLLER, KOLLER, SOLAL
MPS – Universal

●●●●●

Vajon hányan lehetnek Magyarországon, akik ismerik a trió 1965-ben megjelent lemezét? Pedig a Down Beat magazin akkor öt csillagra értékelte az Európából érkezett, három szuverén, különböző országokból származó muzikus monológjait és párbeszédeit tartalmazó bensőséges kamaramuzsikát. Csak hát akkor még javában meredezett a Vasfüggöny, a jazzlemezek táskák mélyén lapulva lépték át az országhatárt, s akinek arra módja volt, érthetően az amerikai muzikusok bakelitjeit részesítette előnyben. Nos, a hiány most pótolható az anyag cd-változatával, amely különlegesen jó hangminőségben adja vissza az eredeti felvételt hangulatát. Zoller Attila, a Magyarországról 1948-ban politikai okok miatt eltávozott számkivetett, Hans Koller, a bécsi születésű, de ebben az időben Nyugat-Németországban élő festő-tenorszaxofonos, és Martial Solal, az algériai származású francia zongorista alkalmi találkozásának közös háttérét a Lennie Tristano – Lee Konitz iskola rájuk gyakorolt hatása adta. A felvétel motorja Zoller Attila lett, aki zeneszerzőként két, Rilke versei által ihletett szerzeménnyel is szerepel. Szólók (Zoller, Solal), duók (Zoller-Solal, Zoller-Koller) és triók váltogatják egymást a többségében standardokat tartalmazó lemezen, amely a kiemelkedő egyéni hangszeres képességek és az előadók közötti magas fokú szellemi és érzelmi azonosulás miatt ma is megkülönböztetett figyelemre tarthat számot. Zoller kristálytisza, harmóniákban gazdag gitározása, Solal ötletekben burjánzó, de csapongásaiban is logikus zongorázása, Koller hűvös tónusú, hajlékony saxofonozása a hagyományos formák adta lehetőségek ötletdús kiaknázásának példája.

Turi Gábor

JOHN MCLAUGHLIN
THIEVES AND POETS
 Verve – Universal

A legelső recenziómat McLaughlinról írtam, sorszerű, hogy legutolsóként is a mester munkája jut nekem. Örülök neki, hiszen lelkesedő zenész kollégaként könnyű a zseni nagyságát méltatni, a hibák keresése legyen a profi kritikusok dolga.

John McLaughlin munkái, Miles Davis, Igor Sztravinszkij vagy éppen Pablo Picasso műveivel hasonlóan, időszakonként változó, egymástól markánsan különböző csoportokba rendezhetők. Szinte minden egyes korszakában létrehozott valamit, amihez aztán zenészek tömege viszonyíthatta magát; gondoljunk a Mahavishnura, a Shaktira, a Gitár Trióra. Az „újkori” John McLaughlin-nak is szinte csak nagy dobásai voltak (például szimfonikus zenekarra és gitárra írt versenye, illetve a gitár-szextetre hangszerelt Bill Evans albuma), így érthető, hogy a legutóbbi korszakot már a korábbi művek megidézése jellemzi. A lemez első része a korábbi gitárverseny továbbgondolása. Először az Europa címet viselte – a megrendelő kérésére – egészen addig, amíg McLaughlin a költőibb, és mégis sokkal kevésbé dagályos Thieves and Poets névre nem keresztelte. A darab klasszikus, három tételes concerto grosso formában íródott, a szimfonikus zenekarral koncertáló gitár mellett szólisztikus szerepet juttatva a hegedűnek. A különösen megnyugtató és szép lemezborítóból kiderül, hogy McLaughlin a Davis és Shiva oltárok között dolgozó számítógépén keverte az albumot; a monitoron a most használatban lévő Pro Tools program képét vélem látni. Ez az információ csak annyiban tartozik a lemezhallgatóra, hogy biztos lehet benne: a felvétel pontosan tükrözi McLaughlin belső hangképét; a felvételen értelemszerűen nincs hibás hang. A lemez második felén a Bill Evans-os albumon megismert gitár-szextett játszik el négy standard-et, mégpedig John McLaughlin kedvenceit. Gyönyörűen.

Juhász Gábor

DÉS-SNÉTBERGER
KONCERT 2003
 Tom-Tom Records/MusiCDome

Amikor elterjedt annak a híre, hogy Snétberger Ferenc következő budapesti koncertjét – éppen egy évvel ezelőtt – DÉS Lászlóval adja, a jegyeket azonnal szétkapkodták, pótkoncertet kellett beiktatni. Mindenki azt hitte, hogy újra összeáll a Trio Stendhal, az utóbbi idők egyik legsikeresebb instrumentális zenekara. Ezt minden érdekelt cáfolta, mondván, duókoncetról van szó. A kiugró siker, a közönség egy évtized múltán sem csökkenő szeretete, de főleg a zenei kommunikációban rejlő öröm, mely annyira átsüt, állandósítani látszik a formációt. A tavaly októberi koncert frissen megjelent felvételéről mindenesetre előre kell bocsátani, hogy DÉS András ütőhangszerekkel csatlakozott kettejükhez néhány számban, nagymértékben megnövelve a szinergia erejét.

A viszontlátásról Snétberger a lemezborító szövegének tanúsága szerint praktikusán nyilatkozott (összetalálkoztak, és megpróbálták újra), DÉS ennél filozofikusabban közelítette meg a dolgot: a különvált életutak ellenére a szerzeményeket most tulajdonképpen együtt írták. Az anyag ugyanis főleg új szerzeményekből áll össze, különösen bizsergető tehát a már emlékeinkből rémlő soundot új témákkal hallani (egyszerűen tökéletes hangminőségben!). Snétberger Ferenc gitárjának most is olyan rezonanciája van, mintha kétszer akkora gitáron játszana, mint bárki más. DÉS szoprán-szaxofonja megint hol kigyöbülő sípra emlékeztet, hol pedig énekre, de történetmondó, teremtő ereje így is, úgy is lenyűgöző. A lemezen egyedül az kifogásolható, hogy csak alig több, mint háromnegyed óra. Hm. A következő koncertjüket megint nem lehet kihagyni.

Zipernovszky Kornél

MILES DAVIS
BIRDLAND 1951
 Blue Note – EMI

A Down Beat hirdetése „előásott kincs”-ről beszél: ime egy lemez, mely Miles Davis három, 1951-ben a New York-i Birdland klubban rögzített koncertjét tartalmazza; legalábbis azokat a részeket, amelyeket az egyes alkalmakkor a rádió is leadott helyszíni közvetítésként. Valóban kincsnek számító felvételtől van szó, melyet ráadásul viszonylag jó hangminőségben jelentettek meg. A Blue Note vegykonnyájában nem ez az első, Miles Davisszel kapcsolatos „jazzrégészeti” lelet: a néhány éve megjelent „teljes” (szintén korabeli, élő rádiófelvétellel kiegészített) Birth Of The Cool nyitotta a sort. A mostani CD annyiban tér el az előző „lelettől”, hogy a három koncertrésztel közül kettő már itt-ott felbukkant kalózlemezekben, ám az 1951. február 17-én rögzített koncert most kerülhet először a közönség kezébe. A session alkalmával Davis ugyanazzal a szextettel lépett fel, amelyet a CD első három koncertfelvételén is hallhattunk: a korábbi nonet után itt három fűvös – Davis mellett Sonny Rollins és J.J. Johnson –, valamint egy hagyományos ritmusszekció, Kenny Drew, Tommy Potter és Art Blakey hallható. A harmadik felvételen (1951. szeptember 29.) csak Blakey maradt meg a korábbi zenekar tagjai közül. Ennek a legkésőbbi hangversenynek talán a legnagyobb érdekessége Eddie „Lockjaw” Davis és a Red Norvo Trióból frissen dezertált Charles Mingus közreműködése.

Davis – néha még Navarro-tanítványának ható – azonban zenéjében mégis lelkes és optimista. Akkor kerülhetünk közelebb ehhez a produkcióhoz, ha tudjuk, hogy itt egy Parkertől épp függetlenedni készülő fiatal, heroinista muzsikus vezet az együttest, egy alig két éve létező jazzklubban; az egyetlen helyen, ahol rendszeres fellépési lehetőséget kapott 1951-ben.

Máté J. György

DUSKO GOYKOVICH
SAMBA DO MAR
Enja - Varga

●●●○○

A boszniai születésű kiváló trombitás nem is annyira szamba csokorral, hanem a hagyományos szamba módosított, urbánus válfaja, a bossa nova szellemében fogant albummal örvendeztet meg közönségét. Maga a műfaj, noha ropant hallgatható, kellemes és táncolható, – és ezek jazz szempontból sem megvetendő erények – de soha nem bizonyult a rögtönzés termékeny talájának. Ez viszont dilemma elé állítja a kritikust, amikor az ilyen albumot a jazz kategóriában kénytelen értékelni. A felvételek jazz tartalma nem jelentős. Inkább rendkívül magas szinten előadott, igényes szórakoztató zenéről van szó, ami elég sok rögtönzött elemet tartalmaz. Persze ez a megállapítás kimerítheti a korai jazz jelentős részét is. Mondjuk úgy, hogy „light” jazz, vagy még inkább lágy jazz az, ami ezen az albumon található. Mentősegemre vagy ellenem szóljon, de bennem Stan Getz legendás bossa nova klasszisai is így csapódtak le.

Ettől még a zene igazán élvezetes, kiváltképp Snetberger Ferenc kifogástalan és a nagy brazil elődökéhez: Gilbertoéhoz, Bonfáéhoz vagy Baden Powelléhoz hasonlítható gitárjátéka. Goykovich is gyönyörűen fúj és szerzeményei, akár csak az argentin Sergio Mihanoviché, képezik számomra a Samba Do Mar legkellemebb meglepetését. Ezzel nem Villa-Lobos vagy Jobim – szintén az albumon található – örökzöld kompozícióit ítomálom, csak azokat már számtalan feldolgozásban hallhatta az ember.

A lemezt melegen ajánlom mindazoknak, akik melodikus és színvonalas hangulatzenére vágnak, és akiket taszít a kortárs jazzből gyakran áradó nyers édesség.

Pallai Péter

AFRICA STRAIGHT AHEAD
HEADS UP/TELARC
Karsay és Társa

●●●●●

Amikor ezt az afrikai jazzválogatást hallgatjuk, fel kell adnunk előítéleteinket. A kiadvány felett bábáskodó David Love-nak sikerült remek érzékkel kiválasztania tizenkét számot a mai, elsősorban dél-afrikai jazzkinálattból: a gyűjtemény végig változatos, és több ponton nagy felfedezés lehet számunkra. Többedik meghallgatás után bátran merem mondani, számomra Marcus Wyatt trombitás tűnik itt a legnagyobb „ász”-nak. Meglepve látom, hogy ő a CD egyik legfiatalabb résztvevője: 1971-ben született Port Elisabethben, a fekete kontinens dél-keleti partján. Owed To Bishop című szerzeményével nem egy pap előtt tiszteleg, hanem – sejtésem szerint – Walter Bishop zongoristának írt hommage-t; Wyatt korábban egy évet töltött Amszterdamban, és alkalma nyílt több nagy névvel is együtt játszania, köztük Charlie Parker egykori pianistájával. Wyatt szerzeményének hangulata a Coltrane halála utáni évek Tyner-kompozícióit idéző, feszes szerkezetű, igazi, antológiába való kompozíció. A trombitás alapító tagja a Voice nevű formációnak is, mely a CD másik talán legfigyelemreméltóbb szerzeményét adja elő. Hasonlóan elsőrangú McCoy Mrubata tenorszaxofonos témája, aki mintha több szállal kötődne a helyi zenei hagyományokhoz, mint a fiatalokból álló Voice. Ugyancsak elképzelhetetlenek az afrikai kereteken kívül azok a felvételek, amelyek fekete „hílifehangulatot” csempésznek a szobánkba. Ilyen Hotep Idris Galeta zongorista, Andy Narell steel pan-játékos vagy a Sheer All Stars felvételei.

Ahogy a magyar jazz-zenész se hajt vadlovakat a Hortobágyon, úgy afrikai kortársaink se a tűz körül ülnek, kezdetleges fadobokat ütögetve. Remekül képzett muzsikuskok, akik a világ bármelyik jazzklubjában megállnák helyüket.

Máté J. György

ECM RECORDS

PAT METHENY
SELECTED
RECORDINGS
ECM

12031979

Dreyfus Jazz

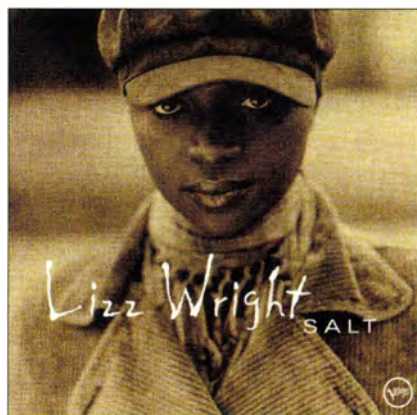
Forgalmazza a MúsiCDome Kft.

Cím: Budapest, XIV.,

Fogarasi út 5.

Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396

E-mail: ertekesites@musicdomekft.hu

LIZZ WRIGHT
SALT

Verve – Universal
●●●●○

A jazzben soha nem volt annyira jellemző a sztárgyártás, ahogy például a nagyságrendekkel több aranyotjást tojó popgyűjtemények világában. Lizz Wright első szólólemezének küllemét megpillantva felmerülhet a gyanúnk, hogy talán a piaci szempontok kicsit két vállra fektették a művészeket, akár még az is, hogy Wright személyében megérkezett a Verve válasza a Blue Note színeiben sikert sikerre halmozó Norah Jonesra. A Saltot hallgatva eloszlik a gyanú: Wright nem a producerek, managerek és stylistek íróasztalán született, hanem Georgiában. Altja erőteljes, egy kissé opálos. Fiatalkora (23) ellenére számos mondanivalója van az életről. Az általa írt szövegek nagy része a szerelemről és annak is az alkonyáról szól, meg arról, hogyan kell hűnek maradnunk önmagunkhoz, különösen, ha művészek vagyunk.

Wright saját szerzeményei – köztük a címadó Salt –, de az általa feldolgozott Open Your Eyes, You Can Fly Chick Coreától és Neville Pottertől, az Afro Blue Mongo Santamariától, a Lead the Way Brian Blade-től (aki majd' minden számban dobol és Tommy LiPuma, valamint Jon Cowherd zongorista mellett a lemez tárproducer), és a többi darab is visszafogott tempójú, „puhán” hangszertel, melankolikus hangvételű. Az énekesnő úgy adja elő őket, hogy hangjával lelki mélységet is sejteti. Hosszan kintartja a hangokat, gondosan átköti a sorokat; lehet, hogy egy kicsit túlzott is jelenléte a zenében, amit inkább magyarázhatnánk a nagyfokú beleéléssel, mintsem valamiféle egocentrikussággal. Ahogy a soul, blues, R'n'B által ihletett Wright énekel, annak alapján egy rendkívül szeretetreméltó, őszinte, mélyen érző és intellektusából fakadóan mértéktartó személyiség rajzolódik ki. Némi szerencsével meg sok munkával egy szép énekesi pálya is... *Bércesi Barbara*

SONNY ROLLINS
SOLID

Past Perfect – H&H 92
●●●●●

A remek Past Perfect sorozat olcsó válogatásokat ad közre, melyek közt gyakorta igazi kincsek, sőt komplett albumok is előfordulnak kiegészítő felvételekkel. Ez a Rollins-válogatás 1954-es felvételeket tartalmaz különböző albumokról. A nyitó, Soft Shoe című darab, Art Farmer Early Art albumáról származik a Silver, Heath, Willie Jones ritmusszekció közreműködésével. Ezt három legendás Miles Davisszel készített felvétel követi, a trombitás Oleo valamint Rollins Airegin, (Nigeria jobbról balra olvasva) és Doxy című kompozíciói. Davis ebben az évben három olyan lemezfelvételt készített, amelyeket az utókor remekművekként emleget. Ez közülük az egyik, a Silver, Heath és Kenny Clarke álom-ritmusszekció közreműködésével. Érdekes, hogy mindhárom darabot itt rögzítették először (az is lehet, hogy sebtiben írták őket), mégis a modern jazz ma is játszott három alapkompozíciójáról van szó. A következő négy darab Rollins Moving Out című albumáról való, augusztus 18-án készültek Kenny Dorham, Elmo Hope, Percy Heath és Art Blakey társaságában. Jerome Kern The Way You Look Tonight-ja a Thelonius Monk and Sonny Rollins albumon található, Tommy Potterrel és Art Taylorral. Vagyis Rollins valamennyi 1954-es lemezfelvételéről található anyag ezen az összeállításon.

Záró darabként az utóbbi alkalom More Than You Know balladafelvétele van feltüntetve, de egy bluest hallunk helyette, egy trombitás kvintettel. A saxofonos minden bizonnyal Rollins, de sem a darab címe, sem pedig Monk jelenléte nem valós. A fenti kis malőr dacára értékes felvételeket tartalmaz ez az összeállítás, egy már ragyogóan játszó 24 esztendőes Sonny Rollins-ot hallhatunk rajta, akinek játékán érezhető, hogy pályafutása első csúcspontján van. *Friedrich Károly*

ART ENSEMBLE OF CHICAGO
THE PATHÉ SESSIONS

Blue Note – EMI
●●●●●

Nem kell többé lemezauciók kínálatát böngészve licitálni az eredeti LP-kért, kezünkben a becses tárgy, az avantgárd jazz nagy hatású együttesének két korai párizsi remekét tartalmazó „Americans Swinging in Paris” sorozatban megjelent CD. A „Pathé-felvételek” elnevezéssel kiadott CD két LP anyagát tartalmazza: a People in Sorrow 1969-ben, a Les Stances a Sophie 1970-ben jelent meg a kétéves önkéntes európai száműzetésbe vonult kvintett előadásában. A CD megfordítja a két lemez sorrendjét, okkal: a gospel és rhythm and blues hagyományokon nevelkedett Fontella Bass énekesnővel készített Les Stances a hagyományos formákból kiinduló, annak határait feszegető Art Ensemble könnyebben értelmezhető oldalát mutatja. A különleges hangszerek használata, a jazz elemeinek (New Orleans, bop), az afrikai utalásoknak (ritmika, csörgők) és az európai komponált zene eszközeinek (Monteverdi-feldolgozás) merész társítása az együttesben rejlő szellemi energiák és kísérletező szellem lenyűgöző tágasságát tárja a hallgató elé. A másodikként következő People in Sorrow két részre bontott, negyven perces kompozíció; a képzelet kötetlen kalandozása a hang birodalmában. A Don Moye dobos nélkül készült felvételen Lester Bowie (trombita), Joseph Jarman, Roscoe Mitchell (nádfúvósok) és Malachi Favors (nagybőgő) megannyi ütő- és csörgőhangszer bevonásával a szabad zenélés, az egymást inspiráló muzsikusi jelenlét és a kreatív gondolkodás kivételes koncentrátságu példáját nyújtja. A feszültség visszafogott fokozásával élő, felkavaróan szép zene csírájában magában hordja az Art Ensemble of Chicago három évtizedes pályafutásának valamennyi jellegzetes stílusjegyét: ez a zene mérföldkő az avantgárd jazz történetében. *Turi Gábor*

**PHILIPP VAN
ENDERT TRIO**
Jazz Sick - Varga

●●●●○

Napjaink európai jazzéletében talán a német a legkonzervatívabb. Pedig a hetvenes években kibontakozó improvizatív zenei törekvésekben, az amerikai jazz-zel szembeni alternatívák keresésében a német muzsikuskok biztató kísérleteket tettek; gondoljunk csak az azóta többnyire filmzeneszerzőként működő Klaus Doldingerre, vagy Albert Mangelsdorfra. Egy csöppet sem elhanyagolható erény viszont töretlenül jellemző a német zenére: a szakmai, vagyis elméleti és hangszeres felkészültség ténye – főleg a mainstream vonal vonatkozásában. Ez a legdicséretesebb eleme a Philipp Van Endert gitáros, André Nedza bőgős és Kurt Billker alkotta trió produkciójának is; mert a két amerikai vendég szólista, Kenny Wheeler szárnykürtön és Rob Hall szoprán saxofonon szinte külön életet él a közös zenélésben belül. Különösen Hall játéka jelent kiugró minőségi különbséget a hangfelvétel kissé langyosan energizált, de kulturált alaphangulatából. **ML**

CHERYL BENTLYNE
TALK OF THE
TOWN

Telarc - Karsay
és Társa

●●●●○

Az ismert jazz-standardokat tartalmazó cd 2002-ben jelent meg, Japánban. Kissé félve tettem a lemezt a lejátszóba, mert Bentleyne a Manhattan Transfer szopránénekesnője. Őt halljuk többnyire a felrakások legmagasabb, meghatározó szólamaként, és – talán éppen ezért – nem szívesen hallgatom általában ezt a vokálegyüttest. Félelmem már az első számnál elmúlt, az énekesnő nagyon izlésesen, finoman énekel, többnyire lassú vagy közepes tempójú darabokat, és mellőzi az általam nem kedvelt nagy tremolókat és nagyon magas szopránhangokat. A felvételek zömén Kenny Barron zongorázik csodálatosan, oldalán a Patitucci, Lewis Nash konzseniális ritmuszekcióval. Sajnos a kiváló kíséret dacára kissé unalmas az egész lemez. Bentleyne remek énekesi képességei dacára nem tud olyan atmoszférát teremteni, mint a legjobbak. A Girl Talkban feltűnik a konkurens Take 6 két tagja is. A nagyhírű kollégákkal megoldott ének-felrakások ezúttal a Singers Unlimited hangzását idézik. **FK**

**JÁVORI SOUND
MACHINE**
SZIVÁRVÁNY
HAVASÁN

Yellow Stúdió

●●●●○

A hazai jazz „nagy öregjeinek” egyike Jávori Vilmos. Az 59 éves kiváló dobos most csupa fiatal muzsikussal szövetkezve rukkolt elő egy meglepő hangvételű CD-vel. A másfél éve létező formáció zenéje újfajta, a magyar zenekarok vonatkozásában szinte már tendenciózusnak tekinthető közelítés a magyar népzene irányába. Csakhogy ezúttal nem az intellektuális, vagy artistikus magasság a cél, hanem egy energikus, sőt kifejezetten populáris zenei project. A zenekarvezető – aki mentes minden művészieskedő póztól –, valamint Sárk Péter (zongora), Nagy László (gitár, ének), Horváth Plútó József (basszusgitár) és Jávori Dávid (hegedű) alkotta zenekar a leginkább bevált jazz-rockos, népszerű latinos, itt-ott még akár lakodalmos esztamot is felvállaló zenei közegebe adaptált ismert, új típusú népdalokat. A nem titkoltan szórakoztató, vagy buli-jellegű program helyenként a profi hangszereszlóknak köszönhetően idézőjelbe kerül – szerencsére. **ML**

**Jazz Steps Band
and Joe Murányi**
FIFTY-FIFTY
Steps Bt.

●●●●○

„A Jazz Steps zenekar második cd-je rendkívül sikeres, egyhetes koncertsorozat utolsó hangversenyének élő felvétele. A turné és a záró est a zenekar tagjainak mindenképpen, de remélhetőleg a közönség számára is felejthetetlen élményt nyújtott. A felvétel, a Raiffeisen Jazz Klubban, a sorozat állandó helyszínén, az International Buda Stage színpadán készítettük, lelkes közönség előtt. Vendégünk volt Joe Murányi” – írja a borító szövegben Finok Zoltán, az együttes vezetője. Aki nem ismerné a formációt, két dologra is következtethet abból, hogy Joe bácsi velük játszott: tradicionális jazzról, továbbá kítőnő hangszerekről lehet csak szó. Mert Louis Armstrong egykori klarinétosának – bár gyakran koncertezik idehaza, főleg tehetséges fiatalokkal –, messze nem mindegy, hogy milyenek partnerei. A felvétel tanúsága szerint ezúttal sem tévedett. Irigylésre méltók, akik ott voltak az IBS-ben, és bizonyára nagyon szép emlék számukra a cd – minden fésületlen bájával együtt. **ML**

*Minden, ami a
fújáshoz
kell!*

FON
TRADE MUSIC

**A zenei hagyományok
méltó megőrzése jegyében,**

a Fon-Trade Music Kft. Magyarországon egyedülálló hangszerkészlettel és szolgáltatásokkal áll a muzsikuskok, zenei intézmények és kereskedő kollégák rendelkezésére.

Amit kínálunk:

- a világ vezető fúvós márkáinak széles skáláját: nálunk ezeket nem csak megrendelheti, de kézbe veheti, kipróbálhatja, összehasonlíthatja.
- ritmus- és ütőhangszerek teljes tárházát, az óvodai zeneoktatásban használatos Orff-hangszerektől a jazz- és rock szereléseken át a szimfonikus hangszerekig.

- szavatolt minőséget a tanuló hangszerektől a professzionálisig, melyek a világ legnevesebb hangszergyártó cégeitől közvetlenül kerülnek üzletünkbe.

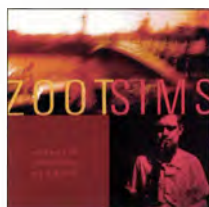
- a fúvós hangszerek szakszerű javítását, karbantartását: javítóműhelyeinkben a legmodernebb és tradicionális technikák ötvöztetésével, elismert mesterek irányításával, eredeti gyári alkatrészek felhasználásával folyik a munka.

Így magától értetődő a garancia...

1081 Budapest,
Kiss József utca 14.,
Telefon: 06 1 210 2790,
Fax: 06 1 303 1158,
E-mail: fontrade.music@axelero.hu

www.fontrademusic.hu

ZOOT SIMS
AMERICANS
SWINGING IN
PARIS
EMI

Zoot Sims 1956-ban a Gerry Mulligan sextet tagjaként járt Párizsban, már nem első ízben egyébként. Henry Renaud, a francia zongorista intézte el, hogy ezekre a felvételekre sor kerülhessen. A ritmusszekció francia tagokból áll, míg Jon Eardley szintén a Mulligan sextet tagja volt ezidőtájt. Jon Eardley kevéssé ismert figurája a jazznek, munkássága szinte csupán a Mulligan mellett eltöltött rövid idő alapján ismeretes. 1997-ben bekövetkezett halálát megelőzően hosszú időn keresztül Európában, a kölni rádió big bandjében dolgozott. Eardley, Renaud, Quincy Jones a lemezen hallható darabok szerzői néhány standard mellett. A francia muzikusok nagyszerűen megállják a helyüket, a lemez igazi szenzációi azonban a fúvósok. Zoot Sims a tőle megszokott laza, dallamos módon játszik, Eardley pedig ezen a felvételen egészen kiváló. Kár, hogy ilyen kevés produkció maradt tőle fenn. **FK**

CHET BAKER
A DANDY LINE
Past Perfect -
H&H 92

A borító-fotón látható, elgyötört, kiégett művész híres portréja az életút vége felé készülhetett, nem sokkal '88-ban bekövetkezett rejtélyes halála előtt. A lemezen viszont 1952 és '54 között rögzített zeneszámok hallhatók, melyek szölistája egy alig huszonöt éves fiatalember. A tehetség szinte átsüt a hangfelvételtől. Különböző formációkban hallhatjuk Chet Bakert: a vonósokkal kísért esztrád zenekaroktól, a más-más szölistákat is felvillantó combóig, melyeknek a ritmus-szekciója változatlan. Ezekre a posztokon többnyire Russ Freeman, Carson Smith és Bob Noel látja el a kísérelő funkciót. Bakerről elmondható: jóformán mindegy, hogy milyen zenekarral, mit játszik, mert nem csupán profi session-zenész, hanem igazi művész. Ez az igény, vagy önkéntelen készletés minden pillanatában hallható; ahogy ez a lemezen szereplő egyik partnerére, Stan Getzre is teljességgel igaz. Baker az idén még csak hetvenöt éves lenne... **ML**

DAVID SANBORN
TIME AGAIN
Verve - Universal

David Sanborn nem szorul rá, hogy akár a piaci érdekeket, akár az image-ét védelmezzük; mindkét területen stabil a pozíciója. Különösen nincs ilyen kényszer, ha jelen produkciója még a tőle megszokottnál is andalítóbb, kiszámítottan sikerorientáltabb, kommerszebb. És különösen nem szorul e szerény megjelenési – akár reklámnak is felfogható – lehetőségre, ha az előbb soroltakat olyan partnerekkel teszi (plusz matricával a cd-tokon), mint Christian McBride, Steve Gadd, Russell Malone és Mike Mainieri. A nevek pusztán felsorolása kimeríti az ingyen-reklám fogalmát. Ha pedig a lemezen hallható slágerek címét is ideíránk, már-már etikátlannak hatna: hát persze, hogy nagy slágereket játszanak. Csupa klisészerű hangszerelési megoldás, minimális, álló harmóniak fölé játszott improvizáció, haverok, buli... és valamilyen üdítő ital. Természetesen egy ilyen produkció – lehetőleg fantáziatlan, ám költséges PR-t követően – biztos siker. **ML**

PETER LEHEL
QUARTET
MOODS
Good - Varga

A német szaxofonos kvartettje újfent azt a gyanút kelti, hogy a srtaight ahead jazz már rég nem amerikai zene. Talán negyven éve is lehet annak, hogy a műfaj szülőházájában ilyesmit játszhattak a jazzklubokban. Németországban viszont virágzik a nyugodt, és a lehető legkevésbé felkavaró hatású mainstream. Bizonyára azért, mert tényleg megtanulják arrafelé ezt a régifajta jazzt – ahogy a klasszikus zene bevált interpretációs gyakorlatát is. (Talán nem véletlen, hogy ez utóbbi műfaj reformjai sem Németországból indulnak el.) De nem nagy baj ez; felfoghatjuk „hagyományörzésnek” is. A kvartett, azaz a klarinéton is nagyon felkészült Lehel mellett Ull Moeck zongorista, Mini Schulz bőgős és Dieter Schumacher dobos – egy-egy számban Mario Goetz énekessel kibővülve – nagyrészt ismert standardeket ad elő, izés, flegmán nyugodt modorban; és nemcsak a helyi közönség szórakoztatása kedvéért, ugyanis az opust koreai kiadó jelentette meg. **ML**

FRANCO AMBROSETTI
European Legacy
Enja - Varga

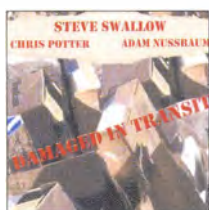
Franco Ambrosetti neve talán nálunk sem teljesen ismeretlen. A trombitán és szárnykürtön játszó olasz zenekarvezető, szaxofonos fiával, valamint német és svájci zenészbáráival vonult egy luganoi stúdióba, melynek eredménye a szóban forgó cd. A lemez koncepcióját olyan értékek mentén fogalmazta meg Ambrosetti, melyek ma divatosak, de szimpatikusak is egyben: a sokszínű, mozaikszerű európai kulturális átfedések, mind temperamentum-, mind nyelvi vagy dialektusbeli vonatkozásban. A végeredmény ehhez képest nagy kedvvel előadott, mainstream jazz, itt-ott freebe hajló kalandozásokkal; de leginkább vérbő hardbop. Ezen nincs mit csodálkozni, hisz azok számára is, akik először hallják az olasz muzsikust, nyilvánvaló, hogy a felsorolt irányzatokban nagyon otthon van. Érett, rutinos szölistikus megoldások jellemzik Ambrosetti játékát. Ami talán mégis az eredeti koncepcióra utal ebben a zenében, hogy félig-meddig ismert európai szerzők témái adtak ürügyet a jazzhez. **ML**

A:K:A:.
SAD
Szerzői kiadás

Szokatlan produkcióval jelent meg Kaltenecker Zsolt új trió-lemeze. Egyfelől a partnereket illetően: Andrew J., a DJ-ék gyakorlatából ismert lemezjátszókkal és Jeli András basszusgitárral (nem mernék megesküdni rá, hogy valóban két személyről van szó), másfelől a zeneanyagot illetően. Azt már egy ideje lehetett sejteni, hogy az eredetileg igen tehetséges jazz-zongorista egyre inkább az elektronikus lehetőségek irányába orientálódik, de a jelek szerint komoly a készletés. Groove-programokkal és a kollégák játékával kombinált billentyűs zene a végeredmény; melyhez ezúttal még egy multi-kiegészítő bónusz, nevezetesen egy videoklip is kapcsolódik. A lemezen szereplő első zeneszám, a Banglades hosszabb változata festi alá az azonos című – a világ egyik legszegényebb országából származó életképeket fel-felillantó – amatőr úti filmet. A zene, bár sok ötletes effekttel színezett, az irányzatnak megfelelően meglehetősen hűvös és elidegenítő hatású. **ML**

STEVE SWALLOW
DAMAGED IN TRANSIT
 ECM – MCD

A műfajban kicsit is járatos jazzkedvelőnek elég egy pillantást vetni a borítón olvasható nevek, és bizonyára izgalmi állapotba kerül. Tudniillik Steve Swallow basszusgitáros, Chris Potter szaxofonos és Adam Nussbaum dobos neve garancia a jazzvilágban. Mindhárman túl vannak a fél-szeg, útkereső korszakukon; régóta kiforrott zenészegyéységek, kiknek tudása már a „nagy titkok” közelébe viheti a figyelmes hallgatót. A lemezről tökéletes összjáték, fergeteges szólók és rendkívül érett sound jön át. Csak tovább növeli a trió-produkció értékét, hogy mindez élő felvételtől hallatszik. Akik élesben ilyet tudnak, azonnal meg is cáfolják a szó szoros értelmében vett jazz vonatkozásában gyakran hallható szkeptikus hangokat. Úgy tűnik, „csak” a hangszert és a zenei nyelvet kell borzasztóan tudni ahhoz, hogy úgy igazán játszani is lehessen ezt a műfajt. Konkrétan ezt a zenét meg is próbálhatja bárki, aki megveszi a CD-t: a kísérfűzetben ott a kotta. *ML*

MARK-ANTHONY TURNAGE – JOHN SCOFIELD
SCORCHED
 Deutsche Grammophon – Universal

Negyven oldalas kísérfűzet készíti fel a hallgatót a produkció minél értőbb befogadására. Tehát nem valami könnyű falatról van szó. Mark-Anthony Turnage komolyzene (nem klasszikus) szerző, azon kevesek egyike, akik gyakorta kedvet éreznek ahhoz, hogy a komolyzenét és a jazzt egy zeneművön belül ötvözzék. Ám ez egyáltalán nem sikerül neki; tudniillik a nagyzenekari hangzás állandóan változó struktúrái, metrumai, valamint a modern – különösen az elmúlt öt évben – hallható erősen ritmizált Scofield-zene pontosan az ellentétes irányt mutatja. Meglehet, épp ez jelentette a kihívást az amerikai zeneszerzőnek; a Scofield melletti egyéb motívációkon túl. Ami végül is sikerült Turnage-nek, hogy néhány nem túl súlyos, de igényesen kidolgozott nagyzenekari tétel, valamint Scofield összetéveszthetetlen jazzvilága érdekesen váltogatja egymást a koncertfelvételen. Azon ritka pillanatokban, amikor minden együtt szól, az inkább vonósokkal kísért smooth-jazzre emlékeztet. *ML*

CHARLIE HUNTER & BOBBY PREVITE
COME IN RED DOG, THIS IS TANGO LEADER
 Ryko – MCD

Gitáros és dobos lenne a produkció két főszereplője, ha nem okozna némi nehézséget, hogy valahogy kibogozzuk, és beazonosítsuk a hangszeres tevékenységüket is a szintetikus effektek közepe. De ez legfeljebb csak úgy lehetséges, ha külön koncentrálnunk az élő emberekre (vagy legalább valamiféle életjelenségre) a bekapcsolt cd-játszó hangszórójánál. Ennek az időtöltésnek viszont lehetnek veszélyei – amennyiben tiszta fejjel próbálkozunk –, minimum átmenetileg elveszítjük azt, amiről úgy gondoltuk addig, hogy tiszta fej, és a miénk. Hunter és Previte offenzívája ugyanis nemcsak az érzékek hámrétegét célozza, hanem az idegvégződéseket is... Van ilyen; talán a manapság divatos partykon is beválna ez a felvétel egy kreatív DJ kezében; igaz, ritmikailag – bár ez is meglehetősen egyhangú –, mégsem tisztán gépies a metrum és a dinamika. Egyébként a produkció szürrealisztikus címéből művészi koncepcióra is asszociálhatnánk... *ML*

SZABÓ GÁBOR
MACHO
 CTI – Sony

A CD az 1972-ben rögzített eredeti lemez anyagát tartalmazza. Az akkoriban kibontakozó jazz-rock sok kiváló muzsikust mozdított ki addigi zenei irányából, köztük Szabó Gábort, és számos nagynevű amerikai kollégáját: a lemezen is hallható Bob James, Louis Johnson, Tom Scott, Idris Muhammad vagy Jon Faddis csak néhány, a már akkor is sztárnak számító zenészek közül. Persze a legnagyobb tekintély a zenekarvezető, magyar gitáros volt. Olyannyira, hogy erősen magyar vonatkozású zenei tematikáját is bármikor, bárkivel képes volt megvalósítani Amerikában. Ez történik a Machón is: Liszt, Bartók, vagy csak egyszerű magyar dalok idézete adja a lemez gerincét, az enyhén latinus, jazz-rockos közegben. Persze kissé furcsán hatnak így, egy azóta jócskán meghaladott stílusban, de Szabó Gábor improvizációi a divathullámoktól függetlenül igazolják a világhírnév jogosságát. Technikája, invenció-gazdagsága, muzikalitása a mai napig viszonyítási pontnak számít az improvizatív műfajokban. *ML*

JAZZ ÉS VILÁGZENE

Magyarországon forgalmazza

Varga István
 (ist.varga@axelero.hu)

Attrakció vagy művészet?

Bobby McFerrin májusban Budapesten koncertezik

Május 24-én Budapesten, az Erkel Színházban ad koncertet korunk egyik legjelentősebb énekes-egyénisége, Bobby McFerrin. Az ötvennégy esztendő művész két irányt követ a zenében: a saját szerzeményein alapuló – gyakran népzenei ihletésű – improvizatív éneklés útját, és a klasszikus zenét.

Más művészetekhez képest a zenében gyakrabban találkozunk olyasmivel, ami valamiféle „természeti jelenséggént” is figyelemre méltó. Talán azért, mert a zenében van a legtöbb a fizikai tényező, ami voltaképpen maga a természet. Az énekesek esetében különösen érdekes, néha csodálatra méltó fizikai-hangtani szélsőségeket figyelhetünk meg. Persze a hullámhosszak, frekvenciaszámok és egyéb egzakt adatok nem jelentenek semmit a zenehallgató szempontjából, de ha egy átlagos énekhang fizikai adataival mérnénk össze, például Caruso, Callas, Yma Suma, Paul Robeson, Robert Plant, Cassandra Wilson, Székely Mihály, vagy akár a mongol dorombénekesek hangjának mérőszámait, nem tévednénk nagyot, ha valami megtanulhatatlan, tisztán természeti adottságnak tekinthető képességekre gondolnánk.

Az előbbiektől is kevesebben vannak azok, akik különleges hang adottságaikkal bánni is tudnak. Évtizedes, kítartó felkészülés, kemény munka az ára annak, hogy énektudássá, zenei kifejezésre alkalmassá váljon a hang – nehezíti a dolgot, hogy ebben a vonatkozásban is szükséges némi született érzék; vagyis nem minden összetevő megtanulható.

Aki egyik áldásnak sines híján, a végletekig csiszolhatja a talentumot: elénekelheti azt is, amit addig mások meg sem próbáltak; akár a kiugró sportteljesítmények, vagy cirkuszi attrakciók irányába is fejleszthető a képesség, mely többnyire csodálatot és hódolatot vált ki a nagyközönségből.

A fentebb sorolt tehetség és tudás birtokában feltehetően tíznél kevesebb ember van a világon. Egyikük Bobby McFerrin. Az ötvennégy éves világsztár május 24-én először szerepel Magyarországon. Az Erkel Színházban lép fel a Matáv Szimfonikus Zenekarral és Varga István gondokaművésszel. McFerrinről tudnunk kell, hogy meglehetősen sokirányú zenészegénység: világhódító popsláger, szimfonikus zenekarok vezénylése, különleges, műfajfüggetlen a cappella éneklés, és sok egyéb mellett elsősorban élvonalbeli jazzmuzikusokkal készített énekeslemezei által ismerhetjük. Pontosan behatárolható műfajt alig köthetünk a McFerrin-produkciókhoz; még az utóbb említett lemezekről sem állíthatjuk egyértelműen, hogy jazz.

Nos, a bevezetőben felvetett aggályok, valamint McFerrin sokszínű zenei ténykedése – pláne széleskörű népszerűsége – okán felmerül a kérdés: kivel is van dolgunk, komolyan vehető-e leg-

alább egy, a sok-sok szerepből? Kivételes adottságú mutatványosként, sőt zenebohócként is emlegetik egyesek, és persze lehangoló tudása – például négy oktávnyi hangterjedelme – miatt a „nagy művészeknek” kijáró megkülönböztetett tiszteletnek sincs híján Bobby McFerrin.

Csak hogy egy beskatulyázhatatlan muzikus művészi kvalitásait sem ítéltük meg más módon, mint ahogy azt az ismert műfajok egyértelmű képviselőinél tesszük. Vagyis a mesterségbeli tudás fölötti többlet, az arányérzék, a muzikalitás, az atmoszférateremtő képesség, a gondolatébresztés, az érzelmi telítettség, egyszerűbben fogalmazva: az őszinte hang a döntő. Ez utóbbit illetően nem lehet – a csillogó attrakció közepette sem – blöffölni.

Feltehetően ez lehet a háttere annak a ténynek, hogy McFerrin csupán két irányt követ a zenében: a saját szerzeményein alapuló – gyakran népzenei ihletésű – improvizatív éneklés útját, és a klasszikus zenét. Tudniillik „csak” így tud őszinte hangon szólni. Saját zenéjében McFerrin könnyed, helyenként hóbortosnak ható virtuóz, aki sokoldalú hangszerként használja énekhangját, anélkül, hogy bármelyik valóságos instrumentumot utánozná. Szeszélyesen szárnyaló előadasmódja dacára rendkívül tiszta, az összhangzattani kereteket tökéletesen ismerő, és betartó produkciókra képes; nem véletlen, hogy leggyakrabban világklasszis jazzmuzikusok a partnerei.

Fotók: Gramofon-archív

Ez utóbbira remek példa „Beyond Worlds” című lemeze (Gramofon 2002. nyári szám), melyen a szöveg nélküli dalok egyebek között Chick Corea, Richard Bona és Omar Hakim közreműködésével szólnak meg.

McFerrin másik iránya, vagyis a klasszikus zene – azon belül is a karmesteri tevékenység –, talán szigorúbb elbírálás tárgya lehetne, ha nem beszélne önmagáért a tény: a Bécsi Filharmonikusokkal, és többek között Yo-Yo Mával is készítettek közös lemezt.

A budapesti koncerten is két minőségében hallhatjuk Bobby McFerrint: vezényli a Matáv Szimfonikus Zenekart, közben elénekli Vivaldi g-moll concertójának egyik csellósólamát, majd a cappella énektudásából is ízelítőt ad az Erkel Színházban.

Lássuk be, nem lenne könnyű másik olyan énekest említeni (használatos világzene gyűjtőfogalmát olyan fölényesen biztos tudással és könnyedséggel ívelné át, mint Bobby McFerrin. Ő „a világzenész” – ha lehet ilyet mondani.

Matisz László

ORIENT HOUSE ENSEMBLE
EXILE (multimédiás CD)

Enja – Varga

„Ezen albumot száműzetésben élő zenészek készítették. Néhányunk szabad akaratából hagyta el szülőhazáját, van, akit viszont nem látnak szívesen hazájában. A lemezen Palesztina történetét meséljük el. Ezt a gyönyörű és sokszínű országot egyik pillanatról a másikra feldúlták radikális cionista lázadók. Ez az album egy kép, a vértől és pusztítástól bemouskolt harmónia képe” – írja Gilad Atzmon, az izraeliként palesztin szabadsájjogokért harcoló Londonban élő muzikus. A zeneszerző-zenekarvezető-szaxofonos lemeze in-

dulatokkal teli, eklektikus alkotás. Zenekara több nemzet zenészeiből áll.

A produkcióban gyakran éles váltások követik egymást. Tradicionális zsidó és palesztin dallamfeldolgozások után egészen elképesztő improvizációk következnek. Hamar kiderül: rendkívül jól képzett muzikusokkal van dolgunk.

Arab nyelven énekel prologusszerű dallal kezdődik a lemez, de hamarosan a legmagasabb hőfokon izzó jazzbe csap át. Az „Al-Quds” című opus a '67-es háború himnuszává vált izraeli dal arab interpretációja. Az eredeti héber szöveg a zsidók visszatérését írja le Jeruzsálembe. Atzmonék az arab Mahmoud Darwish szövegét használják, amely szerint „a honvagy messze átlépi az etnikai és nemzetek közti határokat”. A 7/8-os lüktetésű darab improvizációs részében is kiderül, hogy nem akármilyen zenészekkel van dolgunk. Páratlan ritmus ritkán fordul elő a jazzben, de úgy tűnik, ezeknek a muzikusoknak a vérében van ez a metrum. A szaxofonjátékon John Coltrane és Michael Brecker hatása ugyanúgy érződik, mint a közkeleti dallamvilág jellegzetes dallamfordulatai és díszítései. Atzmon szaxofonszólói mindemellett erős érzelmi túlfűtöttségétől hajtva dühöden szárnyalnak; gyakran a kísérőritmustól teljesen külön utat jár, tempó fölött játszik. Az improvizációk lassan bontakoznak ki, de az első hangtól kezdve folyamatos feszültség alatt tartják a hall-

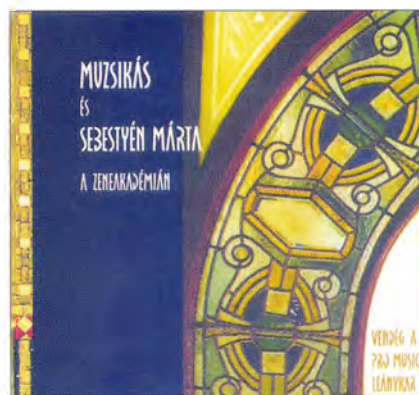
gatót; előfordul, hogy Atzmon szólója vége felé szabályos örvénybe csap át.

Az alapvetően arab motívumok és ritmusok lenére gyakran kissé európai jazz jellege is van ezeknek a daloknak; leginkább az ECM kiadványokra emlékeztetnek. Merném feltételezni, hogy Atzmon kedvencei között Jan Garbarek is ott lehetett valamikor.

Az Orient zenéje nyers erőtlől, magabiztosságtól duzzad, ugyanakkor rengeteg szépséget, szomorúságot, gúnyt és szarkazmust rejt, legjobb példa erre a záró darab, az Epilogue. Első hallásra valami furcsa tangóparódiának tűnhet, azonban a dobos induló-menetelő jellegű kíséretet hoz, ami a háború jelenlétét sugallja. Ez a kettősség kissé ironikussá teszi a zenét, és ezt csak erősítik a hegedűk glissandói. Atzmon néha szándékosan aláintónál, ezzel is növelve a groteszk és baljós hangulatot. Egy viccnek tűnik az egész dal, ugyanakkor fáradtság és keserűség árad belőle; egyszerre vidám és lehangoló, nosztalgikus és optimista.

Gilad Atzmon negyvenes éveiben jár, egyértelműen háborút látott férfi – ez a borító-fotóból is kiderül. Kiállása erős, arcvonásai kemények. Rendkívül színvonalas, sokoldalú alkotást hallhatunk tőle, ami a számos világzenei hatás ellenére inkább a jazz felé mutat. Eklektikus, szélsőségekbe hajló zene, mely magában hordozza a Közel-Kelet feszült nyugtalanságát.

Kardos Dániel

MUZSIKÁS ÉS SEBESTYÉN MÁRTA
A ZENEAKADÉMIÁN

Km.: Pro Musica Leánykar – Szabó Dénes vezetésével és Éri Márton – kontra Szerzői kiadás

A magyar tradicionális népzene és néptánc a világ pódiumain biztos siker. Olyan szellemi kincseknek vagyunk örökösai, amivel rosszul sáfárkodni bűn. Ezt bizonyítja a Muzsikás együttes és Sebestyén Márta töretlen kitartó útja. Évek óta az a gondolat vezérli őket, hogy megismertetik a hallgatóságot a XX. század két meghatározó ma-

gyar zenészenek, pedagógusának népzenei ihletésű munkásságával. „Van egy álmunk: Átadni azt, amit nekünk a népzene, valamint Kodály és Bartók zenéje jelent. (...) A koncerteken komolyzene és népzene egymást váltva, egymáshoz kapcsolódva, egymást kiegészítve, időnként egyszerre szólalt meg.”

Mostanság sok hazai művész „helyezkedik” úgy, hogy még véletlenül se tűnjön ki műveikből magyar hang. Pedig akik megismerik, meg is szeretik ezt a mélyen, őszintén emberi zenei világot.

Élmény hallani ezeket az elementáris, sodró lendületű tánczenéket, eredeti hangszereken funkcionális tempókban; kiegészülve egy táncos pár – Farkas Zoltán és Tóth Ildikó – hallható jelenlétével. Kodály és Bartók feldolgozásai, például a Marosszéki táncok, a Kállai kettős vagy a Rómán népi táncok világhírű darabok, melyek néprajzi háttere alig ismert. Jelen CD bizonyosan nagyban hozzájárul, hogy a mienknek érezzük őket (lásd: Bartók album 1998.).

A Muzsikás együttes a magyarországi táncművelésben is jeles helyet foglal el már a kezdetek óta. Bár kevés szó esik róla, de a népi mozgáskultúra – játék, tánc, szokásanyag – zenével párhuzamos gyűjtése, majd megismertetése nagy hullámokat keltett. Ennek gyümölcseit

most szüretelgetjük a táncházakban, néptánc-együttesek műsorán, de a mai „modern” táncszínházi produkciók zöme szintén ebből a forrásból táplálkozik. A kortárs jazz új színfoltja népzenei ihletésű darabok sora, pl. Dresch „Dudás” Mihály munkái.

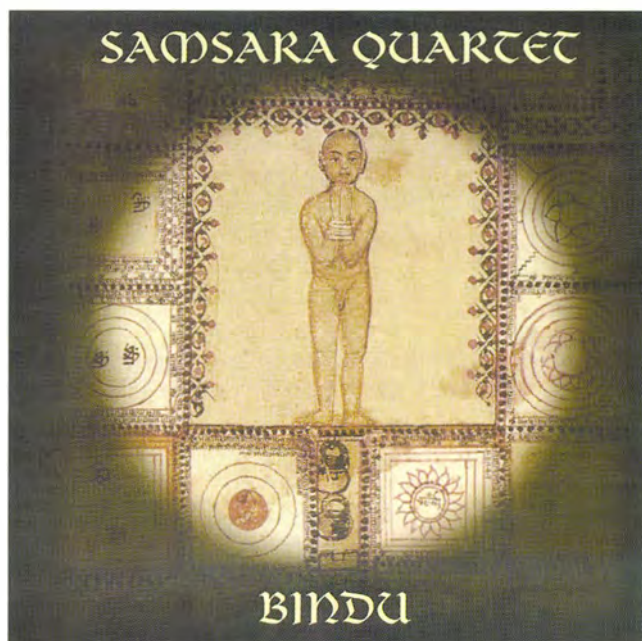
A nyiregyházi Pro Musica leánykar remekel. Milyen jól kiegészítik egymást! Kodály: Hegyi éjszakák 1 című műve varázsos lebegését nagyszerűen hozza a kórus. Feloldódás Sebestyén Márta éneke: Kyrie Moldvából („Uram irgalmaz...”), majd zenekarral hajnali: „Szól a kakas már...”

Ritka akusztikai élménynek lehetünk tanúi a lemezt hallgatva. A térből behallatszó apró zörejek, zajok erőteljessé teszik a jelenlétérzetet. Korrekt hangmérnöki munka jellemzi az anyagot. A Muzsikás együttes öt év zeneakadémiai koncertjein elhangzottakat reprezentálja a mostani lemez. A technikai összefésülés nem lehetett kis feladat; más közönség, pódiumkörnyezet, mikrofonozás adottságait kellett közel egy szintre hozni.

Kiemelkedő a Szép fejér pakulár... moldvai ballada feldolgozása. Az ének, kaval, furulya és hegedű borzongatóan ősi hangzásvilága megkapó, finom és szárnyaló.

Tessék belefeledkezni a hallgatásba...

Széles András

SAMSARA QUARTET

BINDU

Lantos Zoltán – hegedű

Juhász Gábor – gitár

Szalai Péter – tabla, dél-indiai ütőhangszerek

Nyusztai Iván – ghatam, kandzsira, dél-indiai ütőhangszerek

X-Produkción

Őszintén és jó szívvél ajánlható – a MirrorWorld mellett – a másik Lantos Zoltán nevéhez köthető zenekar, a Samsara produkciója. Az előbbi együttesben is nagyszerű Juhász Gábor mellett két olyan ütőhangszeres partner játszik még ebben a formációban, akik nem csupán az instrumentumokat illetően különböznek Horváth Kornél, illetve a MirrorWorld ritmusvilágától, hanem színeiben és teljes hangzó közegében is. Ezek az eszközök ugyanis, melyeket Szalai Péter és Nyusztai Iván szólaltat meg, autentikus dél-indiai ütőhangszerek. Mindkét muzsikussal igen komoly, (szintén) első kézből kapott előtanulmányokat követően bizonyítja avatottságát – ideális partnerei Lantos Zoltánnak, aki kilenc évet töltött Indiában klasszikus zenei tanulmányokkal.

Elsősorban ez utóbbi tapasztalat volt Lantos egyik fontos motivációja a Samsara kvartett létrehozásához, a másik pedig, hogy adottak voltak itthon is az ideális társak. (A zenekarvezető külföldi partnerei között gyakran szerepel indiai muzsikus.) Talán egy kis nosztalgia is lehet a dolog hátterében; bár ez szinte egyetlen feltételnek tűnhet egy különleges és rendkívül igényes zenei produkció vonatkozásában.

Ezek után nem meglepő, hogy a zene – első hallásra – a mesés Indiát, valamint a hajdani Shaktit idézi (nem titkoltan); már csak a hangszer-összeállításból adódóan is. Természetesen akusztikusan szól minden. Az összhatás viszont már az általunk jól ismert, bár rendszeresen meglepetést okozó magyar muzsikusok egyéniségét rajzolja ki. A hét darabból hat Lantos-, és egy Juhász-szerzemény; a többféle verzióban ismert Spirit. A kompozíciók harmóniavilága a meglehetősen bonyolult, indiai modális skálákra épül, de a zeneszámok szerkezete, a harmóniaváltások logikája egyértelműen a nyugati észjárás követik. Ebből adódóan az európai ember indiai zenének véli, és fordítva. Nagyon „technikás”, magabiztos improvizációk gazdagítják az anyagot, melyek meta-kommunikációja inkább a játszó zenész pillanatnyi lelkiállapotát és tudását világítja meg, s nem valami rejtett tartalmat. (Kis túlzással fogalmazva: egyes szólók úgy hatnak, mint az önmagával békében és harmóniában lévő intelligens művész elegáns sikerbeszámolója.)

Egy viszont biztos: a Samsara kvartett zenéje azonnal hat. A produkciónak tágas atmoszférája, levegője és ódon illata van, melyeknek hatásán lehetetlen kívül maradni. A nem kommersz irányzatok esetében elvétve akad ilyen; ami csupán azért furcsa, mert napjaink egyik ordító kortünete a türelmetlenség. A múlthoz is kötődő értékek iránt elkötelezett kreatív lelkek erről rendre meglepedeznek, mert nem jut eszükbe, hogy csakis az számít, ami most rögtön birtokba vehető – akár anyagi, akár más (például szellemi) vonatkozásban.

Vizont nem biztos, hogy a manapság nem kevés enervált zenehallgató is – úgymond – felocsúdik erre a zenére. Mert ami itt szól, az elsősorban szép, vagy talán rendkívül izléses absztrakció; vagyis nem mond, nem is akar mondani egyebet. A Samsara zenéje nem ráz fel, nem avatkozik be a tudattalanunkba, nem készítet asszociációra, pláne nem reveláció-szerű felismerésekre – melyhez hasonló, egy-kettő azért derenghet a múltból némelyünknek. De miért is várnánk ilyesmit? Hisz szépséggel, jó izléssel sem vagyunk agyonkényeztetve.

Az „izlésességet” illetően megjegyzendő: vannak művészetek, mint például a film, ahol gyakran ennyi is elég, hogy maradandó értéknek tekintsük, ellentétben az irodalommal vagy a képzőművészettel, melyek esetében az izlésesség bizony kevés...

A Gramofonban szemléltetett produkciók jelentőségét – a hozzátételek tájékoztatást jelentő pontozáson túl – a recenzio megjelenési helye és terjedelme is jelzi. Az, hogy hol, hogyan, mennyi jelenik meg egy lemezről, egyfelől a súlycsoportra, másfelől a szokásosnál finomabb osztású mérőskála használatára is utal. Ennek megfelelően előfordulhat, hogy nem az átlagszínvonal egy kritika viszonyítási alapja, hanem valamiféle abszolút mérce...

Ennek tükrében nagyon jó érzés arra gondolni, hogy a Samsara produkciója biztos sikerre számíthat – különösen az értelmiségi fiatalok körében. Pozitív minták, követendő példák tömegelegét demonstrálja: igényességéből, kifinomultságából, intelligenciából, nyitottságából, a tudásalapú emberi méltóságából, a tehetség iránti felelősségérzetből, és még sorolhatnánk...

Matisz László

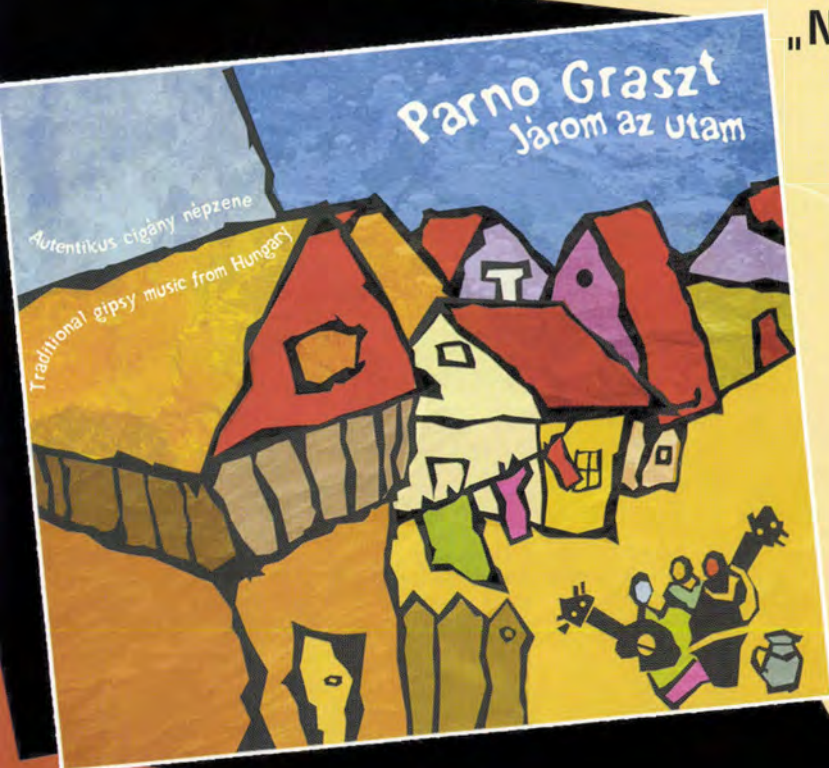
A paszabiak újra nyomják

a cigány lagzit!

Parno Graszt

Járom az utam

Autentikus cigányzene Szabolcsból.

„Nem kell nekik a hagyományból -
ők maguk a hagyomány.”

FONÓ
Records

1116 Bp., Sztregova u. 3.
Tel.: 206-5300

fono@fono.hu - www.fono.hu

Médiatámogatók:

radiocafé 98.6

PORT.hu

www.fidelio.hu

MAKÁM ANZIX
Folk Európa
●●●●●

A Makámot, illetve Krulik Zoltán zeneszerző-zenekarvezetőt lassan klasszikusoknak kijáró tisztelettel illik emlegetni. Nem csupán azért, mert a Kolinda-korszakot is beszámítva negyed százados múltjuk van. Ennyitől még nem számítana normális dolognak, hogy nevezett zenekar a Zeneakadémia Nagytermében adjon koncertet – nem egyszer. Attól viszont már igen, hogy ez az együttes az elmúlt évtizedekben – egyre erősödő ellenszélben – töretlen igényességgel és következetességgel kitartott egy olyan művészi irány mellett, mely szemben áll mindenféle trendi projecttel. Tehát hitték, hisznek abban, amit csinálnak. Ez ma már azt is jelenti, hogy a Makám felfoghatatlan módon nem fárad: sem szellemi, sem művészi értelemben (pedig az ilyesmi magasabb röptűnek ható, artistikus zenék esetében is hamar bekövetkezik). Feltesszük az új, a tizenegyedik Makám-lemezt, és már nem csodálkozunk, hogy legalább olyan tiszta és őszinte, mint amilyen az előző – ha nem még inkább. Ez a klasszikus zene, -balett, -film, -jazz stb., és most már – világzene ismérve is, hogy a csalódás szinte kizárva. Az Anzix olyan Krulik-dalok és -átiratok gyűjteménye, melynek témája a háború, a nő szemszögéből. Egyik-másik dallam ismerősen cseng: Keselyű, Ilju, Édesanya, kedvesem. A hajdani Kolinda, Gépfolklor, s talán más zenekarok is feldolgozták ezeket a szép balkáni, többnyire bolgár és macedón dalokat, melyek magyar szöveggel, Nagy László műfordításainak köszönhetően váltak közkinccsé nálunk is. Krulik Zoltán hangszerelése és kompozíciói úgy mutatják a csalhatatlan stílusérzék és kiforrott mesterségbeli tudás egyértelmű jeleit, hogy nem érződik rajtuk semmiféle klisé-, vagy jól bevált rutin-jelleg. A három szülő-énekesnő, Bogdár Szilvia, Palya Bea és Szalóki Ági külön-külön, és minden pillanatban lenyűgöző – kommentár nélkül.

Matisz László

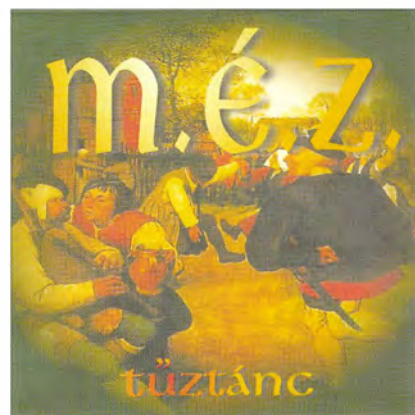

CHEICK-TIDIANE SECK
MANDINGROOVE
Universal
●●●●○

Cheick-Tidiane Seck neve ismerősen csenghet olvasóinknak, noha ez az első saját nevével megjelent albuma – varázslatos muzikájával közvetett módon már biztosan találkoztak a világzene iránt érdeklődők. A Maliból származó zeneszerző-billentyűs karrierjét az 1970-es években kezdte Mory Kanté és Salif Keita társaságában, a méltán híressé vált Rail Band tagjaként. A kezdetek óta olyan neves előadókkal készített felvételeket, mint Fela Kuti, Hank Jones, Youssou N'Dour vagy Carlos Santana és Joe Zawinul.

A MandinGroove a Nyugat-Afrikai ritmusokat és tradicionális dallamvilágot ötvözi a kortárs jazz elemeivel. Az afrikai gyökerekkel rendelkező előadókra jellemzően Seick is a ritmusokra helyezi a hangsúlyt, de elsősorban a modern break-beat és tribal elemekre alapozva, melyek megteremtésében jelentős szerep jut Marque Gilmore ütős/dobosnak, aki a drum'n'bass ritmusok pápáinak egyike. Az album harmadát kitevő tradicionális dalok feldolgozásai és Seick eredeti szerzeményei között – a több stúdióban készült felvételek ellenére is – tökéletes hang- és stílusrészeség uralkodik, noha több különböző stílussal találkozhatunk. A MandinGroove figyelemre méltó felvételei a nyitó M'Baoudi kompozíció és a To Banimato vad drum'n'bass lüktetése. Nem kevésbé a Saniyo a roots reggae alapokból építkező világa, a Worocola scattell induló különleges arrangementje, vagy a latinos hatású N'Tamama, amelyben Elvita Delgado működik közre – elbűvölően. Rám azonban a Dounougha lírai hangvétele, valamint a Tower Of Power és Manu DiBango zenei világát idéző Tigila Yougba felvételek tették a legmélyebb benyomást az albumról.

Dudás Viktor

M.É.Z.
TŰZTÁNC
Szerzői kiadás
●●●●○

A Meg nem értett zenekar (M.É.Z.) tizenöt évvel megalakulása után már rég kinőtte hajdani, mellőzöttnek vállalt szerepkörét. Növekvő sikerük titka bizonyára az, hogy mindenkor képesek alkalmazkodni népes rajongótáboruk igényeihez, és a napjainkban tetőző ir zenei divathullám is jó hátszelet ad törekvésükhöz. Erre nagy szükség van, mivel az ir zene banálisan egyszerű, sőt számomra kifejezetten infantilis és feminin.

Másfél évtizedes aktív koncertezésük természetes velejárója, hogy jócskán eltávolodtak az eredeti népzeneitől. Ünnepi CD-jük külső megjelenése kecsgetően igényes. Nyilván nem véletlen, hogy az album alapszínéül zöldet és rajta narancssárgát, vagyis az ir nemzeti színeket választották. Jó ötlet Brueghel és Bosch festményeivel illusztrálni az evős-ivós, mulatozós tematikát, bár más szempontból ezeknek vajmi kevés közük van e zenéhez.

Az új album egyfajta „best of” metszet a zenekar repertoárjából. A tizenöt szám nagy része koncert-, a maradék stúdiófelvétel, tradicionális dalok (kocsmadalok, hazafias dalok, csúfolók) feldolgozásai, és néhány saját kompozíció, amelyek angolul, magyarul vegyesen hangzanak. Ötletes a rockos hangszerelés: a dobos, a basszusgitáros és a gitáros megbízható játékaival állandó lendületben tartja a bulit, amelyből helyenként Ágoston Béla nagyszerű fúvósjátéka csillan elő. Sajnos az énekes rossz hangképzetével és hamisságával lerontja az összképet, amit kezdetben a koncertfelvétel velejárójának tulajdonítanánk, ám csalódnunk kell, mivel a későbbi stúdiófelvételeken sem javították ki.

Féltő, hogy emiatt a M.É.Z e hangfelvételtől – hacsak a rajongó megszokásból le nem részegek a barna söröktől – kissé „kesernyésnek” hat.

Pödör Bálint

**MÍZIA
CANTO**
Warner

Wim Wenders Lisszaboni történet című filmjének köszönhetően sokan rájöttek: a fado a portugál lélek tükré. A kitűnő world music-szakiró, Marton László Távoldó megfogalmazása szerint „úgy szokták nevezni, hogy portugál blues; de felfejt-hető még számos párhuzam: a görög rembetikával, a zöld-foki mornával, az argentin tangóval, ha úgy tetszik, a tenger melankóliájával és a kikötők elragadtatásával.” A Wenders-filmben szereplő Madredeus zenekar tavaly a Sziget Fesztivál vendége volt, néhány hét múlva pedig (a recenzens nagy öröme) Mísia, a több évszázadra visszatekintő portugál fado új generációjának kétségkívül legeredetibb és legsikeresebb képviselője is ellátogat Budapestre, a Millenárisra. Az énekesnő a nagy elődök – többek között Amália Rodrigues – által megteremtett hagyományból saját, kreatív zenei világot hozott létre, melyben a városi dallamokhoz a luzitán népzene, az európai klasszikus örökség és a jazz motívumkincsét társítja. Új albuma – mely az igen egyszerű Canto címet kapta – tovább tágítja a horizontot: elsősorban a lisszaboni gitárművész, Carlos Paredes muzsikájából merített inspirációt, de más stílusok felé is bátran elindult. Több dalban is felbukkan például egy olyan középkori, lantszerű pengetős hangszer, amely sajátos átmenetet képez a portugál fado-gitár és az arab világban ismert ud között. A Közel-Kelet és Perzsia motívumkincse is előtűnik, csodálatosan érzékeny, áttört hangszerelésben. Mísiát ezúttal is inspirálták a társzművészetek, elsősorban a portugál nyelvű költészet, illetve bizonyos festmények és szobrok, melyekhez igyekezett megtalálni az adekvát zenei kifejezési formát – sikerrel. Mísia egy nyilatkozatában „csodálatosnak és neurotikusnak” nevezte a fadohoz fűződő kapcsolatát. Ez a két jelző tökéletesen érvényes az új albumra is.

Retkes Attila

**MEZEI SZILÁRD TRIÓ
A KÖLYÖKKUTYA RESZKETÉSE**
Harmónia – GyőrFree

1993 óta működik Győrben, a Petőfi Művelődési Házban a GyőrFree Műhely, amely színvonalas jazz, népzenei és kortárs koncerteket szervez, és a Harmónia hangstúdióval együttműködve lemezeket ad ki. Hiánypótló kulturális tevékenységük legújabb eredménye Mezei Szilárd bemutatkozása.

A hazánkban még csak kevesek által ismert zseniális fiatal brácsás és zeneszerző 1990 óta lép fel különböző avantgárd formációival: kortárs, improvizatív zenét, a free jazzt és a magyar népzene ötvenéves saját kompozíciókat játszik. Elsősorban szülőföldjén, a Vajdaságban volt eddig aktív; partnerei, Malina Ervin (bőgő) és Csík István (dob) is délvideki magyar muzikusok. A Vajdaság Közép-Európa talán legkevertebb etnikumú területe – ez is magyarázat lehet az onnan származó sok tehetségre. A közelmúltig jellemző viharos történelmi változások, a feszültség, az ingerek és az elszabaduló energiák inspirálóan hatnak a művészekre – a túlélés ösztönös képességét, céltudatosságot és fanatizmust is gerjesztve.

Amit e felvételen hallunk, már első hallásra is jellegzetesen kelet-európai zene! A meglepően fiatal zenészek hangszertudása és összeszokottsága igazi profizmusról tanúskodik. Mezei Szilárd szerzeményeiben ihletője és példaképe, Szabados György nyomdokain jár, de nagy hatással van rá Anthony Braxton is, valamint az aleatorikus (véletlenszerű) zene atyja, Lutoslawski. Nyolc hosszú, sok improvizációval dúszított szám teszi ki a megközelítőleg hetven perces CD anyagát. Nagyon szigorú, megalkuvás nélküli, komoly szellemi erőfeszítést követelő zenéről van szó. Sokak szerint kérdéses, hogy szükséges-e, lehet-e konzerválni a pillanat örömét. Jelen esetben egyértelműen érdemes volt!

Pödör Bálint

**ELSA VALLE LATIN JAZZ SYNDICATE
MI GENTE**
Judge & Brady

Ha mondjuk valahol, valaki gyanútlanul feltette volna ezt a lemezt, és semmit sem tudnék arról, hogy kik, mikor és hol csinálták a produkciót, néhány perc elteltével bizonyára a hatalmába kerítené. Tudniillik a karibi latin zene banánérlelő atmoszférájának legfeljebb a gyógyíthatatlan depressziósok tudnak ellenállni. Szűkítve a kört talán megkockáztatnám, hogy esetleg Kuba lenne a keletkezési hely? – hála a Buena Vista Social Clubnak, no meg Wim Wendersnek. Mert azóta, vagyis az előbbi páros remek közös produkciója óta van sejtésünk arról, hogy mennyire szívből jövő zenét tudnak arrafelé. A Mi Gente cd-ről átsütő temperamentum, a zenéből áradó vitalitás, a természetes spontaneitás, vagy a kedves melankólia szinte analóg a ma már világhírű együttes megszólalásával. Az énekesnő stílusbiztonsága, avatottsága kétséget sem hagy afelől, hogy minden vonatkozásban anyanyelvi szinten tudja ezt a műfajt. Kis idő elteltével azonban valami szöveget üthet a zenehallgató fejébe. Ugyanis itt valami olyasmi is történik, amihez nem szoktatott hozzá minket sem a Buena Vista, sem bármely más karibi latin jazz-zenekar. Joggal kérdezhetik: ilyen karakterek, ilyen hangszeres és énekes egyéniségek mióta vannak ebben a műfajban? A perfekt megszólalást – különösen egy tiszta stílusban – hamar meg lehet szokni; pláne ha hibátlan. No de itt az original énekesnő, zongorista, ritmus-szekció mellett, a szó legnemesebb értelmében vett nagy muzikus egyéniségek vannak, akik nem csupán jól játszanak egy stílust, de még élvezik is, miáltal ők is hitelessé válnak. Magyarázkodás helyett inkább elárulom a megfajtást: Elsa Valle (Kuba), Ramon Valle (Kuba), Armando Vidal (Kuba), Tony Lakatos, Winand Gábor, Szandai Mátyás, Borlai Gergő, Bacso Krisztof, Gadó Gábor, Glaser Péter és Fekete István. Budapesten ilyen még nem volt! Matisz László

Intelligens hallás

Gondolatok a hangfelvételek sztereóhatásáról

Előző számunkban a hangfelvételek teremhatásáról írtunk, s most, a sztereóhatást említve olvasóink kérdezhetik: vajon nem ugyanarról a jellemzőről van szó? Hiszen a sztereózás kezdetének korai reklámjai is összemosták e két fogalmat, hol „térhatású”, hol pedig „sztereó” technikát említve.

Ám valójában e kettő két, jól körülírható tulajdonságot jelent, amelyek egymásból táplálkoznak ugyan, de mégsem azonosak.

A kérdés megközelítéskor – mint mindig – most is a koncertéletről induljunk ki. Ha meghallgatunk egy fúvós tέρzenét, akkor az együttes közelében kitűnően érzékelhetjük az egyes hangszerek irányát, (tehát igen jó a sztereóhatás), ellenben teremhatás – a szabadtér, a közeli hangvisszaverő felületek hiánya következtében – nem alakulhat ki. Ha belépünk egy erőteljesen zengő templomba, ahol történetesen szól az orgona, annak irányát legfeljebb a tekintetünk segítségével határozhatjuk meg, (tehát sztereóhatásról gyakorlatilag nem is beszélhetünk), viszont lenyűgöző a teremhatás. A két példa természetesen két akusztikai szélsőséget jelent, hiszen az esetek többségében a teremhatás és a sztereóhatás – különböző arányban ugyan – de egyaránt kialakul. Így van ez a hangfelvételek esetében is, ezért a sztereó hatás megítélésekor azt vizsgáljuk, hogy a két csatorna által létrehozott hangtérben hogyan jelennek meg a különböző konkrét hangforrás irányok.

Virtuális irányok

Ám hogy egy felvételt hallgatva milyen pontosan érzékeljük a különböző irányokat, ez nem csupán a hangfelvételtől, hanem a meghallgatás körülményeitől is függ, ezért elsőként erről ejtsünk néhány szót.

Hallgassunk meg „élőben” egy vonósnégyest. Ha eléggé közel ülünk a pódiumhoz, akkor legkevésbé négy hangforrásirányt különböztethetünk meg egymástól, s a terem első soraiban bárhol is helyezkedünk el, a hangszereket mindenkor a ténylegesen elfoglalt irányokba lokalizáljuk, hiszen valóságos hangforrások. Az ideális hangátvitel az lenne, ha valamennyi hangszer kapna egy-egy mikrofont, s a hozzájuk tartozó – példánkban négy – átviteli csatorna végpontján a pódiumülésnek megfelelően elhelyezett négy hangszórón át hallgatnánk otthonunkban a közvetítést. Mivel egy szimfonikus zenekar esetén ez már nem négy, hanem legalább 80 átviteli csatornát (mikrofont és hangszórót) igényelne – ami természetesen kivitelezhetetlen –, a sztereó technika úgy oldja meg a kérdést, hogy csupán az elengedhetetlenül szükséges két csatornát alkalmazza, s a hangesemény valamennyi irányát e kettővel közvetíti. Ám míg a hangversenyteremben (a vonósnégyes példánál maradva) legalább négy konkrét hangforrásirányunk van, addig sztereó közvetítés esetén csupán kettő, ugyanis ténylegesen csak a két hangszóró kelt hanghullámokat. E két valóságos hangforrás együttesen alakítja ki tudatunkban azt a benyomást, mint-

ha közöttük (az úgynevezett bázisban) még további, konkrét hangforrások is lennének. Ezek a látszólagos, virtuális irányok. Példánknál maradván teljes bázisra széthúzott felvétel esetén ez azt jelenti, hogy az első hegedű balról, a második hegedű a balközép-, a brácsa a jobbközép irányból és végül a cselló jobbról szólal meg. Irányérzékelésünk ilyen durva „megtévesztése” azonban nem történhet büntetlenül: a virtuális irányokat csak akkor halljuk eredeti helyükről, ha – a hangszórók azonos szintbeállítását és szimmetrikus akusztikai környezetét feltételezve – pontosan azok szimmetriatengelyében foglalunk helyet. Ebből a pozícióból a hangszórók síkjával párhuzamosan kimozdulva a virtuális hangforrások követnek minket: pl. a bal oldalon hallgatva az első és második hegedűt valamint a brácsát egyaránt balról halljuk, csupán a cselló marad a jobb oldalon, míg a szimmetriatengelyből a jobb oldal felé kimozdulva a második hegedű és a brácsa ebben az irányban követ minket. Tehát a sztereóhatás helyes érzékelésének első feltétele a két hangszóró szimmetriatengelyében történő elhelyezkedés.

A virtuális-iránymeghatározásnál természetesen mindkét hangszórót mindkét fülünk érzékeli, csak nem azonos módon. A virtuális irányok kialakulása egy viszonylag gyorsan tanulható folyamat eredményeként agyi kiértékeléssel jön létre. Úgyis fogalmazhatunk, hogy a sztereózás létrejötté nyomán ennyivel „intelligensebb” lett a hallásunk.

Közel vagy távol

A következő kérdés, hogy a korábban említett szimmetriatengelyben milyen távolságban helyezkedünk el a hangszórók síkjához képest? Bár tény, hogy minél közelebb vagyunk egy hangforrásrendszerhez, annál nagyobb a hallási szögünk, (hiszen a nézőtér

első soraiban is szélesebb a sztereó kép, mint a hátsókban), ám a hangszórók esetében a túl közeli hallgatáskor a hangkép közepén kilyukadva egyre inkább a két oldalra esik szét. Ha ellenben távolodunk, akkor a virtuális irányok egyre arányosabban töltik ki a bázist, ám hallási szögünk annyira lecsökken, hogy végül már pl. a balközép és közép irány között alig érzékeljük a különbséget. Ezért a nemzetközi ajánlások szerint az optimális hallgatási hely ott van, ahol a bázisszög kb.

60°. Ez akkor áll elő, ha pl. 3 méteres bázis (hangszóró) távolság esetén kb. 2,7 méterre, 4 méteres bázistávolság esetén kb. 3,6 méterre helyezkedünk el a hangszórók vonalától. (Vagyis d hangszórótávolság esetén mindenkor kb. 0,9 d távolságban.) A sztereó hangszórópár alapján történő helyes irányérzékelésnek tehát ez a kb. 60 fokos hallási szög a második feltétele.

E rövid kitérő után most vegyük szemügyre, hogy valójában milyen tényezők befolyásolják egy hangfelvétel sztereóhatását?

Az irányok érzékelhetősége azt jelenti, hogy például egy hegedűverseny felvételen érzékeljük-e a szólista helyét, továbbá az

egyes zenekari csoportokat, akár olyan finom felbontásban, hogy pl. a középhez képest a fuvola és klarinét inkább balról, az oboa és fagott pedig jobbról szólal meg. Tény, hogy a mindenre kiterjedő, aprólékosan „kiélezett” irányhatás a hangversenytermekben sem jön létre, hiszen a terem falairól beérkező visszaverődések a *hallott* irányokat könnyen eltorzítják. Ám ott az *érezelt* irányok mégis pontosak, ugyanis látásunk felülbírálja a hallottakat, így pl. még a mennyezetről visszaverődött fagott, vagy tuba hangot is a pódiumra lokalizáljuk. A hangfelvételek esetében azonban nincs optikai kapcsolat, ezért szükséges a sztereó felvételek pontos iránydolgozottsága.

Kétségtelen, hogy a sztereó hatás révén jobban bepillantathatunk a hangkép belsejébe, plasztikusabban tárulnak fel előttünk a zenei szövet szálai, s különösen a két oldal közötti „felelgetések” teszik mozgalmassá a hangzást. A számtalan szebbnél szebb ilyen és hasonló megoldás közül ragadjunk ki egy régebbi Vízizene felvételt, amelyen Händel művét a Prágai Kamara Szólisták szólaltatják meg. Éléményszerű, ahogyan pl. a D-dúr szvit trombitái és kürtjei felelgetnek egymásnak. (Donau, 1992, hangmérnök: Mocsáry Gábor). Egy másik hatásos példaként érdemel említést Mendelssohn Szentivánéji álom kísérőzenéjének egy korai sztereó rögzítése, ezen egy emelkedő futam rendkívül hatásosan „söpör végig” balról jobbra a vonósszólamokon. A Széll György vezényelte felvétel még a sztereózás és a hifi kibontakozásakor készült, s abban az időben a minél hangsúlyozottabb iránylokalizációt sokkal komolyabban vették, mint később. (Philips, 1958/60.)

Különösen is megnő a sztereóhatás jelentősége akkor, ha az irányok a zenei dramaturgia szerves és ezért elengedhetetlen részét képezik, mint a többkórusos művek esetén. Harnoncourt is arra figyelmeztet, hogy a Máté passió előadásakor mennyire fontos a két énekes-hangszeres együttes térbeli szétválasztása, mert a bal- és jobb oldal pregnáns elkülönülése itt a zenei dialógus alapját képezi. A mű egyik nemrég megjelent gyönyörű felvételén éléményszerű a csoportok gondos szétválasztása, a két oldal párbeszéde, majd — mintegy ennek kontrasztjaként — mennyire hatásos, amikor azok egyetlen csoporttá egyesülnek (amikor például Jézus halála után a főpapok és farizeusok megjelennek Pilátus előtt). A sztereóhatást tovább fokozza a szólistikusra redukált két kórus, s az ennek is köszönhetően rendkívül áttetsző hangzás, hiszen minden egyes szólamnak külön iránya van. (Deutsche Grammophon, 2003.)

A túlságosan hangsúlyozott sztereóhatás éppolyan hiba, mint a túl keskeny bázis. Könnyen felmérhető ugyanis, hogy az oldalak párbeszéde időben meddig érdekes és mikor válik idegesítővé, fá-

rasztóvá. (A többkórusos művek zeneszerzői is jól tudták, hogy a kórusok mikor válnak külön, illetve mikor fonódnak egyetlen hangzási egységbe.) A nagyon bőkezűen felelgetős, középen kilyukadt sztereóhatású felvételeket ezért a „ping-pong effektus” jelzővel marasztalják el, emlékeztetve az egyik korai sztereó reklámlemez zajfelvételére.

Kényes egyensúly

A sztereóhatás következő összetevője az *iránystabilitás* — s mint megjelöléséből következik —, azt vizsgálja, hogy az egyes irányok a felvétel során nem változnak-e zavaró mértékben. (Természetesen itt kizárólag a statikus irányokról van szó, hiszen pl. egy operaközvetítés esetén a mozgó énekesek miatt nyilván változik.) Miből eredhet az irányok nem kívánt megváltozása? Részben a felvétel során történt keverési arányváltoztatásokból, amikor pl. egy zenekari hárfa hangerősségének „megsegítése” kimozdítja nyugalmából a közeli fafúvókat. Ugyancsak hirtelen irányugrások jöhetnek létre a vágási pontokon, hiszen nem várható el, hogy egy zene több, egymást követő felvételekor a szólisták pontosan ugyanott helyezkedjenek el.

Az irányok statikus pontosságát nem szabad túlságosan komolyan vennünk, különösen akkor, ha a művész hangszerével együtt maga is változtatja helyzetét. Ez ugyanis az előadás szerves részét képezi, a hangot élőbbé varázsolja, amit a felvételnek is közvetítenie kell. Hogy a művész mozgásaiból eredő nagyon diszkrét irányváltozások (melyek egyúttal hangsík- és hangszínbeli változással járnak) milyen hatásosan járulnak hozzá egy koncertélmény felidézéséhez, arra meggyőző példa a híres mezzoszoprán: Susan Graham Carnegie Hallban készített koncert felvételének utolsó ráadás-száma, amelyben a művésznő jól érzékelhetően „játszik” a mikrofonok előtt. (Erato, 2003.)

Egy következő kérdés a *sztereó hangkép szélessége*. A sztereó átvitel általában kicsinyít, hiszen egy 20 méter szélességű zenekart néhány méterre húz össze. Ez a kicsinyítés azonban nem következetes: pl. egy szóló zongora kiterjedtsége a felvételeken már közel azonos az eredetiével. Az elemzések szerint a leképzések módja az időben is változott: pl. a korai sztereó zongoraversenyek pontszerű zongoráját mára már a kiterjedtebb, a bázist jobban kitöltő zongorák váltották fel, s az utóbbi időben a vonósnégyes CD-ken is megfigyelhetők a csaknem teljes bázist kitöltő elrendezések. Éléményszerű, ahogyan a Takács Quartet Beethoven lemezén az Op.74-es Hárfa vonósnégyes pizzicatói szinte a teljes bázisban megjelennek (Decca, 2002.) A hangszerek közelsége, a visszafogott hangtér és a precíz sztereóhatás együttesen táplálják a felvé-

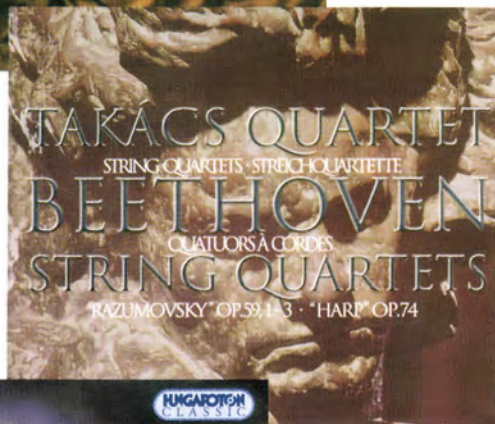
telek bensőséges hatását. (Egyébként ennyire pregnáns irányítás koncerteken csak a pódium közvetlen közelében alakulhat ki.)

És végezetül a sztereóhatás fontos összetevője az *irány-egyensúly*, azaz a két oldal egyensúlya egymáshoz képest. A szimfonikus felvételeket sokszor érzékeljük „balosnak” – azaz mintha a magas vonások hangerőben túlsúlyosak lennének. Ez legtöbbször csak csalóka: a bal oldalt a magasabb hangszínek miatt érezzük erőteljesebbnek, ám a valóságos egyensúly többnyire nem kifogásolható.

Az emberi fül irányhallása olyan, hogy különösen érzékeny az úgynevezett impulzus jelekre. Ebből következik, hogy az ütőhangszereket, a kemény staccatókat, vagy akár egy vonó „reccsenését” (s az ugyancsak impulzusokból építkező beszédet) sokkal jobban lokalizáljuk, mint a kitarított hangokat. Szimfonikus felvételeket hallgatva is feltűnik, hogy egy-egy keményebb hangindítás bázisban elfoglalt helyzet milyen pontosan érezzük, s valójában ezek a hangok-hangszerek adják a sztereó hangképnek azt a szilárd vázát, amelyre a folyamatos, kevésbé pregnánsan lokalizálható „tartott” hangok épülnek. Ezért az Amadinda együttes felvételein nemcsak a zenében, hanem a sztereó hangkép izléses felépítésében is gyönyörködhetünk, hiszen a hangszerek mindegyike nagyon pontosan lokalizálható. Ez a jól körvonalazott, áttetsző tisztaság is hozzájárul e lemezek megnyerő hangzásához és könnyű befogadhatóságához. Példaként álljon itt az együttes *Hagyományok* című CD-je. (Hungaroton Classic, 1998.)

Kép és hang

Mivel ma már a videónak és DVD-nek köszönhetően a hang és kép között egyre szorosabb a kapcsolat, nem kerülhetjük meg annak vizsgálatát, hogy miként alakul a hangfelvétel sztereóhatása egy koncert közvetítések. Ez a kérdés esztétikai szempontból még ma sem tisztázott, ami pedig a technikai megoldást illeti, arra inkább a csöndes beletörődés jellemző. El kell fogadnunk ugyanis, hogy a képen látottak és a sztereó hangképből hallottak között csak igen laza összefüggés valósítható meg. Ugyanakkor azokkal a

kéteyekkel, amelyek szerint a széles sztereó hang és a keskeny kép eleve nem egyeztethető össze, nem szabad egyetértenünk.

Egy szimfonikus hangverseny közvetítések egyaránt láthatunk a zenekarról totál, egy-egy hangszerről pedig közeli képet. Könnyen elképzelhető, hogy hogyan tennék tönkre a zenei hangzást akkor, ha ezt a hangban is követni szeretnénk. Adrian Marthaler készített is egy elgondolkodtató filmkompozíciót, amelyen a b-moll zongoraverseny első tételében – elrettentő példaként – a mindenkor közelről mutatott hangszert a hangfelvételen is kiemeli, tel-

jesen felborítva ilyenkor a zene belső egyensúlyát. Még kihívóbb, amikor a hangszórókból csupán a képen látott hangszert halljuk, amiből logikusan következik, hogy a karmester premier plánja esetén semmit sem hallunk, hiszen ő nem ad ki magából hangot (eltekintve egy felütés csatakiáltásától.) A hang tehát nem követheti szolgálai módon a képet, ráadásul a mindenkori képtartalom „felül is írja” sztereó irányhallásunkat, amint ezt a követ-

kező példa igazolja: Karajan a Milanói Scalában készített egy Verdi Requiem filmet, amelyen a hangmérnök a négy szólistát a teljes bázisban széthúzta. (A felvétel még eléggé a sztereó zenei képkísérőhang megjelenésekor készült.) Amikor totál képet látunk, akkor a hangfelvétel eredeti irányait halljuk, ellenben amikor az énekesekről közelképet adnak, akkor a két belső irányt – tehát az altot és tenort – nem hangfelvételi helyükről, hanem a képből halljuk, mert az mintegy „behúzza” azokat. A két szélső szólistát azonban még közelképük sem képes hangirányukból kimozdítani, mert távol esnek a képernyőtől, és ráadásul valóságos hangforrásirányok. A jelenségre vonatkozó tudományos vizsgáló tesztek is kimutatták, hogy a képközeli irányokat a kép még akkor is behúzza, ha azok valóságos hangforrásokból származnak. *Tehát a kép a hangfelvétel sztereóhatását befolyásolja.*

Ha nagyon szigorúan kérjük számon a hang és kép kapcsolatát, akkor az is zavaró lehet, amikor a karmestert szemből mutatják, aki, ha történetesen a kép jobb oldala felé beint az első hegedűnek, az a sztereó bázis bal oldaláról szólal meg. Ám még rosszabb arra gondolnunk, hogy mi történne akkor, ha ilyenkor a hangfelvételen is hirtelen oldalcsereket hajtanának végre!

A képkísérőhang sztereóhatását külön kell választanunk a képtartalomtól: a sztereó koncertközvetítést úgy kell tekintenünk, hogy miközben az operatőrök segítségével gyönyörködhetünk a képekben, egyúttal egy mindvégig kiegyensúlyozott sztereó hangképet is hallhatunk.

Ujházy László

Decsényi János: „Mi már félszavakból is...”

Kortárs zene szívvel és aggyal – a tradíció értéke

Decsényi János zeneszerző 1927-ben született Budapesten.

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem elvégzése után

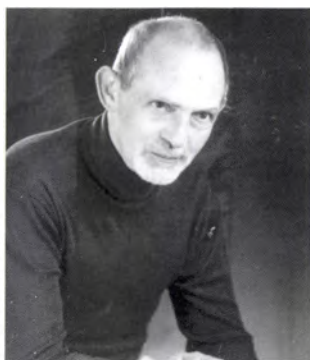
a Magyar Rádió zenei osztályának munkatársa, jelenleg zenei

lektora. Erkel Ferenc és Bartók Béla-Pásztory Ditta-díjas,

érdemes művész. A legkülönbébb zenei műfajokban alkot,

és meghatározó szerepe volt az elektroakusztikus

zenekultúra magyarországi meghonosításában.

Gramofon: Köthető-e pontos évszámhoz az elektroakusztikus zene megjelenése?

Decsényi János: Az egyik kiindulása az úgynevezett konkrét zene, a musique concrete, amelynek történeti előzményei az olasz futurizmusban, a XX. század elején Russolo munkásságához kötődnek. Célja a különféle effektusok, zajok által keltett művészi hatás. Ezek az effektusok az ütőhangszerek

révén megjelentek a tradicionális kompozíciókban is, lásd Sztravinszkij, vagy Bartók. A másik kiindulási pont az elektronika megjelenése, ez Stockhausené névéhez fűződött az ötvenes években. Ez a két irányzat, később, olyannyira összeolvadt, hogy ma már nem különböztetjük meg. Magyarországon az elektroakusztikus zene megteremtése elsősorban Pongrácz Zoltán és Patachich Iván névéhez fűződik a hatvanas-hetvenes évek táján.

G.: Ön, akinek művei nagy részben az emberi hangra épülnek, és különösen tiszteli azt, nem tartja-e ellentmondásnak, hogy az elektronikához fordult?

D. J.: Nem tartom annak, hiszen majd minden elektroakusztikus darabomban felhasználtam az emberi hangot is. Ez a komponálási mód ugyanis nem jelenti az elektronika „egyeduralmát”. A természetes hangot nagyon jól lehet vegyíteni az elektronikusan előállított zenével, és azt hiszem, jót is tesz a kompozíciónak.

G.: Ez természetesen csak később derült ki, előbb azonban ki kellett próbálni az elektronika lehetőségeit is. Miért nyúlt a gé-

pekhez? Voltak gondolatai, amelyek kifejezésére a tradicionális hangszerszerek elégtelennek bizonyultak?

D. J.: Mondhatnám ezt is, nagyképűen, de ez nem igaz. Amikor először találkoztam ilyen darabokkal, azonnal rájöttem: ez a technika nekem arra ad lehetőséget, hogy másfajta, a tradicionális komponálásnál ki nem fejezett gondolatok is felszínre kerüljenek.

G.: Ezt értem úgy, hogy az elektronika nemcsak technikai, de szellemi inspirációt is jelent?

D. J.: Tulajdonképpen minden műalkotás megteremtése – a tradicionális zene komponálása is – interakció következménye. Ez állandó oda-vissza játék. Természetesen van olyan szerző is, talán minden ötszáz esztendőben születik ilyen – most Mozarttra gondolok –, aki egyértelműen, igen pontosan és azonnal tudja, mit akar papírra vetni. Beethoven viszont rengeteget javított, korigált.

G.: Ők „csak” a kottapapírral hadakoztak. De ha leül a számítógép elé, ismernie kell annak a működését, lehetőségeit. Megtanulta?

D. J.: Jó, ha a művész érti a technikát, mert a gép csak akkor válaszol, ha tudom, mit kérdezhetek tőle. Nekem szerencsém van, mert a 70-es évektől együtt dolgozom Horváth István hangmérnökkel a Magyar Rádió elektroakusztikus stúdiójában, és mi már félszavakból is...

G.: Az ihlet, vagy a ráció játszik nagyobb szerepet ilyenkor?

D. J.: Tudja, az csak a játékfilmekben van, hogy a szerzőt megszállja az ihlet, transzba esik, és máris kész a mű. Mert komponálni (con: -val, -vel; ponere: tenni, helyezni) azt jelenti: valamit összerakni, összehelyezni. Ez pedig racionális művelet. Hiába hisszük azt, például Wagner műveiről, amelyek oly erős dinamikával, szenvedéllyel szólnak, hogy azokat csak a szív diktálhatta, bizony mögöttük imponáló agymunka van. Ha az embernek egy zenei gondolata támad, egy frázis, egy dallam, annak időtartama mondjuk öt másodperc. Na, de hogy lesz ebből tíz perc, egy harminc perces szimfónia, vagy egy egész estés opera? Azt ki kell spekulálni, napokig, hetekig, hónapokig. Aztán már a hangszínek kikeverése, a darab összeállítás a különböző programokkal könnyebben megy. Időnként azért előveszek régebbi felvételeket a hetvenes-nyolcvanas évekből, amelyek még az akkori technikával, a Moog-szintetizátorral készültek, és meg kell mondanom, bizonyos hangszínek sokkal eredetibbnek tűnnek, mint a mai csodálatos technikával megszólaltatott hangok.

G.: Innen már csak egy lépés, és visszaértünk az akusztikus hangszerekhez!

D. J.: Talán nem... De egy nagyzenekar hangzása is a legszebb dolgok közé tartozik!

Lőrincz Andrea

CD, DVD, játék- lemezek javítása

**Karcos, felülethibás,
lejátszhatatlan lemezeit
használhatóvá tesszük!**

A javítás megvárható, vagy
a lemezeket
postán is elküldheti!

Egyéb szolgáltatások:
Hang-, videó- és kép-
digitalizálás

Digitalizáló Stúdió
Gödöllői Könyvtár
belső udvarában
2100 Gödöllő, Pf.: 232
Tel.: 28/513-696
E-mail: digitalizalo@vnet.hu
www.digitalizalo.hu

A GRAMOFON TERJESZTÉSI PONTJAI

Az 1996-ban alapított Gramofon - Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelőket, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődőket lehetőleg szélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

Akadémia Zeneműbolt – Bp., VI. Király utca 28., telefon: (06-1) 351-1942
Budapest Music Center – Bp., IX. Lónyay utca 41., telefon: (06-1) 216-7894
CD Bár – Bp., VIII. Krúdy Gyula utca 6., telefon: (06-1) 486-0572
CD Bár Buda – Bp., II. Kacska utca 22., telefon: 06-20-911-6486
CD Centrum – Bp., XII. Magyar jakobinusok tere 4., telefon: (06-1) 355-3808
Concerto Hanglemezbolt – Bp., VII. Dob utca 33., telefon: (06-1) 268-9631
Fonó Budai Zeneház – Bp., XI. Sztregova utca 3., telefon: (06-1) 203-1751
Írók Boltja – Bp., VI. Andrassy út 45., telefon: (06-1) 322-1645
Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp., V. Múzeum krt. 21., telefon: (06-1) 317-3347
Matáv Szimfonikus Zenekar Jegyiroda – Bp., VI. Nagymező utca 19., telefon: (06-1) 302-3841
MCD Könyv- és Zeneáruház – Bp., V. Deák Ferenc utca 19., telefon: (06-1) 318-6691
Óbudai Társaskör – Bp., III. Kiskorona utca 7., telefon: (06-1) 250-0288
Odeon Videotéka – Bp., XIII. Hollán Ernő utca 7., telefon: (06-1) 349-2776
Rózsavölgyi Zeneműbolt – Bp., V. Szervita tér 5., telefon: (06-1) 318-3312
Zeneakadémia aula (koncertek napján) – Bp., VI. Liszt Ferenc tér 8., telefon: (06-1) 342-0179

VIDÉK

CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5., Tel.: 26/318-579
Corvina Kiadó Könyv- és Zenebolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8., Tel.: 72/310-427
Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2., Tel.: 93/311-143
Gramofon Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Ősz u., Tel.: 22/314-444
Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1-3., Tel.: 74/413-860
ko Könyv - Zene - Film Áruház – 8900 Zalaegerszeg, Kossuth u. 22., Tel.: 92/599-150
ko Könyv - Zene - Film Áruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3., Tel.: 94/505-855
ko Könyv - Zene - Film Áruház – 9700 Kőszeg, Városház u. 1., Tel.: 94/505-855
Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8., Tel.: 42/313-302
Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44., Tel.: 96/327-466
Record Zenebolt – 3100 Eger, Dózsa György tér 2., Tel.: 36/517-756
Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6., Tel.: 96/322-687
Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22., Tel.: 52/454-768
Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14., Tel.: 99/340-134
Üde Színfolt Könyvkereskedés – 8000 Székesfehérvár, Koronázó tér 3., Tel.: 22/313-482
VICTOR AUDIO Hanglemez és CD szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6., Tel.: 76/417-672
Violin Video és Zene Shop – 8800 Nagykanizsa, Zrínyi Miklós u. 15., Tel.: 93/313-376
Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f, Tel.: 99/506-115

A Gramofon megvásárolható továbbá a RELAY és a CITYPRESS hálózat hírlapüzleteiben, az alábbi városokban: Ajka, Budapest, Debrecen, Dombóvár, Dunakeszi, Eger, Kaposvár, Miskolc, Nagykanizsa, Nyíregyháza, Szeged, Székesfehérvár, Szolnok, Törökbálint, Veszprém, Zalaegerszeg

A Gramofon kiemelt támogatói

Raiffeisen
BANK

antenna hungária

matáv

1996-ban alapította:
Iványi Margó, Bősze Ádám
Retkes Attila és Zipernovszky Kornél

Igazgató-főszerkesztő:
Retkes Attila

Főszerkesztő-helyettes:
Albert Mária

Rovatszerkesztők:
Albert Mária (zenés színház)
Matisz László (jazz, world music)
Retkes Attila (klasszikus)
Ujházy László (Gramofon-Hang)

Címlapfotó:
Sárközy György

A szerkesztőség címe:
1037 Budapest,
Szépvölgyi út 99.
Telefon: (06-1) 430-2870
Fax: (06-1) 436-0101
E-mail: info@gramofon.hu

Kiadja a Klasszikus és Jazz Lap-,
Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.
1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Nyomdai előkészítés:
Publicitas Art-Media Kft.

Nyomdai kivitelezés:
Publicitas Print Kft.
Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként.
Előfizethető a kiadó
címén, telefonon, faxon, e-mailben.
Az éves előfizetés ára
3000 forint

www.gramofon.hu
Klasszikus és Jazz
az interneten
Hírek, interjúk,
archívum